(72) (72)

Acc No. 6175

Acc No. 6175

تاریخ اعظمی واقعات کشمیری

از

محمد اعظم دیدمری کشمیری

KASHMIR UNIVERSITY
Higher Library
Acc. No. 6175
Dated

St 82
St 2001

THE COMMERCIAL
Maisuma Bazar
Srinagar Kashmir.
BOOK BINDING HOUSE (P.O.)

No. 116

فهرست این کتاب

مقدمه در احوال کتب	قسم اول در ابتدای این صورت	راجه اوکسند	راجه دمودر	جسوتی	راجه لولو
۴	۹	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱
راجه کنن	راجه ملکسند	راجه سندر	راجه کودهر	راجه لیرن	راجه جسنک
۱۱	۱۱	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲
راجه سنجی نراین	راجه اسنوک	راجه جلوک	راجه دمودر دوم	راجه اشک	راجه امه کن
۱۲	۱۲	۱۲	۱۳	۱۴	۱۴
راجه بهکل	راجه اندرجیت	راجه براوان	راجه بهکن دوم	راجه اندراس	راجه بز
۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴
راجه سده	راجه ادت بلاس	راجه هرن کل	راجه بشکل	راجه مهرکل	راجه رنک
۱۴	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۶
راجه اندنت	راجه کناسند	راجه دس سند	راجه بر دوم	راجه کوماسند	راجه کوکرن
۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶
راجه براسد	راجه جدسر موف به انده	راجه برتابات	راجه جلوک	راجه سنجر	راجه بجی مل
۱۶	۱۶	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷
راجه سمدر	راجه اری رای	راجه جیاهن	راجه سرسیس	راجه هرن	راجه بردرس
۱۷	۱۸	۱۸	۱۸	۱۸	۱۹
راجه جچن	راجه بکرمادت	رماجیت	کوس سد	راجه سکرسد	راجه اسکابن
۲۰	۲۰	۲۱	اتاوت ۲۱	۲۲	۲۲
راجه ابندانند	راجه کوسال کورما	راجه سکت	راجه بارنه	راجه کودریا	راجه جکرد
۲۲	۲۲	۲۲	۲۲		
راجه سکردد	راجه جسن کردیو	دات دلو	راجه امیس	راجه بهمن	بکره راجه
۲۳	۲۳	۲۳	۲۳	۲۴	۲۴
راجه راجور	سنکرراج	پس براج	راجه اننت	کلس	راجه اسکرس
۲۴	۲۴	۲۴	۲۴	۲۴	۲۴
راجه هرس	راجه باجل	راجه ایس	راجه زیسهم دیو	راجه لوم دیو	زیه دیو
۲۴	۲۴	۲۵	۲۶	۲۶	۲۶
رازة دیو	سنکرام چند	راجه رام دیو	سیهه دیو	واهو دیو	قسم دوم در ذکر اسلام
۲۷	۲۸	۲۸	۲۸	۲۸	۳۱
حضرت بابا بلبل	شاه نعمت الله	شیخ ازامد بیل	سلطان شهاب الدین	دارلو چودبه	حضرت سید سکندر
۳۲	۳۲	۳۳	۳۶	۳۷	

سلطان قطب الدین ۳۸ — حضرت شاه همدان علی الهمدانی ۳۹ — حضرت میر حسین سمانی ۴۱ — میر سید حیدر ۴۲ — سید جمال الدین ۴۲

سید جلال ۴۲ — سید جلال ثانی ۴۲ — سید جمال الدین ثانی ۴۲ — سید فیروز معروف بجلال الدین ۴۳ — سید محمد قاسم ۴۳

سید رکن الدین و سید محمد الدین ۴۳ — سید محمد دوست ۴۳ — سید احمد قریشی ۴۳ — پیر محمد حاجی ۴۳ — شیخ سلیمان ۴۴

شیخ احمد خوافی ۴۴ — سید بهاء الدین ۴۴ — سید محمد کبیر همدانی ۴۴ — سید محمد غیاث الدین ۴۵ — سید محمد بدیع الدین دوم ۴۵

سید نعمت الله ۴۵ — سلطان سکندر ۴۵ — میر محمد بدلی ۴۶ — تغمر خانقاه مغلی ۴۷ — بنای مسجد جامع ۴۷

سید محمد حصاری ۴۸ — سید احمد سمانی ۴۹ — سید حسین معروف بقاضی دولی ۴۹ — سید محمد جاوری ۴۹ — سید علاء الدین ۴۹

سید ضیاء الدین ۴۹ — سید فخر الدین ۴۹ — سید تاج الدین ۴۹ — سید جلال الدین کبری ۴۹ — سید علی اکبر ۵۰

میر سید نور الدین ۵۰ — سید شهاب الدین ۵۰ — سید محمد نورستانی ۵۰ — خواجه صدر الدین ۵۰ — سید حسین مولاری ۵۱

سید حمید بدیع ۵۱ — سید محمد کرمانی ۵۲ — سید فخر الدین ۵۲ — سید محمد زنده پیل ۵۲ — سید عبد الله ۵۲

حضرت سید حسین الدین المنظفی ۵۲ — سید محمد واصل ۵۲ — سید حبیب الله ۵۲ — سید خلیل ۵۲ — سید علی اکبر ثانی ۵۳

سلطان علی زند سلطان سکندر ۵۳ — سلطان فرید ثانی ۵۳ — مولانا مادری کشمیری ۵۴ — بنای کهک تالاب اول ۵۵ — ملا احمد ۵۶

مولانا جمال ۵۷ — سید حسین منطقی ۵۷ — شیخ بهاء الدین کشمیری ۵۷ — سید بدر الدین ۵۸ — سید مسی ملا داود ۵۸

حضرت سید نور الدین ۵۹ — حضرت سید حسین جانباز ۵۹ — سید هلال ۶۰ — حضرت بابا حاجی ادهم ۶۰ — سید محمد اصل مرد به دریای قصاب ۶۰

سید حاجی مراد کرمانی — سید حمد کرمانی — سید محمد منطقی — مرشد سید سرمانی — سید شهاب الدین

حضرت شیخ نور الدین — بابا زین الدین — بابا بام الدین — بابا لطیف الدین — بابا نصر الدین

بابا قایم الدین — حافظ فتح الله خوشنویس — سلطان حیدر — حسن شاه — تغمر مسجد جامع بار دوم

تغمر خانقاه مغلی بار سوم — شمس عراقی — سادات بارهه — سید برخوردار — شیخ شمس الدین خوافی

سید جعفر — ذکر حضرات ایشان — بابا شمس الدین — بابا رجب الدین — بابا خلف الدین

بابا دریا دین — بابا لده مل — بابا شکر الدین — زنگی زلسی — بابا لولی حاجی

شیخ اوس پکور — شیخ لدی پکور — شیخ لچم زلسی — شیخ ادرلسی — شیخ نوری زلسی

بابا شیخ الدین — شیخ نور ذریه — شیخ هردی زلسی — شیخ اسماعیل — محمد شاه پسر حسن شاه

فتح شاه — شمس عراقی — شمس الدین شاه — اسمعیل شاه — ابراهیم شاه

تاریک شاه — فارسی بیگ — سید احمد — میر جمال الدین بخاری — سید فخر الدین

بابا فتح الله — زینی زلسی — شیخ بکور حجی — تغمر رضی الدین — میر داود

مولانا جمال الدین — لولی کمهاری — ملا سکندر بسمل — مولانا فخر الدین — قاضی ارزم

ملا آخی شاگرد حاجی عبد الله — سید محمد کرمانی — شاه کالو — شهید آغا سلطان حسین الزرمعروف بسلطان حسین سوری — وحیس خان

فارس شاه — سید کمال — علی شاه — یوسف شاه — نور شاه

درویش ابجی اکبر شاه — سید الله کرمانی — قاضی حسن ارزی — ملا فرد منطقی — ملا آخی شمس کمهاری

خواجه جوبر باشت ۱۱۵ — کنکلی رشی و مری رشی و سیح رشی ۱۱۵ — سلطان الشیخ حمزه کشمیری — سید اسمعیل شامی ۱۱۴

حضرت میر کلال میر ۱۱۷ — هردی رشی بابا ۱۱۸ — شیخ نور ورسی ۱۱۸ — شمس الدین شاه ۱۱۹ — شیخ اصغر قادری ۱۱۹

شیخ بابا داود خاکی و آمدن شاه نعمت الله علیه رحمه بکشمیر ۱۲۰ — شیخ بابا وارا ۱۲۱ — شیخ یعقوب صرفی ۱۲۲ — حضرت خواجه بهاء الدین نقشبند ۱۲۴

مولانا داود طوسی ۱۲۴ — میر سید سافر ۱۲۴ — سید جمال الدین ۱۲۶ — سید محمد عباس بلخی — بابا محمود زوری ۱۲۵

ابراهیم کول ۱۲۵ — غیبی شاه ۱۲۵ — زینی شاه ۱۲۶ — بابا دی شاه ۱۲۶ — زنده شاه ۱۲۶

شاه فتح الله ۱۲۶ — میر ابو الفتح ۱۲۷ — بابا طالب الهمدانی ۱۲۷ — مولانا میر علی ۱۲۷ — مولانا نامی ۱۲۸

مولانا نامی نامی ۱۲۸ — مولانا مهری ۱۲۸ — مولانا محمد حسین حسینی در عهد اورنگ زیب ۱۲۸ — ابله رشی بابا ۱۳۱ — اخوند ملا جمال ۱۳۱

اخوند ملا جمال ۱۳۲ — شیخ عبد الکریم ۱۳۲ — میر محمد خلیفه ۱۳۲ — شیخ اسمعیل بخشی — محمد یوسف باجی ۱۳۳

بهاء الدین محمد خواجه ۱۳۳ — شیخ روپا رشی ۱۳۳ — میر افضل ۱۳۳ — خواجه حسن قادری ۱۳۴ — خواجه اسحق قادری ۱۳۴

شیخ حسن ۱۳۴ — شیخ بهرام کوسکی ۱۳۴ — شیخ حیدر لاری ۱۳۴ — شیخ بایزید سمنانی ۱۳۵ — موسی حاجی مخدوم ۱۳۵

مولانا شاه دولت ۱۳۵ — حاجی اوتر ۱۳۵ — حاجی محمد صالح ۱۳۵ — شیخ کنکلی رشی ۱۳۶ — جهانگیر پادشاه ۱۳۶

اعتقاد و بیان ملاقات سادات بخاری جلاهه صدیقه و طهمه ۱۳۸ — خواجه مسعود بابا دی ۱۳۹ — شیخ محمد لبیب ۱۳۹ — میر ابراهیم قادری ۱۳۹ — شیخ بابا حیدر ۱۴۰

شیخ بابا حاجی ۱۴۰ — شیخ ابراهیم ۱۴۰ — شاه گدای ۱۴۰ — خواجه عبید الله نوربخشی ۱۴۱ — خواجه داود مجذوب ۱۴۱

شیخ بابا قادری ۱۴۱ — شیخ محمد شریف ۱۴۲ — مخدوم شیخ عباس غرد ۱۴۲ — شیخ حاجی داود ۱۴۲ — سید نعمت الله حصاری ۱۴۲

شیخ محمد ۱۴۳ — شیخ ابراهیم ۱۴۳ — خواجه یعقوب دار ۱۴۳ — میر حسن کریری ۱۴۳ — خواجه یوسف مجنون ۱۴۳

شیخ موسی بلدری ۱۴۴ — شیخ موسی دیگر ۱۴۴ — شاه قاسم حقانی ۱۴۴ — بابا اسحق ۱۴۵ — شیخ محمد علی سرولدی ۱۴۵ و ۱۴۶

شیخ یعقوب نوربخش ۱۴۵ — خواجه محمد صادق ۱۴۵ — ملا محمد رضا ۱۴۶ — ملا حبیب کاشی ۱۴۶ — قاضی ابو القاسم ۱۴۶

حاجی لسای ۱۴۷ — حاجی بابا دن ۱۴۷ — شیخ ملا حسن ۱۴۷ — فیروز شاه مجذوب ۱۴۷ — ملا حبیب بیهقی ۱۴۷

ملا علی کسک ۱۴۷ — خواجه علی سمو ۱۴۷ — ذکر بعضی از اولیاء الله متقارن در دری ۱۴۸ تا ۱۴۹ — شیخ حیدر ۱۴۹ — منظری ۱۴۹

میر حسن ۱۵۰ — محمد مراد در سی علی ۱۵۰ — اوچی کیسری ۱۵۰ — شاه جهان بادشاه ۱۵۱ — خواجه داود محمود ۱۵۳

علیم دانخان ۱۵۴ — ظفر خان باردوم ۱۵۴ — برهمن خان ۱۵۴ — حسن کنگان ۱۵۵ — علیمردان خان بار دوم و فات جهان ۱۵۵

حضرت شاه نعمت ۱۵۸ — شیخ شمس الدین ۱۵۸ — سید امیر رشی بابا ۱۵۹ — خواجه زین العابدین ۱۵۹ — ملا حسن شیخ حاجی کشمیری ۱۵۹

اخوند ملا علی خباز ۱۵۹ — حضرت خواجه حیدر شنو ۱۶۱ — خواجه عبد الله خاکی — ملا حیدر ۱۶۱ — ملا دانشمند ۱۶۱

عبد الرزاق بلدی ۱۶۱ — ملا ابو الحسن ۱۶۲ — حاجی بابا مادری ۱۶۲ — شیخ بابا علی ۱۶۲ — شیخ سکندر رشی ۱۶۲

شیخ ابراهیم رشی ۱۶۳ — سکندر رشی ۱۶۳ — بابا شمس الدین بابک ۱۶۳ — شیخ شمس الدین ۱۶۴ — شیخ داود کوهی ۱۶۴

شیخ بابا یوسف ۱۶۴ — شیخ حاجی حسن ۱۶۴ — بابا صباح ۱۶۴ — شیخ صباح دیوانه ۱۶۴ — شیخ بابا یوسف ۱۶۴

یوسف ترکی ۱۶۴ — شیخ حاجی حسن — بابا مجنون زردی ۱۶۵ — ملا علی الماس ۱۶۵ — ملا حاجی ۱۶۵

مولانا یوسف کوچو ۱۶۵ — ملا حسن کوچو ۱۶۶ — ملا باقر صباغ ۱۶۶ — ملا باقر تاره کلو ۱۶۶ — ملا یوسف چنگ ۱۶۶

قاضی عبدالله ملا ۱۶۶ — میر محمد باقر ۱۶۶ — ملا وهبی ۱۶۷ — قدسی ۱۶۸ — فصیحی ۱۶۹

فهمی ۱۷۰ — قطرنی ۱۷۰ — روشنی دیوانه ۱۷۰ — اخگر کوچه ارزنگ ۱۷۰ — میر شاه بابا ۱۷۱

خواجه موسی بهبل ۱۷۱ — ملا حاجی کشای ۱۷۲ — مولانا خواجه محمد کوچو ۱۷۲ — شیخ داود اسهور ۱۷۲ — اخوند ملا ۱۷۴

شیخ نجم الدین اکبر کبری ۱۷۵ — میر محمد قادری ۱۷۶ — ابراهیم خان ۱۷۷ — اسلام خان ۱۷۷ — سیفی خان ۱۷۸

مبارز خان ۱۷۹ — سیفی بارکوم ۱۷۹ — افتخار خان ۱۸۰ — قوام الدین خان ۱۸۰ — ملا محمد امین کانی ۱۸۰

ملا عبدالنبی کوانی ۱۸۰ — ملا رحمت کشای ۱۸۱ — خواجه محمد مختار ۱۸۱ — خواجه محمد حسن دیده مری ۱۸۱ — خواجه معصوم کاش نقشبندی ۱۸۱

حاجی مصطفی رومی ۱۸۳ — میر زاهد عبدالحکیم ۱۸۳ — خواجه حسینت کانی ۱۸۳ — زاهد بابا ناکامو ۱۸۳ — شیخ محسن کانی ۱۸۴

محمد مراد زین قلی ۱۸۵ — ملا محمد کاشرین قلی ۱۸۵ — محمد طاهر شیخی ۱۸۵ — خواجه کاسم دیوانه ۱۸۶ — محمد عارف قاضی ۱۸۶

عنایت شاه ۱۸۷ — استغنا عبدالوکیل ۱۸۷ — محمد رفیع منشی ۱۸۸ — ابراهیم صاحب ۱۸۹

حفظ الله خان — ابوالفتح خان ۱۹۱ — بابا داود مشکوتی ۱۹۱ — میر هاشم سوراباد آبی ۱۹۲ — خواجه قاسم ۱۹۲

ملا محمد افضل منشی ۱۹۲ — ملا عبدالرشید ۱۹۲ — میان امین دار ۱۹۳ — خواجه محمد امین تیموری ۱۹۴ — نوره بابای بیگی ۱۹۵

خواجه ابوالفتح کلو ۱۹۵ — اخوند ملا مازندرانی ۱۹۶ — حافظ صادق ۱۹۷ — خواجه حسن تل ۱۹۷ — شیخ حسن لدلو ۱۹۷

عارف رومی رشی ۱۹۸ — [illegible] — مهدی رشی بابا ۱۹۹ — مهده بابا ۱۹۹ — لدله بابا صاحب ۱۹۹

شیخ محمد فاضل ۲۰۰ — حاجی بهرام ۲۰۰ — عبدالرحیم ماسخو ۲۰۲ — خواجه حسینت لیتو ۲۰۲ — عبدالغفور عاری ۲۰۳

شیخ جلال الدین قادری ۲۰۳ — بابا عبدالنبی کروی ۲۰۳ — شیخ یعقوب سادی ۲۰۴ — شیخ موسی گوهی ۲۰۴ — شیخ محمد الله زاهد ۲۰۴

شیخ یوسف جوره — ونعمی مجاذب ۲۰۴ — مقلو خان ۲۰۶ — ابونصر خان ۲۰۶ — فاضل خان و ورود موی مبارک ۲۰۷

شیخ مرحوم ماتو ۲۰۸ — محمد امین کانی — خواجه عبدالرزاق کروی ۲۰۹ — ملا طاهر کوهاسی ۲۰۹ — قاضی حسن اندرواری ۲۰۹

ملا یوسف کشای ۲۰۹ — مرحوم قادری و محمد موسی — ملا عبدالرحیم ۲۱۰ — میر خداداد ۲۱۰ — ملا عبدالشکور سلو ۲۱۰

ابراهیم خان کره تالنه — نواز شی ای رومی نغمه آزا خیال اورنگ زیب ۲۱۱ — حضرت خواجه احمد کوسی نقشبندی ۲۱۸ — حافظ عبدالرحیم بیدار ۲۱۹

حضرت شاه محمد قادری — بابا عبدالله ۲۲۰ — ایسه باشی رابواری ۲۲۱ — لوله رشی و اسرار رشی ۲۲۲ — بابا محمد خان قادری ۲۲۳

خواجه حمزه رفیقی ۲۲۴ — شیخ عبدالرسید حکمی ولاله بابو بهدانی ۲۲۵ — ملا محمد هاشم چشتی ۲۲۵ — بابا یوسف ورود ۲۲۶

حکیم شاه مجذوب ۲۲۶ — بوعلی شاه مجذوب ۲۲۶ — محمد ریان شاه ۲۲۶ — میر ادارار جوبا ۲۲۷ — کامران بلکه ۲۲۷

خواجه ضیاء الله قدوسی ۱۲۸ — حاجی [illegible] شاه و شریف دیگر — محمد مظفر بهادر شاه ۲۲۹ — جعفر خان ۲۳۰ — عارف خان ۲۳۱

ابراهیم خان ۲۳۱ — نواز خان ۲۳۱ — عبادالله خان ۲۳۱ — عباس الله خان بار دوم ۲۳۲ — شیخ عبدالرحیم ۲۳۳

سید مسیح کیکی ۲۳۴ — شیخ مراد رفیقی ۲۳۴ — جمال ملک ۲۳۴ — میر افضل ۲۳۵ — ملا عبدالرزاق قزاق ۲۳۵

محمد عابد بوبکر ۲۳۵ — ملا عنایت الله ۲۳۶ — قاضی عبدالکریم ۲۳۶ — محمد محسن بنجو ۲۳۶ — ملا محمد اشرف بنجو ۲۳۶

ملا کاظم ۲۳۷ — قاضی حمید رضا صفا ۲۳۷ — خواجه باقی قادری ۲۳۷ — شیخ محمد مسعود دردی ۲۳۷ — خواجه حسن ۲۳۷

ظفر بابای بدخشی ۲۳۷ — اودی شیخ ۲۳۷ — حافظ حبیب الله ۲۳۸ — ملا ابوالحسن بنجو ۲۳۸ — فتح میر پادشاه ۲۳۸

مادا شیخان ۲۳۸ — علی محمد خان ۲۳۸ — اعظم خان ۲۳۹ — احترام خان ۲۳۹ — عباس الله خان ۲۳۹

ملا عباس الله شال ۲۴۰ — حافظ حسن اجمی ۲۴۰ — میر ابوالفتح قادری ۲۴۰ — سلطان میر جیو ۲۴۱ — حکیم عبدالله کاشی ۲۴۱

شیخ محمد حسنی ۲۴۱ — قاضی دولت شاه ۲۴۲ — شیخ محمد مراد ۲۴۳ — میر ایوب بخاری ۲۴۵ — میر اکامل بدخشی ۲۴۵

شیخ داود آبادی ۲۴۷ — ملا محمد بالو ۲۴۷ — شیخ حبیب الله ۲۴۷ — شاه افضل حسنی ۲۴۷ — مولوی عبدالله محمود ۲۴۷

ملا عبدالعزیز بنجو ۲۴۸ — مولوی منورالدین علامه ۲۴۸ — ملا عبدالشکور و ملا عبدالحق بدخشی ۲۴۸ — میر انورالدین بدخشی ۲۴۸

خواجه نورالدین دیلمی ۲۴۹ — میر جمال الدین ۲۴۹ — خواجه علی اکبر ۲۵۰ — سلطان رفیع الدرجات ۲۵۱ — محمد شاه بادشاه ۲۵۱

عبدالصمد خان ۲۵۶ — محبت خان احرار ۲۵۶ — اعظم خان ۲۵۶ — خواجه عبدالله خان دوم ۲۵۶ — میر محمد هاشم قادری ۲۵۷

شیخ محمد مراد بنجو ۲۵۹ — شیخ عبدالمصیف ۲۵۹ — میر شرف الدین قادری ۲۶۰ — مولانا حیدر بنجو ۲۶۱ — عنایت الله خان بار دوم ۲۶۲

فخرالدین محمد خان ۲۶۲ — عقیدت خان بهادر ۲۶۴ — اعزخان دده نبیل ۲۶۴ — امیر خان ۲۶۵ — احترام خان ۲۶۵

شیخ عبدالله بخاری ۲۶۷ — شاه ابوالفتح ۲۷۰ — میر سناء الدین قادری ۲۷۰ — میر ابوالقاسم ۲۷۰ — بابا محمد یوسف ۲۷۰

شیخ معصوم ابن ملک ۲۷۰ — شیخ عبداللطیف ۲۷۰ — شیخ عبداللطیف کول ۲۷۰ — محمد محسن خنده بو ۲۷۰ — حرم حافظ ۲۷۱

شیخ ابوالقاسم سمرقندی ۲۷۱ — شیخ سهل الدین رفیقی ۲۷۱ — شیخ عبدالصمد غلامی ۲۷۱ — محمد رضای شاه ۲۷۱ — ملا سلامت طبع ۲۷۲

میر راعبدالغنی بک قبچاق ۲۷۲ — میر راکری ۲۷۳ — ملا دانا ۲۷۳ — میر محمد معروف ۲۷۳ — شاه رضای حکیم ۲۷۳

دل دلیر خان اولاد اکبر شاه ۲۷۴ — محمد جعفر کنت ۲۷۴ — خلیل الدین خان ۲۷۵ — فخرالدوله بهادر ۲۷۶ — عنایت الله خان مشهور بعطیه الله ۲۷۶

ذکر نادر شاه ۲۷۷ — اولاد اسیاب بیگان ۲۸۶ — خواجه محمد صادق منشی ۲۸۸ — شیخ محمد فاضل ۲۸۹ — خواجه محمد سمیع کلو ۲۸۸

اولاد اصیع قادری ۲۸۹ — بابا مهدی سهروردی ۲۸۹ — خواجه عبدالرشید بانجو ۲۸۹ — مولوی سعدالدین صادق ۲۸۹ — آسیه بانو دوم زن ۲۹۰

بابا اولاد اصیع قادری ۲۹۰ — خواجه آقا ابوبکر ۲۹۰ — خواجه نورالدین دولو ۲۹۱ — خواجه محمد صادق بانجو ۲۹۱ — میر محمد سلطان ۲۹۲

میر اسمعیل ۲۹۲ — حافظ احمد ۲۹۲ — میر قاسم احمد الدین ۲۹۲ — شیخ عبدالرحیم ۲۹۲ — شیخ عبدالغنی بک ۲۹۲

شیخ عبدالباقی کبروی ۲۹۲ — شیخ محمد قاسم کبروی ۲۹۳ — شیخ محمد یوسف کبت ۲۹۳ — شیخ عبدالرشید ۲۹۳ — ملا حاجی محمد ۲۹۳

مرشد اولیا منعم آبادی ۲۹۴ — ملا زین الدین ۲۹۴ — ملا عبدالصمد ۲۹۴ — محمد اشرف ۲۹۴ — محمد اشرف کیکنا ۲۹۴

لطف الله بک صهبا ۲۹۵ — خاتمه در ذکر انبیاء علیهم السلام ۲۹۶

JAMMU & KASHMIR UNIVERSITY
LIBRARY
SRINAGAR

ALLAMA IQBAL LIBRARY
MSS NO. 88
UNIVERSITY OF KASHMIR

بسم الله الرحمن الرحیم

زینت صفحات دفتر ابداع و ایجاد و نزهت طغرات بنی نظر عالم کون و فساد
سپاس و ثنای مالک الملکی است که دیمومیت بقا لازمهٔ ذات اوست
و قیومیت اشیا یکی از صفات او یکانه ایست که تاریخ ازلیت و ابدیتش
بیگانه است از سنت عمر و سال و از بحار فیض او بسیط غبرا یک از سنی
چه عرب و عجم چه کنعیر و بلخ ز فیضش بشکفد گلهای هزار نمونه
مصرع بی مانع خار کتاب قدرت او در معنی بود سر و ضیا تا یک الف بی
سکان کونات را کوثر آب بحار نعمت وجود و سرسبز بهار افضال و جود
چه یارای ادای رشحهٔ از شکر و سپاس قطان علویات که با ریاحین محفل
قدس و تماشایان مجلس انس اند در هوای نشان هویتش حیرت و سرگشتگی ادراک

بیقیاس

بیقیاس ره روان بادیهٔ [illegible] کس زنده و مرده اند
هرگز بی بحقیقت ذاتش نبرده اند قطعه در هیچ برده نیست بتا هوای تو
عالم پر است از تو خالی است جای تو هر منجه راز حمد تو خوردی است در لبش
هر خاصه کند بر نیافی شنای تو در نشئت خاک من چه بود لایق نشئه هم
در دو جهان بستانم و سازم فدای تو غیر از نیاز و عجز که در درگه تو نیست
این نشئت خاک تیره چه دارد سزای تو شایم نور و شایم فیض و سرور نثار
هوا داران خاک بوسی بارگاه روضهٔ قدسیه سرور شهرستان ظهور مایهٔ
محتاجان نزدیک و دور جوهر آیینهٔ قدم گوهر خزینهٔ کرم قافله سالار فوج
رسالت نیر سیارهٔ اوج جلالت چهره پرداز شاهد وحدت و سید ابرار
عالم کثرت سر سایهٔ بیکسان ضراعت کیش سر شکن گردن کشان کفر اندیش
محمد که بی دعوی تخت و تاج زشاهان آفاق بستد خراج چه
گویم ز باغ جمالش خبر چه جویم ز بحر کمالش اثر که خورشید برگی ز بستان
اوست فلک یک حبابی ز عمان اوست هر بامداد بام و در مدینهٔ بامداد
فیض او از هجوم مقتبسان انوار خورشید آرا است هر شام از جوش نور آن شامان
فراقش که بیدار از شفق آثار در عرض حال بکمال اضطرار بر زبانها زنده

نعت بر سریر لی مع الله تا ابد سلطان توئی ∴ در دیار قسم فانذر صاحب فرمان
توئی ∴ قالب بی روح ما را در دو عالم جان توئی ∴ سینهٔ مجروح ما را تا ابد درمان توئی
مطلع دیباچهٔ والنجم والرحمان توئی ∴ در گلستان فاوحی مرغ خوش الحان توئی
مخزن اسرار گنج علم القران توئی ∴ مرهمی نه بر دل ریشم که دردم را دواست

صلوات الله وسلامه علیه وعلی آله الطیبین الطاهرین واهل بیته وعترته واصحابه
اجمعین بتخصیص بر آن چار رکن رکین دین یعنی حضرات خلفاء راشدین که از
کمال اتحاد عین یکدیگر بودند و از غایت غیرت عین غیریت را دور نمودند از
اتفاقات صدق این دعوی [illegible] چهار خلیفه برحق که چشم کونین اند حرف
عین باشد زیرا که نام اصلی حضرت صدیق اکبر عبد الله است و از جناب سرور اهل
تحقیق آن رفیق شفیق مخاطب بعتیق است و عینیت معادی حضرات ثلاثه
محتاج به بیان نیست بیت همین چار تن نایب سرورند ∴ همین چار تن خاص پیغمبرند
همین چار تن والی ملک دین ∴ همین چار تن خلق را رهبرند ∴ شده از حسد چشم اغیار کور
که این چار تن عین یکدیگرند ∴ اگر عیاذاً بالله برین معنی که صدقش ظاهر است کور باطنی
تردد نماید فاروق ما فرقان سند ما سید الانبیاست برین دعوی بیت ای ابوبکر
تو بر اوج خلافت آفتاب ∴ وی بدوران عمر اسلام را صد فتحباب ∴ کرده فرقان ترا

عثمان بخون

عثمان بخون دل خضاب ∴ در صف گردن کشان تیغ علی مالک رقاب
ملک دین دایم ز عمین تو دارد انتخاب ∴ تا قیامت بهر نور دیده ات فی لهاب کباب
آنچه بر آل تو رفت ای خواجه عالیجناب ∴ گر زمین و آسمان از دیده خونبار و رواست
صلوة وسلام تعم برکاتها الی یوم التناد اما بعد این مجموعه ایست در بیان
احوال اعجوبهٔ صنایع خالق قدیر زیباترین نقوش نگارستان تقدیر یعنی بلده
کشمیر جنت نظیر که باتفاق عامهٔ ارباب سیاحت و کلفهٔ اصحاب درایت
در نزهت و صفا و امنیت [illegible] از اکثر بلاد عالم ممتاز بلکه بی
انباز است بعضی حالات آنرا در زمان سابق مورخان هنود قرناً بعد قرن بقلم
می آوردند و بر آن خدمت از [illegible] وظایف می بردند تواریخ
آنها موسوم برازه ترنگ است چون بسبب اختلال احوال سلاطین کشمیر وظایف
آنها موقوف شده دست از تحریر آن باز داشتند و بعضی مسلمین قدری از
تواریخ آنها بزبان فارسی بطرز ترجمه برنگاشتند و تا زمان خود ها حالات
و واقعات را اجمالاً بضبط در آوردند از انجمله خدمت ملا حسین قاری
علیه الرحمة تالیفی باجمال ساخته و بعد آن حیدر ملک چادوره بتحریر احوال کشمیر
پرداخته اما اکثر جاها بذکر آبا و اجداد خود کوس خودستائی را نواخته و ضروریات

وقایع و رودادادهٔ ارا از قلم انداخته و دو سه قرن دیگر گذشته بعض ارباب
کمال کتب منظوره را در نظر داشتند و تا عهد خود ضم نموده رساله درین باب
قرار داده قریب بهمان عهد هندوئی هم بکمال اجمال و اختصار نسخه نوشته
چون این همه نسخ حاوی احوال حضرات اهل کمال مشروحاً نبود درین قرنها
حوادث وقایع عجیبه روی نمود بخاطر احقر امم محمد اعظم ولد خیر الزمان خان
رسید که ورقی چند در احوال این بلدهٔ دل پسند مشتمل بر وقایع کلیه که در هر وقت
ظهور کرده اجمالاً بتسوید رساند و در ضمن این وقایع تذکار اسامی حضرات
صوفیه و علما و عرفای هر عهد بصفحهٔ تحریر بگذراند و امور کلیه که درین قرون
درین بلده سانح شده است ایجازاً مرقوم سازد و نیز مذکورات شعرا و ارباب
سخن را در قرون اخیره که در هیچ نسخه مضبوط نبود حتی المقدور برنگارد تا برای
متتبعان حالات یادگاری باشد و ارباب عبرت را تذکاری بود چون شروع
این رساله در سال یکهزار و یکصد و چهل و هشت روی داد تاریخش با نام
واقعات کشمیر اتفاق افتاد منه المبدأ و الیه المعاد بیت بر مخزن فیض است
برات کشمیر تا دور جهان باد ثبات کشمیر شد سال شروع واردات کشمیر
با نام کتاب واقعات کشمیر افتتاح این رساله واقع شد در زمان سعادت اقتران

پادشاه سکندر جاه دارای مملکت آرای خورشید کلاه فرازندهٔ لوای صاحبقرانی
فروزندهٔ چراغ کشورستانی چهره پرواز شهر عدل و احسان طراوت بخش گلشن پرو
امتنان مرجع دلیجای سلاطین هفت کشور خاقان جوان بخت روشن اختر مهر
سپهر دادرسی و چاره سازی بحر محیط فیض بخشی و عاجز نوازی ابو الفتح
ناصر الدین محمد شاه پادشاه غازی خلد الله ملکه و سلطانه و افاض علی العالمین
بره و عدله و احسانه و هذا دعاء لا یرد فانه صلاح لاصناف البریه شامل ترتیب
این رساله بدین نمط است مقدمه و سه قسم و خاتمه مقدمه در بیان اجمال احوال و
صفات این شهر قسم اول در حالات ارباب حکومت که پیش از دور ظهور اسلام
درین ملک حکمرانی کردند مشتمل بر چند باب قسم دوم در حالات سلاطین که بعد
سطوع فروغ اسلام بسلطنت رسیدند و از کشمیر برخاستند قسم سیوم در ذکر سلاطین
دودمان علیهٔ جغتائیهٔ تیموریه که متصرف این شهر شدند خاتمه در بیان بعض
عجایب و غرایب که خاصهٔ این شهر است حرسها الله عن النوایب مقدمه
در احوال و صفات کشمیر بطریق اجمال مخفی نماند که کشمیر ولایتی است قریب حاق
وسط اقلیم چهارم واقع شده چه اول آن اقلیم جائی است که عرضش سی و سه
درجه است و پنجاه و چهار دقیقه و عرضش خط استوائی و پنج درجه است و طولش

از جزایر خالدات صد و پنج درجه باین جهت آنرا داخل بلاد خراسان شمارند
عرض آن ولایت طولانی افتاده از جمیع جوانب مملکت است بر واضح جبال که دون
شمال کوهستان جنوبی او بجانب دهلی و زمین شمالی بطرف بدخشان و صوب
خراسان و جانب غربیش بصوب مواضعی است که مشهور است بهیکلی الحال
اقامت اقوام اناغنه است و طرف شرقی اش منتهی می شود بمبادی اداخرنت
و مساحت طول آن ولایت آنچه بوده است از حد شرقی تا جانب غربی قریب چهل
فرسخ است و عرض آن از جانب جنوبی تا شمالی است قریب پنج فرسخ در تقویم آن ولایت
هوا که در میان کوهسار واقع شده هزاران هزار قریه معمور است جنون بچشمهای
خوشگوار و آب و سبزه و لاله زار و زبان رود مردم عام جنات است که در تمام آن ولایت
سوای کوهستان و ماهون دراز مند سابقه چند هزار قریه محل عمارت و زراعت بود
و بحوادث و نوازل که بجای خود مرقوم خواهد شد اکثری نماند از منازل فنای آن
و هوای این دیار آن است که حسن منظر و لطف شمایل خوبان انجا دلسته سخنوران
قدیم فرس مثل شده و در کوه و دشتش انواع و اقسام درختان میوه دار و شکر
بار است و انمارش بغایت خوب و پاکتر امر جه سازگار اما چون هوایش میل سردی
دارد و برفهای عظیم می بارد و میوه های گرم سیر که نزدیک است نقل میکنند و در
آن ماهون

آن ماهون بر یک فرسخ از طرف شرقی و غربی تا بکوه شهری در زمان سلاطین
سابقه خیلی عمارت و آبادی داشت در نفس شهر بصورت بغداد نهری عظیم
جاری است که مقدار آبش زیاده تر از دجله بغداد میگذرد آنکه چنین آب
قوی ابتدا از یک چشمه بر میخیزد و منبع اصلی آن ویرانک است که در لطافت
و گوارائی آب ضرب المثل اولوا الالباب است طالب کلیم گفته است
انتخابی کرده ام از گرم و سرد روزگار - اشک چشم خویش و آب چشمه ویرانک را
و بعد آن از ینابیع متعدده پدیده و امکنه قریب و بعیده جوهر مبارکه آنکه
و دشت می آید جدا شده بآن نهری پیوندد و گویند در زمان سابق بر سر آن
نهر قریب سی جزار کشتی زنجیر بسته بسته بودند در راه شاده هفت جسر
در سری نگر امر کز ولایت و محل حکام در قدیم الایام بوده تا انقضای سلاطین
کشمیر [illegible] است و این آب بعد از آنکه از جدکشمیر میگذرد و از راه پنجاب و اطراف
پشاور از بالای ملتان میگذرد و بدریاهای دیگر متصل می شود و دریاهای هند
بسندی پیوندد و همه را آب سند میگویند و از زمین تهته بدریای محیط میرود
و از دقایق حکمت الهی آنکه معمار صنع بحکم والقینا فیها رواسی تا فحات
شعاع محکمه و حصون مقیمه از راسیات جبال بر ماهون آن عرصه فسیح المحال کشیده

اهالی آن سرزمین بآن حصون از شیون تعرض اعادی همیشه مامون بودند
بی آنکه مردم انجا موافق و متفق باشند کسی از بیگانه ها را با وجود کثرت افواج و
شدت اقتدار بتصرف این ملک راه نیست معظم راههای آن ولایت
سه طریق است یکی بصوب خراسان و آن راهی است بغایت دشوار یکی از پرگنه کوهیامه که
براه کلکت بروند و ببدخشان میرسند دوم براه دارد و که صعب تر و
قریب تر است نقل احمال و اثقال ازان طریق بر پشت دواب میسر نمی شود و
مردم انجا که باین کار معهود شده اند آنرا بدوش گرفته بچند روز بجای میرسانند
که بر چهارپای بار توان و راهی که بصوب هندوستان دارد بر همین منوال
بلکه ازان سخت تر بوده است قدری در زمان سلاطین کشمیر و اکثر بعد تصرف
پادشاهان چغتائیه تیموریه صاف و هموار شده و طریقی که بصوب تبت واقع
شده ازان دو راه آسان تر است و راه تبت خورد خالی از صعوبت نیست
چند روزه راه علف که بسیار هست که طبیعت زهر دارد و سواران را
عبور ازان دشوار است که چهارپایان تلف می شوند این هر دو راه
بکاشغر و ختن و لاسه میروند و از انجا بچین و ماچین و ترکستان و
توران و حدود بنگاله میرسند از مابین جنوب و مشرق بطرف دکن هم راهی

نقل میکنند

نقل میکنند اما معمول بلکه معلوم نیست درین محدود مذکور تمام اراضی
مسطوره اش بر چهار قسم می شود زراعت آبیست یا للمی یا باغ گلزار باشد
یا میوه زار یا میدانهای هموار سه برکه و درمنه با نسترن و لاله و
ریاحین و بنفشه و انواع گلها در کنار رودخانها و کوه هاست و درین
مقدار زمین از جهت رطوبت زراعت نمی شود باین سبب بصورت
گلزار عشرتگاه اهل روزگار مانده است و آن خود یکی از لطایف اوست
حرارت هوای کشمیر در تابستان در کمال لطافت است چنانچه احتیاج
مروحه در اکثر اوقات نمی شود و بر سبیل دوام نسیمی می وزد که شمیم
آن نفحه روح بمشام ساکنان آرد و از نسایم لطافت شمایم آن علی الاستمرار
نکهت صبا چون دم روح الله خاصیت مخیا دارد و در بهار و خزان
اوراق از بار ازان ریزان و دستان سرایان بلابل و عنادل بزبان حال
من یحیی العظام وهی رمیم خوانان بادی که از و بوی جنان می آید بر قالب
فرسود جان می آید عماره که از شعرای قدیم و ملازم سلاطین سامانیه در ایران
در سنه صد هجری بود بتقریب گفته است بیت جهان برف اگر چند گاه سیمین بود
زمرد آمده بگرفت جای توده سیم ٭ نگارخانه کشمیریان بوقت بهار

بباغ کرد همه نقش خویشتن تسلیم ∴ ملا عرفی که شعرای متاخرین است ذکرش
می آید حسب حال گفته اوست بیت هر سوخته جانی که بکشمیر در آید ∴
گر مرغ کباب است که با بال و پر آید ∴ یکی از سلاطین گفته بیت کشمیر بگو رشک
پری خانه چین است ∴ القصه بهشتی است که بر روی زمین است ∴ و شعرای عالم
قسمی که بنظم و نثر در تعریف آن شهر داستانها پرداخته اند معلوم نیست
که عشر عشیر آن در حق غیر آن بلده بحیز بیان آورده باشند و هوای زمستانی
او در نهایت اعتدال بی مضرت و اختلال چنانکه با وجود کثرت برف
بپوستین محتاج نمی سازد بلکه برودت آن حرارت غریزی و مزاج طبیعی را
در جلوه می آرد چون تاب مشعله خورشید عالمتاب نباشد سکنه آن ربده
صنایع از حرارت هوای آتش ابا نمیکند بیت گردون غبار دارد و
طبعم مشوش است ∴ امروز روز باده و خرگاه آتش است ∴ در کشمیر چنین روزی
گاه گاه می شود مولانا شرف الدین علی یزدی با وصف آنکه بکشمیر نرسیده است
داستانی در تاریخ خود در اوصاف کشمیر که از مردم شنیده بصفحه تحریر
بر کشیده خدمت میرزا حیدر که چندین متصرف این ملک گردیده و خود
دیده بانتخاب در کتاب خود برقم رسانیده رشحه از آن درین نسخه مکتوب

می شود این است از هوای بهار او فحوای فنفخت فیه من روحی ظاهر و از
شمیم جان فزایش آیت یخرج الحی من المیت با هر سبزه صحرای او آبروی
از چمن جنت برده و از باد اشجار او گلستان ارم پژمرده و انهار جاده
او در حدایق معجزات یاد از تجری من تحت الانهار داده و گلهای آتشین
او طعنه بر آتش خلیل زده نظم بطرف باغ قدش قامت طویل کشید
[illegible] آتش خلیل کشید ∴ سوسن باغی بهزار زبان گلهای کوهی را
بخودروئی طعنه زده و طاغی خوانده و سوسن کوهی سر زبان طعنه گشاده
میگوید شعر درین چمن چه زنی طعنه ام بخودروئی ∴ چنانکه پرورشم میدهند و
میرویم ∴ گلها را که از باران رحمت سیراب و در زمین ما رفعت بی اسباب
سر زده و در نظر اولوا الالباب شگفته او را چه نسبت با گل باغبان باشد
مصرع خود رسته دگر باشد و بر بسته دگر گل ∴ گل سوری که دامن عصمت از خار
اغیار پاک نساخته از وی چه اعتبار بیت بهر یک گل صد جفای خار می باید کشید
چون بدل خاری خلد ناچار میباید کشید ∴ هرگز بچشم اعتبار بر نرگس خودبین نظر
نباید کرد که چون چشم بی دردان از اشک عاری با قدح خالی در نظر اولوا الابصار
در آید بنفشه خود ازین خجالت سر بالا نتوان کرد معهذا گلهای باغی بخون

جگر مردم پرورش یافته و پرده عصمت را درهم دریده و از غنچه عفت برآمده
از دست هر نااهلی بدست هر نامحرمی دستگردان شده و اوراق بیوفایی
را از بی برگ و نوائی در دست و پای خلایق ریخته نظم یک لاله رخی که مهر
افزاید نیست ∴ در مهر و وفا چنانکه میباید نیست ∴ در باغ زمانه گل بسی
هست ولی ∴ آن گل که از و بوی وفا آید نیست ∴ و قلههای جبال او از بس
سرسبزی سر بر افلاک افراخته و دامن کوههای او از غایت نزاهت پای
طراوت را از چمن حدایق در دامن لطافت کشیده و لطافت آبها که
از جبال فرو ریزد غلغله در عالم انداخته نظم آبش چو گلاب هر طرف گشته
روان ∴ خاکش ز زمین جنت آورده نشان ∴ گلنار بکشمیر بود نار کلیم
بادش بمثال نفحه روح روان ∴ حاصل الفحوا آنکه در نزاهت و سرسبزی
باغ و صحاری و جبال در لطافت هوای فصول اربعه در کمال اعتدال چون کشمیر
جائی دیده نشد بلکه شنیده نگشته بیت در جست و جوی چون تو طی کرده
عالمی را ∴ مثل تو کس ندیده نی از کسی شنیده ∴ در شهر و اعمال آن عمارت
عالیه بسیار است از چوب سناج که اکثر آن اقلا پنج آشیانه است و هر آشیانه
مشتمل بر بیوت و حجرات و ایوانها و غرفات و مخارجات مطبوع بدایع

هرچند در بیان آن سعی نموده آید میسر نمیشود نمایش آن از بیرون بحدی است
هر کس را که در نظر آید اول انگشت تحیر بدندان تعجب گیرد و در غرایب آن حیران بماند
اما درون آنمقدار بیرون نیست ممر اسواق و کوچهای شهر بتمام فرش سنگ تراشیده
کرده اند و اهل خرقه هر کس در گوشه خانه خود کار میکند و جمعیت شهر آن بکثرت
شهرهای کلان برابری میکند و از فواکه بغیر ناشپاتی و شه توت و گیلاس و
آلو بالو تمام فواکه می باشد اما سیب خوب نمی شود و فواکه دیگر آنقدر که آرزو شکنی
توان کرد می باشد از عجایب احوال یکی آنست که در کشمیر توت بسیار میباشد
جهت ترک او که ابریشم میگیرند اما خوردن او رسم نیست بلکه عیب است دیگر
میوه در وقتش بحدی بسیار می شود که رسم خرید و فروخت کمتر است از باغ دار
و غیر باغدار برابرند در باغات او دیوار نمیباشد و از گرفتن فواکه کسی را منع کردن
رسم نیست مخفی نماند که تا اینجا کلام میرزا حیدر است منهجی که در آن وقت بود نوشته
میوه ها که در وقت ایشان نبود در سلطنت سلاطین تیموریه بسعی حکام خصوص
ظفرخان همه اش رسیده و بحدی وافر شده که بهایم و دواب را میسر است چه
جای انسان و ابریشم مستعمل که از توت را نوشته اند الحال جهت ظلم حکام موقوف
شده و آن توت که خاصه کشمیر بود بسبب وفور اقسام توت دیگر که بهتر از آن شده است

نیز برهم خورده و عمارت قدیم بطرزی که خدمت میرزا نوشته اند تخصیص عمارات
سلاطین بکیفیت سابقه نمانده و صورت بازارهای بقالیه و عطاریه و طرازه
و بزازه که در وقت ایشان کمتر بود و صباغه که بازار زنگیزیان است و صباغه
که بازار زرگران است مرتب و مستقر نبود و بعد آن بهر وردهو طرح جدید گرفته
و از بنا نهاب بنا بظهور نور اسلام و غلبه دین راسخ الاحکام نام و نشانی نمانده
مگر در موضع ماتر تند و یک دو جای دیگر علامتی چند ویران برای عبرت
اهل حیرت تا حال موجود است همه عجایب و غرایب این شهر بالتفصیل
بر کنات در خاتمه این کتاب مرقوم میشود ان شاء الله تعالی بالجمله اختصاص
کشمیر در لطافت آب و هوا و نزهت و صفا از جمیع بلاد معموره عالم محتاج
بانبات نیست امن و آرام ارزانی خلایق هم بهمین درجه بود از چندگاه
بسبب کفران نعمت مردم خودش رو بفتنه و فساد آورده امن و آرام و
ارزانی رخت ازین شهر بدر برده گویا مصداق این آیه کریمه شده
ضرب الله مثلاً قریة کانت آمنة مطمئنة یاتیها رزقها رغداً
من کل مکان فکفرت بانعم الله فاذاقها الله لباس الجوع والخوف
بما کانوا یصنعون گردیده است اما از فضل جزیل خالق بی عدیل جا و اتفاق
که عاقبت متوطنان این شهر بعفو و رحمت کردگار مقرون گردد جناب
ابو الفقرا حضرت بابا نصیب که انوا حیله مشایخ این شهر اند اول ساله
منفیت خلفاء اربعه تعریبی رباعی در احوال این بلده و ساکنانش مرقوم
فرموده اند و آنرا منسوب بجناب حضرت شیخ الشیوخ شیخ نهات الحق
والدین السهروردی قدس سره نموده اند الله تعالی بصدق جواب
بود آن رباعی این است
کان الکشمیر و ساکنها جنات عدن
هی للمؤمنین قد کتب الله علی بابها ساکنها کان من الآمنین درین
اهل این دیار از فضل پروردگار و نفس آن بزرگوار طرفه ابدی دارند
چون رشحی از احوال محل کشمیر مرقوم کلک بیان شد وقت آن است که
شروعی باجمال مبادی حالات سلاطین انجا بطریق ایجاز رود و احوال
را جا بجای شود بسبب امتداد قرون و بعد دهور و عدم تربیت نایده
در غایت اجمال نوشته شد بعد انکه نوبت ظهور اسلام رسید تحریر تفصیل
حالات را که مشتمل وقایع غریبه است ضرور خصوص احوال حضرات
سادات و مشایخ که بعد شیوع اسلام بظهور آمدند علت غائیه تحریر
این کتاب دانست فصل اول در ابتدای بنای این صوبه و سلطنت بعض

راجهای که درین شهر حکمرانی کردند مورخان هنود و نگارندگان کارخانهٔ
هست و بود در تصانیف خود چنین آورده اند که کشمیر پیش از عمارت
ستی سر نام داشت ستی نام زنی است و سر حوض کلان را گویند گویا عالم
آب بود جای برآمدن نداشت و در میان آب جلدیهو نام دیوی آدم
خوار سکونت ورزیده علم تسلط و تغلب می افراشت اطراف و جوانب
آنها سیر کرده هر جا چیزی می یافت برده و خورده ویران کرده می آمد
مدتی برین منوال گذشت اتفاقا کشف نام عابدی بسر نارنج بحکم بعقیدهٔ
اکثر هنود نبیره برهماست وقتی بزیارت معابد میرفت بکوی سمیر نام رسیده
آن ولایت را خراب یافت و در تحقیق و تفحص آن شناخت مردم
اطراف گفتند که جلدیهو نام دیوی است در میان ستی سر که از انجا بر آمده
مردم را می کشد باز باب میرود دل کشف بدان حال مردم بدرد آمد
و هزار سال در موضع نو بدن که مکانی مشهور نزدیک بهیره پوره است
و مهادیو باصطلاح هنود پروردگار را گویند از کثرت عبادت و
ریاضت او برحم آمد و مدعای او را برسید او استدعای دفع شر
جلدیهو کرد مهادیو پیش و برهما را که باعتقاد هنود از کارکنان با قتدار

مهادیو

مهادیو بدید فعش فرستاد و بیش تا صد سال با جلدیهو جنگ کرد بنابر شدت
آب و کثرت سیلاب دست بر دنیا نیافت آخر الامر حیلهٔ انگیخته در نواحی باره مولهٔ
لختی از کوه بالت اکن کنده بدر و آب بهمرسانده زمین مسطح شد و آن دیو
بدست آورده بجان کشت سر کوه را گویند یعنی کوه کشف میر نام زن است
دیگر متطاول از منه وابسته بنداول بلفظ کشمیر شد بعد از آن پیش فریور
برهمنان از اطراف و جوانب هند و ستان آورده دران مقام زراعت و
عمارت ساخت و طرح آبادی از هر قسم انداخت الهی را عقیده آن است که این صورت
بعد طوفان حضرت نوح پیغمبر واقع شده علینا و علیه الصلوة والسلام و از آن
وقت باز کشمیر عمارت یافته بالجمله این مردم برهمن قبایل و اولاد ذریات
بهمرسانیده ارباب جمعیت شده اند و همواره مشغول عبادات و ریاضات
خالق البریات بر طبق آئین خود بودند میلی بدنیا و فانیه نمی نمودند شاعری
بمدعای آنها گفته است بیت سرکشتگان کوی بتان را تو نی مراد مقصد
یکی است کعبه روان خود اگر صد ند چون ذریات و احفاد آنها بوفور رسیده
و کار بکثرت خلقت کشیده بحکم لولا السلطان لاکل بعضهم بعضا محتاج
سرداری که حاکم قضایای آنها باشد گردیدند بود کنکاش بسیار و قیل و

قال بیشمار براجه جمو بنا بر اتصال رجوع آوردند راجه پسر خود را بکشمیر تعین
نمود و حاکم مستقل گردانید و پنجاه و پنج کس ازینها بطناً بعد بطن حکومت
کرده اند زمان حکومت پنجاه و پنج کس تاریخ نویسان هنود هزار و هفتصد و
نوزده سال می نویسند اما تفصیل اسامی آنها را اصلا در راه ترنگ کسی
از مورخان و هنود و مسلمین ننوشت پس حکومت بکوران و پاندوان که
از ساکنان این شهر بودند رسید و ایام سلطنت بقول جان احوال نویسان
دو هزار و سیصد سال بود در زمان پاندوان آبادی کشمیر بغایت رسید
و کسی از بیگانگان غالب بر پاندوان نگردید و اقتدار و شدت قوت
آنها هنوز بر السنه خاص و عام دایر است کارهای عجیبه که از آنها بظهور آمد
از حیطه طاقت بشری بیرون است چون دور حکومت آنها گذشت باز نوبت
حکمرانی براجهای دیگر انتقال یافت کسی از ارباب تواریخ در میان این ازمنه
ضبط اسامی راجها نکرد چه جای کوران و پاندوان که در هیچ تاریخی
نام آنها مرقوم و مذکور نیست مگر در بعضی تواریخ هندوگری باجمال در نظر
آمد القصه چون از میان راجه های مسطور حکومت براجه اوکند رسید
ازان باز ضبط اسامی اینها نمودند ابتدای تحریر حالات راجها از راجه اوکند شد

اوکند

اوکند بضم همزه و واو ساکن و فتح کاف فارسی و نون مفتوح بر نون ثانی زده
و دال موقوف نزد بعضی منسوب براجهای جموست و بعض ارباب تاریخ او را
از راجهای متهرا میدانند و متهرا قریه مشهور است متصل اکبرآباد چون بعد از
انقضای دور پاندوان در کشمیر ملوک و طوایف شدند او را از مسکن خود
برآورده بحکومت نشانیدند بسیار مردانه بود هفده سال حکمرانی نمود چون
برای مدد راجه کرشن کارفرمای متهرا که در آن وقت پای تخت هند بود متوجه
گردید اوکند روزی چند تک و دو نموده بعد محاربات بسیار از دست برادر
راجه کرشن کشته شد راجه دمودر پسر راجه اوکند باتفاق اهل کشمیر بعد
فوت پدر حکومت یافت مدتی بحکومت پرداخته و بهر جانب لوای سرکشی افراخته
اکثر راجها از تسلط و غلبه او متردد شده بتقریب عروسی راجه قندهار از دست
جادوان باشاره راجه کرشن بقتل رسید چون پسری شایسته نداشت بعد از
مردن دمودر رانی جسوتی نام زن دمودر بامر سری راجه کرشن بحکومت رسید
جسوتی بفتح جیم بر سین زده و واو مفتوح و تاء مکسوره بر یازده سرانجام لوازم
ملکداری نموده و در انصرام امور مملکت کارهای مردانه فرموده چون حامله
از راجه دمودر بود بعد از انقضای مدت معهود پسری آورد دیال کند نام

بمشوره ارکان دولت بعد بلوغ بحکومت رسید چندی به نیکنامی و نظم و نسق
گذرانید آخر بای دور او اصحاب راجه از هر جانب سرکشی کردند و فتنه
بطول انجامید تا آنکه بر دست قومی از بقیه باندوان که درین شهر موجود بودند
کشته شد پس از انقضای عهد سلطنت آن طبقه باز فلک بکام طایفه باندوان
که درین شهر باقی مانده بودند شد و مدتی مدید سی و هفت نفر از نسل باندوان
بنوبت لوای حکومت برافراختند اما تحریر احوال ایشان موزخین نپرداخته
تا آنکه نوبت براجه لولو نام شخصی از طبقه راجها رسید راجه لولو بر سریر حکمرانی نشست
ایام حکم کوتاه نموده قلعه لولو را آبادان فرموده لولو بضم لام بواو زده و
فتح لام ثانی هر کنه مشهور است در کامراج که دران وقت شهریست داشت و معموره بود
مدتی در حکومت رعیت پروری و عدالت گستری بسر برده ذر گذشت میگویند که
در عهد او لولو بیست لک و هشتاد هزار خانه بوده راجه کرشن نام
پسرش بعد فوت او حاکم شده و دران که مدتی ورق حکومت چید و رفت
راجه کلکت پسرش بحکومت نشست کلکند را بکاف عربی و لام زده
و کاف دوم فارسی و نون زده و دال مفتوح و رای زده کاکاپور و کنه مجوه
را معمور ساخت و بای تخت نمود این زمان هر دو مکان از دهات مشهوره ناکاوست
و در اندک زمانی

و در اندک زمانی ایام حیاتش کوتاه شد راجه سندر پسرش باول سین
مضموم و نون زده و دال مفتوح و رای زده بر سر سلطنت نشست و در ایام
حکومت دو موضع آبادان کرد یکی موضع سوندر دوم سنوروت نام و قصبه
محتاجان ساخت غیر از یک دختر اولادی نداشت و این دختر در عقل و حسن و جمال
و اقسام شهره آفاق بود آوازه احوالش بتقریب سوداگری که جواهر
فروخته بود بایران و توران رسیده بهمن اسفندیار که دران وقت فرمانروای
ایران و مار بود بخواستگاری او حکیم جاماست را مرسال نمود راجه سندر
بعد استرضای دختر با نفایس معتبر او را همراه حکیم جاماست ارسال بایران نمود
بهمن اسفندیار چند سال طبل عیش و عشرت با منکوحه مسطوره نواخت آخر الامر
بنا بر غداری و تغلب لولو نام شیر برادر زن مملکت خود را در یافت بعد
چند سال لولو هم بستر رسید چون سر رشته حیات راجه سندر که فرزندی
نداشت منقطع گشت حکومت بجای دیگر منتقل شد راجه کودهر تاج و تخت
حکومت را فی یافت نسب او را کسی از ارباب تاریخ ننوشت موضع آمل
دو موضع کواهر بوره مشهور بشنور و آباد کرده اوست و این هر دو موضع بفقرا
بخشید و در گذشت راجه سیرن نام پسرش راجگی یافت جوی سیرن آورده اوست

و پرگنه آدون ازان آب آبادان شده است آثار نیکنامی و رعیت پروری
او تا مدت مدید یادگار بود و ایام سلطنت بسیار بی شر و شور گذرانید در
کمال نیکنامی باجل موعود درگذشت راجه جنک پسرش بهره حکومت
خورده بدستور پدر ایام به نیکنامی بسر برده در پرگنه کامراج دو موضع
آباد کرد هر جانور نام نهاده و درگذشت جنک بجیم و نون مفتوح و کاف
زده بزبان قدیم پدر را گویند در بذل و عطا بی نظیر بود راجه شمی تراس
پسرش بعد ازو قایم مقام شد و در پرگنه کوتهار موضع شوانکس نام پرگنه
وهی آبادان ساخت و در ایام حکومت بضبط و نسق پرداخت باجل معهود
بدرود عالم فانی نمود راجه اشوک نام برادرزاده او که پسر شکون است
تصرف ملک کرد و موضع یکلسه و پتوت را آباد کرده قلعه سیر تعمیر کرده
اوست مشهور است که شش لک خانه در زمان او آنجا معمور بود و چون
فرزندی نداشت و طوایف هنود مذاهب مختلفه شایع کرده هر جا تغلب
می نمودند اکثر ولایت کشمیر ویران گشت راجه مذکور از دست متغلبان
عاجز شده در قلعه لارانزوا اختیار نمود و بعبادت مشغول شد بیت
کافر و ترسا جهود و گبر و مغ . جمله را رو سوی آن سلطان الغ راجه جکوک پسر

راجه اشوک

راجه اشوک چندگاه جلوس کرده رفع ظلم نمود و از سر نو آبادی کشمیر
صورت پذیر شد فن کیمیاگری و دیگر علوم نادره میدانست حتی که
در ساعتی چندین مواضع را طی نموده بجهت عبادت اصنام تا بارهمولا
میرسید و ایام حکومت باستقلال تمام بسر برده پاره از هندوستان
نیز تسخیر نموده ازان سرزمین مردم اهل حرفه بولایت کشمیر رسانید تا
زمان او در کشمیر بند و بست کارخانجات ملکی نبود ابتدای تعیین
خدمات از مخترعات اوست یکی را بجهت داد و ستد امور ملکی مقرر نمود
که عبارت از دیوانی است دوم برای ضبط بیت المال که متعارف
بخان سامانی است سیوم بجهت محافظت اسلحه که داروغه قورخانه است
چهارم از برای سرداری سپاهیان که بخشی است پنجم برای استصواب مشورت
یعنی وزارت ششم برای تقسیم خیرات که الحال او را صدر گویند
هفتم برای سزاولی سپاهان که نقیب است این راجه در درستی و راستی
عدل و احسان و رعیت پروری مثل بود حکایت عورتی که ازو خیرات
خواسته او مخبول نموده آن زن بصورت دیوی ظاهر شده تکلیف
گوشت آدم کرد راجه بقتل کسی راضی نشده خود را تسلیم او کرد او بعد

اسمان صاف او دست باز داشته بنارث داد مشهور است اکثر معابد
وبتخانه ها بکمال زینت وتکلف ودیگر امکنه زیارتگاه هنود بنا کرده
اوست راجه دهودر از اولاد راجه اشوک فرمان فرمای ملک شده
بعبادت وزهد مشهور بود میگویند دو برهمن با او دو چار شده از وی
طلب چیزی نمودند راجه گفت تا از بهت غسل کرده نیایم دست بکاری نکنم
گفتند آب بهت را ما بجا پیدا کنیم در ساعت چنین کرده اندمی بیند که
دریای بهت در پیش راجه است قبول ناکرده روان شد وگفت مسافت راه
بهت بسیار است شما سحری کردید گفتند اگر بر میگردی ترا دعای مقبول بنا بفوت
ناری خواهی شد از راه هم جان راضی شده برهمنان گفتند ما آنچه گفتیم
برمیگردد دیگر آنکه کسی با کتاب فلان کتاب که در بیان خواص اشیا واقع است
یک روز در پیش شما بخواند و شما را بشنواند باز آدم می شوید والا مار شده رفتید
کسی هم نرسید که آن کتاب را تمام یک روز در پیش راجه توانست بخواند
راجه مار شده ماند دهودرا او در نام کریوه مشهور است در جای بست و بلند
در نزدیکی شهر واقع است آبادکرده اوست گویند که آن مار در آنجاست
که گاهی مردم آنرا می بینند والعهدة علی الراوی والله اعلم پس از وی سه برادر

بشرکت

بشرکت حکومت رانده اند راجه انگک هر کرنه شکر کرده بنا کرده اوست مسکن آنجا
بود بعضی ها بجای شکر کرده دیگر مشهور است در پرگنه لار نزد یک شهر نوشته اند
دوم راجه رنگ که زهم پور نزدیک نیپون آباد کرده اوست هم در آنجا
می بود سیم راجه کشک کانس پور مسکن او بست الحال از شهریت بر آمده
شده متفرقه است وچون نوبت بعدم آباد شتافته اند راجه ابهکن
تصرف ملک یافت ابه بلن هم گویند قصبه ابه پور در پرگنه باکل آباد کرده
اوست در عهد وی چند رنام برهمنی که صاحب تصنیف بود از هند آمده برهمنان را
بحجت وبرهان مغلوب ساخت از اکثر عبادات مثل بت پرستی وغیره مانع
شده دو در این طبقه بعد فوت راجه ابهکن متقضی شد راجه کنس نام شخصی از
قبیله دیگر مملکت گرفت نافع خلق الله بود مدت سی وچهار سال تصرف
ولایت کشمیر داشت بحسن نیت او خلایق بکمال رفاه میگذرانیدند وهمین عدل
ونیک بختی او چندین کس از نسل او پیر اجل رسیدند چنانچه در بیان خواهد آمد
اول راجه هیکس که بچاه وسه سال وشش ماه حاکم بر رود داد کرد کان
مروت واحسان بود بعد آن پسرش راجه اندرجیت نامدت سی وشش سال
بداد گستری گذرانید پس از او راجه براوان نام پسرش مدت سی سال متصرف

ولایت کشمیر و اطراف هند بود چون دست از حکومت بیفشاند راجه
پهکن پسرش تاج حکومت یافت با مروت و صاحب سخن بود و در علم موسیقی
دستی تمام داشت و باصناف علوم خصوصاً شعر و سخن اشتغال می نمود مدت
حکومت او سی و پنج سال بود باجل طبیعی درگذشت راجه اندر این پسرش قایم
مقام شد و بغایت بیدادگر بود در عهد او ساحری طلسمی ساخت و براجه آموخت
که او همه را میدید او را کسی نمیدید ازین ره در خانهای مردم در می آمد و زنا
کرده میرفت چون این خبر برادرش رسید بفرمود تا تمام معبدهای هنود
ویران ساخت و آن ناپاک بی باک را از پایه حکومت برانداخت راجه بز
پسر کهین بعد عزل برادر بحکومت نشست بز بضم با او سکون رای زده
مشغول بآبادی ملک شد و در قصبه چکدر که داخل مراج است می بود آن قصبه
آباد ساخته اوست و قصبه لوشاک برهمن که از چکدر منجر بقصبه چشمه
زیون گردید باعث خرابی تمام ملک شد و نتیجه بیداد و ظلم و فساد بوقوع
آمد در عهد او بود و مدت حکومت او سی و نه سال و نه ماه است اجمال آن
قضیه در احوال حضرت ایشان خلیفة الرحمان بتقریب مذکور زیون ان شاء الله
نوشته شود راجه سده در وقت حادثه همراه شیر مادر بود و در موضع

بیچاره رسیده

بیچاره رسیده و از آن حادثه محفوظ مانده بعد از حادثه مردم جمع شده
او را آوردند و بمرتبه حکومت رسانیدند بر خلاف پدر همت را صرف احسان و
رعیت پروری نمود و خود را بر السنه خاص و عام نیکنام ساخت پس از حکومت
شصت سال از میان خلق غایب شده رفت راجه ادت پلاس پسر راجه شده
بجای نشست و قدم پدر نهاد و داد سخاوت و رعیت پروری بدرجه
کمال داد و هرن پور آباد کرده اوست حالا بر نیل مشهور است که یکی از
مواضع معتبر است سی سال و هفت ماه حکومت کرد و درگذشت
راجه هرن کل پسر آدت پلاس بجای پدر نشست و تا مدت شصت سال
حکومت راند راجه بشکل پسر هرن کل شصت سال سلطنت داشت و همت و اوقات را
بر تعمیر و آبادی ملک گماشت راجه بهر کل پسر هرن کل تاج حکومت بر سر نهاد
لیکن خونریز و سفاک بود انواع جور و ستم و اقسام محن از دست او
بمرد و زن رسید و در حین کندن جوی کندر کول سنگی بر آمد و بهیچ چاره
برنخاست مردی معتبر گفت اگر زن معصومه دست بران سنگ نهد
بیجا گردد هر قدر که زنان دست بران سنگ رسانیدند بیجا نشد باین تقریب هم
بسیار خونریزی کرد و مردم را به تهمت عدم عصمت بسیار رنجانید و بقتل

رسانید مورخان در شمار مقتولان او مبالغه زیادی نوشتند القصه بعد
قتل و خونریزی زن کوزه گری دست خود بآن سنگ رسانیده بیجا کرد و
آب روان ساخت اقسام ظلم آن سفاک نه بمرتبه ایست که بقید تحریر آید بلکه
تحریر را نشاید آخرها برای تسخیر برآمده بتقریبی که در تواریخ مشهور است
تا سنگال دُپت رسیده و انواع بلاد و اقسام ولایات را مسخر نموده
وقت مراجعت از انطرف در کوهستان از بالای بلندی پای فیلی لغزید
و در حین افتادن فیل آوازی کشیده که بطبعش خوش آمد بفرمود تا
صد فیل از آن بلندی نوبت بنوبت بزیر انداختند که باواز آنها خوش می شد
هنوز بهستی و بیخ مشهور است مخفی نماند که حکایت رفتن راجه کل بتقریب
دیدن راجه سنگال دوب بهند و از آنجا بکشتی نشستن و تصرف جزایر کردن
راجه آنجا را بقتل آوردن کسی از مورخان هند بقلم نیاورده واقع که
از مبالغه خالی نیست عاقبت کار که ظلمش بکمال رسیده بود مرضی صعب
در گرفت که علاج احدی مفید نیامده از راه لاعلاجی آتش افروخت
و خود را در آن بسوخت مدت حکومتش هفتاد سال بود فنجعل لعنة الله
علی القوم الظالمین بیت آتش سوزان بکند با سپند :: آنچه کند دود دل دردمند

راجه زنگ

راجه زنگ نام پسرش جای پدر گرفت و بر خلاف پدر داد عدل و
احسان داد و در نیکی و دادگستری بگشاد و مراتب رعیت پروری بیفزود
و در عهد او جوگی زنی بکوتی نام که در فن جادو و ساحری بی نظیر بود بهم رسید
و بانواع ریاضت مشغول گردید باغوای ارباب عناد و سحر و جادو مال
راجه برد و زن و فرزندش را بجان کشت غیر از یک زنی که حامل بود زنده
نگذاشت شصت و سه سال ایام حکومت راند می نویسند راجه
انند کنت نام پسری از زن راجه زنگ که حامل بود متولد شد حکومت این
ولایت بنام او تقرر یافته باتفاق ارکان دولت جریان امور سلطنت و
پادشاهی بود سی و سه سال پادشاهی کرد راجه کنانند پسر راجه بعد او
به سلطنت رسید تا مدتی حکومت راند و رفت راجه دیبن بند پسرش بر مسند
حکومت استقرار یافت مردی دانا بود و دانایان را بغایت اکرام و اعزاز
می نمود در فنون علوم و زبان سنسکرت هوشی داشته پنجاه و دو سال
حکومت کرد و بگذشت راجه [illegible] نام پسرش قایم مقام شد و سلطنت
با او انتقال یافت و مدت شصت سال برعیت پروری حکومت کرد و رحلت
گزین شد راجه کوتانند پسر راجه اج تاج پدر بر سر نهاده و بهره و معابد

بتخانهای بسیار ساخته از انجمله دهره مشهور بالای کوهی که آنان آنرا تخت
سلیمان گویند علی نبینا و علیه الصلوة والسلام بنا کرده اوست
از زبان بعضی اسلاف مسموع است که یکپایه تخت حضرت سلیمان برین کوه
می نشست لهذا بتخت سلیمان موسوم شد و در بعضی کتب مرقوم است
که تخت [illegible] علیه السلام اکثر اوقات در جبال خراسان سیر داشت و کشمیر هم
داخل خراسان است والعلم عند الله راجه مسطور شصت سال و شصت روز
داد حکومت داد و درگذشت راجه گوکرن پسرش حاکم شد و تا مدت
پنجاه و هشت سال سلطنت کرد و گذشت راجه نرانند ابن گوکرن بجای
پدر نشست مدت سی و شش سال بکامرانی و جهانبانی گذرانید راجه
جدسیر معروف به انده پسر راجه نرانند حاکم شد چون کور چشم بود او را
بزبان هندو انده میگفتند معهذا از راه کور باطنی راه ظلم و تعدی و فسق
و فجور بسیار نموده و حیای چشم در ظاهرش نبود چون ظلم و تعدی از حد
گذرانید مردم اطراف بقصد این ولایت قدم برداشتند و ارکان دولتش
با مردم سپاه اتفاق نموده قصد حاکمی دیگر کردند آن کور چشم چون این را شنید
با چند کس مقرب روی بهندوستان آورد راجه آنجا او را شناخته بند نمود

وهمانجا درگذشت

وهمانجا درگذشت چهل و هشت سال حکومت کرده بود از راجه آکنده سوم
تا راجه انده بیست و یک راجه تا مدت یکهزار و چارده سال و نه ماه پادشاه
بودند بشامت این کور چشم ظاهر و باطن سلطنت از نسل اینها رفته و
اهل کشمیر اتفاق نموده یکی از اجداد راجه بکرماجیت را از ملک مالوه
برتا بارث نام آورده بحکم این ولایت نشانیدند راجه برتا بارث
تا مدت سی و دو سال پادشاهی نمود و باعث آبادی و رعیت پروری شد
و ظلمات و ستمکاری راجه انده را بنور عدل و دادرسی مبدل ساخت و مدتی
عام و خاص را باحسان بنواخت چون رحلت نمود راجه جلوک نام پسرش
بر تخت نشست و عدل و احسان بهتر از پدر نمود پس از مدت بیست و دو سال
که با دادرسی بکمال گذرانیده رحلت کرد راجه سنجر پسرش حکومت
یافت باتفاق زنش که داک شنا نام داشت رعیت پروری نوعی نمود که
مافوق آن متصور نبود بناگاه در حین پختن مزروعات کثرت برف
در غیر موسم چنان شد که محصولات ناپخته روی بعدم نهاد و قحط عظیم
در شهر روی داد مضمون اکل البعض بعضهم بظهور رسید خرمن خرمن
اندوه انبار انبار غم اهل شهر بر خود گرفته و هزاران نقد و جنس اصل و

جواهر که داشت بمحتاجان صدقه داد با وصف آن اصلاح قحط نشد میخواست
که خود را بسوزد زنش مانع آمد شبی باتفاق آن زن پاکدامن بدعا و زاری
نوعی ملتجی و متضرع شده که تیر دعا بهدف اجابت رسید دعای کافر مضطر
بحدیث نبوی صلی الله علیه وسلم مستجاب است هر صبح در پیش هر کس دو کبوتر
حاضر میشد و بهر نوعی که میخواستند دفع جوع خود می نمودند وقت پختن غله
با برکت شد آن مع العسر یسرا ردی نمود و از استدراجات او دیگر امری عجیب
نقل کردند که در موضع آب و درختان نشانیده فی الحال سبز شده باور گشت
والعهدة علی الرواة مدت سی سال حکومت رانده امر ناگزیرش پیش آمد چون
از نسلش کسی نماند راجه بیجی مل را بحکومت برداشتند او از اکابر زادهای
شهر و از نسل راجهای عمده بود غیر از نسل راجه مذکور راجه بیجی مل تا مدت
هشت سال حکومت کرد راجه چندر نام پسرش جای نشین شد وزیر خود
سدمت نام را بسبب تقصیری بند کرد از احوال او مورخان عجب حکایتی نوشتند
چون خالی از مبالغه و غرایب نیست بتحریر می آید وزیر بند بور همیشه میگفت که
تخت نصیب من است راجه پاره بسعایت مردم و پاره بمذکورات دی را که
مع شیء زاید باو میرسانیدند بهانه جسته بعد ضبط خانمان وزیر را بدار کشیده

مدتی بردار بود

مدتی بردار بود برهمنی بر آمده در چنین وزیر بردار کشیده نگاه کرد نوشته
بودند که پادشاه خواهد شد تعجب بر برهمنی روی داد که الحال چه صورت
پادشاهی است بعد چندی برهمنان آمده اعضای او را جمع نموده کلان تر
آنها دعا کرد زنده شد و رفته رفته بسلطنت رسید بعضی تاریخ نویسان
ایراد این قصه را تکذیب نموده نوشتند که بعد کشته شدن وزیر مزبور بردار
راجه مسطور را مرضی بهم رسیده بهمان درگذشت چون فرزندی نداشت اعیان
دولت یکی از اولاد وزیر مزبور را بسلطنت برداشتند راجه اری زای نام
داشت بسیار بعدالت و احسان سلوک با مردمان کرد و انصرام مهمات ملکی
بحسن تدبیر و راستی نمود پس از مدتی میل او بترک پادشاهی شده پوست
آهوی پوشیده بدر رفت تمام این قصه در اصل تاریخ مذکور است و از اعتماد
عقل دور بالجمله مدت حکومت راجه بچندر سی و هفت سال بود از زمان
راجه تا مات تا این راجه شش نفر بودند بعده به نبیره راجه نونده جدیر
حکومت رسید گوپال دیب نام داشت مشهور بمیکه و آهن راجه بیکو آهن
مورخان کشمیر از احوال او عجیب امور غریبه بقلم آوردند از انجمله این که
در اوایل حال آواره دشت ادبار و اختلال بود بحال غربت و کمال کربت

در ملک خطا رسید در آن وقت راجه زادهای عالم برای خواستگاری دختر
راجه خطا که شهرهٔ حسن و جمال بود حضوری داشتند هر یکی تاجی مرصع بر سر راجه
میکواهن در صف نعال پریشان حال نگرانی داشت در همان اثنا باران
بوفور تمام تقاطر نمود و همه را ازین سبب ترددی رسید ناگاه در عین بارش
از میان آن جماعه ابری مخصوص بر سر راجه میکواهن سایه گستر شد و موجب
تعجب حاضران گردیده دختر راجه خطا چون این حال دید از میان آن همه راجه
زادها میکواهن را پسندید بسعی و اهتمام کارکنان پدرش بحکومت و راجگی
کشمیر سرافراز گردید در عهد خود منع کشتن جانور کرد و صیادان و قصابان را
وظیفه مقرر نمود تا طمع در کشتن جانوران نکنند گویا عمل باین شعر کرد شعر
ترک حیوانی بحیوانات جان بخشیدن است خویش را محروم میداری ازین دولت چرا
میگویند که راجه قصد تسخیر هندوستان نمود تا بسورت بندر متصرف شد آنجا
در کشتیها نشسته قصد جزایر کرد تا مدت سی و چهار سال بعدل و احسان حکومت
راند و عجایب و غرایب بسیار بظهور آورده درگذشت مورخان در احوال
ملک گیری در سیر بحر او مبالغها نوشتند که قابل تحریر بلکه اعتماد نیست
والعهدة علیهم پسرش راجه سرب سین بتخت نشست و تا مدت سی سال حکومت

راند و تمام مملکت پدر خود را بحیطهٔ ضبط در آورد و برفت و این راجه را
دو پسر ماند یکی هرن راجه و دیگر پوربان راجه هرن بحکومت نشست و
پوربان وزارت اختیار کرد و در میان اینها چیزهای عجیب و غریب گذشت
راجه هرن مدت سی سال و دو ماه حکومت کرد و درگذشت چون نسل راجه
هرن کسی نماند اهل کشمیر رجوع براجه بکرماجیت که پادشاه اوجین و مالوه بود
آوردند او کسان خود فرستاده کشمیر را در ضبط خود در آورد و بعد از مدتی
مدید برجا برکنت نام از کشمیر بخدمت راجه بکرماجیت رفت مدتها خدمات شایسته
نموده راجه بعد چندی برهمن را واقف ناساخته فرمان حکومت کشمیر سربسته بوی
تفویض نموده رخصت کرد برهمن مغموم وار بوطن رسید بدستور قاصدان
فرمان باهل شهر رسانید چون بمضمونش مطلع شدند بخدمت برهمن رجوع نمودند
و سریر حکومت بوی مسلم داشتند رعیت پروری و ملک رانی بسیار کرد تا ایام حیات
بکرماجیت حاکم بود چون خبر فوت راجه رسید برهمن رخت به بنارس کشید هر چند
راجه پرورسین پسر راجه بکرماجیت معذرت خواست و ملک بوی گذاشت
قبول خاطرش نیفتاد و رفت مدت حکومتش چهار سال و نه ماه بود راجه
پرورسین بن پوربان بر سریر سلطنت نشست میخواست که اوجین پای تخت

راجه بکرماجیت را تصرف نماید باین قصد برآمده بود که خبر فوت راجه رسید
بعد ازان ولایت دیگر گرفته و پنجاب را در تصرف خود درآورده در کشمیر آمده و نشست
و سه سال لشکر خود که معمور دید باز قصد تسخیر هندوستان کرد و بر راجهای
بسیار تسلط نمود و در اوجین و مالوه رفته خیال تخت بکرماجیت در خاطر
آورد فرد هفت اقلیم ار گیرد بادشاه ٭ همچنان در بند اقلیم دگر چون پیش
سیلاست دنام را مغلوب و محبوس افتاد دید مخالفان تیر و ترش خالی کرده او را
خلاص ساخته بر سریر و تخت بدر نشاندند تفویض شهر بوی کردند و باز مراجعت بوطن
نمود انجا قصد بهای پای تختی داشت مورخان هنوز نوشته‌اند که با ستاره غیبی در
نواحی کوه ماران خطی کشیده دید بسا جهاز کرده بفرمود که معماران نهاد عمارت
و آبادانی در انجا بسازند گویند سی و شش لک خانه تعمیر نمود سوای عمارات
امرا و وزرا و سایر مردم که از حیطه شمار بیرون بود چنین آورده‌اند چون کشمیر در تعمیر
آبادی و کثرت خانها هیچ جا نشان نمیدادند نامش سری نگر نهاد و بسبب حادثات
متواتره و آفات متکاثره خصوصاً واقعه زلزله که مجال خود مرقوم ملک حیرت
سلک میگردد اکثر اطراف بویرانی آورد و آن همه معموره کوی که بالکل برهم
خورد فرد مستعار است ملک و مال جهان ٭ نتوان کرد اعتماد بدان الا نفس شهر مسمی

بسری نگر که در تعمیر مجدد آباد ماند همان شهر است که الیوم معموره و مشهور است
و حاکم نشین و آب بهت در میان دارد اگرچه اطرافش منهدم شده است
لیکن اصل شهر بحال است القصه راجه مزبور بجهت طغیان آب بهت که اطراف
سری نگر خراب شد و سد ناوه بوره که ویرانه بود بر پا کرد و بل عظیمی بنا نمودند
و مدت سلطنت راجه شصت سال بود چون ایام حیاتش بآخر رسید پسرش
زاجه جیدشر بر سریر سلطنت نشست سی و سه سال و سه ماه حکومت کرده دست از تصرف
حیات خویش بفشاند راجه لمن پسرش بحکومت نشست و تا مدت سه سال
متصرف ولایت کشمیر بود چون از جهان برفت حکومت برادرش راجه زیادت درین
ولایت جاری بود او را تحسر تر میگفتند بغایت سخی و با جود و خیرات بود
فرد خورم از جود تو نان بر سر خوان دگران ٭ روزی از ابر خورد گرچه صدف
در دریاست عمرش سیصد سال رسیده بود مخفی نماند که ظهور موفور النور حضرت
سید الاولین و الآخرین علیه الصلوة و السلام در زمان او بود و هجرت
نبوی صلی الله علیه و سلم که مبدا تاریخ عربی است بعد دو صد و پنجاه و هشت سال ۲۵۸
حکومت راجه زیادت واقع شده چون عمرش بآخر رسید راجه بازن خود باتفاق
لشکر در غاری درآمده که دیگر کسی اثری از ایشان نیافت در ملت خود عابد و زاهد

بود شعر هندو کز عشق بت پرستد ٭ هر صبح دعات میپرستد بسرش راجه
بکرماجت بر سریر سلطنت نشست و مرحمت بدر بر خلق الله تمام بر بادات
از خدا خواست که در عهد او کسی نمیرد چنین بوقوع آمده هنوز راعقیده این است آنچون
برد حکم بسوختن تو کرد بعد از سوختن بهنکا فرستادند آنکه بکا اعضای سوخته
وی نگرفت و بباد هوا برفت تا حال هوا است والعلم عند الله والعهدة علی الراوی قطعه
هر چند قلزم عشق بر یک هوا است دایم ٭ در هر حبابی از شوق او هوای است ومدت ایالت
او چهل و دو سال بود بعد از آن برادرش راجه بالادت نام جهانبد تر گویند
نشست آخر بافیون و دانش بهره نداشت با سم بنات متهور شد در اندک
مدت تمام ولایت کشمیر را گرفته با مضافات قصد تسخیر ولایت هند نمود چون
براه هند در آمد نود و نه هزار نهصد و نود و نه کهندی یک کم الک گویند
نقد ساق داد و بتقریب اراده تسخیر خطا و ختن نگردید نود و سه لک سوار را
جایزه گرفت و بیست و پنجهزار اسب کتل بود بنا بر سببی عزیمت مذکور
نمود در کامراج تابزنام قریه بنا کرده و بنای تخت خود ساخت بود مهنری باداوان
بود الان دهی مشهور است در سمت راه بارهه مولد میگویند در عهد حکومت
سوداگری آمده بود راجه ضیافت باو کرد گفت از دود چراغ و شمع درد سر

گرفت

گرفت بس آن سوداگر ضیافت راجه کرد بجای شمع لعل مثب چراغ در
مجلس آورد تمام مجلس روشن ساخت بوفور اسباب سرور و عیب طرح
دران بزم انداخت شعر نزد وق تماشای آن بزمگاه ٭ در آغوش مژگان نگنجد
نگاه ٭ رخ می کشان عیرت لاله زار ٭ کف ساقیان ابر خورشید بار ٭
راجه از آن سوداگر بصد تملق تمیزی گرفته از بطن او جهار پسر آورد مدت
حکومتش بجاه سال بود در عهد وی عجایب و غرایب بوقوع آمد چون مبالغه
نوشتند تحریر آنرا درین رساله مناسب نیست مردی بود در رعیت پرور و احسان دوست
بوصیت او بنو کلانش راجه چندر آنرا حاکم شده بغایت فیض و سخی بود و حجاج
روا کارش کرد در عدل رانی و رعیت پروری بوقوع آورد در کتاب
اصل رازه ترنگ مکتوب است چون اکثر حکایات از قاعده عقل بیرون
تحریر آنرا غیر از طول کلام فایده ندید تا مدت هفت سال و هشت ماه
حکومت کرد و در گذشت رامجیت نام برادرش بعد از آن جای گرفت
و بسیار ستمگر و ظالم پیشه بود لاجرم بمرض سخت گرفتار آمد و رفت فرد
بسا رفته بمظلومان که ظالم چون چنار آخر ٭ قوی چون گشت افتاد آتشی
از خویش در جانش الفاقه نام برادرش بر تخت نشست بیاد

رعیت پروری مستحکم نمود لته پور را که در آن وقت ولایتی بود بی تخت
ساخته و بسیار آباد فرمود و خراب کرده برادر خود را تعمیر آورده روهند و دهان
و پنجاب که در هجار اجه بمقابلش می شد مغلوب و محکوم ساخت بولایت بنگله رفت
میگویند که گجرات کلان و بندر سورت و بنادر دکن و بنگاله و سراندیب را
تسخیر نموده بعد ازان بولایت رفته با والی بخارا جنگ کرده و غالب شده
و بخطا و ختن رفته از راه تبت بکشمیر آمد و عمارات عالی ساخت و موضع پرسور
ساخته اوست در انجا یک ستون از یک لخت سنگ بچاه و چهار گز قایم نموده
پاره ازان ستون تا حال نمودار است از ولایات تحفه و هدیه بسیار آورده بود کشمیری
را آشنا شده باهتمام او طلای ساخت و خرج عمارات و لوازم سلطنت میکرد و
راکم او لک طولچه طلا صرف نمیشد چون راجه بنگاله را عهد شکنی کرده بکشمیر آورده
کشت کسان راجه بنگاله بلیاس فقیری آمده در شهر سری نگر اقامت نمودند
پس از مدتی دست تصرف راجه کشمیر را شکسته شهر را آتش کشیدند و دهات
بسیاری را ویران نموده اند آخر های عمر للتادت با جمعی کثیر طرف تبت رفت
که فتنه از انجا بیغام فرستاد که بالفعل من خواهان سلطنت و حکمرانی نیستم
یکی از پسران من را حاکم اختیار کنند **کوس اند** بسر جلالش حکومت اختیار کرد

مدت حکومت

مدت حکومت للتادت سی و شش سال و هفت ماه بود و کیفیت مردن للتادت
مردم را اختلاف است اکثری میگویند که از کمال انفعال خود را زنده سوخت
پسرش خزانی بدر را که للتادم جمع نموده بود بکارهای بد صرف کرده تا مدت دوازده سال
حکومت کرده درگذشت **راجه سکرسند** بن رابنه بجای او بر تخت نشست
هفت سال حاکم بود و از انتقال او راجه برسهست بن للتا تاج و تخت یافت
دوازده سال حاکم بود بعد ازان راجه جیسانند سلطنت یافت چهار سال
راجه رسنکابن سکرانند سه سال بود پس **راجه اسوآسم** بسلطنت رسید
او آخرین راجهای کارکوتی است مدت حکومت او دو سال بود مجموع ایام حکومت
کارکوتیان هفت نفر بودند از اول تا آخر دویست سال و پنج ماه و بیست روز
بود سنه دو صد و بیست و نه هجری بعد ازان بجهازان انتقال یافت اول
آنها راجه آدیت ربابن سکهتو با سعی وزیر خود سودر با بر تخت نشست و
مخالفان را از پای در انداخت و رعایت قواعد حرب مرعی داشت و خزاین حکام ماضی و
ظروف طلا و نقره و چینی و ظروف مس ریز ریز کرده صرف محتاجان نموده
خوردن دران باسنها مکروه میدانست مدت حکومتش بیست و هفت سال و سه ماه
و سه روز بود چون درگذشت **راجه سودرما** بر سریر کامرانی نشست بعد از تسخیر

ممالک جمعیت بهم رسانید و عرض لشکر دید صد هزار سوار و نه لک پیاده و سیصد
فیل داشت از راه دمتور حرکت کرده از گجرات تا دکن متصرف گردید و باز بکشمیر
آمده بتعمیر عمارات مشغول شد آخر بید نامی و بدکاری شهرت یافته در جنگ گاهی
تیری بسرش رسید کارش را تمام ساخت فرد هر که بدی کرد و بید یار شد او بید
خویش گرفتار شد مدت حکومتش هژده سال و هفت ماه و نوزده روز بود راجه
کوپال درما بن سودرما بجایش نشست برباکردیو نام وزیری ظالم داشت
تمام خزاین راجه را درمانده بود که آباد کرده او بود فرستاد و لکوز نام خویش
خود را که شاهراج خطاب داده بود حاکم آن قصبه گردانید شاهراج بکارش آمده
و قابو یافته بدرما انداخت هلاکش ساخت و راجه به بیماری صفرا درگذشت
مدت حکومتش ده سال بود راجه سکیت که از برادران عرفی او بود و در حقیقت
برادرش نیست بر تخت نشست و همگی ده روز حکومت نمود پس رانی
سنگدها مادر راجه کوپال بسلطنت رسید چون نظر بر کدورت مزاج بعد دو سال
خود را مخلوع ساخته راجه پارنه بن برجست نبیره نکوما بحکومت نشست و
پانزده سال و دو ماه بود پس برجست درما پدر نارنه راجه حاکم شد و یکسال
حکومت کرد و درگذشت راجه جگر درما بن برجست درما بوصیت پدر سلطنت

یافت و در میان

یافت و در میان این دو برادر جنگها شده و مدت حکومتش دو ماه بود
بعد از آن راجه شور درما بحکومت رسید چون بد عمل بود مخلوع شده کرت دوم
جگر درما بن برجست بحکومت منصوب شد و بسبب اینکه سنگرم دانگر را که باعث
سلطنتش بود بی تقصیر کشت طایفه دانگریان جمع شده بقتل آوردند شعر
بر نقشهای مور بآهستگی خرام ؛ زنجیر فیل مست مکافات پاره است ؛ حکومت سودرما
از اول تا آخر دو سال و دو ماه و جگر درما سه سال بود راجه سنگر دردس
بعد از آن بحکومت نشست مدت حکومت او سه سال بود پس راجه المت بن
راجه مازن بحکومت نشست مردی بی باک و سفاک بود بواسطه تحقیق تشریح
بدن شکم مرد و زن بسیاری درید و برای امتحان حدت شمشیر خود مردم را
میکشت و اقسام ظلم بخلایق میکرد مدت حکومتش دو سال و یکماه بود
بعد او سودرما بار دیگر بحکومت نشست درین نوبت یکماه حاکم بود آخرین
ملوک خاندان حمار است مدت حکومت این طایفه که یازده نفر بودند هشتاد
سال و چهار ماه بود بعد از ایشان سلطنت بخاندان دیگر انتقال یافت
راجه جشن کردیو نام مقربی از مقربان راجه شور درما بن برباکردیو
تخت و تاج باتفاق برهمنان بر تخت نشست صاحب فراست و عدالت بود

راه دزدی در عهد وی بمرتبه بند شده که مردم بازار دکانها شبانه وامی
گذاشتند و مسافران با مال و متاع و شوارع و معابر مامون بودند و در
تنقیح مقدمات و فیصل معاملات عجایب و غرایب از وی منقول است مدت حکومتش
نه سال بود چون بنا بر ناپایداری دنیای غدار ترک حکومت کرد راجه
وانت دیو بن دام دیو را ولیعهد ساخت بعد عزل او از سلطنت راجه
سنکرام دیو بن حسن دیو بر تخت نشست و مدت حکومت او شش ماه بود
راجه امین بجای پدر تخت و افسر یافت پای تخت وی لته پور که دران
وقت عمارت و شهرت داشت بود و اختیار حکومت بدست مادرش دوارانی
نام بود چون سرداری از شهر پرسپور با لشکر گران بر رانی آمد با مر او رانی
با جمعیت افواج و خزانه حاضر شد و فتح نمایان نمود مدت حکومتش چهارده
سال بود آخرها رانی از راه شامت نفس پسر مذکور را نوعی کشت که کسی
ندانست مصرع وای فرزندی کزینسان خصم باشد مادرش پس راجه
نندکیت پسرش بجای پدر نشست بدیدن حادثه پدر و رانی دلش سرد
گشته بر آبادی آخرت مشغول شد حکومت او یکسال و یکماه و نه روز بود
بعد ازان برهمون برادرش بر تخت حکمرانی نشست بعد از مدتی از دست رانی

او هم کشته شد

او هم کشته شد خرد ای برادر مادر دهر ار خورد خونت مریخ ؛ چون ترا خون
برادر همچو شیر مادر است ؛ مدت حکومت او دو سال بود راجه بهمن بن
ارمن بحکومت رسید چهار سال و سه ماه حاکم بود و رانی بعد ازان بحکومت
نشست وزیر مدار المهام او نرسنگ رام چوپانی تربیت یافته او بود
بکره راجه نام برادرزاده رانی بود امرا و وزرا بر تخت نشاندند نرسنگ
وزیر راجه را پنهانی هلاک ساخت و باز تصرف یافت راجه راجور بر رانی باغی
شده رانی بامداد و اعانت نرسنگ بر راجه راجوری غالب آمده بعد
ازان سنکراج بن ادی راج بسلطنت رسید و نرسنگ رام وزیر خود ساخت
و درین اثنا همیر نام ترکی آمده با نرسنگ جنگید و خلل در ولایت راجه انداخت
و راجه بمرض بدهضمی درگذشت حکومتش بیست و چهار سال و دو ماه بود
پس هراج بن سنکراج بجای پدر نشست و از مهربانیهای او مردم آسوده
شدند و بیست و دو سال حکومت کرد و ممالک خود و راجهای اطراف
در ضبط خود نگهداشت پس راجه اننت بن هراج بتخت پدر رسید در زمانی
که راجه بلوهرکت رسیده بود عم وی بکره راج غالب بود بلوهرکت متصرف
شد راجه باعانت مادر آتش بسمت اعدا کشیده یک کس خلاص نشد چون

فتح کرد شکرانهٔ آن شش کور و زر کشمیری بمردم انعام داد حکومت او پنجاه و
سه سال بود آخرها بعبادت مشغول شده تخت حکومت خود به پسر خود کلشن
نام داد او مردی مفلس بود خزانه پل سیاه شخصی را متصرف شد نگرکوت و سیالکوت
و ضلاب را گرفته بود در عهد او آب بهت بمرتبه یخ بسته که لشکر بران میگذشت
مدت حکومت او بیست و شش سال بود راجه اسنکرس بن کلشن بجای پدر بنشست
پای تخت محله تاشون را قرار داد نجی مل از ولا آمده تاشون راجه بوهمی که از زن
داشت خود را هلاک نمود مدت حکومت او همگی بیست و دو روز بود راجه
هرس بن کلشن بعد از ان بحکومت نشست و از چهار طرف حویلی زنجیر جرس
آویخته بود که نامظلوم دست بجرس زند و خود بداد مظلومان برسد در دیوانخانه
اش هزار مشعله و فانوس میسوخت و سیصد و شصت زن داشت و هر شب
با یکی صحبت میداشت بسبب ملاهت و سفاهت بیشمار که در طبعش بود مردم
ماز مقدمات ابله فریب را وا نموده او را مفلس ساختند دوازده سال
حکومت کرد و درگذشت راجه باجل باستصواب دانگریان بسلطنت
نشست و رعیت پروری بسیار نمود دار الشفائی قرار داد و ادویه و اغذیه
برای علیلان مهیا میداشت در مجامع عید و غیره بفرمایش جنگ سپاهی را متاذی

میساخت ده سال و دو روز حکومت کرد بعد از ان راجه دوین که نویسنده
راجه باجل بود بوزارت رسیده بمرور دهور بر تخت نشست و امرای راجه
باجل را بقتل رسانید لکه چند نام یکی از امرای راجه باجل از لار ما بغار آمده او را
مغلوب ساخته دفع نمود حکومت او یکروز و یک شب بود مصرع سلطنت گر همه
یک روز بود مغتنم است راجه اسیس بن کل مل برادر خورد راجه که از مادر جدا
بود بسعی لکه چند بر تخت نشست از غرایب آنکه یک شبانه روز سه راجه طمع
سلطنت نمودند راجه اجل و راجه رد که هر دو بقتل رسیدند و راجه اسیس بحکومت
رسید چون مردم را تردد او بود برادر حقیقی راجه اجل را از لوهرکوت آوردند
اسیس راجه مقاومت نموده نزدیک باره موله محاربه طرفین روی داد مدتی غالب
و مغلوب یکدیگر شده قرعه حکومت بنام راجه بکهاجر بن راجه هرمن افتاد راجه
اسیس با او هم منازعت نمود و بعد از محاربات قوی باز حکومت یافته راجه
بکهاجر بمدد راجه راجور غالب شد و راجه اسیس را کشت درین بین بکهاجر را هم
تیری رسید و درگذشت و سلطنت کشمیر براجه جینک منتقل گردید او ست
مشهور برمه سهم دیو که در اکثر تواریخ فرس ابتدای حکام کشمیر بنام او کردند
راجه بکهاجر بن راجه اسیس پسر را جانشین کرد مخفی نماند که کلهن پندت نام برهمنی

تاریخ راجهای کشمیر را بزبان هندی نوشت و رازه ترنگی نام نهاد ابتدا از
آزراجه اکنده کرده تا راجه جینیک احوال راجهای کشمیر که در مدت سه هزار و
پانصد و نود و شش سال گذشتند تا تاریخ پانصد و سی و پنج هجری نبوی صلی الله
علیه وسلم نوشت بعد انقضای این قرون در ولایت تگرکوت راجه وشرم چند
نام در رعیت پروری و غریب نوازی و مسکین دوستی و سپاه شناس بی
بدل بود چون ازین عالم فانی ایام رحلتش قریب شد پسر خود یلچند نام را بر سریر
سلطنت نشانید رفقا و اهل قرب او نظر بر بی پروائی و سفاهت او التجا
بپادشاه هند و دهلی برده انواع محن بر سر او آورده اند طرفین محاربات رستمانه
بکار بردند و آخر یلچند پای قرار بر فرار نهاده التجا بوالی کشمیر زیه سهم دیو معروف
بجینیک که سابقه راه مراسلات در میان بود آورده با پانصد سوار مع اهل و عیال
بملازمت زیه سهم دیو رسید و ولایت لار را مع مضافات بجاگیر وی داد و برای
سپهسالاری نگهداشت چون مردم مغل بجنگ سهم دیو از ولایت آمدند
باتفاق یلچند متوجه جنگ و جدال شد یلچند شبی تبدیل لباس نموده بلشکر
مغل در آمد بر سرداران ایشان رسیده و بر بالین وی خطی گذاشته مضمون خط
آنکه ای غافل آسایش طلب یلچند سپهسالار سهم دیو مسلح بر سر تو رسیده بنابر رعایت

توره سپاهگری

توره سپاهگری بر حال تو رحم نموده که ترا زنده گذاشته برگشت ملک دیگری
چگونه بگیری اگر این نصیحت بشنوی بهتر والا سم است و اسمه آتش غضب
بسر سرداران شمالی تردد مهیاست سردار مغلان خبردار شده طرح صلح انداخته
رفت و تا مدت بیست و شش سال و یازده ماه و شش روز حکومت کرد
یلچند با وصف اقتدار نظر بر حقوق راجه غایت اطاعت مینمود حکومت با او
مسلم داشت راجه زیه سهم دیو در سال پانصد و پنجاه و هشت وفات یافت
هر چند یلچند برعایت حقوق راجه زیه سهم دیو رایت مملکت بنام پسرش
پری مات برافراشت و استقلال پادشاهی بوی داده اما چون خبر فوت
راجه باطراف شایع شد مردم پهکلی و کشتواره و تبت و جمو سر مخالفت
برآوردند و پای اطاعت از دامن انقیاد و فرمان بری بیرون بردند و
اینچنین اختلاف طبایع را منغص میساخت بتاریخ پانصد و شصت و سه
یلچند ازین دار بیقرار قدم بیرون کشید و راجه پری مات در سفاهتهای
خود بماند نه سال و شش ماه و ده روز پادشاهی کرد و در تاریخ پانصد و
شصت پسرش ونته دیو بحکومت نشست ایام دولتش نه سال و
دو روز پای تختش موضع ونتی پور بود و آنجا تعمیر دیهرها نمود که هنوز با وجود

ویرانی آثار و علامات آنها موجود است و در تاریخ پانصد و هفتاد و هفت
ازین عالم رحلت گزین شد پسرش **نوه دیو** بحکومت و ایالت رسید بضرورت
سالی چند حکومت کرد بر خلاف مرضی خلایق که از سفاهتش مرهمه بدرد آمده
بودند تا مدت نه سال و چهار ماه و هفده روز حکومت راند یکی از انواع
سفاهات او چنین می آرند که روزی بسیر کشتی برآمده بود عکس روی در آب
بدید خنده کرد از انطرف هم خنده بر قاعده انعکاس ظاهر گردید و بر روی
عکس طپانچه زد و انگشتری از دستش بدر رفت و در آب افتاد چون بخانه
خویش بازگشت مقربانش استفسار نمودند نقل مذکور در بیان آورد
گفت من در انجا خطی بر آب کشیدم تا انگشتری را از انجا طلب نمایند
و قس علی هذا در تاریخ پانصد و هشتاد و هشت دست از حیات فانی
افشاند پسرش **زیه دیو** تاج و تخت یافت و وزیرش قصد تسلط داشت
مردم لون که صاحب الوس بودند اعانت او نمودند از تغلب وزیر محفوظ
ماند و چون برهمنان را رعایت نمود و صاحب اقتدار ساخت آنها قدرت یافته
طمع تخت و تاج نمودند مردم لون متفق شده غلبه کرده برهمنان را بپایه اصل
رسانیدند که اصل آنها گدائی بود زیه دیو هژده سال و سیزده روز حکمرانی

کرد و در تاریخ ششصد و چهار پیک اجلش در رسید راجه چکدیو پسر خورد
بر سریر سلطنت مقرر شد عامه رعایا از خلق وی راضی و شاکر بودند و بعض
سپاه مردم آزار را مستاصل ساخت امرا و سرداران لشکر بطمع فاسد راجه
از شهر برآوردند بعد چندی باشاره و سعی وزیر خود باز مراجعت نمود
بحکم الهی بر مخالفان غالب آمد و همه را هزیمت داده بدستور قدیم
مملکت حکومت یافت و در داد و دهش شهره آفاق بود بحسب تقدیر
پدم نام حکیمی که در آن عهد مشهور بود از راه حرام نمکی قابو یافته زهر داده
راجه را بکشت مدت ایالتش چهار سال و دو ماه بود و در تاریخ
ششصد و هژده عمر وی بآخر رسید و رخت حیات برکشید و پسر وی
رازه دیو جانشین شد در زمان وی از نسل چندان کگه چند ولد ملچند
سپه سالار بود در رازه ترنگ که اصحاب دولت و ایالت کشمیر بودند و
سالی چند بقناعت گذارنده اند باجمال آورده مورخ لایق تحریر شاهنامه
ندید کگچند بتاریخ سیصد و سی و هفت ۳۳۷ درگذشت و پسر وی بلاد چند
جانشین شد لیکن رازه دیو از بیم پدم در قلعه سلش رفته متحصن شد
و پدم محاصره نمود و از طرفین تا مدتی در جنگ و جدال بودند روزی سوداگری

پابوس منقشی هدیه آورده بتماشای او مشغول بود بناگاه پیاده از عقب
سر از تن او جدا ساخته بدم راه دوزخ گرفته راجه مستقل شده اکثر گروهکشان را
مطیع و منقاد خود کرده چنانچه سرداران قوم و امثال آنها در عهد او
زراعت کشی و باربرداری می نمودند درین اثنا بلاد چند ابن گکچند که
راجه نگرکوت بود از دست خصمان بستوه آمده پناه بوالی کشمیر آورده پرگنه
لار وغیره در وجه اخراجاتش مقرر شد بلاد چند روز بروز تسلط یافته
و با برهمنان که از دست راجه متالم بودند ساخته بالجمله راجه بیست و سه
سال و چهار ماه حکومت کرد و در سال ششصد و چهل و یک بقضا گر خود
درگذشت و دو مقام در پرگنه دیوه سر بنا کرده است یکی راجور دوم رجلو
همگی مدت حکومتش بیست و سه سال و سه ماه و بیست و هفت روز
پسرش سنگرام دیو بر سریر سلطنت نشست در ایام ایالت او بلاد چند
صاحب اقتدار بیشتر شد و سوارج نام برادر سنگرام او را اغوا نمود
در قصد راجه سنگرام برادر خود افتاده راجه بعد تردد بسیار برادر
خود را گرفتار کرده بعذاب کشت بلدیمر که محله مشهور است و موضع سنگرام
بنا کرده اوست بلاد چند در سنه ششصد و پنجاه بقضای خود بمرد راجه

سنگرام چند

سنگرام چند پسرش سرداری یافت پسر کلین نام یکی از خویشانش سرکشی
کرده شهر را ویران ساخته براجه غالب آمد راجه براجه راجور که دوستش بود
ملتجی شد و بحمایت او خود را مستقل ساخت مدت حکومت او شانزده سال
۶۵۷
و ده روز بود بتاریخ ششصد و پنجاه و هفت باد اجل دوید راجه
رام دیو بجای پدر نشست و مخالفان پدر را بقتل رسانید و برتهی راجه رام
نام یکی از مقربان خود را وزیر ساخت موضع نابرو کنار آب لیدر ساخته
اوست چون فرزندی نداشت لچمن نام برهمن پسری را بفرزندی برداشت
و او را ولیعهد خویش ساخت و درگذشت مدت حکومتش بیست و
یکسال و یکماه و دوازده روز بود در تاریخ ششصد و هفتاد و هشت
اجلش در رسید و لچمن مذکور قایم مقام شد چون نسبت فطرت و
گدا طبع بلند پرواز بود امور سلطنت را سرانجام نتوانست داد کچل
نام ساحری طلسم دان بشهر در آمده اقسام طلسمات برو نموده تمام شهر
را بتسخیر خود در آورون خلل در پادشاهی او انداخت شعر هیچ
سودی نکند تربیت ناقابل ❊ گرچه برتر نهی از خلق جهان مقدارش ❊
سبز و خورم نشود از نم باران هرگز ❊ خار خشکی که نشانی بسر دیوارش ❊ مدت

حکومت باو سیزده سال و سه ماه و دوازده روز بود و در عهد راجهای مذکور
سنگرام چند ولد بلاد چند سرخیل و سردار لشکر بود و در تاریخ ششصد و هشتاد
و پنج پسر خود رام چند قایم مقام و جانشین خود ساخت و در تاریخ ششصد و نود
و یک لچمی دیو ازین دار بیقرار بیرون رفت و پسر وی سیه دیو که سردار پرگنه
دچهن باره بود بحکومت نشست گویند سنگرام چند از پرگنه لار بایلغار آمده
در سری نگر بجنگ وی استاد او را بقتل رسانید سیه دیو بعد از آن حاکم شده
و کچیل ساحر را از شهر اخراج نمود در عهد وی یکباره دختر فاحشه پدر را حبس
نمود جرمانه میگرفتند روزی راجه از مطربه او اکلی نام ترانه می شنود و فتنش
خوش شده فرمود هرچه خواهی بطلب وی رفع این بدعت خواسته راجه ازین
بدعت باز ماند آخرها باعمال بد مبتلا شد و مدت حکومتش چهارده سال و
پنجماه و بیست روز بود و در تاریخ هفتصد و پنج رخت حیات برکشید و پسرش
سیه دیو بجای او مقرر گشت ایام سلطنت او نوزده سال و سه ماه و
پنج روز بوده است سپه سالار او هری رام چند بود در عهد پادشاهی او شهمیر
نام مردی که از اولاد سلاطین بمواد کبر بود و اکنون مشهور است بسلطان
شمس الدین بولایت کشمیر آمده و باعث آمدنش این بود که جد او قورشاه

نام مردی

نام مردی صاحب کرامت و خوارق عادت بود مرجع مردم روزی گفت که
الهام رب الجلیل بمن در رسید که از فرزند تو پسری میشود شهمیر نام پادشاه
ولایت کشمیر باشد و از نسل او چند کس بر تخت خواهند نشست شهمیر مذکور
این را بوقت شنیده بر کرامات جد خود اعتماد نموده از وطن متحرک شده در
باره موله با اهل و عیال خود سکونت کرد چون خبر سکونت او براجه رسید حکم
نمود که بقریه دواره ویر سکونت کند و حاصلات آنرا در وجه کفاف خود صرف نماید
مصرع عدو شود سبب رزق گر خدا خواهد جد سلاطین اسلام که در کشمیر بنوبت پادشاهی
کردند اوست که بنوبت به تفصیل مرقوم میشود و نیز در عهد او شنکی چک که
جد چکان است از ولایت دارد و با اهل و عیال آمده در کشمیر سکونت کرد در نسب
او عجب حکایات است که عقل آنرا باعتماد مقرون نمیدارد والعلم عند الله
از جمله واقعات عظیمه که در عهد او بظهور آمده آمدن رینچوست که از تبت آمده
در ملک کشمیر قرار گرفت اعدای پدرش جلای وطن نموده بودند درین ولایت
آمده التجا برام چند سپه سالار راجه نمود و رام چند جای بودن او لکنه گیر
پرگنه لار تعیین فرمود مدتی در عزلت و قناعت می آسود و بعد آن رسید بجائی
که مرقوم میشود دیگر مشکل ترین حادثات که بر کشمیر نازل شد آمدن زولجوست

واقعهٔ زولجو معروف بذی القدر خان مردم کشمیر چون کفران بسیار کردند
و از جادهٔ حیا و آدمیت قدم بیرون نهادند بلای ناگهانی بمقتضای آسمانی
روی نمود و زولجو نام ترکی از ولایت ترکستان از راه باره مولد با هفتاد هزار
سوار شمشیر زن که در سفاکی و خونریزی دادی باکی میدادند ظاهرا از فرقهٔ
مغشویان بلاکو بود **شعر** رفتارشان چو آتش و گفتارشان چو جنگ
دیدارشان عقوبت و آزارشان ذفیر در باره مولد فرود آمد نه تدبیر ملک گیری
و نه روی ترحم و آشتی سکنهٔ این ولایت صغیر و کبیر و زن و مرد دست و پای خود
گم کرده و راجه باوزرا در فکر و تدبیر درمانده اند چون چاره ندانستند
راه گریز پیش گرفتند و اکثری کشته و اسیر گشتند زولجوی مردود بعد
آمدن فرمود که بی ملاحظه همه را بقتل رسانند و زنها و اطفال را اسیر نمایند
و غلها را بسوزند و عمارات را ویران و منهدم سازند و تمام شهر را آتش
کنند **شعر** ز آواز اسپان و گرد سیاه نه خورشید تابنده روشن نه ماه
بجنبش در آمد زمین و زمان تو گفتی بخواهد برید آسمان آه و افغان ساکنان
از هفتم آسمان در گذشت یا انگر نام و نشان نوع بنی آدم از این شر برد گشت
و هیچ و بن نباتات و اشجار همه تنگ گشتند شهری که از قرون سابقه آباد و معمور

بود

بود و بیابانی غیر آبادان از امن و امان دور گردید **شعر** صولت صیت جلال
ملک جهان را گرفت خدمت سلطان قهر تیغ سیاست کشید و گرمی نایره
قهر و غضب او تا ایام بر دوام سرمای این شهر که مدت هشت ماه باشد ذریعهٔ بعد
چون اشتداد موسم زمستان شد مردم ترک که لباسی رفع حر و برد نماید و خورد کی
موجب احتیاط نفس باشد نیافته در فکر مراجعت افتادند و از مردم اسیر
کیفیت راه روش کشمیر بجانب هندوستان پرسیدند و اینها از راه با کل
که به بیوچ میرسند دلالت نمودند چون در پای کوه رسیدند کلما اصابکم من
مصیبة فبما کسبت ایدیکم و یعفو عن کثیر و القوا افتتنه الایه آسمان در گریه شد
و باد موسم مکافات بشدت وزید و برف ژاله مرتبه بار بدرگ تمام لشکر زیر
برف هلاک شد و همه را بخاک یکسان نمود **ظ** بهر تار موی سر تیکناه
هزاران سر سروران سپاه بهر نیم جو نقره کان فتاد بسی خرمن سرکشان
شد بباد مردم شهر بعد حصول اطلاع از رحلت آن سفیاطین اتباع با بید آنکه
کسی از قبایل و اندکی از زراعات و عمارات شاید بحالی مانده باشد از اطراف
و جوانب آمدند تمام مرز بوم را خراب دیدند بوی از آبادی نشمیدند بعد
از مدتی جابجا احدی از الوف آمده در شهر قرار گرفت پس از مدتهای مدید

فی الجمله شهر رو بآبادی آورد تا نیل سلطنت سلطان زین العابدین اکثری
معمور شد و تا هنگام عهد یوسف شاه معمورتر گردید لیکن بحال اصلی نرسید
بالجمله در حادثه زولجو خلقی که گریخته بودند از انجمله رینچو و رام چند بود که جانب
کشتوار اختیار فرار نموده اند بعد مراجعت رینچو دید که مردم خال خال جابجا
قلیچها ساخته متصرف اند و یکی بدیگری اطاعت ندارد قصد ملک گیری نمود چون
جمعیت رامچند که در قلعه ولایت لار با قوم و تبار متحصن بود بیشتر و بسیار دید
از پرده نتوانست برآمد حیله گری کرده در زی جل فروشان درآمده جلها در
کال تبتی بدرون قلعه میرساند و در میان آن آلات حرب میگذاشت روزی با جمعی
از سپاه قابو یافته رامچند را کشت و روان چند پسرش را مع اهل و عیال
دستگیر نموده متصرف ولایت کشمیر شد در سال هفتصد و بیست و پنج هجری
جلوس نمود چون بیگانه این شهر بود مدارا و ملایمت را ملازم شد دختر رامچند
خواهر روان چند را بعقد نکاح خود درآورد و روان چند را اقسام رعایت
نموده با خود متفق ساخت و پرگنه لار مع تبت در جاگیر او مقرر نموده سردار
لشکر خود ساخت و او را از دعوی و خیال بدرگشتی برانداخت سهه دیو که
در هرج و مرج زلجو جانب کشتوار فرار نموده بود بامید سلطنت موروثی

باز معاودت

باز معاودت نمود چون رنگ تقدیر برخلاف مدعا دید باطاعت رینچو که
ادنای او بود برنتوانست فرود آورد و طاقت مقاومت هم نداشت
از راه لاعلاجی فرار نموده بار بکشتوار رفت و رینچو باستقلال بر تخت نشست
تا زمان رینچو که مدت چهار هزار سال و سیصد و کسری از آبادی کشمیر گذشته
احوال باجمال در قلم آمد بجهت آنکه راقم این حکایت را در تفصیل حالات راجها
که همه در کفر بودند و رسوم قدیمه برخلاف شعار شرع و اسلام شیوع داشت
و اکثر حکایات بمبالغه بی اندازه مذکور بود چندان فایده معتد به منظور نبود
و لهذا اکتفا بر مجرد مدت حکومت هر کدام نمود اکنون که امر سلطنت بوجود
رینچو شاه زینت یافت و باعث و مبدأ اسلام درین شهر عهد اوست اگر
عنان قلم بتحریر حالات سلاطین و بزرگان دین از علما و سادات و مشایخ
متقین که درین شهر بظهور آمدند بجانب شرح و بسط مفیدی برخلاف
تواریخ دیگر مایل گردد از مراعات وظیفه تاریخ نویسی بعید نیست قسم
دوم در احوال سلاطین اسلام که درین شهر نزهت مقام زیاده بر دو صد و
پنجاه سال باعث نظام شدند مخفی نماند که در عهد رینچو شاه اگرچه تمام مردم یک ملت
کفر داشتند اما تعدد و اختلاف مشارب و تنوع تکثر مذاهب بسیار بود هر یکی رو بمذهب و

عقیده دیگری می نمود در ینجنگاه درین امر متردد شده هر چند تامل فرمود بر
فلانت رای و نرانت تدبیر صواب نمای هیچ دینی از ادیان این ولایت
قبول خاطرش نیفتاد چندانکه مردم هر طایفهٔ بموجب کل حزب بما لدیهم
فرحون او را ملت و مذهب خود را بمحاسن تاویلات موافق گمان و
مراغبت تفضیلات فراوان در معرض بیان می آوردند اما بلندهمت
عالیش نمی افتاد شب و روز در تحقیق و تفحص ادیان و ملل بود و گمیخ
ازین غم نمی آسود دست دعا با دل بی ریا بخالق البرایا بر داشت و بهمت
صدق طویت را بر حصول دین قویم وصول آیین مستقیم بکمال شب اکثر
شب بسوز و گداز و عجز و نیاز بروز رسانید ناگاه بحکم سعادت ازلی در دلش
ریختند که هر که صبح پگاه اول در نظر سنج در آید این طالب صادق حیران بملت
دین او گراید آن شب عجب حالتی بر وگذشت بکمال شوق و غرام گویا ترنم
این کلام بود قطعه یار امشب آنخواهد بود روز یا مگر منبع فلک را نیست سوز
می بسوزم امشب از سودای عشق من ندارم طاقت غوغای عشق صبح آنجا
که بر منظر خود نشسته و بکمال جان کاهی دل بر فضل و عنایت الهی بسته نظر او شد
بر همت قبله جانب دریا افتاده می بیند که بزرگ عالمقداری فرشته دیداری

بر فصلای سینکین بکمال تمکین با آیین شرف و غایت ادب بر فانون دین سید
مصطفوی علی صاحبها الصلوة والسلام ادای نماز بکمال نیاز میکند این طالب
برگزیده را دید بسیار پسندید و بملازمت آن بزرگوار شایق و خواهان گردید بی
تامل بار یافت خدمتش بتعجیل دویده بعد ادای لوازم ادب و خدمت از حقیقت
دین و آیین پرسید آنجناب بیان ملت مصطفویه علیه الصلوة والسلام فرمود
بعد توضیح مبانی شرع و ایجاز مقدمات اصل و فروع تلقین دین اسلام نمود و
باز معجزات حضرت سید البریات و مفخر الکائنات را علیه افضل الصلوة برای تربیت
شاه مذکور بیان فرمود تا بصفای سینه و پاکی اعتقاد بسعادت اسلام مشرف
شد و همان لحظه اهل بیت خود را هم باین سعادت رسانید شعر از اتفاق کرامت
صبح سعادت دمید دولت اسلام را وقت اجابت رسید و روز دیگر در آن چند
و سرداران سلطنت و عامه خلایق فوج فوج بر دست حق پرست آن قدوه
کرام بشرف اسلام مشرف گردیدند اسم مبارک آنجناب قبله و قدوة الواصلین
امام العارفین مروج الاسلام کاسر الاصنام حق آگاه مؤید الدین حضرت
بلبل شاه قدس الله سره الاقدس که بامر مرشد بزرگوار خود بروایت متواتره
مشهوره بطی مکان از وطن بر آمده همان وقت در اینجا حاضر شدند و در بعض

حضرت بلبل شاه

کتب دیده شد که بامر مرشد بجهت اشاعت اسلام پیش ازین ایام در زمان
سهه دیو بکشمیر انتظار این امر خطیر داشتند بهر تقدیر در تعیین مرشد آنجناب اختلاف است
اکثری از ارباب تواریخ آنجناب را منسوب بجناب شیخ الشیوخ شهاب الحق والملة
والدین السهروردی قدس سره میکنند بلکه متبنای آنحضرت میدانند جمعی از
متوسلان و فرزندان معنوی شاه نعمت الله ولی که از منسوبان و مخصوصان
حضرت شیخ الشیوخ است می نویسند اما احقر الامم محمد اعظم راقم این حروف میگوید که
واقعه حضرت شیخ الشیوخ در سال ششصد و سی و دو متفق علیه است و ظهور حضرت
بابا بلبل شاه در سال هفتصد و بیست و پنج در کشمیر اتفاق افتاده بود یکصد و
هفت سال در میان فاصلات برین تقدیر پرتو سال ایشان بلا واسطه
بآنجناب بظاهر بعید مینماید والعلم عند الله تعالی بعد تقبل اسلام رینچو شاه
و تبعه او بحکم پیر بزرگوار خانقاهی بر کنار دریا بنا نهاده که در کشمیر بنا یافته
و تعیین مواضع چند برای مطبخ و اخراجات دیگر مقرر نمود تا پادشاهی کشمیریان
برپا بود فقرا و محتاجان بسیار بهره ور و راتبه خوار بودند ازین جهت محله مدفن
بلبل لنگر میگویند و دیگر برای جمعه و جماعت خود مسجد جامع بنا نموده حاضر می آمد
خود در جائی که حالا مقبره مبارکه سید السادات حضرت میر بابا یکی است می بود

حویلی بس بلند و مکلف

حویلی بس بلند و مکلف داشت و سنگها که آنرا دیوره کتی گویند در آن خانه
و خانقاه خرج رفته بود که الحال هم آن سنگها از ته خاک بر می آید خانقاه
حال ظاهرا بنای دوم است بعد از آن آن مسجد جامع مزبور بسوخت و بجای
آن مسجدی خورد بنا نمودند که سنگهای آن مسجد در آن نمایان است مشهور
بمسجد رینچو شاه که الآن هم آباد است و پنج وقت نماز مردم در آن بقعه
میخوانند مدت حکومت رینچو شاه دو نیم سال و بعضی بود در تاریخ هفتصد و
بیست و هفت شربت کل نفس ذائقة الموت چشیده از دار الفنا
بدار البقا رحلت گزین شد زهی زیست و زهی رحلت که بموجب من سن
سنة حسنة ثواب دایمی همراه برده و بنیاد سنت اسلام درین شهر
مستحکم نموده بخدای خویش پیوست قبرش بطرف جنوب خانقاه صفه
مزار حضرت بابا است رنجی از احوال حضرت شیخ الاسلام نام سراج الاسلام مرقوم می شود
مخفی نماند که جناب حضرت بابا را بعضی ها بشاه بلبل موسوم کردند و بعضی ها
شاه بلال میگویند عالم بودند بعنوان علوم صورت و معنی و سیاهت بسیار
کرده و بظاهر و باطن تفرید و تجرید داشته میگویند سید شرف الدین نام اصلی
ایشان است اکمل عرفای وقت بودند و در تجرید و تفرید و توکل نادره روزگار

مشهور است که میفرمودند که حقتعالی مرا قدرت داده است که بی قوت و اسباب
تعیش بگذاریم و بهمین بدن بی انقطاع روح بدار البقا بروم همین بدن را
توانم تا ابد الآباد محافظت کرد اما هر سه امر چون موافقت سنت نبوی نیست
مرتکب نمیشوم اطاعت و اقامت نزد من بهتر از هزار کرامت و عبادت
خلاف سنت است در احتیاط ماکولات و مراعات اوقات کمال مبالغه میفرمود
در سال هفتصد و بیست و هفت بدار الجنان رحلت نمود و از کمال تواضع
عقب قبر رفیق خودم احمد علامه قدس سره جای دفن مقرر فرمود وقت
تحریر این احوال حضرت بابا تاریخ وصال آنجناب در خاطر این احقر که
از پروردهای جوار ایشان است ریختند خاص اله چون کسی تا حال تاریخ آنحضرت
بقلم نیاورده بجهت سعادت خود توسلاً و تشفعاً بقلم آورده تاریخ سال تاریخ
وصل حضرت شاه بلبل قدس گفت خاص اله رضی الله تعالی عنه کمال الرضا
و جزاه عنا خیر الجزاء و قبر حضرت بابا بلبل طرف دریای بهت جانب مشرق
بر تربت سنگین دراز است و قبر مولانا پیش روی آن و قبور اصحاب و بعض
معتقدان امرا و غیره بالای مزار است ملفوظات حضرت بلبل شاه از ملفوظات
آنجناب است سالک را تا دل خاص و زبان سالم بدرقه نباشد غولان این راه او را

بیک منزل نگذارند

بیک منزل نگذارند که برسد ایضاً فرموده اند که از حرام چنان دور باید بود که
از مار در کهسار و از شبه باید گریخت چنانکه از مردار بازار از حلال قدری باید
تناول کرد که در مخمصه از مردار متقی تا از بعضی حلال پرهیز نکند از شبهه و حرام
اجتناب نتواند گرفت حضرت شیخ مظهر کرامات و بحر کمالات بود میل باظهار
کمتر داشت حقوق آن پیر آفتاب ضمیر بر تمام کشمیر ثابت و لازم است که ادای شمه
از آن بدعا و فاتحه کنند و رینچن شاه که باعث اسلام فرقه ایام است بحکم سابقیت
برسم یادآوری بفاتحه و خیرات یاد آرند السابقون السابقون اولئک
المقربون در بعض تاریخ دیده شد که این رینچن شاه از جناب حضرت بابا مخاطب
بسلطان صدر الدین شد مخفی نماند بعد رینچن شاه حلیله او دختر رامچند که
کوته رین نام داشت برادر سهه دیو او دین دیو را که در فترات زد لجو فرار
نموده بود از سواد کبر طلبیده بعقد نکاح او در آمده ملک رانی و رعیت پروری
میکرد و دو سپهسالار لشکر خود را مستخص و مقرر ساخت یکی شهمیر که ذکرش بالا
رفت دیگر سهه بت کاکاپوری که از سرداران آن عهد بود حیدر خان
پسر ریچو تربیت و رضاعیت شهمیر و پسر کوته رین که از دست او دین دیو است
تربیت و رضاعیت از سهه بت مذکور یافته درین اثنا ترکی با جاه و حشم

او زن نام از راه هیره بور بولایت کشمیر در آمده خلل در حکام این ولایت
انداخت درین عهد در ولایت کشمیر دیر کنه جات هر کس فرصتی یافته با مقلال
حکومتی داشتند کوته رین از راه نیک اندیشی و پیش بینی بمردم متغلب
بر کنه جات نامجات نوشت که در صورت بی اتفاقی هم نهیبت و دشمن کامی است
و هم باعث عیال و اطفال و بدنامی بنابخه درین نزدیکی از دست او بلجه
گذشت آنچه گذشت بعد ازین بباید که باتفاق یکدیگر قوم مخالف را بصدمه
جنگ ازین ملک برآریم دیگر بهر صورتی که ایام مسر میدهند مسلم است و الا همه ملک را
در فتنه آویختن و خود را کشتن و آبروی خود ریختن کار مردان نیست
همه مردم متسلط اطراف از اوباش و اشراف بعد اصغای این کلمه کاش
اتفاق نموده بجنگ و جدال ترک مسطور را زیر کرده بصلح ازین شهر بیرون کردند
و کوته رین او دین دیور اکه زاده بحسی و بی نمری گریخته بود از تبت باز
آورد لیکن آن عزت و تمکین نیافت که قبل ازین داشت و اکثر امور مملکت
باستصواب شهمیر انجام مییافت خصوصاً در اخراج ترک که کوته رین
بصواب دید شهمیر عجایب تدبیر بظهور آورد فرد نه هر زن زن است و
نه هر مرد مرد خدا بیخ الفت بکسان نگرد درین اثنا در تاریخ هفتصد و چهل و

دو هجری از گردش گردون جام حیات او دین دیو وا نگون شد مدت
حکومتش پانزده سال و دو ماه بود بعد از آن کوته رین بطرف اندرکوت
رفته باتفاق هر دو برادر مذکور خود پادشاهی میکرد درین حالت شهمیر را
حرف جدا خود یاد آمده و قصد تسخیر ملک نمود بکوته رین تکلیف ترویج فرمود
وی نظر بر کمکی و رضاعت او از قبول آن ابا نمود شهمیر ترتیب لشکر کشی متوکل
شده و مردم کاری را با خود متفق ساخته کوته رین را در اندرکوت بند کرد و
برادرش روان چند بقضای خود و در گذشت و بچه بت کاکا بوری را که صاحب
جاه و حشم بود اطاعت نمیکرد بجان کشت و شهمیر آمد چون از حسن سلوکش
مردم رضامند بودند بی تردد مطیع و منقاد شدند کوته رین با قلیلی از
مردم در اندرکوت میبود شهمیر او را با کراه تمام را نی بنکاح خود نمود
در راه بزرگی که موجب عبرت و غیرت است موت کوته رین لوقوع پیوست
و نزد اکثری مشهور است که عند العجز خود را بخنجر کشت شعر زانقلاب زمانه
عجیب مدار که چرخ از این فسانه هزاران هزار دارد یاد و نیز مشهور است که در
مجلس عروسی که بسیار بزیب و زینت آراسته بودند در آمد کارد بر شکم خود زده
رودها برآورده بسینه وی شهمیر انداخت و گفت قبولیت من این است و همان ساعت

جان بحق تسلیم نمود والعلم عند الله الملک المعبود دران وقت گویا
بزبان حال خطاب شده خاطب باین بیت مناسب کرد بیت آنقدر باش
که تا از سر جان برخیزم ؛ چون بغمخانهٔ ای بنده نواز آمده ؛ برگزیده خالق کبیر
شهمیر بحکم خالق قدیر بی تردد و تشویر در تاریخ هفتصد و چهل و سوم به سلطنت
نشست و خود را بسلطان شمس الدین ملقب ساخته مدت سه سال و پنجماه
حکومت کرد جد سلاطین کشمیر که زیاده از دو صد سال باتمام و استقلال کامران
و کار فرما بودند و بند و بست سلطنت و ترویج دین نمودند اوست
و در سنه هفتصد و چهل و هفت ساقی اجلش جام شراب حسرت چشاند و نفس
نفیسه او ندای ارجعی را لبیک خواند ارشهٔ خود را خواباند عقب او دو پسر
ماند یکی سلطان جمشید دوم سلطان علی شیر مشهور بسلطان علاء الدین
جمشید بعد واقعه پدر جلوس بر تخت سلطنت فرمود یکسال و دو ماه حکومت
راند بعد ازان برادرش علی شیر خروج کرد و محاربات رو داد آخر الامر
سلطان جمشید در قریه زینه پوره که محاربه در میان بود از دست برادر خود
کشته شد در سنه هفتصد و چهل و هشت در عهد سلطنت او خلاص من و
بلاس من و یاسمن سه برادر بودند که در دور ظهور اسلام اعلام مجاهده

سلطان شمس الدین

برسم ریشیان افراختند

برسم ریشیان افراختند و بکمال ریاضت و عبادت خود را از سایر صلحا
ممتاز ساختند از سه کلان و کامل که خلاص من بود که عمر بسیار یافت
و هرگز براه حرص و هوا نشتافت و یک موی ریش او سفید نشد بعده بلاس من
که عمرش قریب بعمر او اندکی مو سفید کرد بدستور برادر مستقیم الحال گذرانیده
بعده یاسمن که هم مو را سفید کرده هم عمرش کمتر داشت موافق قصه مشهور که از دست
تندی نام لولی فریب خورد نظم این بار غم عشق که برداشته ایم ؛ حقا که
اگر کوه بود از کمر افتد آخر الامر باز تایب شد و تندی را هم جذبه کرده براه حق
آورد سلطان علاء الدین که علی شیر نام داشت بعد کشتن برادر در سال مزبور
بر سریر سلطنت و کامکاری نشست علاء الدین پور آباد کردهٔ اوست
چون زیاده بر پدر فرصت یافت براه امور اصلاح بشتافت و قدری تعمیر و آبادی
شهر کرد که از عهد زولجو رو به ویرانی داشت در سنه هفتصد و پنجاه و هشت به بیماری
درگذشت و هم قبرش در علاء الدین پوره است روضه وسیعی داشت بالفعل
در زیر عمارات مردم آمده حر علاء الدین و قبری چند معدود نماند و بفاصله
پنج شش گز گلخن حمام و مسجد زمستانی عام محله است جای حسرت و محل عبرت شده
و مدت حکومتش دوازده سال و هشت ماه بوده است کل نفس ذائقة الموت

شنیده بملک اصلی رفت. ذکر سلطان شهاب الدین پسر سلطان علاء الدین
بعد فوت پدر بزرگوار بمشوره امرای نامدار بر تخت نشست مشهور است
که پیش از جلوس در زمان پدر عالیمقدار طرف جنگلی بتقریب شکار رفته بود
از مجذوبه کامله دو پیاله شیر خورده و بشارت سلطنت یافته بود گویند که
آن مجذوبه لله عارفه است و دو رفیق همراه داشت یکی چندر داد دوم اودشیر
را اول آن مجذوبه این هر دو کس را بدستور حصه شیر و بشارت وزارت
داده فرمود که علامت صحت این اخبار آن است که اخته حی سلطان که بهره
شیر نیافته بود پیش از رسیدن بخانه خواهد مرد بالجمله چون بعد واقعه پدر
عالی قدر بر سریر سلطنت و تخت شاهی نشست و عهده وزارت را
بر ذمه هر دو رفیق بست اودشیر را دل در تدبیر ملکی پیش قدم بود اکثر
امور رسوم سلطنت و مقدمات باج و خراج او مقرر کرده است که تا دور
سلطان چغتائیه باقی بود مخفی نماند که سلطان شهاب الدین نوعی ملک رانی
نموده و ضبط و ربط فتح قلاع و تسخیر بقاع فرمود که مورخان ماضی و حال
بنا بر خوف و تهمت مبالغه نویسی و اغراق گوئی دست از تحریر آن
باز داشتند و قلم را از تفصیل آن نگاه داشتند بواسطه ظهور امور بدیعه

صدور حالات

صدور حالات غریبه عهد او از عجایب و غرایب روزگار بوده است
مدت نوزده سال حکومت کرد پرگنه جات را که اختلال پذیرفته بود اصلاح
کلی نمود سرکشان را بقتل آورده اهل تاریخ نوشتند که بعد تسلی امر ضبط
کشمیر از راه باره موله با پنجاه هزار سوار و پنج لک پیاده برآمد و پکلی و
دمتور و سوا و کبر را گرفت و لغمان و کابل را نیز در تصرف آورده و بدخشان
را تسخیر نمود و از آنجا به تبت که در دست پادشاه کاشغر بود رفت
پس از جنگهای عظیمه که مردم کاری بکار آمدند تبت را بکمند تصرف خود
در آورد و بعد از آن کشتوار فکر کوت گرفته متوجه هند شد فیروز شاه در آن ایام
پادشاه دهلی بود لشکرکشی کرده با سلطان محاربات و جنگهای عظیم نمود
در شجاعت و دلاوری تقصیر نکردند یکی بر دیگری غالب نشد از حضرت سرهند
تا کشمیر بسلطان شهاب الدین و آنطرف از آن فیروز شاه مقرر شد برین
صلح مراجعت بکشمیر نمود و این حکایات را اکثر اهل تاریخ بقلم آوردند الا
صاحب تاریخ دهلی که در حالات فیروز شاه است اصلا التفات باین قصه
نکرده است بهر صورت بعد مراجعت در شهاب الدین پوره پای تخت
خود قرار داد و آنجا مسجدی کلان جامع بنا کرده هنوز بنای مسجد مذکور بحال است

اما آثار پای تخت موجود نیست سلطان را هوای تنجا بهای بسیار بود
و تنجا نیز بچاره که کلان تر بود و غیره ویران ساخت تا دلیل کفر و کفره نمود در
تاریخ هفتصد و هشتاد و لشکر اجل بشهر تنان و جود سلطان روی آورد
در محله بلیم بر کنار دریای بهت خوابگاه یافت نانی الحال مزار سلطان
زین العابدین در جوار آن بنا یافته و بر قبر شهاب الدین گنبدی مرتفع
بر داشتند که الآن جمع اطراف مزار بزیر عمارات مردم آمده جز جای گنبد
نمانده و یکطرف گنبد افتاده است ذکر عارفه لله مجذوبه ظهور شش در
زمان سلطان علاء الدین بود و اوایل کرفتار تقیب عقد تخصی شده و بتابل
و خانه داری در افتاده در همان اثنا او را جذبه الهی رو داده و دل
بانقطاع و انزوا نهاده چندی بستر و خفا میگذرانید و کسی از نوبش
و پیوند بی بحالت باطنی آن مجذوبه دردمندی بر و اتفاقا روزی سبوی
بر آب بر سر نهاده خود بخانه می آورد هر که گاهی بر حرکاتش اعتراضی
داشت آن سبو را بچوبی شکست و آب بر سر آن مجذوبه خانه خراب
معلق مانده و از همان آب همه کوزه های خانه را پر کرده و باقی را بصحرا
انداخت و تالابی عظیم ساخت که هنوز موجود و بلده تالاب مشهور است از این

حرکت شهرتی یافت تا روی از خانه داری برتافت مرجع مردم شد و
با ذن تمکنی بی سر بصحرای جنون زد و عریان و گریان برفت و باران بخورد
و خواب و دل بی تاب و چشم پر آب سیر بیابان میکرد شعر بی بدرقه
لطف چنین نتوان رفت زیرا که درین بادیه بسا خطری چند و در زمان
سلطان شهاب الدین اندر عالم در گذشت کیفیت رحلت آن مجذوبه
محجوبه مختلف است مسلمین و هنود با هم دیگر مذکورات بسیار دارند همه بهوا است
که در جای که الحال گنج مسجد جامع بجیاره است وقت انتقالش رسیده
در انقطاع نفس بدن عنصری مثل روح بآسمان پریده و بغیر از شعله
که بهوا رود چیزی بنظر حاضران نیامد و غیر این هم مذکورات است که دو کوزه
سفالین طلبیده و گفت با الحال مستور می شویم و آن دو کوزه را بر
بالای هم نهاده خود در میان آن آمده چون کوزه را برداشتند او را جای
نیافتند و قصه حضور او در ایام نزول رایات ارشاد حضرت قطب
ربانی علی نانی رضی الله عنه نزد ارباب تحقیق ثابت نشد و از جمله
فیوضات و برکات که در زمان سلطان شهاب الدین کشمیر را مشرف و
مفتخر ساخت این است که جناب مقرب درگاه ربانی عارف سبحانی

عین

سید حسین همدانی با بزرگواران دیگر از سادات کرام دیگر که قرابت تمام
با آنجناب داشتند بامر حضرت علی ثانی بجهت تحقیق راه و احوال سیرت و
ملت شاه بکشمیر تشریف آوردند کیفیت این مذکور در صفحات آینده مشروحا
مرقوم می شود سلطان قطب الدین برادر سلطان شهاب الدین در سنه
هفتصد و هشتاد هجری بر سریر سلطنت نشست و ابواب فتنه و فساد را
بالکل بر روی خلایق بست در محله که مشهور است بقطب الدین پوره است پای تخت
قرار داد و دست بنای لطف و احسان بر سر خلایق بواقع نهاد با وجود
شغل ملکی میل کمالات علمی بسیار داشت و اکثر شعر میگفت از اشعار اوست
نظم ای بگرد شمع رویت عالمی پروانه ؛ وز لب شیرین تو شوری است در هر خانه
من بچندین آشنائی میخورم خون جگر ؛ آشنا را حال این است وای بر بیگانه
قطب مسکین گر گناهی میکند عیبش مکن ؛ عیب نبود گر گناهی میکند دیوانه
تا مدت شانزده سال پادشاهی کرد در سنه هفتصد و نود و شش چون باجل
طبعی درگذشت خوابگاهش در جوار مسجد جامع کلان مشرف بجوی مار
که الآن آنرا باچه برین گویند و بمزار شاه قطب الدین نیز مشهور است اتفاق
افتاد در میان صفه از طرف قبله مدفون است احاطه سنگین داشت الحال

اکثر مزار پایمال

اکثر مزار پایمال مردمان است الا قبر شاه که بر بلندی واقع است از برکات عطیات و
خاصه الهی که در زمان میمنت اقتران او قابض بکشمیر شد قدوم سعادت
لزوم جناب تقدس اکتساب نبوت انتساب سیادت مرتبت قطب الاولیا
محبوب ربانی حضرت سید علی همدانی است نور الله مرقده که در شهور سنه
هفتصد و هشتاد و یک نزول در کشمیر جنت نظیر فرموده بودند بتاریخ
مقدم شریف او مقدم شریف اوست چنانچه جناب حضرت سید محمد
خاوری که ذکرش درین اوراق می آید این ابیات شیرین تر از نبات
در باب قدوم آنحضرت سید السادات گفته اند نظم میر سید علی شه
همدان ؛ سیر اقلیم سبعه کرده نکو ؛ شد مشرف ز مقدمش کشمیر
اهل آن شهر از و هدایت جو ؛ سال تاریخ مقدم او را ؛ یابی از مقدم
شریف او ؛ بتحقیق پیوست که از رفقا و سادات قریب هفتصد کس
همراه آنجناب بودند و خاص و عام این ولایت را بارشاد و هدایت
راهنمائی نمودند فروکش جناب آنحضرت در محله علاء الدین پوره در رباطی
که آنجا بود و شد و برای خمس الاوقات بر لب دریای بهت صفه مربعی
که الحال خانقاه فیض پناه است آراسته بودند و آنجا نماز میخواندند و سلطان

باخلاص درست بخدمت خدام عالیمقام میرسید و آداب از ادب و
محبت بجا می آورد نصح و نصایح از آنجناب شنیده بکار میبرد چنانچه
عقد دو خواهر که بنا بر جهالت معاً بنکاح آورده بود برهم زد چون علم
شریعت محمدی علیه الصلوة والسلام و شریعت هنوز بخوبی شایع نشده
بود سلطان هم لباس قوم کفره می پوشید آنرا هم بامر و نهی حضرت سید
ترک داده و اوامر آنحضرت را بدل و جان بجا می آورد جناب حضرت
سیادت دستگاه قطب الاولیا حضرت امیر کبیر بشاه قطب الدین
از راه کمال لطف و کرم کلاه مبارک را عطا فرمودند سلطان آداب قبول
آن بجا آورده در تاج خود تعظیماً و تکریماً نهاد و این سبب و
برکت تا آخر سلطنت فتح شاه در اولاد ایشان بود و فتح شاه آنرا
در کفن خود پیچیده و برد خدمت مولانا آنی که در عهد فتح شاه علامه و
عارف روزگار بود گفت که برکت و سلطنت را بر زمین برد بعد آن
پادشاهی اولاد قطب الدین خلل پذیرفت تا رفته رفته بحدی رسید
که انتقال بقوم چکان نمود چنانچه این مذکورات بتقریب مشروح بمحل
خود میشود در تاریخ قدیمه قدوم مبارک آنحضرت را در هفتصد و هشتاد و

یک مراجعت

یک مراجعت در هشتاد و شش نوشته اند اما کسی قایل نیست باینکه
آنجناب پنج شش سال در کشمیر توقف کرده باشند پس عقل حکم میکند بتعدد
قدوم چنانچه مشهور است که سه بار این بلده را از مقدم مبارک مشرف
گردید سیر سه بار ربع مسکون آنحضرت موید این معنی است و قاضی
ابراهیم ولد حمید الدین که قریب بآن عهد بود در تاریخ خود اینمعنی را
نوشته اند علی ای حال بالای صفه در جائی که این وقت حجره خاص است
اکثر اوقات سکونت میفرمودند و میگویند بتجلی ذاتی دران ایام مشرف
بودند چون قصد رحلت ازین شهر فرمودند بالتماس قطب الدین
پیر محمد قاری را که همراه بودند حکم اقامت فرمودند چون بسواد کبر رسیدند
یا ایتها النفس المطمئنة ارجعی الی ربک بگوش رسیده مرغ روح
ولایت بخش ایشان بسایه عرش الله پرواز نموده انا لله و انا
الیه راجعون سنه هفتصد و هشتاد و شش ششم ذی حجه نصف شب
چهارشنبه چون وقت انقطاع نفس بسم الله الرحمن الرحیم بر زبان
مبارک رانده بودند و همین تاریخ شد شیخ محمد بسرابسی که از صلحا
و بلغای وقت بود چنین گفت تاریخ مفخر عارفان شه همدان

کز دمش باغ معرفت بشکفت ؛ مظهر نور حق که رویش بود ؛ عاقبت از
جهانیان بنهفت ؛ عقل تاریخ سال رحلت او ؛ سید ما علی ثانی گفت
در میان کشمیر که همراه رکاب او بودند و اهل طایقان و اهل هر ملکی که سلطان
محمد بجهت دفن نزاع شده هر طایفه بجانب خود میخواست بعد غسل و جنازه
شیخ قوام الدین بدخشی که از محرمان خاص و ملازمان با اختصاص بود
گفت از هر قوم کسی که تابوت مبارک را تواند برداشت بآنطرف ببرند هر
کدام سعی کرده بودند کسی نتوانست برداشت مگر شیخ قوام الدین که تنها
متحمل شد بنا بران ملازمان نعش مبارک را از راه سواد کبر و کوهستان
چرار بختلان بردند و پنجم شهر جمادی الثانی دفن نمودند و آنجا
زیارتگاه عالم و عالمیان ساختند و علمی که از شیخ محمد ازکانی تبرکاً وقت
اجازت یافته بودند و چند بار در حرمین همراه حضرت امیر رسیده در کشمیر
وقت سفر لدی ماکری براه علمداری فرموده بودند چون واقعه ناگزیر
آنحضرت شد ملک دلوی کنائی سعی کرده باتفاق لدی ماکری علم را
بکشمیر آوردند و بر صفه که الحال حجره خاص است گذاشتند و سلطان
قطب الدین و اکثر اعیان برای زیارت بران صفه می آمدند و در عرض

راه کتابخانه باز مانده

راه کتابخانه باز مانده آنحضرت برای مولانا احمد بالتماس سلطان فرستادند
ذکر کمالات ظاهری و باطنی حضرت امیر از کمالات شهرت و اعتلا عین
جرأت است کیفیت بنای خانقاه معلی را در ثمرات شرح و بسط داده درین
کتاب هم در مواقع خود مرقوم میشود از آن باز عبادتگاه خمس الاوقات
آنجناب شد معمور و زیارتگاه خاص و عام است و تا بحال مکرر بتجدید بنا شده
و تعمیر یافته از نوادر امکنه این شهر است شعر بر زمینی که نشان کف پای
تو بود ؛ سالها سجده صاحب نظران خواهد بود ؛ نسب حضرت امیر کبیر بدینموجب است
جناب امیر کبیر ابن میر شهاب الدین ابن میر سید محمد ابن سید علی ابن سید
یوسف ابن سید شرف الدین ابن سید محب الله ابن سید محمد ثانی
ابن سید جعفر ابن سید عبد الله ابن سید محمد اول ابن سید علی حسن
ابن سید حسین ابن سید جعفر الحجه ابن سید عبد الله زاهد ابن سید حسین
ابن امام همام زین العابدین بن علی الحسین السعید الشهید
رضی الله تعالی عنهم چون مقصد اصلی از تسوید این رساله ذکر حضرات
سادات عظام و مشایخ کرام است مناسب این است که حتی المقدور بذکر
ایشان زینت بخش این سطور صدق دستور گردد رباعی آن جمع که هستند

شه و شاه نشان ؛ غمخوارهٔ غم خورندهٔ درویشان ؛ خواهی که بکمال
قدر ایشان دانی ؛ دریاب ز حال خلفای ایشان حضرات سادات
عالیدرجات که در زمان سلطان در کشمیر زینت بخش مسند هدایت بودند
اجمالاً مرقوم می شود مقرب بارگاه ربانی حضرت میر سید حسین سامانی
و بعضی ها سمنانی میگویند که شهری است در ایران هروی الاصل بوده از سبب
فتنه در هند افتاده می تواند بود که در سامانه که قصبه ایست از نواحی دهلی
جا گرفته باشد ازینجهت ملقب بسامانی شده چنانچه سادات سامانه مشهورند
لیکن روایت سمنانی معتبرتر است جناب سید حسین مسطور و سید تاج الدین
از فرزندان سید محمد برادرزاده حضرت میر شهاب الدین والد ماجد
حضرت سید علی همدانی اند بامر حضرت علی ثانی بجهت تحقیق راه و حالات
کشمیر و تعلقات آن در زمان سلطان شهاب الدین متوجه کشمیر شده
بودند و حضرت امیر کبیر خود در غوری میماندند چون جناب سید حسین
در کشمیر وارد شده با اهل و عیال و متعلقان بسیار درین دیار
رسید سکونت اختیار فرمودند مشهور است که بر سر کوه پیر پنجال است
او مانده شده چون محل فرود آمدن و منزل ساختن در انجا نبود بر سنگی که باسم

پیره پل مشهور است سوار شده آن سنگ را چون اسپ بر هوا رسد وانید
و بدانجا که الحال آن سنگ افتاده است طی منزل کرده رسید بخوف اشتهار
آن سنگ را در همانجا گذاشته فرود آمد و بر لب دریای ویشو در دهی که
بکولکام مشهور است رسید چون فضای روح افزا و صحرای دلکشا بوده
همانجا سکونت اختیار فرمود فرزند ارجمندش حضرت سید حسن و سید حیدر
برادرزاده اش را نیز حضرت امیر عقب فرستاده بودند چون کشمیر را از تصرف
امیر تیمور خالی یافتند صورت احوال بحضرت امیر نوشتند و بر طبق آن آنجناب
سیادت نشان نیز قدوم فرمودند بالجمله خدمت میر سید حسین در موضع
کولکام سکونت کردند و عالمی را از فیوضات ظاهر و باطن مستفید نموده اند
آب و آتش در تصرف و تسخیر آنحضرت بود و کرامات بیغایات ظهور می نمود شیخ
المرتاضین حضرت شیخ نور الدین از موضع کیموه بجهت تحقیق دقایق سلوک
باطنی و کسب فواید معنوی اکثر بجناب آن قطب الاحباب میرفتند روزی
بجهت استراحت حضرت سید ملاقات میسر نشد نظر خود بر خوابگاه آنجناب
رسانیدند و جواب یافته رفتند میر سید حیدر نیز مظهر کرامات و عطیات
پروردگار بودند هر دو بزرگوار در موضع کولکام آسودند سیادت و هدایت آیین

سید جمال الدین عطائی از سادات عالیدرجات بودند و مظهر جذبات و
کرامات همراه حضرت علی ثانی کشمیر را مزین فرمودند و بسبب تاهل بعد
رحلت آنحضرت در همین شهر سکونت نمودند و چند کس از سادات و اهل
ارادت و اهل بیت همراه داشتند و در موضع جهتر پرگنه کهاوره از اطراف
باره موله قریب بموضع کچهامه مدفون شدند و سادات بسیار دران مزار
فایض انوار مدفون اند مکان فیض و محل نور است اکثر ارباب باطن فیوضات
بسیار دران موطن یافتند قدوه اصحاب حال حضرت سید کمال سید عالیشان بودند و
دریافت حضرت امیر کبیر تشریف آوردند صاحب کشف و کرامات و قوی الحالات
بامر سید السادات بجهت تعلیم احکام شریعت و تربیت سلطان قطب الدین
در کشمیر توقف فرمودند و در محله قطب الدین پوره آسوده اند اسوه اوتاد و
ابدال حضرت سید کمال ثانی نیز از همراهان حضرت امیر بودند و بجهت تاهل درین شهر
سکونت نمودند و در موضع نایدکهی مدفون اند درگاه ایشان عجب مهابتی
و فیضی دارد قطب ارباب یقین حضرت سید جمال الدین محدث از رفقا
و تربیت یافتگان حضرت امیر و علامه روزگار و برگزیده پروردگار بود
بالتماس سلطان قطب الدین بجهت تعلیم آداب دین درین شهر بهشت آیین از حضرت

امیر بسکونت مرخص شده

امیر بسکونت مرخص شده تا ایام حیات فیض بخش کاینات بود بعد رحلت
در محله اریوت قریب بلب بهت آسوده و اکابر دیگر هم در انجا مدفون اند
محل فیوض حضرت سید فیروز معروف بجلال الدین از رفقای علی ثانی بود
بامر حضرت امیر ساکن کشمیر شد بسیار بزرگ و عالیمقام است در موضع سمبور
پرگنه دهو بر لب مشرب بهت ابتدای زعفران زار جا گرفت و هم انجا مدفون
شد یزار و متبرک مظهر مفاخر و مجمع مکارم سید محمد کاظم از رفقای حضرت
امیر بود چون حضرت امیر در قصبه پانپور کتاب فتوحات طلبیده اند و آن
در طالقان مانده بود سید مذکور طی مکان در همان آن حاضر کرد چون
بتخانه لته پور را که دران وقت شهریت داشت ویران کرد بامر حضرت امیر
بجهت تعلیم صغیر و کبیر همانجا سکونت فرموده و مدفون شد بر زبان عوام
مشهور بسید قاضی است حضرت میر سید رکن الدین و سید فخر الدین و برادر صاحب
تجرید و تفرید و جامع علوم ظاهر و باطن بامر امیر کبیر در موضع آون پوره
پرگنه اولر سکونت کردند و همانجا مدفون اند قطب امجد سید محمد قریشی
از رفقای حضرت امیر بسیار بزرگ و صاحب حالات علیه بامر حضرت امیر بتخانه
بجباره را که بسیار مزین و مکلف بود و مبلغ خطیر صرف آن شده ویران کردند و سیصد و

شصت بت کلان و خورد آنرا بشکستند و در آنجا مسجد جامع کلان ساختند
متصل مسجد مقبره ایشان است و میر سید عزیز الله و سید محمد مراد از رفقای آنجناب
نیز در جوار ایشانند برکات مقبره و مسجد بر اهل صفا پوشیده نیست حضرت سید
احمد قریشی برادرزاده سید احمد قریشی است بسیار عالی همت و مظهر قدرت و قوت
بود در موضع لتر پرگنه شاوره مدفون است پیش از تحریر این رساله بیازده سال
راقم حروف در موضع بجباره زیارت حضرت سید محمد کرده بود در مسجد جامع
که آستانه آنجناب است سکوتی داشت و عازم داشت موضع لتر بنا بر تعلق خود
بوده از جانب روحانیت حضرت سید محمد اشارتی بلکه اخباری مشتمل بر علاقه
برادری ایشان شد چون لتر مشرف بزیارت آستانه شد از سکنه آنجا پرسید
گفتند برادر حقیقی سید محمد است بعد چند سال دیگر در قریه مزبوره باز وارد شده
همانجا خبر مشوش که موجب خلل کلی بوده شنیده تردد خاطر بهم رسانیده و برای
رخصت عزم شهر در آستانه حضرت سید در آمده اندکی نشسته از راه غایت
عنایت تشفی تام از آن تردد فرمودند بر خلاف گمان بخیر گذشت و اصلا
ترددی بخاطر نرسید با وجود آنکه حاکم شهر یکطرف بود قدرت احتراز نیافت الحمد لله
علی ذلک مولانا پیر محمد قاری المعروف به پیر حاجی محمد صاحب قدس الله تعالی سره

حافظ کلام الله بهفت قرأت ماهر و جامع علوم باطن و ظاهر بود حسب الامر
امیر کبیر برای تعلیم سلطان قطب الدین و اهل شهر سکونت در کشمیر ورزیده
در مقبره سلطان قطب الدین در محله لنگرهته مدفون و قبرش بانوار فیوض
مشحون مظهر ایقان شیخ سلیمان از اکابر طایفه هنود کشمیر بود شرکنت
نام داشت برهنمونی جذبه ازلی در مدرسه اهل اسلام آمده قران را یاد گرفت
و به بیم قوم خود که اطلاع یابند از شهر فرار نموده بسمرقند رفت و بهره ور علوم
شده معاودت بکشمیر نمود و بسبب عداوت بنی اعمام باز انتقال نمود
بکولاب رفت و شرف ملازمت امیر کبیر حاصل نمود از وطن و مسکنش
پرسیدند کشمیر را بایاغ سلیمان نامیده عرض احوال کرد و از جناب آن
قطب الاقطاب مسمی بشیخ سلیمان شد و پسرش شیخ احمد که همراه
بود مورد الطاف شده بتعلیم و تربیت فایض گردید و در جوار مسجد جامع
روبروی مزار سید محمد لورستانی مدفون است شیخ احمد خوشخوان
ولد شیخ سلیمان همراه والد کثیر الایقان در صغر سن بسعادت ملازمت
امیر عالیشان رسیده بتربیت ظاهر و باطن فایز گردید و در زمان ورود
مسعود آنحضرت بکشمیر خیلی منظور نظر عنایت و اکرام آن امام الانام

بود وقت مراجعت آنجناب بکولاب بخلافت سرافرازی یافت و تربیت
پدرش شیخ سلیمان که ریش سفید بود حواله او شد چون ازین باب
معروض آن سیادت انتساب کردند فرمود که ریش سفیدی موجب خلافت
نمیشود کار بعنایت حق است بالجمله بعد رحلت آنحضرت شیخ احمد بر سجادهٔ
ارشاد و جادهٔ سداد استقامت ورزیده و عالمی را بفیض خود بهره ور
نمود چون تلاوت قران بحسن الحان میکرد مشهور بخوشخوان شد متصل
مزار سید محمد نورستانی است با پدر بزرگوار آسوده است در میان این دو مزار
راه عام است درین وقت مزار حضرت سید بر شارع ظاهر و نمایان و مقبره
شیخ درون دیوار پوشیده است و اکثر حضرات عالیدرجات خبر از ظهور فیض انوار
آن مزار میدادند اما از آمد و رفت عوام الناس مستور است حضرت سید بهاء الدین
در موضع دیدر پرگنه کروهن آسوده است حضرت سید محمد سراج برادر سید محمد
حصاری در محله نندی واری که الحال به نندهپوره مشهور است آسوده است
در آن وقت جزیره بود حضرت سید محمد کبیر بیهقی صاحب کمال بود در محله
سکندرپوره که الحال مشهور بحسین شاه آنکون است یعنی صحن حسین شاه مدفون است
مقبره اش محل فیوضات قریب دریای مار که درین عهد بمشرب خواجگان

شهرت دارد

شهرت دارد و سادات دیگر هم دران مزار مدفون است محل ظهور انوار و فیوض
بی نهایت است حضرت سید محمد عین پوش قدیم بعضی آهن پوش گویند در محله کنه کدل
آسوده است بسیار بزرگ بود اما تن باشتهار نداده حضرت سید بهاء الدین
در موضع دیدر پرگنه کروهن آسوده است سید حق آگاه سید نعمت الله از
رفقای حضرت امیر بوده در قصبه پانپور آسوده است مقبره ایشان بالاتر
از مقبره ولایت دستگاه خواجه مسعود است حامی الاسلام و المسلمین سلطان
سکندر بت شکن خلف الصدق سلطان قطب الدین بعد فوت پدر بر سریر
سلطنت نشست و تقویت دین مبین نمود و مروج اسلام شد و تاریخ
جلوس او را چنین گفته اند نظم شاه عادل سکندر ثانی ∴ که ازو یافت
سرافرازی تاج ∴ ملک روشن بنور شرع ازوست ∴ گرچه بوده ز کفر
چون شب داج ∴ بهر تاریخ سال سلطنتش ∴ عقل گفتا بشرع داده
رواج ∴ سنه هفتصد و نود و شش چون دران عهد تعبیه کفار و بتخانها
بسیار بود سلطان زمان اکثر بتخانها ویران نمود و جسم غفیری را
باسلام آورد هر که شرف اسلام قبول نکرد بذل جزیه او را گرفتار ساخت و اهل
اسلام را بکرم و احسان بنواخت و علما و فضلا و سادات بسیار در عهد او بکشمیر آمده

و تواضعها و خدمتهای نسبت بهمه بجا آورد و رعایت سیادت و
فضیلت بسیار نمود چنانچه اسما اکثری که درین شهر متعارف است و مقابره
ایشان مشهور است درین رساله می آید باعث آمدن این سادات تسلط
امیر تیمور بود چون امیر تیمور بعد تسخیر ایران و توران متوجه تسخیر هندستان
شد سلطان سکندر را از راه کمال حزم و تائید عقلی عریضه با تحف و
هدایای کشمیر بدست پسر رشید خود شاهی خان معروف بزین العابدین
ببارگاه امیر فرستاد و استدعای قبول سکه و خطبه این شهر و تعیین
مکان ملازمت نمود امیر تیمور این حرکت را بسیار پسندید و شهر کشمیر
بسلطان سکندر بحال گذاشت و فیل و خلعت فرستاد و در اکثر تواریخ
چنین نوشته لیکن در بعض تواریخ خصوصاً ظفرنامه که احوال امیر تیمور
مرقوم است دیده شد که شاهی خان پسر سلطان سکندر که مشهور بزین العابدین
برای ملازمت امیر تیمور رفته بود او را بسمرقند برده و شهر بند کرده بعد
وفات امیر تیمور خلاصی یافته والعلم عند الله بالجمله مدت سلطنت سلطان
بیست و پنج سال و نه ماه و شش روز بوده است آخر ندای یا ایتها
النفس المطمئنة ارجعی شنیده بآستانه عرش شتافت در مزاری که حالا

بزین العابدین منسوب است مرقد یافت بلکه ساختن آن مزار را هم باعث اصلی
قبر سلطان مسطور بود در تاریخ هشتصد و بیست رحلت نمود و خاص و
عام اهل شهر ماتم گرفتند و شعرا و فصحا بمرثیات و تواریخ داد دعا گوئی
دادند از انجمله درین صفحات یک قطعه از مرثیه مولانا احمد اکتفا میرود
و آن این است تاریخ کجاست شاه سکندر کجاست میدانش ؛ در انتظار
هلاک اند کوی و چوگانش ؛ عجب که دیده شود گل شکفته در گلزار ؛ عجب که کبک
خرامد بناز در کهسار ؛ عجب که باغ بخندد چو مردم عاقل ؛ عجب که زاغ
بگرید بسان ابر بهار ؛ بآب دیده بشوئید ای مسلمانان ؛ زمین روضه
شه را برای استظهار ؛ درین مزار نخواهید هر چه میخواهید ؛ باعتقاد درست و
درون بی انکار ؛ خدا شناس و پیمبر صفت سکندر شاه ؛ که آفرین خدا بر
روانش باد هزار ؛ ز هجر شاه دل هر که هست پر خون است ؛ جگر ز درد کباب است
دیده جیحون است ؛ خدای داند و شاه جهان روح شریف ؛ که حالت دل
درویش بینوا چون است ؛ ز دست دیده و دل خون همی خورم لیکن ؛ میان
دیده و دل نیز دعوی خون است ؛ کسی که از غم و اندوه شاه غمگین نیست ؛
بنزد عقل من آن بی ثبات مجنون است ؛ گواه حال من است اشک سرخ و چهره زرد

زمن مپرس که در دست غم دلت چون است ؛ اگر چو غنچه مرا هست خنده بر لب
درون دل همه خون است و هیچ بیرون است ؛ بالجمله سادات عالیدرجات که
در عهد سلطان سکندر بکشمیر نزول فرمودند بدین تفصیل اند زبدهٔ
دودمان سیادت مقرب ربانی میر محمد همدانی فرزند ارجمند حضرت امیر کبیر است
دوازده سال در کشمیر وارد بودند و رفع بدعات و ترویج اسلام فرمودند
سلطان اقسام خدمت و اطاعت نسبت بآنجناب بظهور آورد و سیدهٔ
صالحه و عابده بی بی تاج خاتون صبیه صفیه سید حسن بهادر را بایشان
نسبت کرده پنج سال آن سیدهٔ زاهده در حبالهٔ حضرت میر بودند بعد آن
رحلت نمود و در نزدیکی فتحکدل بالاتر از مزار ملک مسعود تهاکور مدفون است
و سلطان در آنجا مقبره برای او بنا کرده هنوز مناره مقبره موجود است و بعد از
فوت آن بارعه دختر ملک سهه بت که بعد اسلام ملقب بملک سیف الدین شد
شرف محرمیت حضرت میر دریافت بعد یکسال او هم قضا کرد و در موضع کوتهر
در جائی که حضرت میر باغی کردند مدفون شد مشهور بدیدی باجی است بالجمله
حضرت میر سید محمد همدانی در سن بیست و دو سالگی با ششصد کس از رفقا
و خدمه قدم میمنت لزوم بولایت کشمیر آورده بودند سلطان بی تراخی و تردد

دست ارادت

دست ارادت بذیل ارشاد آنجناب رسانید و ملک سهه بت مذکور که وزیر
و سپه سالار سلطان بود با جمعی از خاص و عام بجناب ایشان آمده باسلام
مشرف شد و حضرت سید رساله در علم تصوف برای سلطان نوشته بودند که
مفید ایشان آمد چون در مجلس سلطان جناب سید محمد حصاری در بحث
علی معارضه بحضرت سید کردند شب بعنایت حضرت امیر کبیر قدرت یافته
شرح شمهٔ منطق را بنام سلطان تصنیف فرمودند القصه بیمن قدوم حضرت
سید سلطان نوعی در رفع ظلمات و بدعت و منع مزامیر و سایر مناهی و ترویج
سنن نبوی علیه الصلوة والسلام کوشید که گویا الحال اسلام در ولایت کشمیر
آمد سلطان مذکور برای حضرت سید خانقاهی بر سر چشمه پون بنا کرده و
موضع پتن برای اخراجات آن خانقاه و خادمان حضرت سید مقرر نموده
بود و نوعی صحن مسجد با صفا و پر گل و با آب و تاب میداشتند که خبر از باغ
ارم میداد تا عهد محمد شاه پیش از قوم چک موجود بود چندان طراوت نداشت
اما تا عهد اکبر شاه باغ و خانقاه بحال بود چون پادشاهان طرح عمارات
انداختند بنای مسجد در صحن عمارت آمده و مسجد را بکنار حوض بردند و دیگر
در شهر بالای صفه که حضرت میر کلان قدس سره که برای خمس الاوقات

برکنار دریای بهت آراسته بودند و خانقاه عالی بنا کردند **تعمیر شاه معلی**
در سنه هفتصد و نود و هشت بود و اتمام آن در نود و نه جناب سید محمد
یک لعل بدخشی همراه داشت تبرکاً بسلطان داد در بدل آن سه قریه از
سه برکنه بجهت مصارف خدمه و لوازم خانقاه گرفتند یکی وچی از برکنه
شاوره دوم نونه و نی از برکنه مارتند سیوم ترال از برکنه اولر و خدمت
تولیت آن بنام مولانا سعید مقرر یافته و دیات بطور خادمان گذاشته و
برای مطبخ وغیره مصارف دیگر تعیین مواضع نمودند و حضرت سید لعل تمام
خانقاه فیض پناه بقصد ادای مناسک حج ازین شهر حرکت نمودند سلطان سکندر
تخریب معابد کفار بسیار نموده و عالمی از کفار باسلام آورده مشهور است که
سه خروار رشتهای زنار که مسلمان شدند سوخته هر جا بتخانه بوده آنرا
برهم زده و در سال هشتصد و یک بعد انهدام بتخانه سکندر بوره در آنجا
توفیق بنای مسجد جامع یافته و در بنای آن بسیار هوس و اهتمام بکار برده
ذکر بنای مسجد جامع سیصد و هفتاد و دو ستون کلان از آنجمله
سی و دو ستون در چهار طاق او نصب نموده از تعلق جهل گز نغزی و شش
گز ضخامت نوشتند جناب خواجه صدر الدین خراسانی و سید محمد نورستانی

مردمی

هر دو وزرکوار در معماری دستی و مهارتی تمام داشتند بکار کنی معماران
در عرض سه سال باتمام رسانیدند و مسجد جامع بجایه نیز ساخته سلطان است
و سلطان بنام حضرت میر محمد همدانی و سادات دیگر رفع اکثر بدعات خصوص
مزمار و سرنا و کرنا از شهر نموده دران هند بغیر از خانه سلطان دهل جایی نمی نواختند
چه جای آلات دیگر که بالکل ممنوع بود سید تالاب و شالیمر مرکز تا سنگر برکنه
بهاک ساخته سلطان کشت که اول آنها از کتب راجها و هنود که مثل مثال
جمع شده بود بر گردند و بالای آن خاک ریختند و سد ساختند حضرت سید محمد
مرقوم بعد ادای حج بکولاب آمده همانجا رحلت نمودند و در جوار حضرت امیر کبیر
آسوده اند سادات که در زمان سلطان سکندر بکشمیر آمدند پیش از آن
آمده بودند در زمان سلطان رحلت کردند بدینموجب است **مقر حضرت حسن**
حضرت سید محمد حصاری وطن آنجناب شادمان است برده میل سیح واقع شده
چون آبای کرام ایشان بحصار آمده سکونت نمودند مشهور بحصاری شدند
قرابت قریبه بجناب حضرت امیر کبیر داشت بزرگی با وقار عالی مقدار بود چون
کشمیر را بقدوم خود مزین نمود بالتماس سلطان در محله سکندر بهته متصل
خانه سلطان سکونت اختیار فرموده و سلطان اکثر در خدمت حاضر میشد

چون جناب حضرت میر محمد شرف قدوم بکشمیر فرمودند سلطان بجهت
ارادت اباً عن جد بجناب ایشان داشت اکثر علم ملازمت بدر آنجناب می
افراشت نظر بر صغر سن حضرت میر جناب حضرت سید محمد حصاری را غیرتی
ازین معنی بخاطر راه یافت در بعض کتب دیده شد که چون حضرت سید درین باب
بباطن خود متوجه شده اند ترقیات معنوی حضرت میر محمد را معلوم کردند و
عنایت و توجه حضرت علی ثانی را در حق ایشان مفهوم نمودند از راه انصاف
خود در پیش حضرت میر محمد رفته و تسلی و تصدیق نموده خطا ارشاد از
خود هم بایشان دادند سید محمد حصاری در وقت خود مصدر حالات عجیبه
بود روزی دیدند که تمام روز بیهوش است و از دامان و آستینش آب فراوان
در جوش هر چند استفسار حالش کردند ظاهر نفرمود چون مبالغه و سماجت
مردم در استکشاف این راز از حد گذشت و فرمود یکی از اهل ارادتش بسفر
حجاز میرفت و بطغیان دریا کشتی تباهی شد و التجا بمن کرد همت را بنجات
آن کشتی صرف کردم این آب از آن کشتی است چون آن مرید آمد و پرسیدند
بتاریخ حکایت و تاریخ آن واقعه موافق بود حضرت میر سید حصاری هرگز
متاهل نشد و روزانه حرکت نمیکرد در محله نوهته آسوده است حضرت سید احمد

مدرسه
آستین پوستینش

سامانی ابن سید کمال الدین ابن سید محمد از جمله رفقا و منسوبان حضرت
میر محمد است صاحب کمالات ظاهر و باطن بود رساله شرح تنویر در علم فرایض از ایشان است
دقایق در بیان حقایق بسیار دارد نزدیک فتحکدل آسوده است در جوار مزار
حضرت سید محمد خاوری و سادات دیگر هم در مزار ایشان مدفون اند حضرت
سید حسین قاضی شیرازی قاضی شیراز بودند در آن وقت شیراز بدست سلاطین
تیموریه و مردم اهل سنت جماعت بود و اهل تشیع تسلط نداشتند جناب ایشان
همراه حضرت میر بکشمیر تشریف آوردند و سلطان اعزاز بسیار نموده و در کشمیر هم
احکام شرع شریف جاری ساخته و صاحب تصانیف بود و رساله در جمع احادیث
رتبه درست نموده در اینجا مینویسد که از نظر میر محمد گذرانیده و حرفی که
علما در احادیث رتبه دارند مشهور است لیکن بعض مشایخ آنرا بقبول
ننمودند مقبره حضرت سید حسین بر لب دریا بالاتر از فتحکدل در جائی است که الحال
مقبره حضرت شاه قاسم حقانی بر پشت آن واقع است و حضرت سید حسین درین
زمان بزبان عوام بسید قاضی والی مشهور است حضرت سید محمد خاوری
صاحب کمالات صوری و معنوی بود تصانیف بسیار دارد از انجمله است
شرح لمعات و خاورنامه طبع موزون هم داشت و شعر میگفت نزدیک فتحکدل

حضرت سید احمد بن سید محمود بن سید کمال الدین سامانی رضوان الله علیهم اجمعین

برابر مزار سید احمد سامانی مدفون است سید علاء الدین از اولاد قطب
عالیشان حضرت مخدوم جهانیان سید جلال الدین بخاری است در عهد
سلطان سکندر با اهل بیت بکشمیر قدوم آورده و در گوشه که حالا مشهور
بسکندر پوره انزوا فرمود چهار پسر والا گوهر داشت سید فخر الدین و سید
ضیاء الدین که مشهور بسید زیرک است و سید تاج الدین و سید محمد سید
علاء الدین آخرهای عمر مبارک بالتماس سلطان بشهر آمده و در محله سکندر پوره
گوشه اختیار فرمودند و همانجا رحلت نمودند در مزار کلان آسوده اند
و بعض فرزندان ایشان هم همانجا اند سید ضیاء الدین در موضع
کاندهامه سید فخر الدین جوان بود که در وقت پدر بزرگوار رحلت نمود
سید تاج الدین چون متاهل بودند در همین جا سکونت اختیار کرد
در موضع اسکندر پوره پرگنه پروه وجه معیشت ایشان بامر سلطان تقرر
یافته بگوشه نشینی گذرانیده خود زراعت میفرمود و قوت اهل و عیال مینمود
مرجع سلاطین و اکابر بود و در مزارات سادات و حضرات بتخصیص در قریه
اسکندر پوره جسم غفیری از سادات عالیشان و جمع کثیری از رفقای
ایشان آسوده اند که قبور اکثری غیر معلوم و مشهور است سید جلال الدین البخاری

از رفقای حضرت

از رفقای حضرت میر محمد بود با جمعی از سادات و علما بکشمیر توجه فرمود بسیار
بزرگ و صاحب کمالات بود در مزار سلاطین مدفون است عارف عالی گوهر
سید علی اکبر بزرگی عالیشان بود کشوف و منبع کمالات عالیه در محله
ناشوان منسوب باسی بت نامی است که دوکان او درین محله بود
بنام صاحب دکان مشهور شد چنانچه محله شری بت که بنام شری بت
نامی موسوم است دران وقت بعض اکابر چنین فرموده اند بیت
سید اکبر که هر مسلمانی ❊ نام او ور نماز میگوید شش هفت سید دیگر از رفقا
و اقربای ایشان در اطراف مزارند که غیر مشهور اند سوای جمعی که درین
کتاب مذکور میشوند حضرت میر سید نور الدین همشیره زاده حضرت میر سید حسین
سامانی است از ارباب کشایش بود و حل مشکلات درماندگان می نمود
مقبره ایشان طرف شرق متصل زینه کدل در بازار کاغذ فروشان پیشروی
خانقاهی که مشهور برنگه مسجد است واقع شده بسیار بزرگ است حضرت
سید شهاب الدین و سید حضور الله در مقبره سید نور الدین اند و قرابت
هم داشتند حضرت سید حسین نزدیک بدان مقبره از راه دور تر درون
کوچه آسوده اند حالا قبر ایشان از تعمیر افتاده و مضمون انا عند المنذر است

قبور هم او داده **حضرت سید محمد لورستانی** از رفقای حضرت سید محمد عمدانی است
مدتی در پرده کلکاری ستور بود چون سلطان سکندر علیه الرحمة عزم بنای مسجد
جامع فرمود و استادان شهر و معماران دهر طرح اساس انداختند و در انجام
بنیاد بر داختند جدار کنج شمالی را هر چند جهد نموده بر نیستند باز می نشست
پس میر سید محمد بر عرض دیوار بر آمده بدست خود بند و بست چونه خشت
نمودند استحکام یافت بعد از آن مدتی درین کار مشغول بود و بی مزد و
بی اجره کوشش می نمود و پاره از مال خالص خود هم از درم و دینار بجهت
رضای پروردگار صرف می نمود و از بجهت مردم بحمان بر دند که گنجی یافته است
الحق که خزینه الهی دانست مسکنت که محتاجی شکایت کثرت عیال و ضیق
احوال در خدمت میر نمود در آن وقت بکار گل مشغول بود دست گل
آلوده خود را بتاب داده بدامنش افشاند و گفت بخزانه خود تحواهی
و اگر دو چون بخانه رسیده و معلوم نمود که ریزهای گل ریزه های طلاست
سیوم شهر ربیع الثانی وصال یافته و بوطن اصلی شتافت مقبره مبارکش متصل
مسجد جامع در محله جلد سازان مطاف خاص و عام است و چندین از اقربا و
رفقای ایشان هم در آن مزار مدفون است **خواجه صدر الدین خراسانی** از اکابر اولیا

بود و در پرده مجاور ایشان

بود و در پرده میکذرانید چون در کار معماری دستی داشت اعانت بنای مسجد
باتفاق حضرت میر سید محمد بسیاری نمود و در محله زینه کدل برابر مزار حضرت سید
بدر الدین بر راه عام آسوده است چهار دیواری و مسجد قدیم بود بالفعل مسجد
بالکل بر هم خورده و از چهار دیواری نشانی مانده است **حضرت سید حسین خوافی**
از رفقای حضرت میر محمد است باشاره آنجناب بتخانه نموارا که در آن وقت
جزیره بود و معبد هنود ویران ساخته در همانجا منزوی شد و بعلم و عمل فیض بخشی
نموده و تمام عمر بتجرد بی تاهل گذرانیده و سلطان سکندر تعلم قواعد قرآن
اکثر در خدمت ایشان کرده چون رحلت فرمود در همان جزیره آسوده الحال
محله ایست وسیع گویند که از برادران ایشان در آن محله اولاد مانده است در محل
خود مذکور خواهد شد **سید السادات مشیع ابرکات سید محمد مدنی** از رفقا بلکه
از منسوبان حضرت میر سید محمد همدانی است قدس سره بود در ینولا از زبان بعض
ثقات مسموع شد که آنجناب از اولاد حضرت غوث الاعظم و قطب العالم شیخ
سموات و الارضین امام محی الدین شاه عبد القادر جیلانی اند درین باب
شجره ایست هم بنظر آمد بعد مراجعت از حرمین شریفین باتفاق ایلچی امیر تیمور
در عهد سلطان سکندر بکشمیر آمد چون گوشه خوب و دلنشین دید اقامت گزید

ولیکن برای ادای بعض عهود باز توجه بولایت ماوراء النهر فرمود و زود مراجعت
نمود در محله رعناواری سکونت کرد سلطان از احوال معرفت منوالش واقف
واقف شده بزیارت رفت و بعد اطلاع کمالات التماس بالحاح نموده بقدوم
در جوار خودش راضی کرد و انجا خانقاهی بنا ساخت در همین اثنا رحلت فرمود
و در حوالی نوشهره آسود شیخ العرفا شیخ بهاء الدین بموجب وصیت خدمت
تغسیل و تکفین بجا آورد حضرت میر مرجع خاص و عوام سلاطین حکام بوده
بعض گویند در عهد سلطان زین العابدین اوایل در موضع ماله موه پرگنه بانگل
توطن فرموده بود ثانی الحال بالتماس سلطان بشهر آمده در نوشهره سکونت نمودند
و همانجا آسود اقرب بصدق روایت اخیره است مقبره شریفه ایشان را محل استجابت
دعا میدانستند تا عهد علیمردان خان زیارتگاه همام شهر بود بهجوم و ازدحام میرفتند
بعد آن تخفیف شد و این حکایت درین نسخه جای دیگر مرقوم خواهد شد مشهور است که
در ضیافت سلطان بحضرت میر کرده بود یک قسم ادام از قازبری هم بود حضرت
میر در اثنای مجلس طعام طباخ را فرمودند که قازبری را جدا گذارند بعد از فراغ
عرض کردند که چه باید کرد گفت حواله قازدار باید نمود چون بمبالغه از قازدار
تحقیق کردند گفت که قاز خود مرده آورده پخته بودم و خجل شد و اکثری نوشتند

که بقصد امتحان

که بقصد امتحان این عمل از کسان سلطان سرزده بود در ماه رجب واقعه
وصال حضرت سید رو داده است گویند که حضرت سید بنای مسجد خود را سعی
زیادی کرده در طول و عرض را بر بیت الله قبله عالم است درست فرمودند
ازینجهت تجدید بنا به تکرار نمودند تا مرتبه اخیر که راست آمد حضرت سید
محمد کرمانی از سادات عالیدرجات بود در زمان سلطان سکندر تشریف
فرمود در محله تاشوان متصل اردو بازار مدفون است و در جوار ایشان
مقبره اخوند ملا نازک واقع شده محل فیوض و برکات است حضرت سید فخر الدین
بسیار بزرگ بود آخرهای عهد سکندر ظاهرا آمده است در موضع نیوه پرگنه چرات
مدفون است اولاد و امجاد ایشان هم اکثری از اصحاب کمال بودند حضرت سید
محمد ژنده پوش صاحب استغراق عالی بود در کنج مزار سلاطین مدفون است
کو پسر سید ضیاء الدین زیرک است که در قریه کاندهامه مدفون است و او فرزند
سید علاء الدین است چنانچه ذکر ایشان گذشت حضرت سید عبد الله وغیره
برادران سید کمال الدین مزبور در محله اندرواری اند امام الخافقین
مرشد الثقلین حضرت میر حسین المعروف المنطقی از اکابر سادات بیهق است
که در زمان سلطان سکندر کشمیر را بوجود مسعود مزین ساخته مظهر کمالات عالیه بود

بخاری

و دو پسر عالی داشته سید حسین و سید امین المعروف به بابا میر و سیی
که ذکر ایشان نوشته می آید قبر بابا سید حسین در مزار سلاطین طرف قبله
واقع است چون لشکری بتسخیر دیار کشمیر در زمان بابا آمد ایشان را متهم
کردند که این جماعه خفیه با اینها محبت می ورزند چون این حقیقت بسمع
ایشان رسید در لشکر مخالف رفته او را و لشکریان او را نصیحت
فرمودند هرگاه قدر این ندانستند سید علیه الرحمه حکام کشمیر را همراه گرفته بباطن
بدفع این عسکر متوجه شدند فی الفور بزور کرنده چنان بر اینها غلبه کرده
که بطرف هند فرار غنیمت دانسته منهزم گشتند حضرت میر سید محمد مدنی
صاحب جذبه قویه و حالات معنویه در محله نوشهره نزدیک بمزار حضرت سید
محمد مدنی مدفون است و بعضی میگویند که در آنجا مکان ایشان است و قبر مبارک
در آستانه شیخ بهاء الدین بر سر مقبره است و تحقیق همین است حضرت سید
جلیل الید عزیزی بس بزرگ در محله نوشهره مدفون است بالاتر از مزار
سید محمد مدنی باندک فاصله و مسجد ایشان تا مدت آباد بود هنوز
هم بحال است حضرت سید جلیل صاحب مقام جلیل بسیار بزرگ و عالی
نسب در قریه سدره بل مدفون است و مطاف و مرجع خلایق است حضرت

سید علی اکبر ثانی صاحب قرب سبحانی بمیدان مایه سومه مدفون است سید محمد
علی و سید محمد ولی و سید محمد نبی در محله ها راندراز توابع ناوه پوره
هر سه برادر آسوده اند و بسیار بزرگ اند میگویند که از رفقای حضرت
سید محمد مدنی اند این همه سادات کرام که خامه عقیدت انتظام تحریر
اسامی سامی ایشان چهره افروز سعادت شد از مشاهیر بزرگان اند که
در زمان سلطان قطب الدین و سلطان سکندر بر فاقت امرت و کرمان
و سوای بتقریب سیاحت وارد شدند و در کشمیر سکونت فرمودند
و مقابر این بزرگواران اکثری مشهور و معمور و محال عبور زایران است
رفع الله درجاتهم و غیر این حضرات جمعی هستند که اسامی ایشان بجهت
اتر و اداختفا و اندراس قبور بمرور و شهور و دهور برسالهٔ مردم مذکور نیست
و تعداد ایشان لا یعد و لا یحصی است مهراج کشته در قرب اند اکنون
رضی الله تعالی عنهم و جمعی دیگر بعد دور این بزرگواران از تمایج و
احفاد ایشان در دورهای آینده ظهور کردند یا بعد آن باین بلده
بهشت نشان بجهت امن و امان ورود فرمودند ذکر ایشان حتی المقدور
در همان عهد برای حفظ سیاق تاریخ نویسی مرقوم قلم نیاز رقم خواهد شد

انشاء الله تعالی سلطان علی فرزند ارجمند سلطان سکندر بعد فوت
پدر عالی گوهر باتفاق ارباب حال و عقد تاج سلطنت بر سر نهاده و تا مدت
شش سال و نه ماه ملک رانی فرمود چون بدرقهٔ عنایت ازلی رهنمون
او شد ترک سلطنت بخاطر آورد و قصد مناسک حج نموده ذکر سلطان
زین العابدین مشهور به بدوشاه در تاریخ هشتصد و بیست و هفت
به برادر زین العابدین تفویض امور سلطنت کرد روانه بیت الله
قبلهٔ اهل الله گردید سلطان زین العابدین از صغر سن آثار رشادت
ظاهر داشت فرزند دوم سلطان سکندر است از عنفوان جوانی در تدبیر ملکی
بفطانت رای ممتاز از اقران بود در ایام شاهزادگی او را شاهی خان
میگفتند بامر پدر بملازمت امیر تیمور سوغات کشمیر و عرضداشت پدر گرفته
رفته بود امیر تیمور او را با خود گرفته بسمرقند برده شهربند کرده در همان
اثنا رحلت امیر تیمور اتفاق افتاد و شاهی خان خلاصی یافته چندی
در سمرقند مانده و کسب بعض علوم و آداب کرده جمعی از ارباب
صنایع را مثل کاغذگر و صحاف و قالین باف و زین ساز و قابله‌ها
که وقت وضع حمل خدمت عورات میکنند با خود بکشمیر آورد و در امور سلطنت

و اعانت

و اعانت و رفاقت پدر بزرگوار گوی سبقت از اقران برد و چون برادرش
سلطنت یافت سلطان براه اطاعت و انقیاد او شتافت بعد حرکت برادر باستقلال
تمام بر تخت سلطنت جلوس نمود مولانا نادری کشمیری بعد مولانا احمد کشمیری
افصح شعرا بود در تاریخ خود نوشت که سلطان علی بجمو رسید بجهت اینکه زوجه اش
دختر راجه جمو بود و راجه آنجا بر ترک ملک ملامت نمود و مانع حج آمده محرک
لشکرکشی شد چنانچه سلطان علی بفریب آن کافر دغا خواجه از راه پکلی باراده
فاسد متوجه کشمیر گردید سلطان زین العابدین ازین خبر وحشت اثر بجمعیت تمام
از راه باره موله گذشته راه پکلی گرفت و در راه ملاقی طرفین اتفاق افتاد
و بعد محاربه و مقاتله سلطان زین العابدین مظفر و منصور شده سلطان علی را در
پکلی محبوس ساخت و همانجا وفات یافت چون طایفهٔ گورجیان که کوکهای
سلطان بودند بتسلط و غالب سلوکی مداخلت امور ملکی مینمودند سلطان
بحسن تدبیر همت رینه چند اول و ملک مسعود تهاکور که سرداران آن وقت
بودند بلطایف الحیل آنجماعه را گرفته در نوشهر بقتل رسانید مصراع
سرکشی با پادشاهان عاقبت محمود نیست و همانجا قصر عالی بنا کرد و دار الامارة
ساخت و آن قصر از عجایب عمارات عالم بود چنانکه میرزا حیدر کاشغری آنرا دیده

و اوصاف او را در تاریخ خود نوشته ولایت تمام باستقلال تمام بمنزلهٔ حیثیت
غیری بسلطان زین العابدین تقریر کرفت و سلطان بحسن نیت و اهتمام
تمام اوقات خود را مصروف عمارت و آبادی این شهر ساخت و بکلی بزمان و
تعمیر و ترتیب شهر و برکنه و ترویج ارباب هنر پرداخت و صنایعی که در آن وقت
درین شهر نبود بالکتب و بنیه عربی و فارسی از ولایت ایران و توران
مخصوصاً خراسان که بکشمیر نزدیکتر بود بجد و اهتمام فراوان طلبانیده ارباب
حرفه را از مجلد و مشرر و کاغذ کر و غیره هم که از ولایت با خود آورده بود وجه
معاش داده بحرفه خود سرکرم داشت اکرچه در ترویج اسلام و تائید سنت نبوی
علیه الصلوة و السلام بمرتبه بذل توفیق نیافت لیکن در ترویج علوم و اعزاز
علما و فصحا و بلغا و اهل حرفه در رعیت پروری بابلغ وجوه کوشش مینمود و بدو
تدارک ظلم زوجه که اراضی رذیه ویرانی آورده بود حتی المقدور آبادی فرمود
و مدتی اطراف شهر و برکنات را سیر و سیاحت کرده و اکثر اطراف را بتسخیر آورد
آخر بالتزام کلفتی میکرد و خود در شهر می بود در ایام او هندو و مسلمین بلکه جمیع ادیان
نزاعی باهم نداشتند همه را در مقام خود جا میداد بلکه از هر ملتی بجهت فیصل و
قضایا کشمیری را از همان آئین تعین میکرد ازین جهت او را بدوه میکفتند یعنی

یعنی پادشاه کلان

یعنی پادشاه کلان هر جا از طایفه که مجمع میشد حاضر میکشت کویا وسعت مشربی
داشت و صلح کل میخواست و در عهد قدیم جای تالاب او خشک و شهر آباد بود
و راجه که در انجا سکونت داشت بسیار فسق و فساد و ظلم نمود ساکنان آن تراب
آمدند و قصد مرد کلان و فضیحتهای او با اهل آن زمان و عدم اطاعت آنها معروف
بنای لنک تالاب او بود مورخان بقلم آورده اند انجا بتخانه بلندی بود
که در وقت کمی آب و در زمستان تابل می نمود سلطان زین العابدین کشتی کلانی
بطرح بحرات ساخته غرق نمود و بر بالای آن سنک و خاک ریخته بردی زین آورد و بنای
عمارت و مسجد کرد و لنک نام نهاد و بیش از آبادی خواهان را بفرمود تا در آمده
دویست زین برآورد ند و صرف ضروریات لنک کردند و بعد اتمام عمارت
لنک جشن عظیم کرد و داد و دهش بسیار نمود شعرا قصاید و تواریخ کفته اند

بیت

این بقعه چو بنیاد فلک محکم باد
منسوب ترین زیب و عالم باد
شه زین عباد تا در جشن کند
پیوسته چو تاریخ خود ش خرم باد

این تاریخ تا حال بر سنگی منقش بود و سدی از سوبور تا سوبور یعنی صفاپور بپا کرده
و سنکهای که از بتخانه تا برکه بتخانه کلان بود آورده استحکام آن سد نمود و زاده
کام را برای مرمت آن سد وقف فرموده در هر برکنه بلکه در هر مواضع که تقریب

شکار میرفت عمارتی بواسطه ترول خود می نمود و از جملهٔ فتوحاتی که خاصهٔ سلطان
زین العابدین است این بود که همت بر تسخیر اطراف بسته و هر دو بنت را که در عهد
برادرش از دست رفته تجدید کرفته و در تصرف خود آورده لاجرم پادشاه
کاشغر در تقابل او افتاده و لشکر عظیم تعیین نموده با جمعیت فراوان و سرکشان را
رستم نشان متوجه تسخیر کشمیر شد سلطان هم بمجرد شهرت این خبر تهیه لشکر و لوازم
قتال استقبال در زید در اثنای عرض لشکر بیست هزار سوار و یک لک پیاده بقلم
آمد حیدر ملک در تاریخ خود نوشت که مرفوع این لشکر او تر بینه جاد ده جداد بود
و طرفین صفوف محاربه آراسته داد مردانگی دادند و چند روز معرکه گشت و خون
قایم بود بیت از فروغ تیغ سوزان شد هوای معرکه ورنه بیجا بجوش آمد
زمین کارزار آخر الامر بحکم کم من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة باذن الله
سلطان غالب شد و پادشاه کاشغر را هزیمت داد سلطان بصفات حمیده متصف بود
و رعیت پروری بسیار نمود تغیر لباس کرده بسیار بری آمد تا حسن و قبح عمل خود
بشنود و هفت زینه آباد کرده اوست زینه کوت و زینه پور و زینه دت و زینه گیر
و زینه کدل و زینه لنک و زینه بازار آباد کرده اوست در دشت زینه گیر
قصرهای بلند و مکانهای رفیع ساخته و اقسام میوه و گلها نهال کرده بنهی آبادی

وطرادت

وطرادت داشت که در ممالک دیگر مثل آن نشان نمیدادند تا عهد چکان همان حال
بود میرزا حیدر در تاریخ خود اوصاف آن نوشته در زمان غازی چک بر جسد
یکه یکه همه را برهم زدند و آتش کشیدند سلطان را بسبب خدمت و صحبت فقرا
بلکه تعلیم اذکار افکار را زانها یافته نسبتی باطن سبحانه حاصل بود و صفای
باطن داشت میگویند پسر میانه اش بحکم اولی و کم عدوا لکم قصد بد بخاطر
آورده بود سلطان در تالاب او را بود پسر را فرمود که تسبیح من در جیب خانه
لنک ماند زود بیار چون بخانه رفت سلطان را بخیم مرد بدکه همانجا نشسته
مشغول بتسبیح استغال سلطان معلوم کرده از خطره خود گذشته تایب شد
و سلطان منغز تالاب دل که از راه براره نبل طی بدریای بهت میشد
بند بسته و سد بر داشته جوی مار را بجهت آبادی چهن حفر نمود در عرض پنجاه
و دو سال حکومت کرد در تاریخ هشتصد و هفتاد و هشت ازین عالم
درگذشت و خوابگاه در مزار یکه لب بهت است طرف قبله پیش روی
بدر یافت ذکر حضرات عالیه جاه که در زمان او بروی کار آمده بودند
و ازین عالم رحلت نمودند تقدیم بذکر بعضی فضلا بجهت قلت که همین قدر
معلوم شد و بعد آن ذکر سادات و مشایخ آن عهد که طولانی است

بتسبیح استغال

مرقوم میگردد مخفی نماند که در عهد سلطان زین العابدین فضلا و شعرا بسیار
در کشمیر بودند چه از مردم ولایت چه از متوارثان این شهر تمام لطافت
چون کسی ضبط نکرد حالات ایشان مستور ماند از جمله ارباب کمال در زمان
آن پادشاه علیم المثال ملا احمد مردی فصیح و عالم و شاعر و ظریف
و ندیم و مصاحب سلطان بود شمله دستار بر پیشانی میگذاشت سلطان که
طبع موزونی داشت روزی بزم شعری آراسته بودند بجانب مولانا گفت
بیت شاخ پیشانی ملا احمد کشمیر ببین ؛ کز ندیدیستی تو در آفاق انسان شاخ دار
مولانا مذکور در جواب سلطان بدیهه گفت بیت شاخ پیشانی خدا بود اگر دارای
داشتم ؛ تا بنیایم در میان ماده گاوان در شمار ؛ سلطان این تحسین نمود
در اکرام و انعام افزود وقتی مولانا را بیک گناهی اخراج نمود بکلی
فرستادند مدتی در تیه حیرت سرگردان بود آخر الامر از بکلی این قطعه
فرستاد و سلطان خوش شد مولانا را باز آورد و پیش از انعام و اکرام
نمود قطعه این است بیت نی به نجوم زمینند اخبری ؛ نی بمنطق زجر و کل
اتری ؛ بر مو این گبر و جبر جرا رانند ؛ احمد آرغیر منصرف خوانند ؛ دیگر از
اصحاب فضل و کمال که استاد سلطان بود در صغر سن

بهرات رفته تحصیل علوم نمود و همانجا می بود سلطان بتکلیف تمام او را طلبیده
در جوار خانه خود جا داد و منصب شیخ الاسلامی یعنی صدارت که تا آن وقت
درین شهر شایع نبود بنام مولانا مقرر فرمود همانجا مدرسه طیار کرد و تعین
مواضع برای وظایف طالب علمان نموده مقبره مولانا در نفس نوشهره
مشهور و متبرک است قاضی القضات مولانا جمال که عزیزی از هندوستان آمده
و در خانقاه امیریه بادای وظایف میگذرانید و بحکم آنکه مصراع که عشق و
مشک را نتوان نهفتن ؛ رفته رفته خبر فضاحت و کمالات بلاغتش بسلطان رسید
و در صحبت خودش طلبید و خدمت قضای باو تفویض فرمود و در فنون
علم آراسته بود و فیصل و احکام بدیانت می نمود و این مولانا جمال الدین
سوای مولانا جمال الدین سالکوتی است چه قبیله قاضیان که ذکرش محل خود
می آید تمامی سادات و در روبنان که در زمان سلطان زین العابدین
در کشمیر بودند یا در آن وقت رحلت فرمودند یا از ولایت و عرب آمده
در کشمیر سکونت نمود جمعی که معلوم و مشهور ند بدین تفصیل اند حضرت
سید حسین منطقی فرزند کلان حضرت سید حسن منطقی است که ذکرش گذشت
مظهر فیوض الهی و مصدر کمالات نامتناهی بود و عارف آگاهی را با دقایق

راه باطن جمع کرده زینت بخش مسند هدایت سیادت و ولایت بود در عهد او
کسی بر او فوقیت نداشت علم ارشاد را در موضع ونتی پور که دران وقت
ولایتی معمور بود افراشت و همانجا مدفون شده مقبرهٔ شریفش که زیارتگاه
مشهور است و برکات و جذبات و فیوض انجا بر السنهٔ طالبان مذکور رحمة
واسعة شیخ بهاء الدین گنجبخش کشمیری قدس سره از تربیت یافتگان عارف
ربانی شاه اسحق ختلانی است و شاه خلیفهٔ اول و اعلای جناب قطب
ربانی امیر کبیر علی ثانی است و مرجع همه خلفای طریقت و مقامات حقیقت است
خدمت شیخ بهاء الدین چون از طی منازل و قطع مراحل سلوک فراغ یافت
در بادیهٔ سطوات جذبات و غلبات حالات شتافت مدتی در حجاب
خمولت و عزلت و گمنامی مستور بود چون مخدوم عثمان معروف به بابا
اچی کنائی داعیهٔ طلب بهم رسانیده قصد طواف حرمین محترمین کرد
با بسیاری از اهل الله صحبت داشت و هر جا تفحص و تجسس مینمود تا کسی از
مقتدایان ولایت و راه دانان هدایت باو ملاقی شود بحق رساند و از
تعلق خبر برهاند یکی از ابدال را یافت میگویند که جناب شیخ ابو اسحاق
سطاری بود او را نشان بایشان داد و احوال شیخ را مفصل بیان کرد

بابا عثمان جویان پویان

بابا عثمان جویان پویان این شعر گویان بیت پس ازین بدیده
خواهم که بطوف کویت آمد ؛ که بسود تا بزانو قدم بجستجویت ؛ بهمان
نام و نشان در کشمیر سراغ گرفته پیر را دریافته موجب اشتهار شیخ شد
مشهور است که خدمت شیخ بهاء الدین در آوان سلوک راه حق بجهت قوت
حلال متردد بود و چاره غیر ازین ندانست که دانهای طعام که در راه افتاده
میدید تمام روز میچید و آنرا شسته و پاک کرده قوت خود را از همان میساخت
و زنده ساختن پسر نانوایی که خادمش بود او را مشهور نمود کمالات و کرامات
شیخ بسیار است و حکایات جذباتش بیشمار شبی بدستور معهود بجهت سیر صحرا
از شهر متحرک شده بود دزدان در کمین بودند بگمان مال و متاع شیخ عالم مطاع را
شهید ساختند پادشاه وقت سلطان زین العابدین این معامله را در خواب معلوم
کرد تفحص نمود چون شیخ پیش ازان بیاران وصیت کرده بود که بعد از وقوع
امر ناگزیر ریسمانی در پاهایش کرده کشان کشان خواهند برد مردم مضطر و متردد
شدند و بعد از تامل بسیار بتدبیر بعضی عقلاء روزگار گاهواره آوردند و نعش
مبارکش را دران گذاشته گهواره را بریسمان کشیدند و بمزار فایض الانوار
رسانیدند واقعهٔ شیخ در سال هشتصد و چهل و نه هجری است معمر بود با جناب

نورالدین شیخ

سید السادات حضرت سید محمد مدنی و شیخ العرفا حضرت شیخ نورالدین هم صحبت بود
خدمت بابا عثمان کنایی نقل کرد که خدمت شیخ بهاءالدین را بر قران خود فایق
میدانست فیوض و برکات شیخ هنوز از مقبره اش ظاهر است امروز مزار او مرجع
بدستور مزار بقیع کلان مقابر سادات کبار و مشایخ ابرار است که شجی درین
رساله مذکور خواهد شد حضرت سید بدرالدین زینه کدلی از سادات قدیم العهد است
در محله زینه کدل جانب مغرب فوق است در طبقه علیه قادریه است و صحن خانه
جد مادری راقم الحروف نفس مزار واقع شده است یاد دارم که پیش ازین بعمری
قبر شریف ظاهر بود بعد ازان بسبب حوادث و کند و کوب عالم مستور شد و از
چندگاه بنا بر سعی بعضی ارباب باز ظاهر شد و محل فیوض است مجمع البحرین
طالب البرین سید الی فقیر سید حسن شاه مرحوم قادری جامع مراتب سیادت و ولایت
بود همگویند که همگامی که جناب بابا عثمان کنایی در مکه معظمه از خدمت بابرکت
شیخ اسحق شامی اوصاف قطب السالکین حضرت شیخ بهاءالدین می شنیدند
خدمت حضرت سید السادات هم بتقریب ادای مناسک حج دران مکان قدسی
بنیان تشریف داشتند و باتفاق بابا عثمان بکشمیر توجه فرمودند و مصدر آیات
بینات و مظهر حالات عالیات بودند و اکابر دین و دنیا از جناب آن قدوه اتقیا

در جمیع مهمات

در جمیع مهمات صوری و معنوی استمدادی نمودند بعد واقعه آنجناب قدس مظهرش
مرجع و ملاذ اکابر اولیا بود و حل مشکلات خاصان الهی ازان درگاه میشد
چه جای اوسط و عوام که عقیده ایشان در حق آن عالیشان برنگ دیگر است
جناب مخدوم حضرت شیخ حمزه قریب دوازده سال ملازمت زیارت روضه
منوره اش داشتند و اخذ فیوض و فواید کثیره نمودند چنانچه مکتب خلفای ایشان
ازین مذکورات مخبر و مشیر است کیفیت نسبت طریقت آنجناب و یقین
سلسله بما هو حقه بتحقیق نرسید بعضی از منسوبان شیخ اسحق شامی سیدالسادات
و اکثری اظهار نسبت بحضرت شیخ بهاءالدین می نمایند راقم کنز الجوایم
در وقتی که باوصف عدم لیاقت منظور نظر عنایات مخصوصه حضرت ایشان
خلیفة الرحمن قدس سره شد بعض شبها در روحانیت زیارت اکثر حضرات
اشتغال یافت از انجمله زمانی که مشرف بزیارت حضرت سید السادات شد
دید که اطراف درون روضه مبارک ایشان زاهد ستور کتابچه شجره علیه قادریه
را بغایت بتکلف و زیبائی نوشته اند و العلم عند الله بالمجد این درگاه
فیض بخش خاص و عام و مطایف طوایف انام است و تاریخ وصال کرامت
مثال هفتم رجب در السنه مردم مذکور قدس الله تعالی سره حضرت نورالدین

زینه کدلی ظاهرا برادرزادهٔ سید بدرالدین است از زبان قدما شنیده میشد
که قبر دوم هم هست و بمرور دهور مستور شده بود درینولا باشاره بعض
اهل کشف که مکرر منبه شدند باز ظاهر گشت و این رباعی بر سنگ قبر بخط قدیم
نوشته یافته شده است نظم جامی است که عقل آفرین میزندش ؛ صد بوسه ز شوق
بر جبین میزندش ؛ آن کوزه گر دهر چنین جام لطیف ؛ میسازد و باز بر زمین
میزندش ؛ هر دو قبر مبارک مصدر فیوض و برکات است و مسجد مختصر قدیم نیز
موجود است که الحال مجدداً تعمیر یافته است حضرت سید جانا رولی رح صاحب اسرار
الابرار نام اصلی ایشان را سید محمد رفاعی نوشته و خدمت سید علی که قریب
العهد این سادات است در تاریخ خود اسم مبارک ایشان را سید محمد اصفهانی
بقلم آورده مشهور سید محمد یوسف است جامع علوم ظاهر و باطن و صاحب ارشاد بود
بتجرید گذران می نمود اوایل در شهر میگذرانید چون هجوم مردم خاص و عوام
مخل اوقات شریفش شدند بجهت فراغت گوشه اختیار نمود و توجه بباره مولا
فرمود و در انجا با اهالی و موالی متوطن و متمکن شدند در راه حق صورةً و معنیاً
جانبازیها داشت سلطان زین العابدین چند قریه را بجهت معیشت توابع ایشان
مقرر نمود و برای علف اسپان چراگاه جانباز پوره که در ان وقت صحرای بود

نیاز فرمود

نیاز فرمود درباره مولا با توابع و لواحق مدفون است و مزار کثیر الانوارش مطاف
عالمیان از زبان سلف استماع شده که اطراف مقبره ایشان از قدوم اهل
ولایت کمتر خالی میباشد البته یکی ازین طایفه وارد میشود راقم حروف هم
یک دو بار ظهور چنین امری گمان برده است حضرت سید هلال بدر آسمان کمال
و صاحب علو حال است در قرات سادات کشمیر را بقدوم خود مزین فرموده
و افاده بخش صوری و معنوی بوده در نسبت باطنی آنجناب اختلاف است
بعضی ایشان را کبرویه میدانند و عقیده اکثری این است که ایشان در طریقه
حضرات خواجگان عالیشان اند بلکه میگویند که بلا واسطه از جناب حضرت
خواجه بزرگ بهاء الحق والدین شاه نقشبند مشکلکشا قدس سره اخذ فیض
کرده اند چون بر زبان عوام بخواجه هلال مشهور ند می توان گفت که این لفظ
هم دلالت صریحه بنقشبندیه ایشان دارد و از پیر بزرگوار خود هم استماع دارم
که هرگاه بر قبر مبارک ایشان متوجه می باشم نسبت نقشبندیه غالب می آید احتمال
دارد در اوایل نقشبندی بودند چون بکشمیر رسیدند نسبت کبرویه نیز از خدمت
حضرت سید محمد همدانی یا خلفای علی ثانی حاصل کرده باشند بالجمله مظهر فیوض بودند
در موضع سنبل پرگنه سایر الموضع پایین آسوده اند حاجتمندان از برکات زیارت

قبر ایشان عجایب و غرایب نقل میکنند بر تعلیم و صحبت جناب سید السادات
منبع البرکات سیدی و سندی حضرت بابا میر محمد امین اویسی ایشان اند
در احوال آنجناب مرقوم می شود راقم حروف یکشبی در مزار فیض بار
آنحضرت گذرانیده و نسبت قادریه هم بوجه اتم در واقعه معلوم کرده
والله اعلم **حضرت باباحاجی** بعضی ادهمی نوشته اند منسوب بخاندان
سلطان ابراهیم ادهم از اکابر وقت و جامع علوم ظاهر و باطن بود از وطن
متحرک شده ادای مناسک حج نمود و کشمیر را بقدوم خود مزین فرمودند از صحبت داران
حضرت شیخ بهاء الدین و شیخ المشایخ شیخ نور الدین بود و از اقران ایشان
در مقام میرواری مشتهر نامزداری که الحال بیرون قلعه باشناسی است مدفون شد
حضرت سید محمد امین منطقی المعروف به میر بابا اویسی فرزند ارجمند و
ثمره نخل برومند حضرت سید حسن بیهقی است برگزیده سادات روزگار و محتشم
محرمان این کار و زبده اصحاب طریقت و قدوه ارباب سیادت معروف
الکرامات و مشهور الجذبات بود تربت دافع الکربت آنحضرت زیارتگاه
خاص و عام است صاحب علم ظاهر و باطنی بسیار بزرگ بوده آستانه متبرکه او
پر فیض و بابرکت است و مدح آنجناب را قدما گفته اند نشر و نظم بسیار است از آنجمله

نظم مدح بابای

نظم مدح بابای میر اویس کنم ❊ تا زبان راست در دهان دارم ❊ پیشوای هست
فرزند رسل ❊ وصف او بیحد و بیان دارم ❊ او ولی از ره ویس شده ❊
خبر از پیر و از جوان دارم ❊ بی زن و بی ولد چو عیسی بود ❊ یاد از پیر بآستان
دارم ❊ فاضل وقت بود عارف دهر ❊ این سخن هم ز ترجمان دارم ❊
از خوردی آثار بزرگی و ولایت از آن قدوه اهل راز روشن و هویدا بود
و در حدیث فهم و فراست و علو فطرات و فطانت بی قرین عهد
با کلام تمکین و لطف طبع و حسن خلق شیرین تر از شهد با وجود غلبه حال و
کمال دولت بی زوال گاهی با ناشاکر زیب منقال است توجه سفیر بود و دران
هم اظهار انکسار و نیازمندی مینمود چنانچه گفت **بیت** گناه ما ز
کریمی مدی بوجود ❊ وجود عفو تو در عالم عدم می بود ❊ سلطان زین العابدین
علیه الرحمه نظر بر اطوار محموده و اوضاع مقبوله و اخلاق حسنه و شیم کریمه
آنجناب بوالد ماجدش التماس نموده آنجناب را بفرزندی گرفته در صدد
تربیت آمد بنا بر کمال عقل و کیاست آن مفخر ارباب سیادت میخواست تا
بعضی امور مملکت را بوی بسپارد حضرت میر خورشید ضمیر قدس سره قبول
آن نکرد و از اشتغال دنیا بالکلیه اعراض نمود در شیب کوه ماران که انجا را

میوه‌داری یعنی باغ میگویند و منسوب بآنجاست منزوی شدن و ترک اختلاط
مردم بالکل نمود در آن وقت درین باب ترجیع بندی انشا فرموده فرمودی

از آن باترجیعش این است ترجیع بند عاشقان منتی که کردم ساز
رخت برستم از مقام نیاز عارفان رحمتی ز راه کرم که ندارم بجز شما همراز
واصلان جذبه‌ای ز عین رضا تا شوم با شما دمی دمساز حاضران التماس سنگ سری
کز ره سخت دفتر است دراز راه صدق و صفا گرفتم پیش میل مهر و وفا نمودم باز
از مخالف همی کنم آهنگ تا رسم با نوا ز راه حجاز همچو شمعی ز جمع دلداران
میروم با هزار سوز و گداز مرکبم همت است و عشق دلیل همرهم آه و نالهام دمساز
باز هجران ببارد در فراق کار خون خوردم شبیه و فراز خاکپای شمام ای رندان
چون که کردید با من این آغاز شمه میکنم به پند اخیر از مقامات خویشتن ابراز
حالیا چون طریق در پیش است کردم اطناب قصه ایجاز چونکه این منزل اقامت نیست
گویا میکنم همین آواز بعد ازین درویش ترک گفت و شنود کنج کوه و عبادت معبود
منکر در اصل دام عشقا قلعه قاف داشتم ملجا این زمان من باصل خویش
که باصل است مرجع اشیا کنج وحدت قرارگاه من است زانکه کنج است کنج را ماوا
آمده بر طریق مهمانی بنجر وزیری درین سیع سرا میزبانان دهر را دیدم

بوده‌ام

هر کاکتاب ان از درها

هر یکی خود بسان اژدرها نفس بد بیند غیر سس مگس بی سم دل نوالهٔ حلوا
چون بدیدم براه مهمی نیست با دل خسته گفتم ای شیدا کاکجیوان کس نسازم نوش
که بجمعیم برنج استسقا کنج مقصود کابنات منم بر درت گر فتاده‌ام چو گدا
با توام اتحاد روحانی است چون بدیدی مرا ز خویش جدا خیره‌ای وی گفتم و رفتم
گر کند بخت یاوری بخدا کرده‌ام عهد و بسته‌ام پیمان که توفیق ایزد دانا
بعد ازین درویش ترک گفت و شنود کنج کوه و عبادت معبود

آزمودم جهان و اهل جهان آنچه هستند آشکار و نهان همه در بند خویشتن مشغول
همه در کار خویشتن حیران بی ترحم بحال غمزده بی تکلم بلطف یا احسان
جمله در قصد خون یکدیگرند اوفتاده چو موش در انبان کارشان نه بغیر گدایی
یارشان بی تملق و مهمان در دمان هر آنکه کمتر سرور و عظم و دوران
نکند التفات بر بحری وردم عیسوی و دم شان هر کرا گرمی ز سر بیند
بر قدومش کنند سر قربان گر بود کاو سامری اورا می نداند بموسی عمران
کس نگوید که این چرا تا کی جان دهند از برای یک لب نان جون نبینند آشنای درین
هیچ برگ میراندش دریان روشنم گشت چون حقیقت حال ای دل و جان کیو جهان
بعد ازین درویش ترک گفت و شنود کنج کوه و عبادت معبود

نمودیم عجز خود با کس ننشسته بخوان کس چو مگس نه طمع از در صغار و کبار
نه خصومت بهر کس با کس نه امیدی ز کس هوا خواهی نه هراسی ز کذب دین و دکس
نه خیالی بکار و بار جهان نه حجابی بجستجوی عسس بوده فارغ بطبع چون همه
نه بی لاشه مانده چون کرکس هر خدنگی که آمد از دوران بنموده بچشم من چون حس
بهر ادراک معنی مصنوع سنده سایر هر طرف بهوس من گرفتار آنچنان حالی
که امیدم نبود غیر نفس چون یقین شد مرا که خلق زمان بخیالم کنانده هیچ جرس
گاه گاهی که گذر کند در دل که چه خوردم چه برده ام از کس منکه شهباز حضرتم همه سال
چند باشم دگر به بند نفس مگسم بند و بشکنم زنجیر باز رانم باسمانه فرس
هر کسی را بخویشتن کاری من و سودای یار دارم و بس
بعد ازین وسس ترک گفت و شنود کنج کوه و عبادت معبود

گر نبودی چنین تنم بیمار هیچ دل میشدم بجان نزار از جمیع خلایق عالم
نامدیدی زمن کسی آزار گر کنم در خرابیش تعجیل بود از جمله دیون کبار
زان سبب مانده ام میان شما بهر نانی چنین بزاری زار آبرویم نماند از بی نان
گاه سنگی خاک خوردی ما نار از دل من قوف کس نیست زانکه دل نیست در میان کنار
اندر آنجا که گذر به پنهان است حسد و حرص بنفس کرده قرار نیست آنمرد که نزد ابل خرد

بجز از گوشت باره بیشمار من غلام دلم اگر دانی دل چه باشد خزانه اسرار
دل مومن چو عرش رحمن است دل مرنجان مگفتنی نهار نیست آن بد که من شهید شوم
یا بسوزم وجود را بشرار حالیا گر نشد میسر من میکنم فکر خود بلیل و نهار
کین دغل دوستان دشمن خو چون بخواهند گشتنم بر دار
بعد ازین وسس ترک گفت و شنود کنج کوه و عبادت معبود

واین بیت هم از آنجناب است فرد ز ما سوای تو آنانکه فارغ البال اند بعالی
بود شند ذوق تنهائی با وجود انزوا و عزلت بنابر مراعات سلطان با فتوت
گاه گاهی بدو سال و ماهی اختیار و ملاقات و صحبتش میفرمود و مجلس سلطان را
بقدوم گرامت لزوم خود مزین می نمود سلطان چون عمارت لشکر کرد در میان تالاب
اولرست با تمام رسانید لشکر آن اسباب نشاط و فرحت و آلات عیش و عشرت
را مهیا ساخته و جشن شاهانه قرار داد و خدمت حضرت میر را التماس حضور
آن بزم تمام سرور نمود بسماجت سلطان و ابرام مقربان شرف حضور ارزانی داشت
و بعضی امور را مختر وعده دید از غلبه حال ماعرض شریعت خود را در آب زد و در دریا
انداخت هر چند خواصان شناکیش و ملاحان سیاحت اندیش سعی کرده اند و
نمودند نشانی از و نیافتند سلطان را عیش منغص شده و مجلس طرب برهم خورد و

بطبع حزین باندوه غمگین بشهر مراجعت فرمود در اثنای عبور بر باغ
شکار ریشتو بار که بر کنار جوی بهشت است رسید خدمت میر را قدس سره دید که
بر لب آب خرقه مبارک خود را میدوخت و چهره نورانیش چون نور شیدی افروخته
که دیده از کشتی برجسته از سر صدق در دریای بحار کش افتادند و روی نیاز مالیده
بر خاک پای او نهادند و بالحاح و عجز تمام آن سید الانام را در کشتی در آوردند
چون در محله ملچر رسیدند آنجا که خانه و تعلقات ایشان بود بالفعل مقبره
حضرت میر است نشست و باقی عمر در آنجا بعبادت صرف نمود و بهیچ وضیع و
شریف التفات نفرمود نهمت را بالکل باستغراق لحظات وحدت از همه بر پرداخت
خانقاهی عالیشان که در موضع الشیم بجهت درویشان و خادمان آنجا بسعی
سلطان وقت بکمال آراستگی و نقش و نگار و متانت ستون و دیوار درست
کرده بود چندی آنجناب با جمعی از اصحاب بعبادت رب الارباب در آنجا بسر برده
چون بالکل رو بخمول عزلت آورده ملتفت بخانقاه مسطور نمیشد جناب
میر را در باطن بود هرگاه میگفت میر با خداست یعنی حدیث لی مع الله وقت
لا یسعنی فیه ملک مقرب و لا نبی مرسل در ظهور میگردد میر با خدا و خود است
یعنی مشاهده وحدت در کثرت دارد و مردم دزمی آمدند با میر صحبت میداشتند استاد

علوم ظاهری و تعلیم قرآن آن سید عالیشان حضرت بابا حاجی ایشان است
و پیر صحبت و تعلیم سید هلال که ذکر هر دو بزرگ گذشت حضرت میر روز
عیدی بر سر سبزه نورسته صفه صحن خانه خود در شحات آب بران رخته
بی بستر با اشراف دیار کشمیر نشسته بودند دانشمندی از سر غرور علم بگرد
تمام زانوی خشک بر سر سبزه تر نهاده در اثنای آن مگسی بر روی او
نشست و میر بطیبت فرمودند که این مگس از سر خود زود دفع کن
وگرنه هلاک خواهد گردید گفت مگس کشنده نیست میر فرمودند که ندیدی
نیم پشه نمرود را دماغ را از دماغ برآورد یعنی عالم متکبر و نهایت عاقبت
حال نمرود دارد چون امرای کشمیر بجهت نقابت بر سادات بیهقی که
اخیار امور سلطان وقت بر ایشان بود فتنه انگیختند و هجوم کردند
در خانه سلطان بیخبر بعصبه بر سادات ریختند و بعلاقه قرابت ایشان
که حضرت میر داشتند خال میر علیه الرحمه سید میرک میر مسمی بسید حسین که
از سادات بیهقی بود و وزارت سلطان میکرد امرای کشمیر تا حکومت نیاورده
با چهارده کس از فرزندان و اقربا در خانه پادشاه بر سر دیوان در
این مردم شهادت یافت با همان سادات حضرت میر با پاوسیس علیه الرحمه

شهید شد بعضی میگویند که جماعتی از اشرار شب در صومعهٔ این سید الابرار
درآمدند آنحضرت را مجروح ساختند میگویند که در همان حالت این اشعار که
مشهور است املا فرمود نظم منم آن رند جهان گرد مسیحا نفسی ؛ که من این هر دو
جهان را نشمارم بخسی ؛ اگر از عشق توام سر برود گو برود ؛ هرگز این سر
نهان تو نگویم بکسی ؛ من فارغم ز مصلحت اهل روزگار ؛ میدان یقین که
کشتن من بود بیگناه ؛ اکنون بیا و شعر بخوان بر مزار من ؛ تا روی ظالمان
ستمگر شود سیاه ؛ و از قتل قاتلان خود هیچ بخاطر نیاورد که موحد بود غیر از حق هیچ
ندید آنچه برو رسید همه از حق دانست و این شهادت نعمت عظمی از پروردگار یافت
چون بجهت تعیین نشان قبر مبارک الحاج حاضران بغایت رسید فرمود
که برای قبر من از غیب خود بخود صبح چیزی میرسد بر لب دریا منتظر باشند
علی الصباح دیدند که تخته از صندل از دریا میگذشت و برابر آستان
فیض آشیان مانده همان را برداشتند و بر قبر مبارک گذاشتند سلخ ماه ذی قعده
سال هشتصد و هشتاد و نه هجری این واقعه رو داده شهید کشمیر تاریخ است
فتوح و فیوضی که ارباب باطن بر قبر فیض مواطن آنحضرت کسب میکنند
جاهای دیگر کمتر است که مسموع شده باشد مخدوم العرفا حضرت شیخ حمزه قدس سره

مدتها در مبادی سلوک

مدتها در مبادی سلوک ملازمت این آستان مقرب داشتند چنانچه حضرت
شیخ بابا داود خاکی مفصل نوشته اند حکایاتی که بلا واسطه از مشایخ
متاخرین دیده و شنیده شد از غایت وفور بحیز تحریر نمی آید ملا دولت نام یکی
از مخلصان آنجناب قریهٔ از وزیر پادشاه اجاره گرفته بود پی در پی دو سال
دست دراز کرده آفت سماوی مجرا نداده از روی ستم محصول سالهای آن
موضع از آن نامراد گرفت و کارش بخوشه چینی کشید شبی نزدیک قبر مبارک
رفته عرض حال کرده در واقعه دید که حضرت میر با مخدوم شیخ حمزه و شیخ بهاء الدین
کشمیری علیهم الرضوان درین امر مشورت دارند ایشان گفتند این ظالم مرید شیخ
نور الدین علیه الرحمه است باهم متوجه بآستانه شیخ نور الدین علیه الرحمه شدند
باستقبال اینها آمده گفت که آن ظالم را تنبیه خواهم کرد اگر تلافی کرد بهتر
و اگر نه هرچه مرضی باشد بعد اتمام خانقاهی که بر سر آستانهٔ ما تعمیر میکند بوقوع
آرند شبی شیخ عصای غضب بر سینه آن ظالم زده باین حقیقت مطلع ساخت
صبحدم وزیر مزبور ملا دولت مخلص حضرت میر را از غایت احسان خشنود و
راضی کرد دست از تهمت برداشت برین روضهٔ مقدسه جلال صوری هم بسیار
بود تهدید کسی که قسم بدروغ میخورد زود بر میشد از زبان مولانا عنایت الله

مثال نقل کرده است که در زمان گذشته از آن راه به بی ادبی گذشته یا نام مبارک
را بی ادبانه بر زبان آوردی آناً فاناً تنبیه میشد بمرور دهور که زمانه فساد
گرفت و بدعت و ضلالت عموم یافت تادیب و تنبیه باطنی مستور و موقوف ماند
چون حضرت سید هلال را اکثری از مردمان نقشبندی میدانند و جناب حضرت
میر هم منسوب بایشانند بنابران یکی از وقایع خود مرقوم می شود آخر شب براتی
بود که راقم حروف که کمترین غلامان درگاه فیض پناه این سید عالیجاه است
شرف اندوز زیارت تربت شریف که ماوا و ملجای اهل غربت و کعبه
مقصود اهل قربت است گردید بین النوم والیقظه یک زمانی آسود دید که
بر قبر مبارک بخط نورانی مضمون این عبارت منقوش است که زبدهٔ دودمان
ارجمندی میر محمد امین نقشبندی مناقب و فضایل آن عمدة الوسایل زیاده
از آن است که این عاجز ناتوان رشحی از آن تواند بقلم آورد فیوض و احسان
آن سید منبع المکان بر جمیع بندگان لاسیما زایران عام است اگر این ذره
ناچیز خود را مخصوص الطاف و مشمول اعطاف تخصیصاً نداند با وصف
آن همه تفضیلات صوری و معنوی از عهدهٔ ادای قدری از شکر چگونه
برآید هنگام مفارقت از جوار مزار فایض انوار یعنی وقت نقل مکان فرار

پاره اشعار حیرت بار بدستور سلامیه بروح تمام فتوحش عرضداشته
ایزاد آن درین صفحه مناسب یافته بقلم آورده نظم دوش دیدم نیم بسمل
زایران چون طایران ؛ در طواف روضه شاه شهیدان نور جان ؛ پای کوبان
بر درش چون قدسیان بر گرد عرش ؛ در ترنم از محبت همچو مرغان جنان ؛
گلشن نور است یارب یا همه بیت السرور ؛ یا چو بیت الله بهر طایفان دار الامان ؛
مرقد سلطان دین شاه اویسی رتبه است ؛ گر نسیم کوی او بگرفته دلها بوی جان ؛
وارث جد معظم بود اندر اسم و رسم ؛ نام او سید امین نور زمین جان زمان ؛
داغ صحرای ارم هر گل زمین درگهش ؛ باغ نور از طوف آن درگاه مهر خاوران ؛
از سر صدق اهل ایمان ای برادر اشکبار ؛
صد سلام و صد ثنا کرده بدل ورد زبان ؛
السلام ای سید عالی نسب فخر کرام ؛ ای اویسی مرتبت خورشید اوج احترام
السلام ای گوهر درج سعادت شاه دین ؛ السلام ای اختر برج سعادت السلام
السلام ای آنکه ز آبای کرامت هر یکی ؛ از ره عزت مسلسل شد امام ابن الامام
السلام ای قرة العین رسول کاینات ؛ السلام ای گوهر شهوار زهرا السلام
السلام ای غنچه باغ علی مرتضی ؛ کرده داغ حسین را تازه بر ما السلام

السلام ای آنکه بر کرد مزار انورت ❊ یافته قندیل دلها چون کواکب انورت
السلام ای آنکه سرمستان کویت را بحشر ❊ نیست جز بر عرده دفتاق فیضت اعتصام
ای گل نوع کرامت ای دُر دریای جود ❊ شاهد بزم شهادت شاه اقلیم شهود
مظهر نور تجلی مرقد با فیض تست ❊ ذات پاکت بحر وجدان عین انوار وجود
وای بر دل گر نه ماد ای خیالت بوده است ❊ صد زبان کردم زبانم گر نه در ذکر تو بود
پا بسر بختی و دل سختی ز دوری افتقار ❊ افسر خم از حرمت بستم خاک تو بود
عمر خود اعظم بسر بردم بزیر پای تو ❊ اعتبارش زین سعادت افتخارش زان سجود
یا دبر روح مرا با نورت از حق صد سلام ❊
بر روان پاک آبای عظامت صد درود ❊

حضرت سید حاجی مراد قدس سره خورد سال بود که والد ماجدش سید فخر الدین از عالم فانی نقل کرده و از عم خود میر ضیاء الدین بزرگ تربیت یافته و بمقامات عالیه نشانه بعد حصول کمالات اصول و فروع بزیارت حرمین الشریفین فزاده هما الله شرفا رسید مرید شیخ ابو اسحق شامی شد سعی و جد و جهد در خدمتش بسیار بتقدیر رسانیده این شیخ اسحق از اکابر طریقه حضرات بنطالبه و صاحب جذبات عالیه و کرامات متوالیه بود بلکه در زمره ابدال انسلاک داشت خدمت میر

بعد سلوک اجازت ارشاد یافته براه ایران بماوراء النهر آمده در خوارزم بخدمت میر عبد الله برزنش آبادی که دران وقت سر حلقه خاندان حضرات کبروبه بود رسیده و کسب کمالات نمود خط خلافت یافت و باز بحرمین شتافت

فرد ❊ فراز و نشیب ره از رهروان کرم مپرس ❊ که پیش مرغ هوا کوه و دشت یکسان است ❊ الحاصل سه بار بحرمین رسیده بعد سیاحت اکثر بلاد بکشمیر قدم آورد بعزم زاویه گزینی در نواحی کشمیر بطرق سیر بر آمد و نزدیک قریه گریوه رانه دید که از هزار معمور بهتر بود چون آب نداشت وقت نماز طلب آب نمود هر چند جستجو کرد نیافت عاقبت در یک گوشه شتافت مرد نورانی دید که آثار ولایت در ناصیه او پیدا بود و انوار هدایت در جبهت او هویدا از و پرسید گفت این بوته سبز را از بیخ برکن تا آب صاف و فایض ظهور کند همچنان کرد چشمه ظاهر شد پس طهارت کرد و نماز گذارد تا این حال آن مرد نورانی نشسته بود چون از نماز فارغ شد نزدیک او آمد و گفت سید حاجی مراد فرا رفت یا که گوشه خوش است اختیار کن با دیگران با هم صحبت نیک داشتند دانست که حضرت علیه السلام پس یکدیگر را دعا نمودند و خضر علیه السلام غایب شد چون میر دران موضع مذکور

گوشهٔ گرفت در زاویه گزید و راه یکروزه بلکه بیشتر آبجوی آورد تا آنرا آباد
ساخت و آن جوی را جوی بابل گویند دران زمان شیخ بابا بم ریشی
قدس سره گاه گاه در خدمت حضرت سید میر سید و مسایل طریقت میر سید
میل میر قدس سره بازدواج بسیار دید شیخ ممانعت از تزویج نمود و مصلحت نداد
میر را قدس سره گران خاطر شده شیخ بم ریشی بعد از مدتی باز در خدمت میر رسید
دید پسری قران میخواند گفت انکار تو باین پسر بود که حالا قران میخواند شیخ
قدس سره عذر خواست میر قدس سره گفت چیزیکه در آدمی مودع است از ظهورش
چاره نیست البته بوجود می آید روضه مبارکش با اهل بیت در موضع کریری
که از قریات مشهور است زیارتگاه خاص و عام است حضرت سید حبیب کاشانی
کاسان بسین مهمله از بلاد مشهوره ماوراء النهر است نزدیک بسمرقند و سادات
انجا بلا تردد صحیح النسب اند و کاشان بسین منقوطه از بلاد ایران است که مردم
انجا را کاشی میگویند و ظروف کاشی هم از انجاست سید بزرگوار عالیمقدار
از وطن مالوف حرکت فرموده متوطن در کشمیر شد بعزلت و خدا پرستی میگذرانید
میگویند که در واقعه شهادت سادات بحسب تقدیر او هم بشهادت رسید
در مزار شیخ المشایخ حضرت شیخ بهاء الدین در گنج شمالی مدفون است مقبره میر قدس سره

محل فیض بی نهایت است

محل فیض بی نهایت است مدت العمر بتجرید و تفرید در انجا بسر برد اکثر ساگ و
علف خورد وقت رحلت همانجا آسود میر سید محمد منطقی علیه الرحمه ولی تقی
از اقربای حضرت میر بابا ویسی است علیه الرحمه بر لب دریای بهت در محله چچه بل
آسوده است قبر ایشان معلوم کسی را نبود چون کنار دریا منهدم شد آب نزدیک
قبر ایشان رسید یکی از همسایگان را در واقعه فرمود نشان گور من آن است
که وقت باران تر نخواهد شد از انجا جسد من بیرون آر هرگاه تن مبارکش
از گور بر آوردند بر جسم و کفن گرد کهنگی ننشسته بود و ریش منور بحال خود است
گویا همین زمان غنوده است این واقعه بعد از سالهای بسیار روی نمود
متصل قبر قدیم ایشان مسجدی است حالا در صحن آن مسجد مقبره متبرکه ایشان کردند
میر سید حبیب سرخابی علیه الرحمه نظم سرخ روئی یافت از وی آفتاب
دهر را بخشد از ان رو آب و تاب سرخاب قریه است از توابع کوهستان تبریز
که مقابر اکثر بزرگان و کبرای انجا در همان قریه واقع است اسلاف حضرت
سید ظاهرا همانجا سکونت و توطن داشتند و علم ارشاد و هدایت را
عمرها در همان مکان می افراشتند بالجمله چون خدمت حضرت سید در فترات
سادات از ولایت آمده در کشمیر توطن اختیار فرمود شب و روز صرف عبادت

خالق خودی نمود چون وصال یافت در محلهٔ کاوه دارهٔ چهار بار
آسوده هرگز بصحبت و آمد و رفت اغیار راضی نبود جمال نور استعانش
گاهی بصفت جلال متجلی میشد و تربیت سالکان و توجه طالبان آیتی بود
از آیات الهی و در کشف اسرار دقایق سلوک بحری بود نامتناهی
آثار کمالین و هیبت از هیبت منورش ظاهر بود وصال قبر شریف آنحضرت
هم مظهر فیوض برای طلبه و اهل سلوک گردیده و اکثر بمجرد نشستن در حظیرهٔ
قدسیه متاثر میشدند روضه مبارکه اش در زمان سابقه محل جلال بسیار بود مشهور است
که بشبی نامه سیاهی در مزار ایشان میزری سفید بر سر کشیده بی ادبانه غنوده بود
سرازنش او جدا دیدند اکثر مردم از قبر او هراسان بودند **سید شهاب الدین**
آنجناب و سید جعفر الله و سید حسین هر سه بزرگ در جوار سادات زکه نسبه
محلهٔ زینه کدل آسوده اند حضرت **سید موسی** و سید ذوالفقار و سید جعفر و سید
افضل و سید معصوم و سید قاسم و سید داؤد این هفت بزرگوار دینی عام همه یکی
در موضع بیرون برکنه بانکل در یک روضه آسوده اند از آنجمله قبر سید طاهر است
و چهار قبر دیگر مستور و مندرس شده است و سید عزیز که ظاهرا رفیق ایشان بود
سر دروازه بیرون روضه مدفون است و سید قاسم سیدی است بزرگ در موضع تیلکام

برکنه بانکل

برکنه بانکل است و سید خلیل نیز در برکنه بانکل و سید محمد بخاری در موضع کرالهٔ
بوره برکنه مزبوره و سید جعفر مشهور السیادات و الجذبه والکرامت در موضع رادلاپوره
و سید محمد منطق ثانی در محلهٔ تاشوان پایین ترازرود فنده سید علی اکبر که الحال
بمزار ملا فتو مشهور است حضرت سید عمر و سید علی و حضرت سید حمید و حضرت سید
کاظم و سید مراد و سید جعفر و سید باقر و سید حسین و سید عبد المجید که مقبرهٔ
ناسازاست از محلهٔ بوزکران تا محلهٔ چچه پل بتفاریق آسوده اند و سید ذوالفقار
و سید علی و سید عبد الله و سید قاسم و سید حسن و سید ابراهیم و سید
شاه نواز و سید اسحق و سید اسمعیل و سید فیروز که در محلات نوربانغ و سکه
دافر و نواحی آن مدفون اند حقیقت مولد و منشا این حضرات غیر از نام در
هیچ کتابی بنظر نیامد بیت ندانم ز آغاز و انجام شان ٭ مرا بر زبان بس بود
نام شان ٭ ذکر منابجی که در زمان سلطان زین العابدین بعرصه آمدند تا
دران وقت رحلت فرمودند حضرت شیخ نور الدین نور الله مضجعه از
غایت اشتهار احوالش محتاج اظهار نیست در سنهٔ سالگی توفیق توبه
یافت و از رهبانیت که دران وقت شایع بود روی برتافت و بشعار اسلام
در راه ریاضت و جانبازی مشغول شد یادگار متقدمین و افتخار متاخرین شد

نسبتش صورةً و معنیاً تمام بلطف و جمال همتش ظاهر و باطناً مصروف متابعت
محبوب ذو الجلال علیه الصلوة والسلام من رب المتعال سر دفتر ریشیان کشمیر است
و ریشی کسی را گویند که از زمرهٔ زاهدان و عابدان در ریاضت سخت و صعب تر باشد
و خود را از اولاد و ازواج فارغ دارد دست از جمیع آرزوها و هوا و هوس
بردارد چه جای ملک و مال و جناب این شیخ با کمال درین امور ازین طبقه
مفرد و ممتاز بود و مراعات زهد و تقوی را بغایت الغایت فرمود چون ابتدای
کار حضرت شیخ جذبه الهی بود او را شعله عشق نامتناهی در گرفت و کار
باه و ناله و تصانیف شیرین مقاله داشت باندک همتی حجب صوریه را هم که تعلقات
زن و فرزند بود برداشت بیت آنکس که ترا شناخت جان را چکند ؛
فرزند و عیال و خانمان را چکند ؛ دیوانه کنی هر دو جهانش بخشی ؛ دیوانه
تو هر دو جهان را چکند ؛ دوازده سال در مغارات جبال از همه بیگانه گشته
به تنهائی گذرانیده غیر از کاسنی قوت نداشت دوازده سال دیگر آنرا هم
ترک کرده بر یک کاسه شیر بگذرانید و هرگز در عمر بکام نفس نرفت چون
شیر را هم موجب لذت و نفس پروری دانست آنرا نیز گذاشت دو نیم سال
بر قدری آبجوی علامه اکتفا نمود بیست و شش سال نان غله نخورد این مذکورات

از غایت شهرت

از غایت شهرت مستغنی است فرد قوت جبرئیل از مطبخ نبود ؛ بود از دیدار
خلاق ودود ؛ الغرض شیوهٔ ریشیان را که بعد خلاص من و پاداش من و
یاسمن مندرس شده بود بتجدید و تزیین آراسته و پیراسته بر پا داشت
و همت بر قتل نفس و شکست بدن عنصری بگماشت و رایت اتباع سنت نبوی
را در قول و فعل برافراشت ملاقات مقرب سبحانی حضرت میر محمد همدانی مکرر
کرده حضرت میر قایل بکمالاتش شدند و تحسین نمودند با اکابر آن وقت مثل
میر سید حسین سامانی بسیار صحبت داشته بلکه از خدمت ایشان استفاده هم فرمود
بنا بر اتصال و جوار اکثر ملازمت سید مینمود و با حضرت شیخ بهاء الدین و شیخ
سلطان پکلی و بابا حاجی ادهم و امثال ایشان که هم مرتبه و هم سال بودند اکثر
وی را دید میشد و اینکه ملازمت آن قدوة الاخیار با جناب امیر عالی مقدار
حضرت علی ثانی زبان زد مردم است نزد محقق بتحقیق نرسید والعلم عند الله
در شکم مادر بود که مردان غیب التفاتش میکردند بمادرش سلام میگفتند و
بشارت از لله عارفه مجذوبه یافته صاحب اسرار الابرار تولد آن قدوه
کبار را در سال هفتصد و پنجاه و هفت ۷۵۷ و وصال در هشتصد و بیستم ۸۲۰ نوشته اند
اما مشهور این است که در سال هشتصد و چهل و دو رحلت فرمود میگویند که

سن شریف شصت و سه بود و وقت نزع مرید صادق نفس بابا نصر الدین گفت
نزع آرزو داری گفت حق گفت شربتی میخوری گفت تمام عمر بجهت حق ترک کردم
این زمان چرا بخورم حق گفت جان بحق تسلیم کرد حضرت بابا زین الدین
کشتوار بود زیا سنگ نام داشت و باشاره غیبی بامادر بکشمیر آمده در خدمت
بابا بام الدین که از خدمت حضرت شیخ یا مور شده بود رسید و بر دست حضرت
شیخ مسلمان شد و در غار عیش که سکن دیو و پری بود بامر شیخ خلوت فرمود
نفس کشی بسیار نمود چون وران مقام آب نبود خدمت بابا باستدعای
شیخ شمس الدین متوجه شده از زیر درختی بشارت نشان آب یافتند و زیر
آن درخت رفتند و آبجوی آوردند خدمت بابا زین الدین بنابر طلب سلطان
زین العابدین در عین برف بتبت رفت در انجا احیای مرده کرد چون
بالحاح سلطان که مریض شد باز بکشمیر آمد بعد صحت بادشاه در مقام خود استقامت
نمود چون وقت موعود کشف وقت رحلت وصیت کرد مرا غسل داده و کفن پوشیده
در تابوت بگذارید و منتظر باشید بعد تفحص چون در تابوت خبری ندیدند فرد
فانی ز خود و بدوست باقی ؛ این طرفه که نیستند و هستند حاضران و طالبان
نالهای غمناک کشیدند و در جواب مامور شدند که بجای تابوت مکان قبر درست نمایند

و باشاره غیبی خلفا و طالبان ان مکان قبر خود را بالای خطیره بر پشت
آن قبر که محاذی تابوت باشد قرار دادند رحمة الله رحمة واسعة حضرت
بابا نام الدین برهمن بود بوسه سادی نام داشت بزور ریاضت کمالات انسانی
ازلی نشان مانند آن حاصل نموده چون وقت بلاغتش رسید خدمت حضرت
شیخ نور الدین شرعیت او رفت بعد گفت و گو بوسه سادی عروج روحانی بآسمان
نمود شیخ نعلین خود را اشاره فرمود آن هم عقب روح او پرواز کرد بوسه سادی
آنرا دید قفل دلش وا گردید اسلام آورد مسمی به بابا بام الدین شد تا آخر عمر
در بوته زوه که بالاتر از مقام مجه بوت است بعبادت اشتغال نمود بعد اسلام دوازده
سال بزیست و هایم بود و افطار بآب میکرد و آب از سنگ بر می آمد و تنها
بسر میبرد و میل دیگر دیگران نمیفرمود وقت رحلت فرمود که وعده غسل و
تکفین بابا بازین الدین داشتم او در تبت است در ساعت دم در کشید بابا زین الدین
حاضر شد و رحلت فرمود و در بوته زوه مدفون گردید مقبره اش زیارتگاه خاص
و عام است و محل فیض تمام حضرت بابا لطف الله قدس سره از مرد از آزادی بکشت
مرواد دون بود بیش از اسلام اری ریشه نام داشت شیخ المشایخ بلطف الله الدین
موسوم ساخت و ارادت و خدمت خود بنواخت از ذلیران این راه و هر بران

درگاه بود حالتی عجیب داشت که مردم ترک دنیا ازو آموخته اند اکابر این راه
ریاضت او را دیده بغیرت سوختند شیخ قدس سره در صحبت اول ازو پرسید
که مقصود تو چیست گفت مقصود من دیدار شما و دوستی شما گفت دوست
تا کار دوست نکند نشاید که دعوی دوستی نماید گفت کار دوست چه بود گفت
امتثال امر حق گفت فرمان چیست گفت فرمان آن است که مسلمان شوی معبود
خود را بنده باشی گفت مسلمان نشوم اما معبود خود را بنده باشم گفت معبود تو
کیست گفت صنم بیت سرگشتگان کوی بتان را توئی مراد مقصد یکی است
کعبه روان را اگر صد اند شیخ گفت از صمد خوانی و عابد صنم باشی نعره بزد و
بیهوش افتاد و چون بهوش آمد بشرف اسلام مشرف شد بحکم جذبة
من جذبات الحق توازی عمل الثقلین ترک سرداری و اهل و عیال کرد
همگی تن بریاضت داد روزی خادمش اپل ساک سبز را که تلخ ترین ساکهاست
چیده و شسته برای بابا جوش میزد بابا بجهت وضو برون آمده بود شنید که
ساک متکلم شده میگوید مرا تر بگذار که جان دارم و ذکر خدا میگویم بابا در گریه
شد و خادم را فرمود که ساک خشک را جوش زده باشد بابا بجهت کثرت رجوع مردم
در موضع پوشکر انزوا اختیار نمود و همانجا وطن گرفت و همانجا درگذشت

فرمان

مقبره اش از مشاهیر

مقبره اش از مشاهیر مقابر است حضرت بابا نصر الدین قدس سره خورد سال
بود بیماری صعب کشید آنچه میخورد هضم نایافته قی میکرد والدینش از اغنیا
بودند مال بسیار خرج کردند علاج پذیر نشد تا روزی جماعتی را در خواب دید
در آن میان شیخی مکرم پیری معظم پلاس پوشیده از شخصی پرسید که اینان
کیستند گفت جماعتی از ابدالانند گفت این مرد پیر در میان ایشان کیست
گفت این شیخ نور الدین است که در مقام کیموه زاویه گزین شده است و نشان علاج
مرض بدیشان یافت این واقعه را بکسان خود بگفت چون پدر و مادر را از غم
او کار بجان رسیده بود در همان روز در خدمت شیخ قدس سره رسانیدند
در حال پرسید که زردی روی تو چیست کیفیت بیان کرد گفت چه نام داری
و بچه لقب مشهوری گفت نصر نام و راوتر لقب دارم راوتر بزبان کشمیری
پهلوان را گویند گفت پهلوانی می توانی کرد گفت اگر توجه پیر باشد میتوانم
کرد پس بفرمود تا طعام بیارند چون بیاوردند گفت بیا سیر بخور بیامد و
سیر بخورد و براحت تمام هضم کرد بعد از آن هرچه میخورد گوارا میشد
پس مادر و پدر خود را وداع کرد گفت من طبیب خود یافتم تا آخر عمر با وجود
ممانعت والدین بخدمت شیخ گذرانید و داد ریاضت داد هرگز از صحبت و

خدمت حضرت شیخ جد الله ولد ذاره و مجلس اسرار شیخ بود و خطاب شیخ
در اسفار کشمیری که همه اش حکم و اسرار است و در اکثر حالات با وست
وقت رحلت در جوار پیر آسود حضرت بابا قایم الدین از مریدان حضرت
شیخ نور الدین است بامر ایشان در منزه کام بر کنده دیوه سر کوشه خلوت
و خوش قرار داد انزوا فرمود چشمه جاری داشت همت را بر ریاضت و تقوی گماشت
قوت خود از گیاه جنگل مقرر نمود و نفس کشی بسیار نمود پوست و استخوانی
بر و نمش مانده بود و درختهای خشک گرد چشمه بجال گرد در ساخت بامر
الهی سبز شدند در انجا مدفون است بابا واجب کشمی از نجبای این هر ایست
کشمیر در عرف آنوقت نویسنده را میگفتند از مفتی گرفته تا متوار
همین لقب بود خدمت بابا از کبرا و اصحاب کمال بود بعد تحصیل علوم
بذوق خدا پرستی در طلب مرشد افتاده چون او را کسی نیافت
بر سند نشان نداده راه حرمین گرفت در انجا از جناب حضرت شیخ
آفاق شیخ اسحق شطاری اوصاف مقرب باری شیخ بهاء الدین
گنج بخش شنیده گفت در اول قدم مقصود را گذاشته نشان مرشد
بتفصیل شنیده بعد ادای مناسک حج بجانب وطن دوید بملازمت

شیخ

شیخ رسید و باعث انتشار او شد و کمر خدمت و طاعت را بجان بستند و
از قیود و از سنه همگی راه خدا گرفت و صحبت و خدمت شیخ آن وقت را
غنیمت داشت و نمود و مثل حضرت شیخ نور الدین و بابا حاجی اهم و امثال ایشان
چون رحلت فرمود در مقبره سلاطین بین روی مقبره میر احیدر کاشغری
آسوده خانواده بابا عثمان حقشناسی در علم و تقوی برکت داد احفاد و ذریات
ایشان را کار با فضیلت و علم افتاد بتقریب ضبط سیاق تاریخ ذکر بعضی
ذرین رساله بجای خود خواهد آمد حافظ فتح الله نوشخوان خلف و خلیفه
بحر الفیوض شیخ احمد نوشخوان است در جوانی مظهر انوار سبحانی و مورد اسرار
ربانی شد کسب علوم عقلیه و نقلیه بسیار کرد و سند اسلاف را از وقت
خود زیب و زینت عجیبی داد ارباب ارادت را مراعات با آداب طریقت
می فرمود صاحب جمال و جلال بود در مذکورات معرفت و تصوف
دستی تمام داشت از سخنان اوست که مردم میگویند که فلان از خدا دور شده است
این غلط محض است چیزی از خدا دور نیست حیدر شاه پسر سلطان زین العابدین
بعد واقع بدر تخت و تاج یافت یک سال و دو ماه مملکت را اداره کرد و تغیر و قطع
نمود و قوانین او را برباد داده و بایشان درعالم مستی از منظر افتاده گردنش

شکست از دنیا زود تر برفت در سنه هشتصد و هشتاد حسن شاه
بر حیدر شاه بعد پدر بر سریر سلطنت نشست نازراه تن پروری و نازپرستی
تن با مور خطیر سلطنت نداده بعیش و عشرت بعلم موسیقی پرداخت حکومت
خود را بمنابع ساخت کوسبند هزار و دویست قوال هندی نوکر داشت رجال دولت
لشکر بروری و محافظت اطراف نپرداخت گویا مصداق حال اوست قطعه
که چون شد شه خراب از آب انگور ؛ ولایت کی تواند داشت معمور رفته
کار بجائی رسید که مردم بهلول بوره وغیره که خراج به پادشاه کشمیر میدادند
روگردان شدند تازی بت سپهسالار با فوج عظیم بر مردم بهلول بوره
رفته از اطراف حاکم لاهور تاتارخان مقابل شده آخر تازی بت شاه کوت
را تاخته تاتارخان اراده کشمیر کرده بود مغلوب خوف رعیت شده
از کاچی دار برگشت لیکن بهلول بوره وغیره بتصرف خود در آورد

تعمیر مسجد جامع کرت ثانی

مخفی نماند که در زمان حسن شاه آتش عظیم واقع
شده مسجد جامع سوخت پادشاه متوجه تجدید تعمیر شد با آراستگی تمام
بهتر از سابق در عرض سه سال و دو ماه مرتب کرد و سلطان خانه را
نقش و نگار بسیار و مسطوطه و کتابه دلوار بکمال زینت بکار برد تعمیر

خانقاه حسن شاه مرتبه دوم بعد اتمام مسجد باز آتش در محله علاء الدین بوره
واقع شد خانقاه معلای امیریه کبریه سوخت سلطان کمر همت بر تعمیر آن
بسته و اطراف آنرا که خانهای مردم داشت خریده داخل صحن نمود قاضی
حمید الدین پدر قاضی ابراهیم مورخ را تولیت خانقاه و بقاع خیر آن
فرمود ملک احمد ایتو وزیر و از حسدان سحر رسه و از ماکریان احمد ماکری
در عهد او شیه سالار بودند ملک احمد ایتو مسجد سنگینی در پایان محله دیاه مر
بنا نموده و متصل آن برای خود مزار سنگینی تعمیر کرده که آنجا مدفون است
و تا الآن معمور و موجود است در زمان سلطان حسن شاه واقعه عظیمه که
در کشمیر رو داد این است ذکر آمدن میر شمس عراقی رحمة الله علیه میر شمس عراقی بتقریب
سفارت از جانب سلطان حسین میرزا والی خراسان بکشمیر آمده مکتوبی
از سلطان با یک پوستین کبش از لباس خاص سلطان برای حسن شاه
آورده و اظهار فرمایش بعض تحایف کرده چون در همان ایام واقعه
وفات حسن شاه رو داده میر شمس عراقی قرب هشت سال مکث
طویل در کشمیر اتفاق افتاد و هر چند این مرتبه سعی بیش رفت مذکورات مذهب
کرده بود صورت نگرفته خود را بظاهر در سلک مریدان شیخ السالکین

خانقاه معلای مرتبه دوم

خدمت بابا اسمعیل بود و علم نداشت در ضمن کرده عقاید باطله را در نهاد
او جا داده و در میان مردم کشمیر نفاق طرفه انداخته بعد هشت سال در
زمان فتح شاه باز روانه خراسان شد چون سلطان حسین میرزا بر خیانت
و خلل باطنی او واقف گردید از نوکریش برطرف نموده و باین جهت باز
اراده کشمیر کرد چنانچه بمحل خود مرقوم می شود مدت حکومت سلطان دوازده سال
و پنج روز بوده در اثنای اتمام مسجد جامع واقعه حسن شاه بمیان آمد سقف
دیوارهای دو جانب ناتمام بود ملک ابراهیم ماکری که از سرداران آن وقت بود
توفیق اتمام آن یافت در تاریخ هشتصد و نود و سه درگذشت مخفی نماند
که تا آخر عهد حسن شاه امور سلطنت سلاطین بضبط و ربط تمام و
استقلال و انتظام صورت انصرام داشت و با وجود بی پروائی این
دو پادشاه عیاش کسی از امرا قدم از جاده اطاعت و انقیاد بیرون
نمیگذاشت چون واقعه حسن شاه رو داد امرا و سرداران سرکشی و
انحراف را در خاطرها جا دادند و پای در وادی منافقت و مخالفت نهادند
جمعی بجانب سلطان فتح مایل شدند و بعضی محمد شاه تحرک نمودند از جهت
رخنه کلی در مملکت کشمیر جا گرفت و درین میان مراجعت میر شمس عراقی کرة

امرای

در آورد و اغوای بابا علی بخارا که از مریدان بابا اسمعیل

ثانی بجانب کشمیر

ثانی بجانب کشمیر اتفاق افتاد و بعضی از امرای قبیله چکان که در آن
وقت رتبه نوکری و کوکلتاشی در خاندان سلاطین داشتند در
ارادت میر شمس در آمدند و مذهب او را قبول کردند این معنی منجر بمخالفت
مذهب هم شد و صورت عناد و عداوت در میان امرا بیش از پیش
راه یافت و هر کس را خیره سری و فتنه انگیزی شتافت چون این وقایع
در ضمن اوراق آینده مرقوم کلک حیرت سلک خواهد شد اولی این است
که احوال حضرات عالیدرجات که از اواخر عهد سلطان زین العابدین
تا دور فتح شاه محمد شاه زینت بخش مسند هدایت و تقوی بودند طراوت
افزای این اوراق گردد که علت غائیه تحریر این نسخه تذکار حالات
حضرات است بعد آن حالات پادشاهان بین التفصیل و الاجمال مرقوم
خامه عنبرین کمال شود بمنه و کرمه حضرات سادات پارسا هفت
بزرگوارند که در عهد سلطان زین العابدین از ولایت آمده کشمیر را
بقدوم خود مزین فرمودند میگویند که هفت برادرند بسیار فیاض و مرتاض
بودند درون قلعه زیر کوه ماران در جائی که حالا راه بالا رفتن آستانه
حضرت مخدوم شیخ حمزه است آسوده اند اسامی ایشان بدین تفصیل است

سید خواجه جلال بخاری سید خواجه محمد سید خواجه احمد سید باقر سید
حسن سید ابراهیم سید جعفر بخاری قدست اسرارهم رحلت سید
برادر بزرگ خواجه جلال الدین در هشتصد و نود هجری واقع است
تفصیل احوال ایشان معلوم نیست میگویند که همراه حضرت سید محمد مدنی
تشریف آورده اند جمعی از منسوبان ایشان در محله نوشهره تا الآن بر سند
تقوی نشسته اند و اظهار نسبت خود اباً عن جد بایشان مینمایند والعلم
عند الله و حضرت سید جعفر که همراه حضرت سید محمد مدنی آمده
و کشمیر را بقدوم خود مزین فرموده در محله نوشهره قریب یاتی کدل مدفون است
که اولاد ان ایشان اظهار نسبت اباً عن جد مینمایند العلم عند الله
حضرت سید سرخه دار از نجبای سادات است بکمالات صوریه و معنویه مشحون
بتجلیات قرب الهی و جذبات قویه مقرون چون خطه کشمیر را بقدوم خود
مزین فرمودند در محله دانا مزار که مشهد ای معموره شهر است سکونت نموده
مهبط فیوض الهی بود عمر بسیار یافت چون براه اصلی شتافت سلطان وقت
موفق بتعمیر خانقاهی برای خادمان او شد و یکی از حدثات صورت انهدام
گرفت بعد آن در زمان حکومت جهان یار تعمیر یافت که تا الآن بهمان صورت

وشان موجود است

وشان موجود است حضرت سید قریب بخانقاه است محل فیوض و برکات
و زیارتگاه اهل مناجات آورد آنحضرت در محله مسطوره اقامت دارند
تا الیوم ذریات و احفاد ایشان نسلاً بعد نسل در مقام فقر و خدا پرستی
مستقیم اند و بعضی بمرتبه عرفان داشتند شیخ شمس الدین نوه آن صاحب حالات
عالیه و در زمان سلطان زین العابدین کشمیر را بقدوم خود مزین نمود و در مقام
زینپور که در آنوقت بنا نیافته بجهت لطافت هوا و فضای دلکشا سکونت اختیار
فرمود مسلخ با برکت و وسعت داشت روزی مول ناخاکی را که خادم خاص
شیخ بود وقت طباری دیگدان فرمود که بیارد در ساعت خود بابه آمد
دیگ خروار نمک بار کرده به هر بجال رسید بسته باران و وفور آب عبور
عبور کرد شیخ حاضر شد و خاکی را از آب گذرانید هنوز دیگدان ناپخته بود نگذشته
و یازده روز راه آمد و رفت را در یک ساعتی طی کرده طرفه شوری در ارباب ارادت
و ریاضت انداخت حالات و کارهای شیخ ازین قبیل بود خلق وسیع و
سخای معنی داشت چون ازین دار رحلت فرمود در همان مقام زینپور با جمعی
از مریدان و معتقدانش مدفون ساختند سید جعفر از اکابر سادات است
و از اصحاب تعالیات عالیات از اولاد او است بیداشت و نظر بر غیر حق نمیکماشت

چون رحلت نمود در موضع اول بوزه که از شهر مقدار دو فرسخ است
مضجع فرمود مقبره اش زیارتگاه خاص و عام و محل فیوض تمام است
و در موضعی کوتر بر کنه سروده هم مکانی منسوب بآن بزرگوار میکنند لیکن
بجهت عبور یار روحانی خواهد بود والا قبرش در اول بوزه است بزیارت متبرک
ذکر مقرب رسیدن که دران وقت بعد بابا بام الدین قدس سره سکنت اصلی
او قریه چنز بود از اطراف شهر و مضافات لار صاحب اموال کثیره و اهل شوکت
از وزرای سلطان این دیار بود حسب توبه اش آن است که روزی بشکارگاه
دید که هر موری دانه در دهان گرفته همرفت از اسب فرود آمد تا سبب نظاره
آن فرو رفت گفت که مور چگان برای زمستان باین تکدو دوتوشه بر میدارند
و ما برای آنجهان خوشه بر نمیداریم ترک مصحب کرده دنیا پشت پا زده
دست از هر چیز بر داشت و در کار شد مصرع تا نیاید یک جذبه ترک دنیا
کی شود مدتی در خدمت شیخ زین الدین قدس سره استقدام نمود چون قدم
در سلوک محکم ساخت و بکشف احوال پرداخت اجازت یافت که در کوهستان
رنبوه در برکنه بانکل گوشه نشین شود در انجا دیوستان بود بانگ نماز
بلند میخواند دیوان تعاقب نتوانستند نمود منقاد شدند اکثر در رقبه

خواند

اسلام در آمدند و همانجا تا عمری بود و همانجا آسود بابا شمس الدین
رحمة الله علیه وطن اصلی او برکنه مروست هرگاه دست ارادت بدامن
فیض مامن بابا بام الدین زد در موضع کرون رفته بعبادت الهی
و ریاضت جانکاهی مشغول شد معنی مو تو اقبل ان تموتوا حاصل
نمود و بریاضت بی نهایت چون طاقت برخاستن و نشستن
در خود ندید عمر در تلاوت کلام ایزد سعی و عبادت در انجا هم میکرد
یکی از مخلصانش بتقریب مهمی از مهام ملکی بالشکری بملک تبت
بمحاربه رفت هر تیر و هر تفنگ که باو میرسید از سر زنده بابای دل زنده دفع
میکرد تا بر گشتن و بابا بانجا نه رسید زنش پیش بابا رفته حقیقت حال
بنمود ایشان فرمودند که زنده است من دافع بلای او شدم این را بکسی
این را اظهار نه خواهی کرد زن ناقص عقل اظهار این معنی نمود از جای قدیم
بموضع مادیکام برکنه دیوه مرا انتقال فرمود چون آن مخلص قدیم آمده بابا
علیه الرحمه را التماس از آمدن کرد قبول خاطرش نیامد در قریه قوم
مدفن دارد زیارتگاه عوام و خاص است پیر زنی موذن را فرمود ان بگو
گفت هنوز وقت نرسید بعد از لحظه رجوع بباطن کرده از دیگر تاکید نمود

کرد گفت حالا وقت است که درین ساعت فرشته که بصورت مرغ سفید بر
آسمان است آذان میگوید بابا علیه الرحمه را ازین سخن تسلی خاطر شد بحال
باطن او وقوف یافت شیخ پیر باز قدس سره از قریه رازوین از
زمین اجهت است در سن دوازده سالگی در خدمت سلطان المجاهدین شیخ
نور الدین قدس سره را دریافت چون بپای بوس رسید فرمان یافت که
در صحبت شیخ عبد اللطیف شتابد شیخ شریف اسوار که در چاپرکام آسوده است
نیز در صحبت او بود هر سه بزرگ را حکم شد که در قریه اوترهل بمقام چوتربال
مقام سازند مدتی دران مقام فیض انعام بوده اند و افطار بگاه جنگلی
می نمودند چون شیخ عبد اللطیف قدس سره بمقام بوشکر رفت شیخ شریف
بچاترکام و شیخ پیر باز بمقام خود چوتربال نشسته بود روزی اپل ساک که
خوراک ایشان پیش شیخ عبد اللطیف آوردند سخت بود که اثر طبخ اندک
داشت گفت چرا چنین کردید شیخ شریف گفت که شیخ پیر باز ساک خشک
می آرد از آن است که اثر طبخ کمتر می یابد شیخ پیر باز گفت که از گیاه سبز تسبیح
می شنوم از آن جهت نمی پزم بیت هر گیاهی که از زمین روید وحده لا
شریک له گوید و اگر به پزم خون از و جاری میشود روزی شیخ گفت به بینید تا

خود چه میخورد

خود چه میخورد و شیخ شریف فرمود که ما نمیتوانیم دید شیخ پیر باز صاحب غیرت است
شیخ عبد اللطیف خود باین کار مشغول شد دید که شیخ گیاهی میخورد خشک نه تر
بعد از آن شیخ عبد اللطیف هم ترک گیاه سبز نمود او را خدمت بفرمود و بسیار
غیرت کرد و گفت که چوتربال هستند پس به چوتربال چند سال گذرانید
بعد از چند سال به اوترهیل آمد مشهور است شیخ پیر باز را ده خادم بود ریش
سفید و بسن از و کلان تر روزی در امر او خلاف کردند و در جنگل نشستند
روز دیگر می بینند که ریش هر دو بر زمین افتاده است و هیچ موی نمانده باز
پشیمان شده آمدند و توبه کردند شیخ برای ایشان یک حجره فرمود در آن
یک حجره دو قبر ساختند و تا که بودند مشغول بعبادت بودند چون رفتند
دران دو قبر مدفون شدند بابا رجب الدین از خلفای بابا بام الدین است
دانای اسرار بود سه برادر [illegible] از ولایت آمده بودند وی دیگر
فخر الدین و شکر الدین چندی در لباس نوکری میگذرانیدند بصحبت و
نظر بابا بام الدین دست از دنیا برداشتند و تخم طلب الهی در دل کاشتند
بابا رجب الدین در دامان کوه ناکه نارن پرگنه مارتند اختیار گوشه عزلت
نمود و قوت خود از کتابت کلام الله فرمود با دوازده تن از ریشیان درین

مکان تا آخر عمر بتجرید و تفرید گذرانید و خوابگاه وی در بلندی موضع مزبور
واقع است مرجع خاص و عوام بابا حنیف الدین حیدر از خلفای بابا بام الدین است
بعد ادای حقوق خدمت و ریاضت حسب الامر مرشد اهل سعادت در موضع
اکهل چکنه لار که وطن اصلش بود در انزوا و ریاضت کمال سعی نمود و قضیه
زن فاجره که تکلیف فعل نامشروع نمود و ایشان عضو خود را بریدند
مشهور است در قریه اکهال مدفون است اصحاب پاکیزه داشت بابا دریا دین
مدت مدید مرید شیخ زین الدین قدس سره بود سالها در خدمت او
استقدام می نمود چون اجازت یافت در تمام کشمیر بگردید چون در خدمت
شیخ فخر الدین که در مقام رنیل در پرگنه بهاک با کرامات شامله و مقامات
کامله نشسته بود رسید با وی مشورة کرد که کجا نزول فرماید شیخ فخر الدین
قدس سره برخاست که او را جای بنماید هر دو بزرگ رو بجنگل نهادند
غاری یافتند که مامول او بوده پس شیخ دریا دین دران غار
منزل ساخت حال او چنان بود که اول روز شنبه از مقام خود برجستی
و بر قله آن کوه که غار او دران است خود را پنهان ساختی و هیچ چیز
برای خوردن نمیگرفت تا شش روز او را هیچکس نمیدید و روز آدینه

در مقام خودش

در مقام خودش میدیدند در همان شب شنبه افطار میکرد روزی در مقام او
قطاع الطریق افتادند و همه چیز از اسباب ریشیان در انجا یافتند آنرا غارت
کردند چون خواستند که بروند و متاع فقرا را قسمت کنند همه کور شدند
پس افتان و خیزان بدست و پای بر پهلو غلطان در خدمت او آمدند و همه
اسباب را بخادمان او سپردند و در پای او افتادند شیخ قدس سره بخلق
کریم خود عفو فرمود و برای ایشان دعا کرد بینا شدند و ترک آن کار
نمودند وقتی شیخ قدس سره به نیت اربعین در غار در آمد وصیت کرد
پیش او هیچکس نیاید و او را کسی نه بیند چون آن مدت معهود تمام شد
خادمان در غار در آمدند هیچ ندیدند غیر از خرقه و کلاه نشانی از و نیافتند
در خواب دیدند که میگفت دران غار مقبره او بکنند همچنان کردند که
اکنون آن مقبره زیارتگاه خاص و عام است رحمة الله علیه بابا لده مل
از پرگنه کامراج است در خدمت بابا زین الدین تایب شد با مرشد در مقام
شیره کوت در حدود سوه ریاضات شاقه کشیده عمر در همان سمت
بسر برده در موضع حدون پوره پرگنه کامراج آسود خلفا هم داشت حضرت
بابا شکر الدین مسکن اصلی او قریه آرت پرگنه مانجهامون بود چون

داعیه از دل او سر زد تمام اموال در راه خدا صرف کرد و طلبکار شد
در خدمت شیخ زین الدین قدس سره آمد و در کار شد دل از ما سوی الله
بتافت و دست از غیر حق بشست چون از آنجا بمقام شیره کوت تشریف فرمود
در دولت کی خود قبری راست کرده روزی یکی از اهل دنیا از علتی که بخود را
در قبر پنهان کرده از روز تا بشب در کمین بود چون شیخ قدس سره
از آن حال خبر یافت وصیت کرد که مرا در آن قبر بدفن نسازید که در آن پای
دنیاداری در آمده است همچنان کردند کبری بود بر جاده استقامت صاحب
حالات عجیبه و مقامات غریبه دره سادی نام داشت روزی که مسجد جامع
کلان را که در شهر است آتش گرفته آن برهمن از مقام خود آب از حیض بر کنار
می ماند آتش فرو نشست او را دیدند که بر بام مسجد ایستاده آب میپاشید
دیدند از کجا می آورد از مقام او تا مسجد ده فرسنگ راه بود چون در خدمت
بابا شکر الدین قدس سره آمد شیخ او را راه بر پیش خود ندادی از کمین گاه
خولت در بیشه انگشت نمای برجسته است آخر بعد از گفتگوی بسیار صحبت
داشتند بتوفیق باری ایمان آورد یکی از داصلان حق شد بعضی گویند مسلمان
نشد ولیکن مراجعت نمود زنده در غار در آمد بعد از آن هیچکس او را ندید نقل است

یرد است روی از عرق

کریکی ریشی

کریکی ریشی قدس سره متقی زمانه مرید شیخ بابا شکر الدین قدس سره
بود یکی از ریشیان خود بجای فرستاد چند کس همراه گرفته در کشتی نشست
چون در آب آولر رسیدند ماهیان از آب برجسته در پای او افتادند
مکاری کشتی این حال را بدید ناشناسی صبر کرد ماهیان باز خود را
در آب زدند تا باز یک ماهی برجست در پای ریشی افتاد ریشی
صبر نکرد آن ماهی را گرفتند و بریان کرده بخوردند بعد از آن همه
این حال را دیدند چون باز در خدمت ریکی ریشی پرسیدند قدس سره
لباس تقوی از سر بر کشید و گفت که ظهور مخالف بطون نباشد کسوت دنیا دار
بپوشید آن ریشی که ماهیان در پای او افتادند چه ریشی بود

حضرت بابا موسی حاجی از ساکنان موضع چکو بر کنه آدون بود زنی
خواست وقت صحبت زنش خوش نکرده خلع بمیان آمد این معنی موجب
برودتی دلش از دنیا شده راه کعبه گرفت و دوازده سال سیاحت کرده
بکشمیر آمده باشارت غیبی مرید حضرت بابا فخر الدین شد و بقیه عمر در
خدمت و صحبت او گذرانید وقت رحلت در آستانه جرار در جوار سر
بزرگوار آسود شیخ او نیز همگور پیر دار زاده بود بحسب اتفاق در عالم

جنون او فتاد شیخ زین الدین قدس سره که را بطلب او فرست او تا پیش
شیخ قدس سره رسید او را دید هوش آمد و کار شد تا بعاقبت ولایت راه
یافت چون اجل موعود در گذشت در مقام عیش مدفون شد اول کسی
از طایفهٔ تهوران در کشمیر نزول نمود ملک حسن بود که ترک دنیا کرده براه
طریقت آمده [illegible] بود و هنوز از تربیتش بوی ولایت بمشام
اهل [illegible] رسید و ملک بلال تهکور را اکثر مردم این دیار بولایت او معترف اند
واز کرامات و مقامات او معتقد نیز ازین قبیله است [illegible] که جواری نیاساخته
اوست لجه خاتون دختر ملک سیف الدین که یکی از وزرای سلطان سکندر
بت شکن است [illegible] سید محمد همدانی قدس سره در تحت یکی از اولیای
کشمیر آمده آخر زوجه ملک جلال الدین شد و برای خانقاه مذکور جوی آب
از سندلار که دریای خوش آب است آورد و باین فیض جاری کوی [illegible]
برد لجه کول اشتهار یافت آب همان جوی را برای مسجد جامع اشراک قرار
دادند شیخ لدی تهکور مرید شیخ نوری رشی و بابا لدی کنای مرید
شیخ عبد اللطیف اند قدس سره و در مدت دوازده سال شیخ لدی در خدمت
او استقدام نمود درین مدت افطار او معلوم نشد که از چه میکرد آخر دیدند

خانقاه

که کنای کرم خورد روزه میگشاد و معلوم نشد که دیگر چه میخورد بابا لدی کنای
در مدت طبیعت و فرصت مرشد دقیقه نامرعی نگذاشته چون وقت رحلتش رسید
وصیت کرد که در مقام زنده بال مدفون نمایند بنا بر خوف غلبهٔ خرس که در آن جنگل
کور هر دم را شکافته مردم را برآورد میخورد خادمان در مقام بنگر دفنش
نمودند صبح وقت معلوم کردند که قبر خالی است منجر شد بدان شیخ خبر آمد که
در مقام زنده بال بهمان کفن مفتوح است در همانجا خادمان رفته حال را
دیده از حرکت خود پشیمان شدند و بابا را همانجا مدفون کردند مرجع مردم
و محل فیض و فتح است شیخ لجم رشی مرید شیخ عبد اللطیف و خادم او
بود چون قسمت طعام کردی سبد طعام فی الحال یک غیری در مجلس کردیدی
از آن طعام بفقرا رسانیدی شیخ ادت رشی مرید او بود و صاحب کشف و
کرامت پرهیزکار وقت شیخ نوری رشی مرید شیخ عبد اللطیف قدس سره
قوت خود بکشت زراعت می نمود و چه کشت را تعبیر بلها و رباط نا
موقف نمودی بفقرا و مساکین بدل فرمودی روزی در مقام ادت شیخ
کس وارد شدند شیخ قدس سره دیگچه هشت سیری برای طعام قسمت کرده
همه سیر شدند دیگچه همچنان برای طعام بود چون از آن پرسیدند گفت

بسم الله الرحمن الرحیم گفته اگر تب مرا عالم بر سمانم برسد اوزری در مقام
خود حاضر نبود بخدا قرمشک از خانه دور بود و زدان فرو رفته بود
صندوق شالی در آمد در شیخ قدس سره از همانجا آواز داد حاضران حال
پرسیدند گفت دزد دلن و شالی ما را فرا و چون بمقام رسیدند همچنان
صندوق بود دست دزدان چیزی نیفتاده بود که بدان آواز رسیده بودند
و شیخ پیر لوق بود و گویند مدفون است حضرت بابا حسن الله قدس سره مرید
بابا زین الدین قدس سره بود مدتی در خدمت او استقدام نموده با جازت
مرشد بر کوه دارا از کوه ما نجهامون در خزید مدتی او را هیچکس ندید
مستور و مخفی بود چون ایشان را خاص و مردم آنطرف باشتیاق تمام و مشاهده
او آمدند بصورت قرین بیکل حاضر شدند چون همه را زیارت نمود بعد از چند روز
بدیدار فیض آثار او مشرف شدند سالها در آن کوه مستعد بود در وقت
حاجت که کیاهی که چارپایان میخورند میخورد و پوست او چون پوست فیل
درشت شده بود چون بدار البقا رحلت فرمود در همان کوه مدفون
شد محل فیض و فتوح است شیخ نور الدین زرسی از مریدان خاص بابا
زین الدین است جمال ظاهری بسیار داشت قصبه او دور و در اول
بعد واقع بود حبیب الدین ترویقت مریدان او نمود و نام مقام او شد
صاحب کشف و ریاضت بود کارها عجیب کرد و بظهور کرامات مشهور
بتقریب او فانی صاحب ترمذ از این سر سجده نهاد و جان داد و مردم این
امر را حمل بر تعظیمش کردند لوا او در سید آنهم نمود و این شیخ نور الدین
و شیخ و مولای نور و زبانها است که در موضع کهنه آسوده است و مناخر بسیار است
شیخ هردی رشی از مریدان بابا زین الدین است و تربیت از شیخ
نور الدین و زرسی مزبور یافته شیخ نور الدین رشی از مریدان هردی رشی است
بجاه و جهان مثال جلال رسیده در نزد اکابر و اصلاح روی زمان رسیده حقایق حال
و علوم حال بود حضرت شیخ اسماعیل خلف و خلیفه حضرت فتح الله ولد
شیخ احمد خوشنجان است که ذکر مزبور گذشت عالم العلوم ربانی و کاشف
رموز سبحانی بود در روح و تقوی و دستی عجیب داشت در عهد خود پیشوای اسلام
کثیر و مرجع صغیر و کبیر و معدن و مظهر بود و خلق بکمال حد طبقه داشت
بنی در دامن کوه ماربرت در جائی که الحال مقبره ایشان است دوم متصل
مسجد جامع برابر مزار اجداد و آبای ایشان هر دو خانقاه آباد بود و همه
صوفی اوراد خوان هر روز حاضر بوده روزینه از آب آن می یافتند و سوای

آن مسافر اند از فقرا و طالبان علم که بخرابه و هیچ آمد و رفت و استنبا
آنکه ی از ولایت و از النهر و هرات باین شهری آمدند و آن از مطبخ
و خانقاه او میخوردند بر کتب و رسایل و زراعت خصوص انگور از شیخ بسیار بود
ظاهرا و باطنا تربیت طالبان میفرمود و کتب بسیار بالملازم دیگر وقف
خانقاه مذکور عهد ایشان شمسی حکیم که مرید صادقش بود دیگر رفته بود که در
شغل اعانت اهل اسلام نمائی و هدم بیت بتخانه فرمائی چون نفس
مبارک ایشان بحکومت رسید وصیت بعمل آورده و ترویج شرع متین
بسیار نمود برای شیخ خود قریب باستانه سید محمد نوربخش که مدفن آباء و
اجداد شیخ نزدیک بجا بجانب بنای خانقاه و طبقه کرده و حج
حرمین الشریفین بامین معمور گشته و بعد فوت شیخ مطابق وصیت ایشان
کتبخانه و مطبخ بحال بود بعضی دیات و مداخل دیگر که داشت وقف
خانقاه نموده بود تا هزار و یکصد و پنج این خانقاه بحال بود و از آن بحادثه
آتش سوخت و چندین تن در آن خانقاه خلوت یا گشتند این شیخ
دو شیخ در دروازه مزار شیخ بهاء الدین که بنای آن در عهد سلطان
زین العابدین بود مدفون است بیرون مزار متصل خانقاه خشتی از دو فبر

کرده و شیخ

کلی باستنهای تحریر ابرهت تعفنی و شد رسبران او بیدا برادرش پیش
از عهد ملک سیف الدین بند را دریکان زینت مجلس شد عرفا و رم
تقفیل آسمانی بیعت آن با مکان دفن اموات بدینموجب است حضرت
ملک شمسه ذو موضع اجمن بر کنه شاوره ملک ناموس در موضع الدی
بر کنه شاوره حضرت ملک آل بال در موضع آره مولد حضرت ملک کدا
در موضع سنن حضرت ملک استعیل در موضع خیر الکام بر کنه ارنیه نور
حضرت ملک ناصر در موضع دهی بوره بر کنه شاوره حضرت جمال مشهور
در محله کوجواره متصل چنارهای جاری سوی
بتاریخ هشتصد و نود و سه منصوب بتخت نشینی شد و در اوراق سابقه
سابقه مقام آمد که نظر بر صغر سن او که هفت سال بود و زمام اختیار ملک
سادات بهتی افتاد ایشان تشبث بامرای کشمیر جا تقلدا و اضعاف
خود سلوک بجهت دیگر در از تحبت امرا و دیگر مانده نظر بشورش بود
در دوار آل باره چهارده کس از سادات که کلان برایشان حضرت سید حسن
بشهادت رسانیدند حضرت فطیر بر اشد مرتبها مختلف که دیدند و مدد فکر
رخنه علطفت افتادند و از هر گوشه قابو جوان سر بشورش و فتنه دیگری نهادند

از بخت بکناش بعض امرا و سپاه دو سال و هفت ماه محمد شاه مرد اند
باتفاق بعضی [illegible] راه فرار اختیار نمودند [illegible]
[illegible] رفتند [illegible] رو بشهر کشمیر [illegible]
[illegible] با شاره مرحوم [illegible] باتفاق [illegible] ملک سیف الدین [illegible]
خاموش نمود چون تمام حکومت کشمیر در آن حین تعلق باو داشت ملک
شمسی چک باتفاق ملک بزرک رینه و ملک موسی رینه بمخالفت ملک
سیف الدین کمر بسته انواع مخالفت نموده رفته رفته کار سخن بقتال شد
و در عین محاربه ملک سیف الدین بکار آمد و ملک موسی پیاده کشت از
هجوم اعدا بخاک افتاده زخمهای کاری خورده در باندک مدت سر ملحق
عدو خود شد چون هر دو ملک راه عدم گرفتند وزارت بملک شمسی چک
تعلق گرفت اما احوال عالم مثل عهد ملک سیف الدین که در عدل و احسان
می قرین بود ترقی رواج نداشت و بسبب بی پروائی بادشاه جمعی مخالفت
امرا خصوصا میر سید محمد و ملک ابراهیم ماکری و ملک کاجی چک و ملک
عبدی رینه که از مقربان و ارباب اقتدار بودند در میان این جماعه
و شمسی چک باغوای ملک موسی جادوری محاربات عظیم دست داد

[illegible] و [illegible] و [illegible] و [illegible] و [illegible]
نخفی نماند که از جمله واقعات عجیبه مشکله که در زمان فتح شاه و تسلط ملک موسی
در کشمیر روی داد آن [illegible] عراقی است که بشهر در عهد حسن شاه شهر غریب
شفاعت [illegible] شهر رسیده و توطن نموده بود چنانچه تذکرت هندی بطاهر خواری
[illegible] سلاطین و [illegible] و [illegible] اسمعیل کبروی [illegible] سره و زبر سره
مروجان اسلام معارضت شکی شایع بود و اجل سده و اداوت [illegible] جناب
شیخ ظاهر کرده و بربط معنوی با بابا علی نجار که از مریدان خاص حضرت بابا اسمعیل
بود بهم رسانیده و او را اغوا نموده چون بنا بر همواری وضع و آراستگی ظاهر شکل
زیبائی و دلربائی داشت و بعض علوم غریبه نیز داشت شاید حضرت بابا اسمعیل
بمریدان خود گفته باشند با این مغل نشست خاست نکنند با باعلی که نادان محض بود
بیشتر از همه با او نشسته بلکه بظاهر و باطن با او پیوسته و از این غافل که [illegible]
[illegible] در خاکهای [illegible] بود دام بیشتر با وصف آن
[illegible] بود چون
سلطان حسین از خلل باطن او معلوم کرده [illegible] فرمود [illegible]
عالم [illegible] و [illegible] برای تحقیق احوال کشمیر

ترحستا و معلوم کرد که خدمت بابا اسمعیل بکمال رسیده و دامن
از صحبت خلق کشیده است و از آن بابا علی کرم الله خطی بنای بابا علی نسبت
کرده ترک دنیا کرده خلافت از جناب حضرت سید محمد نوربخش یافته
بکشمیر می آیم بابا علی بکثرت و بیکاره تمام باستقلال بر آمد و اعتقاد
تمام بهم رسانیده در خانقاه خود نشسته مریدان خود را احوال او میکردند و اظهار
نسبت به محمد نوربخش برای فریب عوام می نمود و این سید محمد نوربخش
از خلفای حضرت امیر کرم علی ثانی است و انتساب شجره عراقی بجناب انسان
افترای محض است بسبب غلبه اعتقاد بهمان عظیم چون
کرد و بنا اکثر مردم مختلط و مرجوع شد از قشر رفته حقیقت بنای مذهب
بتشیع را جاری نمود بعضی بابا علی مرجع اکثر امرای کشمیر شده و خانقاه
در جوی بل دو آستانه بنا کرده در آنجا انکسوت خلوتها بجا
آورد و تو بر باضت نشستن خوب گفت هر کلفت
از ریاضت [illegible] مشک می زنود خلاص [illegible]
میخورد با ملازمان سلطان همراه نمیشد و مردم را وعده های ظاهر
کرامت و خوارق خود بسیار داد و اکثر اوقات فریب خوردند

وعده های تو دل بسته ام [illegible] دلم که آب [illegible] دارم [illegible]
غلط [illegible] شاه اصلا [illegible] ارت [illegible] نبود در
[illegible]
[illegible] رسید سی [illegible] المفقود [illegible] نمود
[illegible] ولاحق [illegible] می نمود در آن اثنا ملک
کاجی [illegible] نکاح محمد شاه [illegible] و مملکت داشت
[illegible] زی [illegible] آمد و رفت نزد کسی عراقی کرده بلکه بمذهب او
[illegible] عراقی [illegible] و کسی را تحریک [illegible] که خانقاه کبرویه را که یک
[illegible] ویران باید ساخت [illegible] باید کرد و غرضش این بود که بعد
[illegible] بار در تعمیر آن توقف نکنند و راه [illegible] خانقاه او که در جدید بل
[illegible] مرجع [illegible] کسی را بدار المهام سلطنت بود [illegible] معقول
محمد شاه [illegible] بهمین [illegible] که دو آستانه سازد و خانقاه معلی
[illegible] که [illegible] بکمال [illegible] کشمیر عراقی و کاجی جک
و غازی جک [illegible] تعمیر [illegible] او [illegible] چندی تعمیر خانقاه در حیز توقف
و تراخی افتاد و اصلا کسی دل بر تعمیر آن نداد تا آنکه خواهر کاجی جک زوجه

محدث شاه که صالح نام داشت و مرید بابا اشتغال بود بتوفیق و تائید الهی بفترت
آمده کهنه آلات و حصیر خود را جمع کرده نقد نموده که همت بر بنای خانقاه
بسته وقت مخالفان این شکسته بالح معمول این وقت سه هزار روپیه و
شصت هزار تنکه صرف تعمیر خانقاه مسلی نمود و دو دانستانه فرمود و بسیار مهموش
اخلاص و تزیین و ترتیب آن برداشت بعد اتمام آن یکهزار و دو صد کرته بتو
زینه گیری که آنرا در عرف آن وقت زینه چاره میگفتند بکار کنان و معماران و
هیچ هزار گلپوش تو بهر دو آن انعام داد از مردم شهر ده هزار کس را قصاب کرد
طعام
در روز گذشتن فلس که کره بام وقف نامه بهر محمد شاه درست نمود تولیت
آنرا بنام سید محمد بن سید علی که از سادات سنیه آن وقت بود تفویض فرمود و من
دخلگان آن اثنا تاریخ اتمام شد چون ملک موسی جز ملکان جاد و ده از
تقریر منصب شمس عراقی نمودند مرتب آنرا قبول کرد با زار او بطرز مرسوم با
ملک موسی در جدیل جا با و با جرای مذهب خود مشغول شد کتابی موسوم
در مذهب شیخ تصنیف کرده مشایخ شاه با با عمل در محله حسن آباد و گان
مردم را سرگرم داشت بطرز با تحت ترجیح گردیده خلیفه بهر شاه هر بهر با با ماهی آباد
و با با بوره وغیره از اولاد با با علی مذکور بعد از آن و در وقت خود با با خلیل

و با با طالب

و با با طالب مشیخ حسن جدیل تائید نمود و این مذهب شیخ شیوع یافت
و تا به تبت رسانیدند بر اصل سخن رویم فتح شاه و شیخ است و لایت شیر خود
سلطان زین العابدین سگ کس مسلم باشد ملک ابراهیم و بعض از
امیران عهد را متفق ساخته در تاریخ نهصد و شانزده بلهارا بریده ملک
و جدال نبرد اشتند و زمین را بخون کشتگان گلگون ساختند بود تجارت
بسیار و کار از پیشتر منصب سه سالاری بملک عثمان دار قرار یافت بعد دو ماه
سردار ان قبیل و انگریان متفق شده بر ملک کاجی و جهانگیر بدر و گدائی
ملک غالب آمدند بعضی مردم آنها را کشته و ملک عثمان را محبس نمودند
فتح شاه که پیره بود کریخته بود آورده بجدا بر سریر سلطنت نشست و خطبه
و سکه بنام او مزین شد یکسال سلطنت بی استقلال داشته بعده محمد شاه
باز از سلطان سکندر لودی والی هند مدد آورده ملک بصرت زیبه
و ملک کاجی جلیسی و ملک بوهر ماکری مقابل شدند داد مردانگی دادند و
فتح شاه طاقت نیاورده راه گوهستان گرفته گوهستان بدار البقار
و کلاه چهارک حضرت امیر کبیر که سلطان قطب الدین عنایت کرده بود تا
آن زمان بنسل بعد نسل سلاطین روز جلوس بر سر خود میگذاشتند

فتح شاه رسیده بود آنرا وصیت کرد که در کفنش پیراهن کنید چون این معنی
بگوش شیخ خلیل شاه شیخ فتح الله خلف و خلیفه حضرت بابا اسمعیل رسیده
فرمود از سلطنت از همه رفت الحق که اگر بدیدی آن دو تن بادشاهت کردند
هم استقلالی نداشتند تا اینکه حقتعالی بعنایت چکان شده چنانچه مجمل خود
مرقوم میگردد بالجمله نعش فتح شاه را بکشمیر آورده در مقبره سلطان زین العابدین
مدفون ساختند و سلطنت کشمیر با تمام استقلال بی مداخلت قبایل چکان بفتح شاه
گرفت اما از امرای قبایل چکان که از مرتبه رضاع و نوکری بپایه فرماندهی
سامانت برسیده بود تدبیر مجمله سلطنت را امور ظاهری نمودند و تاریخ نهصد و
بیست و شش ملک کاجی چک پسر خود ملک مسعود را بحقیقت تمام سپرد کردن
ملک جهانگیر که از امرای آن عهد بود و با تنها غالب سلوکی می نمود فرستاده
ملک نهر ماکری و ملک عیدی بیرون قلعه ناگاه بمحاربه پرداختند در تاریخ نهصد
بیست و هفت ملک علی و لهر ماکری و ملک ابدال در قلعه بهره اودر با سپاه
انبوه بچک آنها فرا افتادند آخر ناکشمیر را چهار حصه ساختند یک حصه ملک ابدال
که صاحب حکومت بوی بود دوم برادرش ملک بوبر سیم ملک علی چهارم
برکی چک و شیخ علی که سردار لشکر ترک بود و دگران می آید بار بار با مردم کشمیر جنگ

دلگوفتن

فتاد آخر بفضل خدا ایشان هند انشاء الله وقت و ملکت علی طالع بهمراه کشمیر
نبیند این مقال و تفصیل این بیان اجمالا آنکه در تاریخ نهصد و بیست و هشت
میرزا الغ بیگ ولد شهرخ بن امیر تیمور صاحبقران بادشاه که زنانه کی هند را سپرده بود
لاین عالم رحلت کرده و مسکه و خطبه بنام ناصر الدین محمد همایون بادشاه کرده
شد و آنکه امرای آن جانب کونه همایون بادشاه حاصل کرده بجانب کشمیر توجه نموده
در نوشهره مادر محرم بیگ و شیخ چل بیگ با تمامی بزرگان کشمیر و مشایخ و
کشمیر در میدان امرا مجتمع بود کسی مقابل لشکر مخالف نشد تا آمده در قلعه بهره اودر
خروش نموده آوازه فتح و نصرت بجانب هند رفته مردم تاریخ چنان گفتند
خود محرم بیگ که این تاریخ گفته و بکامران میرزا فرستاده بیت
گر خرد بینش نقیم آسمان تو و انجم بسم خود بس سفر کردم بموی شهر کشمیر
گر تو خوبی دهد تعلیم فردوس بتو کردم فتح نیم اورتاریخ خرد و کفاک فتح
بیت قرار داد امرای کشمیر از جبره اودر در موضع اندو اجرو آمدند
محرم بیگ بیست تمام هند داجن کاک و حرب ستاده امرای کشمیر
لوه سلیمان را بلند کردند و محاربه بسیار چون محرم بیگ مغلوب شد بطرح صلح اندازی
آنکه لوه فتن بهند و کشمیر خود بدهد و اجر هنوز نمیدهد آن کشمیر کوس بود

کشمیر گاه در تاریخ نهضت و سی و نه سلطان [illegible] خان اوزبک شعر آمده خود توقف
در تبت نموده بسر خود سکندر خان را با جمعی از شغرباشی اکبر کرده آنها هزار
بزرگزاده اش بود با چهار هزار سوار در فصل خزان از راه لادک رفته
رخت اقامت کشودند و امرای کشمیر در قلعه حیدر اوتر نزول نمودند کاشغریان
در چون فصل شتا و موسم سرما روی بجانب کامل جهاد دکن کرده فتوحات
می نمودند و لیکن آن راه غلبه کاشغریان اهل شهر جلا خذه روی بعوالی جبال و
جزایر نهادند اکثر بنا و تون صغیر و کبیر بدست تورکان اسیر شدند فتح شهر
بجان خود کاشغریان کردند یکی از شعرا در آن وقت این تاریخ گفته در پرس سید خان
در مشتاق ۱۰۱۰ الحمد لله که شاه عادل سلطان سکندر خان دوران
بر کرد اعدا در روز هیجا قادر شد آنم از لطف یزدان تاریخ مخمس الحق رایت
روز چهارم ماه شعبان بالجمله مردم کشمیر بعد این [illegible] خواری
و شدت متاعب و بیقراری بسر بردند و چون آقا بهادر روی بزمین [illegible]
خبر می رسید سپاهان کشمیر [illegible] ملک محمد علی و ملک صوفی
چادوره و ملک حسن [illegible] و ملک موسی و غیره همروی بجاریه [illegible]
کارزار بسیار بر لشکر کاشغریان غالب آمدند چون اسب [illegible] احید [illegible]

او روی بهزیمت نهادند [illegible] بیک قریب [illegible] میرزا حیدر
[illegible] کرده [illegible] را [illegible] و [illegible] و [illegible]
[illegible] بیک مشغول ساخت [illegible] بهر سانیدند با وجود این حالت امرای کشمیر [illegible]
جلادت و شجاعت [illegible] بیکاه [illegible] بودند و هر جنگ قایم شدند کاشغریان [illegible]
[illegible] کردند و لقب [illegible] انتشار در آخر بهار صلح میان آمده ترکان [illegible]
[illegible] ازرا [illegible] بهادر چون اکثر سال بجاریه و تفرقه گذشت و آبادی [illegible]
[illegible] علما روی بکرانی نهاد و قحط و عسرت [illegible] و دا [illegible]
[illegible] از دست [illegible] گرفت [illegible] بیک [illegible] قحط با حد [illegible]
خلق [illegible] جشم خود [illegible] بیکاه [illegible]
نهصد و چهل و چهار سلطان محمد [illegible] و قضا کرد [illegible]
محمد [illegible] بر [illegible] خلق [illegible] سلطنت رسید و اختیار امور مملکت
[illegible] بابی بیک که [illegible] نامی بود و اکبر او [illegible] دفع [illegible]
[illegible] کوهستان [illegible] بر حد [illegible] و [illegible] صعوبت [illegible]
بجهت [illegible] منسوب با دست شمس الدین استقلال [illegible] زیاده بر
[illegible] در حسن و [illegible] و شجاعت [illegible] عالم در گذشت اسمعیل

بن محمد بن محمد بن حسن و بعد واقعه هایله در بیاد شاهی رسید و [illegible]
با تمام مجاهی چک که مرید شیخ علی بود بمذهب شیخ سنید و اهل آن [illegible]
کاجی چک در عقد اسمعیل شاه بود بدین سبب اعتبار و اقتدار زیاده [illegible]
یافت و بنا بر تعصب در امور مذهب بسیار شتافت مزای کشمیر با [illegible]
مهمات و نماز عادت پیش گرفتند و مانند و برکنیه حاجات را میگفتند [illegible]
ملکزادگان و حکام [illegible] و ملکان که در آن عهد از آبا باقی مانده [illegible]
و دیوانی بلکه صاحب اختیار بودند خصم یکدیگر شده و منازعت میکردند در [illegible]
علاء الدین پوره که بدستور قلعه واقع است جنگهای بسیار نمودند [illegible]
چندی بی استقلالی گذرانیده بمنزه و تنگی در گذشت [illegible]
بعد اسمعیل شاه تا سلطنت بر دست سبب آمدن میرزا حیدر بکشمیر [illegible]
که ملک آبدال ماکرنی و ریکی چک که بمذهب اهل سنت و جماعت [illegible]
آبا و اجداد خود مستقیم بودند با صلاحیلی بشیخ نمودند زندان خود را
جلا جوز بیش همایون بادشاه فرستاده و حکایت تسلط تاجیان [illegible]
عراقی و شیخ علی بمذهب شیخ مفصل عرضه داده بلکه کتاب [illegible]
تالیف کرده بود با عقاید دیگر بجنس که از انبیاء التمیس اصلاح [illegible]

افواج بکشمیر نمودند چون در هندوستان [illegible] و عمل کشمیر خان در همان
ایام ظهور آمد و بعد ابدال ملک [illegible] میرزا حیدر که رغبت عظیم بکشمیر کرده بود
تفصیده راه [illegible] نیکر گرفته و از آنجا بکابل رفته میرزا حیدر بسعی [illegible]
لاهور و [illegible] از راه [illegible] بکشمیر آمد ملک کاجی چک انقیاد میرزا [illegible]
با جمعیت خود بهمراه [illegible] و ملک ابدال ماکری از [illegible] کاجی
چک [illegible] و [illegible] طلب کک نمود [illegible] خان و از اضطراب خان خانانی
داده با حسن [illegible] پیش آمد و [illegible] خود را [illegible] کرد [illegible]
[illegible] بکشمیر [illegible] احسان [illegible]
مطیع و منقاد خود ساخت کاجی چک [illegible] میرزا [illegible]
و [illegible] در [illegible] بود و چون خبر کاجی چک شنیده با تفاق [illegible] چک و ملک
عبدی [illegible] دیگر بجرب کاجی چک فرستاد و [illegible] چک [illegible]
مردم [illegible] و [illegible] و [illegible] بود [illegible]
اما بنا بر تقدیر [illegible] غالب [illegible] و [illegible] کشمیر
[illegible] بدیدن [illegible] کاجی چک [illegible]
یاخت باز روی [illegible] شیخ [illegible] شب

با همت تمام و حسن سعی ملک عیدی ریشه سلطنت یا نام پادشاهی یا بود
در خصوصیت میرزا حیدر تفرقه و تسلط می نمود و شعار اهل سنت را بتی بدرین
شهر ظاهر کرد و خانقاه جدید بنا آتش شده باستخوانهای کس عراقی را
برآورد و سوخت و مقبره ایشان را نیز تمام شهر ساخت مدت ده سال کشت
رانی کرد و نواحی شهر را بمک عنف ضبط نمود و تثبیت و اکثر کوهستانی را تصرف
خود داشت و بیت اعدا را تصرف سنیر کوتاه ساخت و تشیع ترویج علم و علما و تعظیم
اسلام و اهل آن خوب بجای آورد و ملک عیدی ریشه و حسین ریشه ملک
محمود ناجی و خواجه حاجی باندی در اطاعت او بودند تنبیه و تخریب بسیار
با اهل تشیع نمود با تو اهالی ولایت سرکس عراق که سید میرزا بیت خورد
که بخته بود از نسبت طلبیانده کشت و شنکلی نام پیر شیعه را که در صدد
پرسیدن و در لباس زنان و از ایدان مسلمان بیند و حد و در امر بدیا با علی
میکفتند بیدا از بند جدا کرده سر شیعه را اول شالی کوب کرفت و بعد آن
جسدش را بخواری سوخت و جمعی از اهل خدمات و اعیان را بشهرت
رفض نیز بقتل رسانید و بجهت این امور کلدر رفتی و وحشتی در دلهای مردم
از میرزا حیدر جا کرفت و اهل تشیع بیشتر در مقام خصومت و نزاع افتادند

ملک عیدی ریشه در تاریخ هفتصد و بیست و هشت قصد مخالفت و مفارقت
میرزا حیدر بخاطر آورده با حسین قاری و خواجه حاجی محمد و همان جنت آمد
که در نواحی کشمیر و کوهستان شاه کشی کشند همراه میرزا حیدر لشکر کشی نموده و ملک
عیدی ریشه و حسین قاری و خواجه حاجی مرکز کلدیر را بجا و در نواده میرزا
را جمعیت خویش همراه ذهبت تا نظم و نسق کوهستان بماند درین ضمن مخالفت
واقع شد و ملا باقی هم و ملا باقی سرداران لشکر میرزا حیدر بجهت رفته بودند
مراجعت نموده ملک یغوم مزبور شدند کار هنر بقتال شد و کشت و خون عجبی
بین الفریقین بمیان آمد و عجب محاربه اتفاقی وقتی یافت مدتی مردم میرزا حیدر
دست و بازده بودند و خیلی کار از ایشان نمودند و بیرون کی زوبع خصم خلاف حق
از طرفین بتلاکت رسیدند آخر الامر شکست بر فوج میرزا حیدر افتاد و سرداران
مطرود شدند از آنجمله ملا باقی هم کشته شد و ملا باقی رو بکریز نهاده نزد میرزا
و ملا عبد الله که از معتمدان و سرداران میرزا بوده هزیمت یافت نزدیک قصبه
باره مولا اقامت نموده بود آخر او نیز بقتل رسید و کوکه میرزا بضبط کشمیر رفته
بود در آنجا شکست یافته باز او با قصد کس کشته شد و چون تخم نفاق در زمین
دل دوستان افتاد بسبب ظهور جنبش جنات میرزا اهل و عیال را در اندرکول کذاشته

قصاب سنجن امرای کشمیر کرده درین اثنا بخاطر میرزا خطور رسید که در شاخ
[illegible] شهادت آمده قصابی برسید که نام او جیست چون زبانی کشمیر
فصیح نمیدانستند گفتند انغل است تیمور داد و بر سر کشت و بهمان رخم
درجه شهادت یافت بعضی بر دو بعضی میگویند که بجهت منع تیمور نفاق و مخالفت
بی تراق برای دیدن مدعیان آفاق رفته بود در راه بحسب اتفاق چنین
نامی رو داد اهل و عیال میرزا با تمام متاع و مال بجمعیت تمام روی
نهادند و اهل کشمیر را اطاعت نمودند و این خبر فوت ناگهانی موجب ظفر
مخالفان است خصوصا اهل تشیع که آنها را بسرای خود رسانده بود بنا
سرور رسیدند در مزار سلاطین طرف غرب لب آب چون آب در سنه
بهصد و پنجاه و هفت چنانچه این قطعه که بر لوح قبرش کنند معلوم است
بیت سه گور کمان میرزا حیدر آنکه ملک شهادت زده کوس بلی
قضای الهی چنین بود تاریخ شد ده بهر و حلس قضای الهی اتفاق میرزا
کلان قریب بجد میرزا او بسرکرد بعضی میگویند که خواجه طاجی قزوینی مقتوم
نیمه جان بوده بود میرزا بواسطه تسلی خاطر خواجه تنها رسیده بود و زیر
رسید قصاب مذکور غنیمت دانسته بیک ضربت تنها رسانید والعلم عند الله

[illegible]

مذکور دولت چک بسیر کاجی بیگ خواسته بود که بر نعش
میرزا بی ادبی کنند و قبر او را مزبله سازند سید محمد بسر ابدال ماکری که داماد
او قبیله سادات بود با جمعیت ماکریان و مردم دیگر از اهل سنت و جماعت
فوج را گرفته نعش او برداشت از مزار سلاطین بعد بیخبر زود دفن کردند بیگاه
با مردم مذکور بر سر قبر میرزا نشست و دست جهان را کوتاه ساخت و مقبره را
محکم و مستحکم نمود این سید محمد خواهر زاده شاه در مقدمه دانست غازی چک و غیره
بسبب حمایت نازک شاه چون دست بر سید محمد نیافتند در اندرکوت بجهت
تاخت جامه میرزا حیدر رکه و استکانش جا نجا بودند با فوج رفته زن میرزا
بجنگ بر دانه مستند بانده فرزندان احمد ماکری که از اقارب سید محمد بودند
در میان صلح کردند جهان را دفع نموده قبیله میرزا را دانه کاشغر کردند
این میرزا حیدر بن کوهر بیگ از زاده سعید خان والی کاشغر و خاله زاده
ظهیر الدین محمد بابر پادشاه بود از علوم رسمی و قدیمی و شعر و سخن بهره وافر
داشت و تاریخ رسیدن تالیف میرزا اکثر کتابی معتمد و مشتمل بر غرایب حالات
و منافع بسیار در عهد ایشان با اهل شهر رسیده چنانچه بدر و نادر دوران
میان اسواق کاغذ گیر و اقتراع خنک کردن شالی که آنرا ناره نام گویند

وحمام وغیره بهم رسانیده اوست سوای این از مشایخ عالم از ایشان
منقول است هر چند ده سال در کشمیر حاکم بوده اما رفع سکه و خطبه از
والی کشمیر نتوانست نمود چون کرنارک شاه هم از اهل سنت و جماعت بود
کسی بجز تبدیل سکه و خطبه نشد بعد نارک شاه رفته رفته کار سلاطین
فترت گرفته دفعیل جکان که از نوکران بابر بود در سلطنت یافته جنانچه
مرقوم سطور عبرت دستور میشود مناسب این است که اول قدری از احوال
سادات و بزرگان که معظم راقم است مذکور میشود و بعد از آن حالات
جکان که بعد از سادات رسیده در سلک بیان بیاید مخفی نماند که حضرات
که در سند ارشاد دلو ند بدین تفصیل اند حضرت سید احمد
سکر بهریت او بزرگ بهر متصل پل و دیار است صاحب قدرت عالی اند
قدمی مستوی و قدر معظم ایشان مسلوم بود خدمت شیخ داود تبه مالو
باعث ظهور فیر و شهرت ایشان در عهد خود شده حالا مرجع الملوک و
محل فیض است میگویند که علامت فیر شریف هر که قبول نمیکند نعش شهود
می نامند والله اعلم حضرت میر جمال الدین بخاری از سادات عالیدرجات
مرید قدوة الاقطاب حاجی عبد الوهاب که نقش واسطه بجناب

حضرت مخدوم جهانیان

حضرت مخدوم جهانیان میرسد بود در ولایت و سیادت بنیاد عظیم
داشت و در اواخر عهد سلاطین کشمیر را بعد مخدوم خود مزین نمود و عالمی
بفیض ارشاد بهره اندوز نمود انتساب حضرت مخدومی بشیخ شمس و نسب
ایشان است تعیین کفت علت غائیه قدوم ایشان بر تربت حضرت
مخدوم بود بعد انقضای حقوق ارشاد و ارادت باز مراجعت نمودند
فرموده در دهلی رحلت نمود مزار متبرک ایشان مشهور و بزیر نور است حضرت
سید میر الدین جانباری از سادات عالیشان است در زمره منسوبین بود
بتقریبی ظهور فرمود مقبره سر قدس سره در محله جانباز و مهسط بوض انوار
در جوار ایشان سنگ قبری واقع شده در عوام مشهور است که آنجا مغیری
آسوده است که در زمان سلف در کشمیر مبعوث شده بود و این مکان بمقام مغیر
معروف است و در کتابی از تواریخ دیده ام که بعد صفه دو روز از حکایتی
میپرسید که چگل از سلاطین زاده براه ارتداد دعوی آمده رفاقت قبادت
رسانا کرد بر رسالت مردم کشمیر مبعوث شد در کشمیر آمده بدعوت خلایق اشتغال
نمود و بعد رحلت در محله انزه مره آسوده و در آن کتاب نام آن مغیر را نور آهف
نوشته انزی مره و خانیار متصل واقع است اکثر اصحاب حال خصوص بر شهزاده

و خدمت بلا صلابت الله بحال میفرمودند که این بزرگان وقت نزد ایشان
فیضی بود و بزرگ کاتب بود ظاهر میشد و الفقیر عبد الله [illegible]
بود زیاده بر وصیه یا با اسمعیل کاتب و تربیت یافته او ظاهر و باطنا صاحب
ریاضت و کرامات بود و احتمال تقدم الحق تعالی شیخ حمزه از حد متش بیرون
بود بندها و اوان مخالفان دین کرجی تحاش از اصحاب عبد الرحمن
میکردند و اند بسیار تعب کشید هر سه بسحالی کوهر را بنام حضرت خلیفه ثبت
تبدیل اسم کرده بر نسبت آنکه از خشم و دشنام مردم فرجام را جمع بین تسمیه
نکنند تا باشد آخر اطاقت نیاورده با اهل بیت بجانب شاه کوت هجرت نمود
جا بجا توطن فرمود و آنجا حضرت شاه طیب شاه فتح الله قصاف که بیدو
نوه سید الکاملین عالمین مولانا جمال الدین و مولانا نعمان الدین در
شاه کوت با صبیه بای ایشان بعمل آمد جنانچه در محل خود مرقوم خواهد شد
بعد شیخ در همانجا وفات یافت مستجاب الدعوات بود بعد انتقال صاحب
علی دلقوی ذاتیات فضل و کمال و صدق و صفا بود و بعضی [illegible]
با آنکه حضرت شیخ با التماس یکی از سلاطین جهان نامزد مراجعت بکشمیر نموده
بودند والعلم عند الله [illegible] و زوجه ریشی دو مراد بودند

از قریه را خود الله کرده

از قریه را خود الله کرده جوانات [illegible] بهر سید [illegible]
شیخ لولی حاجی که فرزندش آورده شد [illegible] باطن مشغول شد [illegible]
دو برادر و اعیه چنگل شیخی بخاطر آورد و برادرش گفت تا انجا [illegible]
شاید تخود نگذرد یعنی محو آهنش و عاد آنکه ایم چنگل شیخی بیاده است
پس بامر خود یکی مشغول شد و دیگری زهد بکمال و زاهد بکمال
رسید یکی از شیخ و از حج و مرج کاشغر یاب و قرب آسیب مرشد خود لولی
حاجی که کریخه بود و بنفت ترکی او را انتهار [illegible] سایند [illegible] روز [illegible]
افتاده بود سگی تکمیل می کرد از انجا یار [illegible] بر دوات تهمیر تکلفین کرده
و بر دو علی [illegible] قایم مقام او شد صاحب احوال بود [illegible] با [illegible]
تکمیل و ستاده پای او در سر بحال [illegible] افتاده [illegible]
حاضر شده دستگیر [illegible] بود و بجمعیت [illegible] کسی او را [illegible] بود
کرده چون مراجعت نمود یاد نفرین [illegible] داد [illegible]
[illegible] صحبتش مفصل بیان نمود [illegible] و زمد کور [illegible] آمد [illegible]
[illegible] بسیار [illegible] بتوین [illegible] خبر [illegible]
[illegible] مشغول [illegible] بی [illegible] بود و بد

او از اولاد حضرت شیخ بابا شکر الدین ریشی و اصحاب [illegible] آن حضرت
داشته بود و اقوام [illegible] بی نظیر بود در مقام تهلیل [illegible] در آن وقت
می بود و خوشتر سماع میکرد و در آن بجای او نشست [illegible] دار [illegible]
بالکل شکسته چیزی موجود نگذاشت و هر چه همه برداشت حتی خرقه خود را هم
بسائلی بخشید بالای تن خود بوریای کشید و آخر تمام عمر بهمان [illegible]
سماع و وجد و خوش الحانی و تنی بر ره [illegible] بهر صاحب [illegible] هم [illegible] هیچ
منع او نبود خود و خشت و شام و چاشت سفره خوردنی برای آنها میبرد بعد تفرقه
جذبه حضرت شیخ نور روز گرد و تتمه احوال او مرقوم خواهد شد [illegible] کرده
از عالم فانی رحلت نموده مزار آنجو در این شکم [illegible] بی نظیر بوده از
عمارات معمور و دلپذیر [illegible] وقت تا عفونت کوی از مردان برده
نزدیک مقبره او مکانی است که مشهور به قدم مبارک است علی نبینا و علیه الصلوة
و السلام مجاوران و اصحاب حال از ظهور فیوض و برکات احتجاب [illegible]
مولانا میر رضی الدین از فضلای وقت و بکار سرور [illegible] بود
جامع علوم عقلیه و نقلیه و در آخر [illegible] سلاطین چک در زمان تسلط مهر دولت
مدرس [illegible] محله قطب الدین پوره بود و [illegible] علوم بالبقات میکرد

و دختر او در عقد مولانا فیروز

و دختر او در عقد مولانا فیروز مفتی المعروف بملا شیخی که ناصحی بود چون
رحلت نمود تاریخ وفاتش یکی از اکابر گفته تاریخ [illegible] و نخجند [illegible]
[illegible] سنه نهصد و پنج صد و شصت و شش برادر خواه [illegible] که تحقیق کرده [illegible]
از زبان حافظ بصیر صاحب تحقیق که شیعه هم سخنی دارند و همه علما فضلا [illegible]
[illegible] فضلا کی و ملا شمس چالی و غیرهما او را تشیع کردند بعد سید ملا رضی الدین
[illegible] و دیگر مدرسه حافظ بصیر رفتند فالعلم عند الله [illegible]
علامه و دانشمندی بی نظیر بود وطن او هرات است گویند که تحصیل از [illegible]
[illegible] آمده بود و سید صحیح النسب است در مزار سلطان زین العابدین
طرف پائین قبر [illegible] طبقه [illegible] بود [illegible] او در وقت خود [illegible]
[illegible] فائده و استفاده علمی آراسته بتقوی و صلاح [illegible] بودند و [illegible]
[illegible] از اولاد امجاد قاضی میر علی است که جد تمام طبقه
قاضیها است و این مولانا در جوانی تحصیل علوم عقلیه و نقلیه کرده و رتبه
مولویت حاصل نموده شب و روز بافاده و افاضه اشتغال داشت در عهد
[illegible] قاضی موسی شهید قرابت قریبه مولانا داشت بلکه
برادر زاده اش بود قاضی او [illegible] یعنی قاضی محمد [illegible] قاضی [illegible]

خود را بمولایان مذکور درست میساختند و این مولانا کمال مولانا
کمال الدین است که ذکر او و ملا جمال الدین در مخدوم خود مرقوم شد ان شاء الله
تعالی مولانا لوی کنائی معروف بملا مظفر نبیره مخدوم عثمان بابا
او حسن کنائی است در اکثر علوم در عهد خود کامل بوده بعد تحصیل علوم سلوک
راه معنوی نموده بتمشیت شغل با مقامات عالیه ترقی [illegible] زهد و تقوی مجتهدانی
داشت و اصلا نظر بر چیزی نمی کماشت و در محله قلعه شهر [illegible] مدفون گشته
هنوز از مسجد و خانقاه او روایح فیض و فتوح [illegible] می توان نمود
ملا سکوت کنائی از اجلاء حضرت بابا عثمان اوست که [illegible]
خیم ملا فیروز شهید مفتی است و سکل با مرحوم سکوت است با ولی مقبول کنائی
بمعنی ثنا عربیست چنانکه سنکار بکلام موزون و تحسین را گویند و کلام
موزون با تحسین از آنکه خواهند و کنائی [illegible] نامای قوم را گویند الفقه
ملا سکوت کنائی از اعیان این دیار و در اخذ [illegible] و قابلیت و تحصیل علوم
عقلیه و نقلیه نموده راه حرمین [illegible] در آنجا با مدة المتاخرین
خاتم المحققین شیخ ابن حجر مکی صحبت داشته و کسب فیض نموده اجازت
یافت چنانچه اجازت نامه مزبوره بخط شیخ ابن حجر بر پشت اسماء الرجال

کتاب شمایل النبوی

کتاب شمایل النبوی که تمامش بخط بابا سکوت است نزد راقم حروف موجود است
بابا سکوت از احفاد بابا دری راقم است که بیست کرهه متصل قریه بابا لوی کنائی
در مزار بوقلا شیوره مدفون است رفع الله درجاته و رزقنا من برکاته
[illegible] المعروف بملا بابا لعلی مادرزاد صاحب استعداد خداداد بود چشم
از نابینا [illegible] آمده از برکت کاملان مراج بشر رسیده ضبط علوم [illegible]
بدستور حفظ قرآن در صغر سن کرده با [illegible] بقدرت [illegible]
قلبی همانا [illegible] جمع فضلا و فقرا بود و گویند بخضر علیه السلام ملاقات
کرده و فیض و فتوح یافته در سنه هزار و چهل و شش وفات یافته در شیده
مدفون گشت و حضرت شیخ [illegible] در مرثیه او چند بیت [illegible]
این بیت است [illegible] آن حافظ علم و ادب بوده بصیر از فضل [illegible] تابان و روشن
از آن سبب [illegible] بعد او متبرک آنش محل فیض و فتوح است هر چند
بعض اکابر که دوران وقت در خدمتش تلمذ میکردند مثل بابا داود حاکی
و ملا شمس الدین بال و غیرهم [illegible] که در صفحه بالا مرقوم شد اگر صحبتش
نکو مانده اما [illegible] از آلایش [illegible] مرقوم [illegible]
نبیره [illegible] قاضی میر علی است که از بخارا و طن اصلی خود جدا شده

در کشمیر سکونت اختیار نمود و فرزندان داشت و این قاضی ابراهیم فرزند
قاضی اسکندر است و اکثر قبایل قاضی شهید به اولاد قاضی ابراهیم اند مصنف
بود و در عهد میرزا حیدر شهید مغفور خدمت قضا یافته چون بقیدی
او میرزا احمد را با دانیال پسر خسرو مغل عراقی را کشته کینه او در دل
اهل کشیع جاگیر داشته رفته رفته بخنجر بعداوت شد و در باب قاضی موسی بظهور آمد
چنانچه مجملی خود مرقوم میشود مولانا آخی میگوید که از تلامذه و قریب
یافتگان حضرت مولانا عبدالرحمن جامی است آخر ماهی دور سلاطین در
وارد شده جمعی را از کمالات خود بهره اندوز نمود حضرت سید
صرفی هم آمد و بندگی بصحبتش داشتند با وجود — دم عقلیه و نقلیه
قبل متعلم هم داشت از هر قسم ابیات موزون میگرد یک بیت چاز از زاده های
وقت تحریر این صفحه مرقوم شد

چون [illegible] خواجه

شیخ بهاء الدین کشیع بخش بر دروازه مدفون شد بر سنگی منقوش
مناسبت دارد حضرت [illegible] بسیار بزرگ و صاحب جذبه قوی بود
درون قلعه طرف غربش آسوده است حالا قبر شریفش بر خانهای مردم آمده است

و مردم از زیارت محروم آمدند هنوز صفه مربعی واقعی است انتساب ایشان
در طریقت معلوم راقم حروف نشد شاه کالو سید کالو هم میگویند از خانواده
شیخ العرفا شیخ فرید گنج شکر است صاحب حالات عالیه بود کشمیر را بوجود مسعود
خود مزین فرمود در مزار فایض الانوارش بالاتر از مسجد عدالت است جانب یسار
راهگذاری که آنجا آستانه حضرت سید محمد مدنی یک تیر پرتاب خواهد بود
محل فیض و فتوح است شهید آفار سلطنت چکان بر متتبعان تواریخ حکام
و متفحصان حالات سلاطین ظاهر است که از آوان ظهور عمارت کشمیر حسب نظر آثار
دولت شهیر بنا بر سلطان را جهاز جند معمور به بستر روبا بادی ذات اما تقوی
دین و آیین را مرفوع بجای خود بر لوح عقیده می نگاشت و ضوابط و امور ملکی
هم جزائی بقاعده معتبره مرعی نمود چون بعد فترت هنگامه را بجوده تحریر مردم
او و القضای دور رنج سلطنت این صوبه دلپذیر بجاندان سلطان شمس الدین
معروف بشهید تعلق گرفت خالق البرایا و مالک الملک تعالی بحال اقتدار
دستیاریان و دودمان توفیق شعار کرامت فرمود و تخصیص شرف قدوم
حضرت امیر کبیر و طاعت و انقیاد ایشان با آنجناب بیش از پیش ابواب
فتوح بر روی روزگار ایشان گشود و هر چند از ابتدای دولت سلطان شمس الدین

تا عهد نازک شاه چهارده پانزده هزار از بن بادشاهان نیک اختر سلکی
و بنا ده مملکت بودند و ترویج اهل سنت و جماعت بسیار نمودند اما از زمان
سلطان فتح شاه که گلاه حضرت امیر بهادر و قهر خود بر رود و بر رود نمود
و تمشی قصور بکار خانه سلطنت ایشان لاحق شد و بتدریج نقیب جوکیان
نوکران و گولهای ایشان بود و قلعه و اقتدار حاصل کرد بدرجه که در امور
سلطنت و تصور دین و ملت زیاده داد و تسلط جوکیان هم با وصف آن همه
تغلب زیاده بر سی چهل سال اتفاق نیفتاد چنانچه در محل خود مرقوم میشود
قدر دولت خود جوکیان بقدر مرتب احسان خفی ماند که
ملک عیدی رینه علم دولت و اقتدار برافراخت و با جوکیان در آویزد
بقول آمد قبیله جوکیان را علی الخصوص ملک دولت جکب و غازی ملک
را که بدار زمین ملک کاشی بیک ایام بزن فی دانو قاعت بوده بود
نامات نمود بر خلاف آن بسته تو از هم محبت و رعیت بود و
چون مرور زمان بپایه اصلی رسیدند ایام ماضی یاد آورده از عهد و قول
سابق با ملک عیدی رینه در جهان بود بر گفته بخرابی ملک و قتل آن ملک
مذکور بر خاست لیکن دست بر دون نیامد تا خاز با ملک محمد زاهی که جد ملک جاده

ساختند ملک هم با عیدی رینه نکونه مخالفتی بسبب مقدمات میرزا احمد
بالا ذکر یافت داشتند با جوکیان عهد از سر نو بسته و روابط جدید با جوکیان
قدیم مضبوط ساختند مگر عداوت بر خرابی ملک عیدی رینه محکم بسته اند و قلعه
بوره که بکنگوت شهرست و قلعه کوتهنا بلهای شهر بریده نشسته اند و جماعه جوکیان
و عبره در خانقاه امیر سراجلاس نمودند درین اثنا مرادی عینی ملک محمد ناجی
که در زمستان از بالای خانقاه بران جماعه انداخت آن سنگ خانقاه و بر بیرون
خانقاه خورده چنانچه اثر آن در خانقاه قدیم بیش از سوختن باقی بود بسات
این امر مستبع بمدد وقتی از غیب بزانوی ملک رسیده افتاد و مرد ملک ناجی
با اتفاق جوکیان عیدی رینه بخواری رسانیدند و آه آمنگ که بر سر براه کوه بیستان
مخود چون بر اول پوره رسیده از زیر درخت انگوری میگذشت که بناه مباح
انگورش بگیرنده از اسب افتاد چون حمله آورد باز قصد سواری نموده
اسب لگد زد از جان گذشت سزای مخالفت و نفاق که در حق میرزا احمد
بکار برده بود دیافت در بهلوی پدرش مدفون شد بیت در جزای فعل
بد باب است تیغ انتقام هر که بد کرده است بد بیند برای خویشتن مزار او هنوز
در محله دیده مرقوم است مزار ملک محمد ایتوست میان دو مزار راه عام است بعد

ایزد واقعه دور ملکی افتاده ای آن نمود که در حکومت این ملک خاندان جکان
دستمال کرد است جکان مخفی نیست که بنا و آغاز دولت را جهاد پیش از ظهور نور
اسلام بسکر جک نام شخصی از مردم دلو و خانه که جنده با اهل و عیال بکنبد آمد
و در نسب او اختلاف زیادی است بر زبان مشهور است که در زمان قدیم عورتی از
اطراف دارد و بر شتری که در آن سمت جاری است بجهت آبکشی مرور و عبوری
داشت بوزی یکی از جن بصورت اژدهای متمثل شده بجهل سری بآن عورت
تجاوز نمود و او را مسخر تصرف خود نمود رفته رفته صحبت اینها برازنده
از دست آن عورت اژدهای بی پروا حامله شد و بوقت خود پسری قوی هیکل بزاد
نوع بنی آدم تولد یافت و این پسر آثار رشد و قوت بهم رسانیده در وقت خود
بر اقران و همقران بزور توان تفوق [illegible] و این بسکر جک
بشش هفت واسطه از اولاد اوست و تمام ذریاتش در قوت و برد
زور بازو مشهور بر السنه آفاق مذکور شدند و سوای آنها در نسب جکان حکایات
که بنا بر طول سخن بیفایده تحریر آن موقوف شد بالجمله بسکر جک صد و بیست سال سلطان
شمس الدین التمش بلاد زمان پادشاهی شد و تا اواخر عهد سلطان زین العابدین
تقریباً بعد نسل در این خاندان بملازمت و خدمتگاری اوقات گذاری میکردند جز

فترقی

بعد سلطان حیدر و سلطان [illegible] بحال سلاطین راه یافت [illegible] اول از استقلال
پیدا کرده چندی ملازم و خدمتگار کوکنی که بخاندان سلاطین حاصل کرده بعد کفر
بالا مرتبه ترقی بمرتبه امارت [illegible] امور ملکی نمودند و در عهد [illegible]
قرابت با حفاظ سلاطین بهم رسانیدند و دختران خود منسوب بسلاطین ساختند
و اخراج [illegible] در گذشته بنا بر فتور خلل سلاطین خود تمکن بایه سلطنت [illegible]
اکثری با غوای هیرمس و با تلبیس مذهب تشیع اختیار کرده اند و جمعی
بر عقیده اهل سنت و جماعت مانده مشهور است که در تاریخ نهصد و بیست
[illegible] که رشحه از بادی حالات آنها مسطور شد عرصه حکومت
و ولایت کشمیر را خالی یافته [illegible] از اطاعت و تبعیت خاندان سلاطین
برنافته داعیه [illegible] که از [illegible] باز مکنون ضمیر [illegible]
بر فرق ظهور بر نگاشتند چون از جانب سلاطین چنان کسی که مقابل
معارضه شود نبود بی تردد و مزاحم جکان کوس حکومت نواختند و لوای دولت
نگارمانی افراختند اسمعیل شاه که بنا اولاد سلاطین تقیع بود بحسب ظاهر
بر تخت نشانده بودند اما زمام اختیار مملکت در دست بسکر دولت جک بود
و اجرای امور سلطنت ادی نمود از آن انقلاب دولت و سلطنت کاندر

از سنه سابقه نیز بوقوع آمده قصه غریبست که بحسب تقدیر خالق کبیر دران هنگام
در شهر واقع شد یعنی مردم بزلزله عظیم مبتلا شده مبتلا شده اند که باز از
قیامت بود عمارات مردم با مردم در زمین فرو رفته اقلیلی از آن سنه
مغربی می یافتند تا هفته این هلکه دایر بود و واقعات غریبه ظاهر از انجمله
میگویند که در برکنه مراج بایان موضع بجیاره نزدیک سدی مرک حسن پوره
و حسین پوره نام دو موضع در دو طرف بهت مقابل یکدیگر بود نیم شبی
زمین هر دو ده فرو رفته بجای حسن پور حسین پور شد و در مکان حسین پوره
حسن پوره نمودار گشت چنانچه هنوز کیفیت تبدیل زراعت دال برین
احوال است و تا الیوم در مردم انجا این نقل شهرت دارد بعد این واقعه انقلاب
سلطنت روداد بالجمله ملک دولتمند از قوت و تیر اندازی بیدی بود که
تیرش تا بدو کروه میرسید روزی چوب درازی که چهل گز طول داشت بود و کز
بدور پهنا و زبود و صد کس آنرا بالای خانه میکشید از دست آنها جدا شده
بر سر ملک آمد بزودی برده تمام تر یکدست چپ خود بر زمین محکم نمود و
و بدست راست چوب را بگرفت و مردم را حکم بر سیمان بستن نمود همه دیدند
که دست چپش هم که دست چپش هم تر گز زمین فرو رفته است و دیگر هر دو دستش

استاده بایان هر دو زانویش میرسد و بصحت پیوسته است که در دنیای بحضور
خیر خان گرز فیل با دو کوه و هم گرفته هر دو پای خود محکم ساخته بند ساخت هر چند
زور زدند نمود نتوانست قدم از جای خود بردارد حالانش ازین قبیل بود و
در شهور و شماعت بی عدیل چون در کمال اقتدار از قضا از عموی خود ابقد
آورد غازی خان و علی خان بنی اعمام او ازین معرکه رسیدند و در کمال
کوشش انتقام از ملک بگیرند و روزی بشکار تالاب دل رفته بود و افواج را در حسن آباد
گذاشته جماعه مرقوم تا بویافته بسیاسش را تعرف نموده مرو فاش را که
قلیلی بود کشتند چون این خبر بملک رسید طاقت تعاقب نمانده راه گریز
گرفت بدست جوبانی افتاد دستگیر کرده حوالهٔ غازی خان بیک نمود میل در
چشمش کشیدند و محبوس ساخت بعد ازین واقعه در تاریخ نهصد و شصت و یک هجری
٩٦١
این سرزمین باستقلال تمام و اتفاق خاص و عوام بنام حبیب شاه ولد اسمعیل شاه
که نواهزاده غازی بیک بود مسلم شده بود چون این کلمات بسمع ما و یاران رسیدند
در تاریخ نهصد و شصت و دو علی خان برادر غازی خان تاج از سر حبیب شاه
برداشته بر سر برادر خود نهاد و بادشاهی خان مقرر شد بعد دو صد و بیست
و چند سال سلطنت از خاندان سلطان شمس الدین مستقل بچنان گردید و انقلاب

ملک و ملت در ولایت کشمیر ظهور یافت غازی شاه اول پادشاهی که آن چیلا
جهان در سنه مذکور جلوس نمود در ایام دولت خود نواحی کوهستان را
ضبط نموده از کشمیر آماده دختر کمال خان را از سرداران عمده کوهستان بود
در عقد خود در آورد هر دو تنبه را مسخر ساخته از راه بکلی دارد و کلان عبور
نموده بود و بندگان همایون پادشاه در همان ایام از بام افتاده بخلد برین
رحلت گزین شده بودند میرزا ابو المعالی پسر خواهنده پادشاه را متوفی
شمسی ریه لشکر عظیمی بر سر غازی خان آورده بقصبه در موضع بتن رسید
غازی خان بزودی هر چه تمامتر در موضع ماجوره لشکر کشید روز دیگر آراب
کرده از یکطرف لشکر مغل و از یکطرف لشکر غازی خان ترتیب مقاتله
شدند هر چند لشکر مغل بیش از خود لیکن همت و سورتان از آن بیش بود
حسن همت هر سو که میتافت سر از تن سرداری می انداخت توانایان
شجاعت کیش قدوسیت اندیش بدش از بیش و بکمال جانبازی کارزار
می نمودند هر یک بجای جامه دیبا و جام می در بر کشیده خویش و مخالف
پیاده جان از آنطرف لشکر مغل باتفاق شمسی ریه غایت تردد و سعی
دلاوری بکار برده مخالفان را وی هزیمت می آوردند شمسی ریه دست و پا گم کرده

در اخراج

در اخراج مغلان سعی نموده که مبادا دستگیر شوند هر چند مغلان و خود داعی
دو کشته شدن خود را امر تقدیر میرزا ابو المعالی و خود او بهمت شمسی ریه
در بین کنکاش اتفاق جنگ افتاد که غازی خان غلبه بر لشکر مغل نموده قریب
یکهزار و هفتصد کس از مغل را مع شمسی ریه دستگیر نمود در همگاه سه چهار هزار
کس طرفین بقتل رسیده بودند آخر الامر این مغلان اسیر را مع شمسی ریه
کشت بعد از آن با میر محمد برادر ملک شمسی ریه و حبیب جنگها کرده میر محمد
بر غازی شاه غلبه آورد و غازی شاه فیل خود را تباه ساخت هر چند میر مذکور
آلات حرب و ضرب بسیار بکار میبرد غازی شاه او را و خود میداد حبیب جنگ
از عقب وی روی فیل شده حمله های بسیار کرده لاجار اسپ را بدریا انداخت
فیل غازی خان تعاقب او نموده حمله کرد اسپ در جهاله بند شد فیل بر سر
وی خرطوم را کرد چون صلاحی ندانست بدان خرطوم را جان گزید فیل
باز گریخت چون اجلش در رسیده بود اسپش مغلوب شد فیل از عقب
آمده ریزه ریزه نمود بخاک یکسان شد غازی خان ازین رزمگاه با فتح
و نصرت برگشت بعد از چندی ابنای خود شش فرمک از هندوستان آورده
بقید همگامه سر بر کردند غازی شاه ازین امر از جا برفته عجالة تهیه کرده

بولشکر خود غنیم را تاخته بود استقبال نموده بطایفه دوبیان که برای حراست
مقرر بودند شهر ندحکم فرمود که هر که سر غل آرد یک اشرفی انعام بدهند ترتیب
پنج شش هزار دوم بروان شده با مغلان جنگ نمودند آنها فایا تایید غیبی
مغلان را فسمی مغلوب ساختند که نامی و اثر آنها را نمی نشان بیاوردند
نوبا نوه و از غده العام می بردند این مرتبه نوبت بجنگ سباطان بیاد

مثنوی کردن از امر کنیدکه خودش ✤ هر آستین تو آتش کنان کنان آورد

آخر بوسط قصبه که در خیرکاه واقع شده و بجهت کمال عدالت غازی شاه یکی از
نوکران حیدر خان بسر سنگ غنایی چند از نبکانه برداشته بود تیر آن بسر خانه بود
خود خبر فرزند ان شاه رسیده حکم قطع ید او فرموده حیدر خان آزار کشیده و ترک ملازمت
بدلکرد و محمد ملک خلوی خود را که تفحص شکر دیجان کشت و خود هم سوار شد
نادر سنگ قسم داده باز گرفت غازی شاه بقصد او جنین نمود بقصبه آمده بنفر خود را
در راه خیدکاه بذاکر کشید هر گاه از آن راه خیدکاه می آمد چشم از آن می پوشید
و لیکن بحکم اولا دنا اکبا دنا حکمش بارد باز شد و بر بستر مرض صعب افتاد
نه سال و دو ماه حکمرانی کرد چون از حیات خود مایوس گردید بفرزند خود
حسین شاه نام سپرد سلطنت و دولت و مملکت بسپرد و در این چند

که از سادات عمده قصبه الشب بود از توقع زر و کروه
زر از تواضع برکند بهانک بر بقضای خود یا بضرب مسموم نمود
سید حیدر بنده آنکه بتهمت علاقه خویش ماوری در برکنه با بکل بدفوق
نذر طبقه دیه نبود غازی خان شهید کرد در توقیع انجیره حسین شاه
بعد فوت برادر ماوری خود و استقلال سلطنت کشمیر یافت خسرو عادل تاریخ
جلوس اوست و حسابان و رعیت بروی مایل شدند و امور سلطنت بتدبیر و
مشاوره ملک محمد ناجی المعروف بنجی ملک که جد ملکان جاندور است منوط و جاری
بود اما یکانکی بسر اه ترویج مذهب تشیع مناسبت و خان عزیز بیت الجانب تعصب و
تعصب مذهب بر تافت و مردم شیعه بلا بسیار بسی آورد و جهود خلق اهل
تشیع مذهب شیعه را اهل سنت و جماعت کار فرما بودند در آن وقت قاضی حبیب الله
قاضی شهر خطیب سید جامع بود امر عجیبی و واقعه غریبی بسوح نمود اجمال قضیه
این است که در زمان سلطان یوسف شاه و نامی از اهل زمان بمرا مقیم که بطرق مغالطت
از دیس اکبر باد شاه آمده بود بر قاضی حبیب الله بوقت نماز جمعه بی ادبی جرأت کرد
دست بقاضی را از سر شیخ فرود آورد مردم از این حرکت نفرین بسیار شاه ظاهر کردند
ظاهرا بحکم قاضی یوسف مزبور را مردم کشتند حسین شاه در مجمع عدالت اندوه مفتی بزرگوار

یکی طاهر شمس الدین الماس دوم خدمت مولانا فیروز معروف بملا یحیی کنائی ولد
بابا لونی کنائی قلندر نیشاپوری که از اولاد حضرت بابا عثمان کنائی است فتوی نمود
که هر که مناق بر مثل کسی حکم کند او را سنگسار باید کرد ایشان خالی الذهن نوشته دادند
چون او بگردن حکم کشیده دست از آن یوسف مذکور همان نوشته را جمع کرده دعوی
نمودند که یوسف منظور بیرون مسجد شنیده بیکرد و بخط مشیر او بود قاضی سید
دستارش بر زمین افتاد بهمین خطا بامر قاضی و فتوی مفتیان او را بناحق کشتند
و بهمین دعوی حسین شاه بر دو مفتی بیگناه را بشهادت رسانید آخر روز محبت اتفاق
مردم شهر بتقریب روز معهود که اجتماع عامه بود بسیار بالا رفته بود و شهر خالی بود
حسین شاه تردد هنگامه عوام ندا کرد حضرت را خالی دیده مردم گرد او را بهمین
آغاز فتنه و مذهب ترک شیعه و سنی بر بغتته و فساد و کینه و عداوت بنیاد
بهمرسانیده میرزا معظم بر قلعه تنج دختر حسین شاه را برای اکبر بادشاه گرفته روانه
هندوستان شد حسین شاه بجهت نفرین مردم تو حسن همه ساعت از افعال و دهشت
راه ملک داری و احسان پیش گرفت و سعی بدار از افعال گذشته داشت علی ای حال
در ایام سلطنت ایام عمر را باعتقاد خود مقسوم نموده هفت روز تا هفت طایفه
مبدا است جمعه با علمای اهل اسلام نشیند با برهمنان و عمرانان و نشیند با مشایخ و فقرا و نشیند

با قاضی و مفتیان بر سر نشیند نیز و سنگار چهار شنبه با سپاه و تیراندازی و نشیند
با مردم اهل ساده و مردم محل و العام هر کدام از خزاین نقدی و جنس معین مقرر
کرده بود و با وجود اشتغال سلطنت کاهی فکر معنوی همیشه دو این مصرع ورد
حمایل کرده بود و بسته بخیر باری آید ولا بر خیر کاری کن که جان در کاری آید و این
هم از وست آن ترک ایلوس سوار سمند شد بازان خدر کنید که آتش بلند شد
از آنجمله وقایعی که در ایام وقت رو داد این است که شاه روزی بشکار تالاب قرنار
رفته و ملک محمد ناجی را بشکاری فرستاده بود خان زمان و بهادر خان هر دو ملبات
و بیشی عقد در خدمت شاه اعتباری تمام داشتند و در کمین ملک بودند آنروز تا لو
بر ملک رسیدند یکی از جماعت ایشان با تفاق رسیده ملک را از کمین باز داشت
همان روز بگلبانه شاه خان زمان و بهادر خان را کشتند دو تون شد تا آخر این واقعه
در این انبا ابراهیم خان سرخان بعلت آبله مرد و این معنی سبب عروض مرض
شاه شد بوا در خورد علی خان نام را جانشین خود ساخت و مملکت و حکومت تفویض نمود
کرد و خود در موضع زیدپور که در طرادت و نضارت گویا دار السرور بود رفته چند
جهانگیر آن کرده جان بخدای خود سپرد و در نهصد و هفتاد و هفت
و ثمانین نهصد و هفتاد و هشت بر سریر سلطنت نشست و حسن خان برادر خود را

که تشکر خود برپا کرده بود و خود را لایق و فایق قرار داده مقدار امر حکومت پیشه
بود از سلطنت معزول ساخته در قلعه زمین بر محبوس ساخت بعد از شاه علی شاه خان
وفات یافت علی شاه غایت سعی در عدل و احسان و رعیت پروری نمود و کثیر
اهل شهر را راضی داشت و دوران ایشان از نسل سلاطین حاجی حیدر خان و سلیم خان
قبران تارک شلیها جمعی از امرای هند و مستان بیک علی شاه و امثال ایشان و لوهر خان
و محمد خان برای و مستکر سلیمش سلیم شاه و غیره مقرر شدند محمد خان چون
چالاک تر از لوهر خان بود بلکی اوتن شاهان را بتقلید او داده علی شاه خلوتیان
برای تسخیر کشتوار سر فتح کرده جماعت چون راجه بهاد رسنگه را که کشتوار
با زنی خود داشت دید خواهر خود و سنگر دلو نام را برای یعقوب خان شیره
علی شاه فرستاده وطرح صلح بیش انداخت بال بال خود مقرر کرد و کرت دیم
باز راجه برکشی کرده اسمعیل کشائی و حیدر ملک را فرستاده راجه بهاو رسنگ
از راه لاعلاجی را در خود نارین سنگ را پیش علی شاه فرستاده عفو جرایم خود
در خواست فتح خاتون نام زنی که مطلوبه علی شاه بود نیز فرستاده بود شاه
بعقد خود آورد تفصیل مراج جدال مولوی شفت شد از جمله وقایعی که بظهور آمد این است
قاضی صدر الدین و مولانا عشقی سفیران جلال الدین اکبر بادشاه بطریق رسالت

محمد علی شاه آمده دختر برادرش را بجهت سلطان سلیم خواستگاری نموده علی شاه
برسم نواضع و تیاز مند سکه و خطبه بنام اکبر بادشاه جاری کرد و سفیران
را با دختر و هدایا و سایر تحف روانه هندوستان فرمود و مولانا که در حقیقت
جاسوسان بود بدراه و رسم کشمیر را دیده بعرض اکبر بادشاه رسانیدند دیگر
سنه ۹۸۴ عظیمه که دران وقت رو داده است از قضای رب متعال در وقت تحقیق
شتالی چنان برف بی وقت بارید که کسی از قدما نشان نداد و قحط عظیم
در ولایت کشمیر افتاد بمرتبه که گوشت آدمی را حلال دانستند مرده تا قحط زده را
می کشتند می خوردند و قحط تا حد که خلق از فرط بی قوتی چو شمع چشم خود
را سوختی بر آتش و روی بکار بادشاه قرابین تعویذه خود بعضا جان صرف
نموده و عفت تمام مردم شهر بر بادشاه آمرزود دو سال بدین منوال گذشت
سال سیم در اثنا راه ترتیب مجذوب معروف بزینی شاه که از قبیله
چکان بود بصحبت و نظر جناب حضرت شیخ حمزه قدس سره بجذبه افتاده و در کشمیر
می آید بشاه ملاقی شده پرسید که این امر تا چند میشود گفت تا نوزده بدازان
محصول ربیع اندکی آباد شد و سال چهارم مردم از غیرت برآمدند اگرچه شاه
فرح و شادی بسیار روی داد لیکن از حرف مجذوب هراسان بود در سنه

جامع بحضور علما و فضلا نایب شاه آخر روزی که وی بخیمه گاه بجوکان بازی
مشغول بود در وقت کج شدن خلل نموده فوجی از دیوانگان از دست داد
کوی زندگانی فراموش نموده بسرعت تمام متوجه خانه شد چون مخادی
آستانه قدوة المشایخ حضرت بابا بلبل رسید ابدال جک برادر شاه بر خلاف
عادت جدا شده بخانه رفت و منتظر خبر برادر ماند شاه بسر جو دیوسف شاه
بر تخت نشاند و دو کرت تخت در سنه نهصد و هشتاد و شش این واقعه ظهور آمد
یوسف شاه بن علی شاه در سنه بست و ثمانین و تسعمایه بر تخت نشست
مایل نوش و عشرت بود اکثر اوقات را صرف بزم نشاط ایلیشطای نمود طبعی موزون
و دست بغارسی و کشمیری شعر میگفت این شعر از وست فرد بیلی جمالت را بر
مجنون بخود نراند زور کمند خیمه معجزنمای اوست بالجمله بخیر جلوس یوسف شاه
ابدال خان مغموم شده رخت دور و دراز انتا و تدمامش بحرب و جنگ و قتال
نمودند افواج او بر ویرانی بلها طیار شده اند ابدال خان هرگز کسی نشنید و
گفت جان من و جان علی شاه یکی بود و ایدان جدا آخر من پیش بلا و تقدیر
خواهم در آمد مصحب جهانگیر لون بنام بخدمت یوسف شاه فرستاد و آنکه عهدی
در میان آید برای تجدید برادر بر رسم یوسف شاه عهد نامه بدست فانا خلیل مرشد شیعه

و سید مبارک جان و محمد خان نایبان ابدال خان برای تکفین و تدفین برادر خود
بیاید از جانب یوسف شاه مزاحمتی نیست ابدال خان هرسه مدار المهامی یوسف شاه
را رخصت کرد تو هست که بر طریق عهد نامه امر تدفین علی شاه را بجا بیاورند
و امرای او بر خلاف آن تدبیر داشتند و تخم مخالفت و انحراف بجهت
یوسف شاه و این کینگاش ورود داشتند و بعد را بر تخت تابوت گذاشته در وقت
و سلطنت افتاده بر سر ابدال خان سوار شد چون این خبر بابدال خان رسید او هم
مستعد از خانه برآمد و در نوبت محاربه عظیم رو داد و ناگاه بندوقی بر پهلوی
ابدال خان رسید چون تیک متوجه شد طرف دست سید مبارک خان را با فوجی
از معتمدان او دهید با وجود چنین زخم هیچ چون فیل مست حمله بران فوج آورده
خلل در لشکر انداخت و مقابل بنده نیزه بر سید مبارک خان زد چون سخت
بنده بود رسید بزور کشید و دران اثنا ابدال خان از اسب افتاد و
جان داد قاضی موسی آمده ابدال خان را از زمگاه برداشت همان روز دفن کرد
یوسف شاه از راه معصیت و شادی خندان و گریان تربت پدر و مقبره جد
خود زیارت میکرد و خطبه بنام خود حکم فرمود لیکن بحقیقت سلوک و روش مملکت
رانی نیافته اوقات را با زنان و قوالان بسر میبرد و حیدر چک و علیخان و

لوزو و چک و شمسی چک کوبه واره با یکدیگر عهد بسته و سید مبارک را
موافق نموده نزدیک خانه با خلیل از تو کدل گذشته با همدیگر در
قریه سیف کس کشته شد و آنرا اولاد بچی ملک بجا دوره که ملک محمد ناجی
بسید مبارک خان فرستاد و خود بجانب هندوستان روی نهاد ملک
محمد ناجی از زخم سپران بدر آمده و دق گرفته بعد از چهل روز در گذشت
سید مبارک خان در تاریخ نهصد و هشتاد و هفت لوای حکومت کشمیر
افراخت و بر تخت یوسف شاه نشست و مدت حکومت او هشت ماه و
پانزده روز بود چون سید مبارکخان نیز بدسلوکی و ناهموار گذشته
گرفت پادشاه یوسف شاه که در کوهستان در کمین بود لشکر چک
و حیدر چک و شمسی چک کوبه داری و اختلال اینها گنجایش مخالفت
منازعت سید مبارک خان را استحکام نمودند و کس طلب یوسف شاه فرستادند
هنوز یوسف شاه نیامده که حیدر چک و لوهر چک بلهای شهر را بریده
دروازه کراست حرب برپا کرده و لوهر چک بر تخت نشانده اند سید
مبارک خان از بسکه زبردست جهان بود و در عهد و قرار مخالفت یوسف شاه
هم بنا جاری بی اختیاری آمده بود دست بحرب نمود تخت و تاج چه جای
بود کس نو هر چک بدست نیامد تا خلیل فرستاد خود بخانه بابا خلیل آمد و در تاریخ
نهصد و هشتاد و هفت نوبهار شاه که از تنی اعجام یوسف شاه را دوای دولت
برافراخت و کوس حکومت نواخت یوسف شاه بر کشمیریان اعتماد نکرده
بجانب جلال الدین محمد اکبر بادشاه التجا آورد و چون بملازمت رسید بعنایات
و نوازش شاهانه معزز و ممتاز گردید مدت حکومت لوهر چک یکسال بود عدل و
احسان و رأفت بروی بتوعی کرد که یادگار عدل نوشیروان مبدا از زائی قلم
بجدی شد که یکهزار آنکه دو نیم من شاهجهانی است بیک فلوس بفروختند و مکنه
شهر مرقه الحال فارغبال ایام جمعیت خود بسر بردند هر سنه دوکه هنوز متعارف
این شهر است در عهد او بود یعنی نان کلانی بجند کودی بفروختند محمد حیدر
یوسف شاه در هنول بود یکهزار سوار و پیاده گرفته انتظار یوسف شاه میبرد
چون بعد از یکسال یوسف شاه برگشته بلاهور رسید وزیر خویش ملازمت نمود
یوسف شاه بنا بر بریت فی احوال لاعلاج شده از تجار لاهور مبلغی قرض گرفته
مقدار هفتصد و هشتصد سوار و پیاده مرا انجام کرده متوجه کشمیر شد و احکام تمام
مردم برگنه جات کشمیر نوشته که کمک بادشاه چندین هزار سوار و پیاده گرفته
آمده ام هر که با طاعت و انقیاد پیش نیاید بسزا میرسد مردم هر برگنه جات کشمیر نوشته

او را بخاطر راه نداده و پروائی نکرده را بهاسمه دو فتح منتظر بود و یوسف شاه
از راه هلول بوجیت تماما در سیر
از جانب لوهرشاه دو سه هزار سوار
یوسف شاه در هراس افتاده مقابل نشده کسیر بنده با مرادی بجا برده
بسبب ترهیب لوهرشاه شد چون راجه بهادر راجه را چون دید که یوسف دار
ناکرده کاری کشمیر گذاشت آمده اطاعت یوسف شاه نمود با مردم خود بر اول
فتح یوسف شاه شد مورد عنایت شاهانه گردید چون یوسف شاه بهیره و بوره
حسین یوسف خان با لشکر کوز و سیند ابرا با جمعی از راه هند و فرستاد و انها
یوسف خان با ملحق بلشکر یوسف شاه شد این همه بسبب سستی لوهرشاه گردید
از راه چهیره تا رابل سولور را خراب ساخته تا مرج رسید جمعی که در بهیره بود
بود بشهر آمده با لوهرشاه یکی شدند دوازده هزار سوار و قریب بیست و پنج هزار
پیاده بسولور روانه ساخته اند یوسف شاه خود مقابل شدن مصلحت ندانست
در فکر فرار شد با به کلی با به بروچ بود و درین ضمن با خلیل خبر هر دو سپاه
یوسف شاه از لوهرشاه آورد که خود را بر باد دهند که رایگان کشته شود طلبی
بیرون سولور اختیار کند در جائیکه خود و یکدیگر دست از پادشاهی کوتاه سازد و یوسف شاه

حرف با خلیل

حرف با خلیل قبول نکرده بحکم کم من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة باذن الله
شبانه بی نگاه شد بسمه در کرنه شدند دو سه هزار کس لوهرشاه که بر هر جهت
هر چند بیت پای کم کردند چون تمام سپاه یوسف شاه از آب گذشتند لوهرشاه
از آن سپاه که از لوهرشاه مقابل شده از انطرف ملک حسین
رو برو شده بود وی یکدیگر خبرهای کاری رسانیدند آخر هزیمت نصف لوهرشاه
غلبت یافته که بجهت یوسف شاه کمرت دو هم طبل شاهی نواخته متوجه سری نگر
کرد بای تخت بود شد چون بموضع تاره رسید لوهرشاه از هر طرف بجهت
راه او بود تا موضع تر تنه رسید افواج افواج مردم شهر و کوه کرده سری نگر
از صغیر و کبیر شاه و پیر بخوشی و خرمی باستقبال می آمدند ملا محمد ابن مسیح
قبل از حق فلک از کتاب حافظ غیب اللسان گشاده بود از این بیت آمده
یوسف گم گشته باز آید بکنعان غم مخور ابنای انعام و اصناف کرام
در خور حال هر کس میدهد دل دست و از محالفان هر را دستگیر و اسیر آورده اند
قوی او در گذشتند خلاص می نمودند محبت بعرض رسانیده که لوهرشاه در خانه
قاضی موسی خزینه آب یوسف شاه را بعایت شریعت کرده خواجه ملک خواجه سرا را
تفحص فرستاد در حسب تفحص فرمودند عنایت نیز خبر پیش آمد معلوم نشد که کسی بغیر از ماهر

تجاوز خبر ندیدند نشان بحجره تنگ تاریک داد از اینجا برکشیدند و بحکم نام
چهتانش را میل کشیدند فرد قوت الظهر نیست اندر تنگ دست قرة العین کرد
چشمش کور فاعتبروا یا اولی الابصار ام الوبر شاه را از هر جا که می یافتند
دستگیر نموده می آوردند بعضی میل کشیدن حکم میشد بعضی را اخراج جهد ملک
چندی در هیبت و چندی در کشنوار گاهی با مردم لشکر فراخانه دست بردی
کرده میرفت آخر عاجز آمده رجوع براجه مان سنگه حاکم لاهور آورده شهر و شهر
بجاگیرش مقرر نمود در انجامی بود یوسف شاه بر خلاف گذشته چندانی بقوالان و
مطربان نمیپرداخت تا آنکه از طرف جلال الدین محمد اکبر بادشاه میرزا طاهر یا حمی
از مردم بادشاهی بطریق ایلچی گری آمده فرمانی بنام یوسف شاه آورد مضمون
فرمان اینکه از آن بازیگر رفته در شهر خود آسوده و احوال خویش بعرض رسانیدی
و خود هم بنیادی اکنون بر خلاف گذشته روی اطاعت ما بجانب ما و الا تو
دانی ما ازین سبب هراسی عظیم یوسف شاه روی داد و مردم مدبر دانسته اند که
اکبر بادشاه قصد تسخیر این ولایت دارد یوسف شاه میدان سده قصد فرستادن
میرزا حیدر پسر کهتر خود با بیکس سنگین بود هر چند امرا و وزرا مانع این خبر شدند
آمده بودند قبول خاطر نیفتاد چون مخالف کشمیر از طرف جلال الدین محمد اکبر بادشاه

کذشته

کذشته پسر سابق این ولایت گردیده و تعدیکسال خبرش را باز فرستاد
عذر قبول نیفتاده حکم آستان بوسی صادر شده ازین خبر وحشت اثر بیش
از پیش دست و پا گم کرده وسواس تشویش خاطرش راه یافت باز در مقام
عذر آمده بر پیش سابق جنبه فرده کشمیر کلان خود یعقوب شاه را بحضور فرستاد
ازین معنی مردم شهر بسیار مخلص شدند مردم سابق خبر داده بودند که در وقت
چکان کشمیر از دست میرود یعقوب شاه دو سه سال در بای تخت پادشاه
کسی اقبال نمود روزی جلال الدین اکبر بادشاه بخاصان خود بحضور یعقوب شاه
گفت که یوسف خان از درگاه ما سر فراز شده بعشرت میگذراند فرمان ما
مکرر رفته اول کشمیر و دیگر فرزند اکبر خود فرستاد خود از خانه بیش منزلت
بای بیرون نکشید و اراده قدبوسی نمود حکیم علی را حکم شد تا رسیدن لشکر
ایشان یوسف خان را از کشمیر آورده بآستان بوسی سرفراز سازد عذر و حیله
نداد چون این خبر یعقوب شاه بلاواسطه شنید به بذر خود یوسف شاه
باوزرا مشورت نموده از راه سیلی گفت که اگر لشکر اکبر شاه بیاید آن حق ملک
در بیشتر خواهد ماند بهتر این است که من مردم ازین قوم تیرباتی و موالی صغیر و کبیر را
و همه بیرون آمده بیوسف شاه ظاهر نمودند که از همه کار و بجز تا الی یوم سنوز آبادی

شهر بخوبی نشده اگر اکبر بادشاه از کشمیر را نشده هم مستور بیگانه درین ملک
درمی آید باز رو بویرانی می آرد تا قیام قیامت مجال نمی نماید آمد یوسف شاه
بظاهر اولا ساخته اما بباطن میل فتنه داشت درین اثنا خبر رسید که پادشاه هند
از لاهور بکابل متوجه شد یعقوب شاه روی گردان شده بکشمیر آمد زودی هرچه
تمامتر خود را از کوه کاجداری گذرانید و از نهم حیدر چک که میر و نوشهره در طرف
او بود براه دیگر بلاهور رسید و حکیم علی در نوشهره خوفناک شد حیدر چک را آگاه
نموده بکشمیر راهی ساخت یعقوب شاه پیش از حکیم میرسی نگر رسیده بود پیش نمود
که حکیم تجلیس نماید که چرا باین حرکت که موجب شورش مزاج اکبر بادشاه شد
ارتکاب نمود شفیعان مانع آمدند باز سلام وی نگرفت و تا حکیم رسید حکیم را
تا بخانه بنور استقبال نموده بتعظیم تمام در حویلی سید علی جای داده تا دو ماه
انواع اکرام و اعزاز بجای آورد گفت که همراه شما یعقوب خان را وحشت
میدهیم حکیم از اصل کار واقف شده بهکوان داس را جه را با پنج هزار سوار
و پیاده از اتک براه بارهمول فرستاده این خبر بسمع یوسف شاه رسانیدند
حکیم را رخصت کرده متوجه علاج شد و قصد پای بوسی نمود مردم کشمیر علما و
فضلا خاص و عوام آمده و باز التجا نموده اند و بعرض یوسف شاه رسانیدند

که بمغل راه ندهیم تا همه ما کشته نشویم از خرابی زر و لچه متوجه حد شما خلاصی یافتیم و روی
آبادی دیدیم اکنون باز رو بویرانی ساختن از انصاف دور است اصلاح کار این است
که در کوهستان رفته استقامت کرده عنان لشکر خواهیم گرداند ذریعه تا خبر رسید
که در بهنه و تنگ لشکر مغل رسید و از دهنه و کیا و از کدشت یوسف شاه به بهانه
شکار رفته در باره بوله نشست و لشکر خود را سه طایفه قرار داده یوسف خان و
شمس چک و کوهواره و حسن ملک جاه دوره و هراول و علم تیر خان ماکری وغیره
هم هند اول شده یعقوب شاه با امرا و سرکرداران دیگر از یک جانب متوجه گردیده روی
بمحاربه مغل نهادند تنگها شده که رستم و اسفندیار رنگ از آن میبرد و اگر کسی در پیش هم
حاضر می بود از آن دیار و گیرا از حسرت و غیرت خون میخورد بیت جان خون در آن
میدزد دست نبرد که چون نیل رفته رجاها نمرد چکاچک شمشیر برده فرق
زمین آبدیای خون کرده غرق سنان آتش کین برافروخته برمرغ زاد هوا سوخته
با وجود ایام مرا و گیرا فی غله توغی پای جلادت مستحکم کردند لشکر مغلیه و حوسه
با وجود آن کثرت عبرت گرفتند و گیرا فی بلشکر مغل و کشمیر بجائی رسید که مثل آن
در کشمیر یاد داده باشند میگویند که یک آنار درخت بده روپیه رسید و تنگم اسپان و خرسان را
پاره کرده آب میخوردند مولانا احمد دران واقعه حسب حال گفته است نظم

کرنظر بر بلال میکردند لب بنانی خیال میکردند گردن خود دراز میکردند
و بهمن آواز بلند میکردند باز بر شاه رسید قاصد بیوسف شاه که در ضمن نامه
خود پیغام داشت فرستاد اتفاقا این هر دو نامه بدست یعقوب شاه افتاد
خیلی است که حکم بقتل آن فرید از قاعده دور دیده بخدمت پدر و رستاد از این
مردم را سیدی و ناامیدی رو داده یوسف شاه لشکر شاه با خود داشت بیزده
هزار سوار و بیست و پنجهزار پیاده و هفت هزار مند و جم تا آزموده خود دل تنگ
شد و بعلاج ملحق بلشکر عقل کرد بدو بنای خود در مخیم رسید بود طهوری ساخته
یعقوب شاه باتفاق با طالب اصفهانی که بر یعقوب شاه مردی مدبر بود از جانب شاه
برصف قتال قایم مانده نوعی قافیه لشکر عقل تنگ شده از جا تنگ آمد و تنگها
قلیل و اسب پاره بود جای نشستن خود میکردند و بجای غله کوشت اسب و شتر
میخوردند راجه مذکور را علاج شده طرح صلح با یعقوب شاه انداخته روی بکشمیر نهاد
و طبل بازگشت زد و چون بدیگلی رسید یوسف شاه را محبوس ساخته
خلافت اکبر آباد شد در تاریخ نهصد و دو و بهار یعقوب شاه با فتح بصرت
و استقرار پایه تخت کشمیر یافت و تاج حکومت بر سر نهاد و سکه و خطبه باسم خود جاری
ساخت تا مدت یکسال و شش ماه حکومت کرد لیکن اوضاع پسندیده و اخلاق حمیده

خاست و پیش او حرف کسی را اثر نبود از بسکه خدمت شریعت مرتبت بکمالات
منزلت قاضی موسی شهید ابدال خان را بطور خود دفن کرد و از یوسف شاه
نیز سیده بود و ثانیا بوسر شاه را در خانه ایشان یافتند حالانکه قاضی خیری بقتل
بقصد انتقام با قاضی بحث مذهب در میان آورده و خلاف رای ایشان
دولت خود دیده ظلمان قاضی بر همه خصوصا شمسی چک که وزیر و مالک حسین
جاده و علم خان و علی دار وغیره هم سرداران که بر همه جنبه اجه دل با یعقوب شاه
رفته بود در آن اثنا راه کوهستان گرفت در بیره پور نزول نمود و خود در یعقوب شاه
ملامت می نمود که بیچون اگر شاهی را بغضب آورده مردم شهر نارضی دانست آنکه
حرف مذهب با قاضی شهر در میان می آرد معهذا نرم و گرم بر سخن بسیار داشت
و یعقوب شاه بر خلاف آن پیش می آید جماعه ملکوتر قصد هندوستان کرده بودند ملک
حسین تابع آمده مقرر کردند که زود بر قصه سری نگر خواهیم گرفت و با یعقوب شاه
برخت بدست خواهیم آورد یعقوب شاه در موضع لو اکر بود که این خبر رسید
بوسیله محمد حبیب خان را از حسین خانه بر آورده سوخت بسیار شفقت نمود لشکر
بشهر نیز رسد که سری نگر را بگیرند شاه خود را بر دوی تمام در سری نگر رسید در نوشته
که جای سکونتش بود فروکش نموده شمسی چک وغیره جانب غرب آمده بودند

رفتن بهند

یلهارا و بران ساخته مستعد جنگ ایستادند تا هفت شبانه روز مقابل و مقاتل
بودند در میان آمده طرح صلح انداخته قرار دادند که از سوبور مع کامران
تعلق بشمسی چک و غیره باشد و باقی به یعقوب شاه مسلم دارند بنابرین قرار از
سری نگر برآمده بسوی سوبور رفتند و مردم این دو شیخ اهل تشیع را که هر دو
باعث نفاق و فتنه میشدند میخواستند که بکشند ملک حسین جاگیر دار و مانع
کسان خود را همراه داده هر دو را بشهر فرستاد چون هر دو بسر کلات
خود بشاه نوجوان بیان کردند یعقوب شاه بغضب لشکر انبوه تعین نموده
شمسی چک وغیره از راه طرح سری نگر باز بشهر آمده زیر دست شدند باز
یعقوب شاه با قاضی موسی حرف مذهب در میان آورده علانیه ترویج
تشیع نمود ملاعینی را متصدی این کار قرار داده بحیطات شیرازی خوانی
ازل دلبد خاست تکلیف نمود که فقره علی ولی را داخل اذان سازند هر چند در حیدق
این کسی را خلاف نیست و جناب مرتضوی شاه ولایت اند چون اهل تشیع عبارات را
بهانه ترویج مذهب خود و دلیرهای نامشروع کرده اند دیگتهی بر همین قرار بسته
رفته رفته منجر بخواهشهای دیگر میشود و راه خراب آنجا مفتوح میگردد قاضی اصلا
از صلابت شاه نترسید و راضی بر خلاف سنت و معمول اسلام نگردید یعقوب شاه

بدبخت با وجود منع امراء فضلا قاضی بر تخت شهادت نشاند و بسعادت
نیکنامی دین و دنیا رساند میگویند که لاشه مبارک حضرت قاضی را بر دم
فیل بسته در شهر میگردانید چون بدر خانه ایشان رسید والده ایشان
بر آمده معجر خود را بطریق نثار بر گرد لاشه گردانید شکر الهی بجا آورد که از راه
حق شهید شد همان روز که واقعه خدمت قاضی شهید رو داد چنان رعد و برق
پیدا شد که اگر مردم از ترس آن بجان نشدند خصوصا زارک علی دار و زیر یاد شاه مع
چهار کس مرد و زن در خانه یعقوب شاه از آتش برق سوختند خدمت قاضی موسی
از اولاد قاضی میر علی است و بفنون کمالات علمی و عملی آراسته اما عین جد از عهد
قاضی ابراهیم قضایای کشمیر تعلق بخاندان ایشان داشت و در انقراض ایشان هم
بهمین دستور کار بر مرکات علمی و مالی و عرضی باقی گذاشت بالجمله بعد شهادت قاضی
مردم شهر از یعقوب شاه متنفر شدند و دلهای خلایق از او برگشت و بزرگان
اکثری از این شهر حرکت کردند حضرت بابا داود خاکی بقصد زیارت پیران جد
بملتان رفت و حضرت جامع الکمالات شیخ یعقوب صرفی با جمعی دیگر از اکابر
رؤسا و فقرا محرک اکبر پادشاه شدند و بشارت تصرف و تسخیر کشمیر با دلهای دولت
پادشاه دادند و عهد و قرار بمیان آوردند از جمله مواثیق و عهود بزرگان کشمیر

مقرر نمودند این امر هم بود که در مقدمه مذهب و غلو انحرافی از جانب حکام
نیاید و داد و غلام از مردم کشمیر معمول نباشد و مردم کشمیر را از تکالیف
مرتفع دارند و با وجود این رعایات بدو اموز ملکی قوت اقتدار آنها ماند هند
و غیر ذلک عهود و بسیاری بمیان آورد و بعد تقریر این عهد و پیمان هندکان
بجزم و عزم متوجه بتسخیر کشمیر شدند و کسان تعین نموده چنانچه در اوراق
آینده مشروح می شود و این ملا عیسی مذکور از فضلا و شعرای هند بود و چون
بی صرف گوئی مذهب اهل تشیع است نسبت بعارف نامی مولانا عبد الرحمن جامی
قدس سره نیز بی ادبی کرده شعر حریفان باده ناخورده و رفتند بهی خمخانه ها
کوفتند و رفتند جواب ملا عیسی همسنوا آن ابر رحمت در افشان است
می و میخانه با مهر و نشان است دزین دیر سر سد خم بهی نیست تهی کفتن
بغیر از اهل بهی نیست حال آنکه این اهل بدبخت که بمقتضای لعب و جهن خود
به تبرا خوانی شده است نمیدانند که مراد حضرت مولانا انقضای مجلس پر فیض انبیا
و اهل بیت و صحابه کرام است که ظهور مثل آن درین زمان صورت نمیدارد و اگر نظر
انصاف دیده شود در هر طایفه از اهل عرفان و اهل علم و سخندانان تفاوت
در فیضان شده است الا حقین البته مثل سابقین نیستند بلکه سخن در اعتدال است این تبرائی

هم هست که چون گفته است شعر می و میخانه با مهر و نشان است گویا معتقد
این است که سابقین مثل لاحقین از فیض محروم مانده اند و در وقایع الحجی
لشکر بادشاه مخفی نماند که درین هرج و مرج و خوف و رجا از جانب
اکبر بادشاه محمد قاسم خان میر بحر مقدار سی هزار سوار از راه راجور پیدا شد
از امرای کشمیر حیدر چک و یوسف چک و جمعی دیگر از بزرگان و مشایخ
خصوصا حضرت جامع الکمالات شیخ یعقوب صرفی ولد حسن کنائی که
از حرمین محترمین مراجعت فرموده بودند راهبر شده تا رسیدن منزل
یعقوب شاه را خبر شدند بعد از استماع آن لشکر بیکران متوجه میره پور شدند
در راه از غایت تعصب مردم بسپاه کشمیر پشت پای زده زدی تا قاسم خان
نهادند یعقوب شاه چون بازی خویش برگشته دید فرار بگستوار مصلحت
دانسته چون به برکنه برنگ رسید غیر از معدودی چند بنام سپاه که
فی الحقیقت حکم کاه داشتند با او نماند روز دیگر لشکر هندوستان سه مرتبه
رسید و اولاد شکا خان حاکم کوهستان حضرت شیخ یعقوب صرفی و جمعی دیگر که
از کارکنان عمده بود همراه لشکر داده که پیش رفته مری نگر را بگیرند در راه
حسن خان و شکل جاد و دیگر کسانی از راه حمایت بهادر خان مومی التهه را

بند کرده بخیال آنکه لشکر مغل باین خبر برگشته برود در بهره پور نشست حسین شاه
ولد زینه شاه را بر تخت نشانیدند و از غنیم غافل ماندند و جی تواجی خوشوقت شده
باز راه هره پور گرفته منزل اول در موضع یاد رانده روز دیگر بهره پور رسید
چون حسین خان را پادشاه ساختند بود تا از دست شیت او کار بنظر نیامده قید
از آن شمسی چک را بنیاد شاهی برداشتند و این خبر بشهر رسیده ظفر خان پسر کلان
شمسی چک که از سنیان متعصب و صاحب داعیه ملکی بود بنابر تعصب دین و دولت
محله جدبیل را آتش کشیده خانقاه جدبیل را که ساخته دولت چک بود نیز
بسوخت مدفن شمس عراقی را خراب ساخت شیعه را بسیار رنجانیده درین اثنا
خبر مردم مغل که قریب بهره پور رسیدند شایع شده یعقوب خان که یکشب از رفته
بود در آنجا اقبالی نیافته باز مراجعت نمودند و بر کنه ترک جمعیت کرده
باتفاق یعقوب خان متوجه بآن سمت شده بود آغاز محاربه نمودند آخر عساکر
اکبر شاهی غلبه کرده مردم کشمیر را متفرق ساخت داخل کشمیر شدند خیر مقدم تاریخ ۹۹۲
دخول قاسم خان است یوسف خان و ابیه خان و حسین خان و حسین ملک
جادو و دو وغیره مقدار هفت هشت هزار سوار و پیاده بسوپور رسیدند و
مردم مغل بترس فتنه جویان قدم از شهر بیرون نکشیدند تا آنکه یعقوب شاه

از چندره کهت بشیجون بشهر سری نگر آورده اکثر قاهیهای شهر را سوخته
تاراج نمود و خانه قاسم خان را نیز خوختند مردم لشکر او باین حرکت خاطر جمع
شده اند که کسی از غنیم حال مقابل با ما نمیتواند یعقوب شاه از راه ادبار خود
مردمی را که در هنگام محاربه در لشکر خودش رفاقت کرده بقتل رسانید
ازین ممر مردم بسیاری از فوج او متوهم شده قدم بر قرار نهادند و یعقوب
شاه بر هیئت کلی روی حیدر چک که در قید قاسم خان بوده بقتل رسانید
و مردم مغل قوت یافته هر جا مجمع از دلاوران کشمیر میدیدند قتل عام
می نمودند و مردم بر شمسی چک ریختند تا مدتی شمسی چک پای قایم کرده
داد دلاوری داده بود شهرت دارد بتیغ و تیر و بسنگ و بشت
ملک شمس چک نشست کس را بکشت با وجود کثرت اعدا خود را از چک
آنها خلاص کرده رو بکرنا و که از کوهستان کامراج بدستور قلعه جدا
افتاده است نهاد یعقوب شاه با امرا قرار بر فرار نموده بکانب شوار رفت
نام و نشانی از و و از پدرش یوسف شاه در کشمیر نماند شعر که بیشتر لاد
فرار سلطان یعقوب بیک ترکمان ولد فرا یوسف ترکمان از سلاطین
ایران بودند گفتند راقم حروف را بنابر حسن اتفاق مناسبت اسمی درین وقت

بخاطر آمده نوشت بعضی از یوسف شان [illegible] از غیر آثار تاری
عزیزان یوسف اعلم شد چه شد یعقوب را باری از مسلمان امروز اکبر بادشاه
بفراغت تمام در کشمیر گذرانیدند اثری از غنیم ظاهر نبوده یعقوب شاه وقت
بهار باز از کشتوار آمده بالای کوه اولر بار اقامت گشود و شمسی چک از
کرتا آمده بسوبور نشست دو ماه برین منوال گذشت و یعقوب شاه در کوه
دن نزول نمود شمسی چک آمده بحیره او در فروکش نمود تا طرفین بمحاربه افتاده
جم غفیر کشته شدند یعقوب شاه بر سر کوه سلیمان و شمسی چک در قلعه هاچک
جای گرفت مغل را که نفس شهر در تصرف بود جمع شده در فرقه گردیدند جماعه
از راه موضع باندرپهن و جماعه دیگر از راه آدت کمی آمده به یعقوب شاه
مقابل شدند دلاوران طرفین کارزار با هجوم واقع آرا کرده جمعی کشته
نزدیک بود که مغل مغلوب شده دنبال گاه در جشم نورنگ خان که سردار فوج یعقوب
شاه بود تیری از غیب رسید افتاد و جان داد لشکر کشمیر شکست یافت قاسم خان
با فتح و نصرت بشهر مراجعت نمود صبحی دیدند که خرگاه یعقوب شاه برخاست
متوجه شده پای در شهر قایم کرده تا آنکه یعقوب شاه بشمسی چک نوشت و
ملک حسن چادورا فرستاده بر حرب دیر کرد روز دیگر یعقوب شاه نزد شمسی چک

باجمعی

دریا چک

دریا چک آمده با لشکر او بیست مغلان مقدار هفت هشت هزار سوار از هاچک
رسیدند و صفوف محاربه آراستند چون یعقوب شاه دید که مردم مغل غلبه آورده
بسران رسید بهار آب شمسی چک را کومک فرستاد ساعتی چند دلاوری نمود
اما بازی یعقوب شاه باز درست نشده هر چند یعقوب شاه پیغام استغاثت دادند
باز نتوانست مقابل شد لیکن مدتی بشبخونی مردم مغل را ایذای مالی و جانی
میرسانیدند مردم مغل بر هر کرامی یافتند گرفتار میکردند مدتی صحبت طرفین
بهمین احوال گذشت تا آنکه کرت سیوم خبر بجلال الدین اکبر بادشاه رسید که
لشکر مغل از شهر نمیتواند برآمد اکبر بادشاه بر آمد یوسف خان رضوی را
با محمد بت که وزیر بادشاه کشمیر سابق بود و با خلیل بیرا اهل شیع که
بر فاقت یوسف شاه بهندوستان رفته در اردوی اکبر بادشاه بود
همراه داد با بیست و پنجهزار سوار روانه کشمیر ساخت یعقوب شاه باین خبر
با امرا کنکاش نموده گفتند که ارجو چک برادر شمسی چک رو بردی یوسف
خان شود ملک حسن گفت که ارجو چک با با خلیل متفق خواهد شد شمسی چک
مقابل اینها و یعقوب خان بر سر قاسم خان رود یعقوب شاه این تدبیر پسندیده
لوهر چک را فرستاد مردم اکبر بادشاه باتفاق بهرام بایک رسیدند بادشاه راه

از بیم حمله اژدها کنه بل روزی بکشمیر نهادند چون بهیره بور رسیدند
رعب و هراس در لشکر جهان افتاده از قلعه ماهک بر آمده متفق شدند
امرای کشمیر باتفاق با با خلیل و محمد بیت میرزا یوسف خان را میدیدند و بحضور
میرفتند تا آنکه بسبب استماع اخبار مختلف بذات خود بندگان جلال الدین
اکبر بادشاه با عساکر نصرت مآثر حرکت ضرور داشت در ولایت کشمیر در دار
جنت نظیر در تاریخ بیست و نود و هشت نزول فرمودند یعقوب خان لاعلاج
شده خود را در لشکر ظفر اثر رسانیده کارسازی نموده کفش ظل الهی بر سر بسته
بعد بوسی شرف گردید و صوبه تعلق بسلاطین جغتائیه گرفت اکبر بادشاه قدوم
اصلاح کرده و متصدیان دیگر نصب فرموده رفتند لیکن تا مدت ها ترویج جهان بود
از هر سو سر افرازی و سرکشی می نمود دران اثنا هنگامه میرزا با دکار میان آمد
جناب ولایت کتاب قدوة العارفین شیخ بابا ولی قدس سره العالی متوجه بنده
بیع جناب فرمودند اجمالا این قصه بجای خود مرقوم مستود الغرض از هر کوشه کسی طالع
جهان سر بشورش بر میداشت و شورش در مردم بادشاهی می انداخت تا اواسط سلطنت
نور الدین جهانگیر بادشاه سه هزار و بیست و یک ملک بی خلل نبود بعد ازان بادشاه اهتمام
حکام و رؤسای کشمیر سعی تردد نموده از فساد با صلاح آمد اگر اجمال این حکایت

بر اوراق آینده موقوف داشته بالفعل تحریر احوال سادات و مشایخ و علما
و شعرا که از زمان ظهور دولت میرزا حیدر و قبیله جهان تا ابتدای تسخیر
سلاطین جغتائیه در کشمیر مشرف حضور داشتند یاد ران وقت انتقال نمودند بقلم آید
می نماید حضرت سید احمد کرمانی از کرمان آمده موطن هندوستان بود
چون بعض والیان کشمیر از بی عمام خود متهم شده ظرف هند افتاد سراغ
خادمان سیادت و ولایت که مستجاب الدعوات بودند یافت و بعجز و زاری
در خدمت آن عین بزرگواری شتافت بعد حصول سعادت قدمبوس عرض مطلب
نمود جناب حضرت سید عهد و قرار اجرای احکام شریعت و رفع آثار رفض و
بدعت گرفته بشارت حصول مدعای او داد و بعد انجام مطلبش بموجب التماس
او خود هم روی عزیمت بجانب کشمیر نهاد و در اینجا رسیده دید که هنوز
آثار خلاف ظاهر است تیری در شست کرده بر مو انداخت و در حال آن کاذب بگذار
جان خود را باخت و مقرر در گور تنگ و تاریک ساخت بعد آن حضرت سید سکونت
درین دیار اختیار فرمودند نکی از اعیان بنای خانقاهی در محله نزوره بهمت خادمان
نمود و والی ملک سه هزار خروار برای وظایف درگاه مقرر کرده بود چند روز صرف
مطبخ آمده چون در حلاوت باطنی بعادت دیده باختیار خود دست ازان کشید اکثر

بزرگان عهد مثل حضرت مخدوم شیخ حمزه قدس سره وغیره در خدمت سید
بهره اندوز صحبت و فواید معنوی بودند چون رحلت نمود در مزار حضرت
شیخ بهاء الدین آسوده مرقد اسعدش محل فیض و فتوح است مولانا شاه حسین سید
سید بود و خود از ولایت توران آمده ظاهرا خوارزمی است و در سمرقند وطن
نمود در عهد حسین خان جک اقصی القصات این شهر شد و تالیفات مفیده
دارد از انجمله عقاید نصریه بنام نصر الدین جک در اصول و فروع اهل سنت
و جماعت رساله جامعه بزبان فارسی تالیف کرده در نخست امامت و خلافت
بسط بسیار دارد و نسب خود را در رساله مذکوره بملک العلمای هروی که
مولانا محمد نام داشت میرساند و متصل دروازه مسجد و مزار سلطان نوین بابا بن
مدفون است فیروز مفتی معروف به سنجکنائی ولد بابا نوئی کنائی
معروف بملا ملجی در جوانی سفر کرده و بخجر بین رسیده بعد مراجعت در
اجو و بداون تحصیل علوم نموده با خضر علیه السلام چهل روز مقابله تفسیر
حدیث کرده مخدوم الملوک اکبر بادشاه شاگرد او شد چون بکشمیر وطن
بود معاودت نمود مفتی اعظم شد و اجرای احکام شرع بکمال دیانت و
ارادت معنویه در خدمت حضرت مخدوم شیخ حمزه داشت و تعلیم باطنی گرفته چنانچه

شیخ بابا داود خاکی

شیخ بابا داود خاکی در روز المریدین می نویسد فیروز از فیروز مفتی
تلقین او نور از انتاج نور ذکر فرح فرشته است و در عهد حسین شاه
از دست رفته بشهادت طایر شده در دامان کوه ماران نزدیک خانقاه
صفی مسجد سنگین ملا شاه مدفون شده هفتاد سال عمر داشت و از علم خود
تاریخ فنا الشهادة گفته و جناب حضرت شیخ یعقوب صرفی در تاریخ او فرموده
قطعه از پی تاریخ آن دردین وحید گفت شد از بهر دین ملا شهید یکی از
فرزندان او ملا عبد الوهاب دانشمند و صاحب تالیفات بود و در معما و فنون و علوم
غریبه تالیف نموده حاشیه لوقی و شرح مواقف و شمسیه حواشی نوشته است
ملا تسنیم کنائی نام او ملا یوسف بود یکی از سلاطین او را مخاطب
بالماس ساخته شاگرد ملا فیروز بود و با حضرت خضر مکرر ملاقات کرده و تحقیق
بعض مشکلات علمیه کرده و مفتی بوده و با ملا فیروز یکجا بدرجه شهادت رسیده
چنانچه قصه شهادت هر دو بتر کوار در احوال حسین شاه بتفصیل
مسطور مرقوم شد خواجه جهان نامست از بخارای این شهر بود اکثر عمر بتحصیل
علم نمود شاگرد مدرس مدرسه سلطان قطب الدین متصل مسجد نصر افکدل
بر کنار شرقی جوی ماربود او از خرمراه حرمین محترمین گرفت بعد ادای حج

اسلام تحصیل شده و اجازت حدیث از فحول و اکابر علما و محدثین بلد معظمه کرده
و خدمت مولانا علی قاری را دریافته بملازمت حضرت شیخ ابن حجر مکی هم رسیده
و اجازت بسند معتبر حاصل ساخت چون بکشمیر معاودت فرمود گوشه انزوا اختیار
و بعبادت و معرفت اشتغال نمود و بجهت قوت حلال کسب پشم ریسی پیشه گرفت
و بسیار بقناعت میگذرانید و توکل و انزوا بدرجه اکمل رسانید و درس علوم دینیه
هم میگفت در واقعه وبای عامه در سال هزار و بیست و شش رحلت فرمود ۱۰۲۶
رحمة الله علیه رحمة واسعة بعض اولاد امجادش بکمالات صوری و معنوی
فایز شدند مزار ایشان طرف شرقی مقبره حضرت اخوند ملا حسن جهان بکمال
بی تکلفی واقع است [illegible] هر کس از مریدان وی
که ذکر کردن گذشته بود مدتها بعد وفات مرشد استقامت بر جاده شریعت و سجاده
طریقت بودند خوب زیستند و خوب گذشتند حضرت محمد [illegible] سلطان
شیخ حمزه کشمیری قدس سره وطن آنجناب موضع تجراز پرگنه زینه گیر است
محض بذوق و صلاح و راستی بشهر رسیده در صغر سن میل به راستی
و سلوک راه حقیقت بهم رسانیده شب و روز بعبادت و ریاضت و انواع وظایف
و طاعت از صلحای وقت استماع داشت میگذرانید اکثر تربیت از غیب در خواب و معامله

می یافت میتوان گفت که اویسی بود چون جناب حضرت سید جمال الدین بخاری
قدس سره در این شهر رسید عنایات شاه غیبی در خدمت آنجناب رفت کمالات عنایات
و الطاف آنجناب مخصوص حال شد بشرف آداب سلوک کما هو حقه بتقدیم رسانید و مشیر
به بشارات عظیمه شد در اندک زمانی بفتوح استعداد او و کسب خداداد و طی اطوار سبع
فرمود بعد مراجعت مرشد باجازت و اذن آنحضرت باستقامت تمام سند تلقین و رجع
تقوی و ارشاد کرد مدت مدید حالات عجیب و کمالات بخشیده شد با وجود آن در ریاضت
تقوی و تعبد عبادات شاقه راسخ قدم داشت اگر چهار ضرب تمام شب بجلیس تکلیف میکرد
از این جهت مغز سر مبارکش تمام گداخته بود هرگز از حرارت دردی و درد سوزش طبع آرام
نداشت شب و روز ناله و حنین از سینه طالبان و چاره سازی درماندگان
و طی مکان و احاطه زمین و زمان و خوارق عادات و جذبات و تصرفات آبیتی بود از
آیات بینات الهی علم العلما و مفخر الاولیا حضرت شیخ بابا داود خاکی که اکمل اصحاب
آنجناب است نوشته که حضرت شیخ حمزه مخدوم مرتبه ابدالیت داشت آخر با جمیع
سلاسل عمل مینمود و دیگر هر طریقه حضرات سلسله سیوه میکرد تفصیل احوال آن مخدوم
اهل کمال در کتاب ورد المریدین تصنیف اعلم العلمای مذکور گشته و دیگر
از خلفای ایشان است اینچند بیت از مثنوی ورد المریدین تیمناً و تبرکاً ایراد میابد

نظم

سیر کرده عالم ملکوت هم جبروت را ؛ باز در لاهوت مرغ جان او اسیر شده است
هوش در دم خلوت اندر انجمن هم حال او ؛ او مربی هم مخلوق هم صحبت در شده است
سالها خدمت او نادر بیعت یافت نیک ؛ مجتهد از منتهی و بابائی و لیکر شده است
هر چه کرد و هر عمل لازمش در سالها ؛ قلب و روح و سر او زین روی مطهر شده است
نسبت صحبت قوی او را بعیسی شد از آن ؛ کو بعصمت همچو عیسی زاده آزاد شده است
تو بود زهد و تو کل هم صفات خلق خوش ؛ کرده و در عزلت از توفیق حق او ذکر شده است
در توجه و نهاده صبر شیر منش شده ؛ در مراقب ثابت و اندر رضا شکر شده است
همچنین در واقعه هر لحظه از فضل خدا ؛ صحبتش با اولیای اعظم او قرر شده است
کسب کرد از هر یکی کیفیت ذکر و دعا ؛ در رموز رهبری زین روی دانشور شده است
چون شود دار تجلیات عشقش سوز کش ؛ از فراق و خنده تسکین بخش این آذر شده است
رو کرامات از قبیل کشف قلب و کشف قبر ؛ در میان مخلصان هم لحظه مستظهر شده است
هم کرامات ش ز نوع نشر و قت طی حرف ؛ بدمان مخلصش را تجربه اکثر شده است
از سماع جنگ و نی کاره ز روی منع شرع ؛ گرچه ذکر الله شنوا ز ناروا زفر شده است
از دعای مستجابش سه شده بسیار کوز ؛ خاصه آن کوری که آن فتح الله کاتر شده است
نیست در محفل خلایق گفتنش در محفلش ؛ از حقایق پر اگر چون لجه اذفر شده است

خاطرش خندان ز می گریان ز لبش از ترس حق ؛ همچو برگ بید کو لرزنده از صرصر شده است
محضر از شد شبه با حاشش منت نداشت ؛ گاه اکل از حفظ تعقیل عقد در خنده شده است
ناهی گر خورده ای اختیار او نفی ؛ در زمین از معده باکش بیرون شد و آمد است
خورد شش ترین و اعجاب اکثر وقت مخصص است ؛ شاید قولم تشش بیکر که چون لاغر شده است
تاریخ وصال گرامت مثال حضرت مخدوم العرفا از این ابیات که زاده قلم مدت
شیخ داود اشتهاد مینمود شعر شیخ حمزه مرشد والا گهر ؛ فوت شد در
وجارم از صفر ؛ رفت اکمل یافت وصل کردگار ؛ عاقبت در نهصد و هشتاد و چهار
شعر عقل گفت از فوت مرشد آه میباید کشید ؛ نیز از وارد داد شیخ بابا
داود خاکی قدس سره در تاریخ وصال آن مرشد با کمال مشهور است شعر
بی تاریخ سال وصل مخدوم ؛ مناسب یافتم مخدوم مرحوم ؛ خلفای حضرت
مخدوم همه اصحاب فضل و کمال اند ذکری چند در محل خود می آید حضرت
سید اسمعیل سامی از سادات عظیم الشان است در سلسله علیه حضرات
قادریه مرید میر سید محمد قادری است سیاحت روم و شام و هند بسیار کرده
چون بکشمیر رسید تا خدمت شیخ العلما بابا داود خاکی آستانه و هم دیگر با هم
صحبت داشتند و از یکدیگر محظوظ و مستفید شدند و اجازت سلاسل جو یکدیگر

واحفاد جناب حضرت سید صاحب ورع و تقوی بود و در عقدهای طالعان را بنا بر این همت
میشود در توحید و تفرید عجب قدمی داشت و هرگز نفس سیئه را در دل سالک میگذاشت
بی تکلف بسیار بود و خود را بفقر و فنا آراسته میداشت در سال هفتصد و نود و دو
بقدوم خود مزین فرموده در خواست طالبی از خدمت شیخ بابا داود خاکی کرد
ایشان خرقه قدوة العرفا مرتاک را که خلیفه صاحب بود بایشان سپردند
چنانچه در اوراق آینده ذکر حضرت مرتاک صاحب مفصلا مرقوم خواهد شد حضرت
سید علی جندی در سمرقند زنده حضرت سید مرک مر هر چند اویشی بود
بظاهر دست ارادت بدامن سید نعمت الله حصاری که از سادات با کمالات بود و
از صحبتش مستفید شده فرمودند حضرت میر سید شمس الدین اندرابی است این
سید ابراهیم بن میر سید احمد بن سید محمد در صغر سن بلوغ و فصاحت علیه السلام
در خواب بهوش آمده طالب این راه شد ترک ملازمت ترای میفرمود و در
سادات اندراب اثر افزود رفته صاحب اجابت و عوات و مرجع خلایق
کاینات شد غایبانه بسید نعمت الله مراسلات رشته معنوی حاصل نمود بعمل
سال حیاتم الدهر و تارک حیوانات بود باشاره حضرت سید الاولین و الآخرین با فخر
میر سید عبد الله ابن میر سید حسین قمی مناکحت نمود و سه پسر و شش دختر متولد شد

والده ماجده آن صفیه میر سید فضل الله بن سید السادات میر سید حسین همچی برادر حضرت
بابا میر و بیبی است که در موضع دیتی بوده مدفون است خدمت سید بابا داود و احفاد
در محله ملا عراقی هست مدفون است که ارجنه ذکر از ایشان در این رساله مرقوم خواهد شد
صبیه حضرت میر در خانه شیخ بابا داود خاکی بود حضرت میر دی شمسی مشهور است
که از مقبیدان آنهاکران بود کویند شیخ العرفا و المرتاضین حضرت شیخ نور الدین
قدس سره پیش از مدتها از ظهور آن صاحب کمال خبر داده بود آنجناب در صغر سن
ذوق خدا پرستی بهم رسانیده مشغول بطریقه ریشیان شد او بیسی بود بظاهر بکسی التفات
نمی نمود صائم الدهر و قائم لیل تا آخر عمر گذرانید در تورد هم منظر کرامات بود
میگویند که خدمت همایان حسیار میکرد روزی مهمانی در خانه اش وارد شد والده
گفت که ماهی رسیده بود غلیواج برد خدمت هر دی بیبی بابا بر زبان آورد که
اگر ماهی را برای ما فرستادند غلیواج را اجرا را داد ندو اگر شق او بود
ماهی اجرا برای ما فرستادند در همان حالت غلیواج ماهی را گرفته آورد تمام
پیش رو گذاشت ازین دست امور بسیار بظهور می آورد میفرمود که کسانیکه
من بلشتر بدکر پاس انفاس بوده است الحق که دوران قدم را نسخ داشت آخر با
بصحبت جناب حضرت مخدوم العرفا شیخ حمزه رسید و بهره اندوز گردید

فوایدی طلب کردید مشهور است که بعد عمری با شارهٔ حضرت مخدوم کرنت تورد
و راه بسرقی برد بلکه بواسطهٔ حضرت مخدوم و بافل طریقهٔ سهروردیه هم شد
و شجره بیان گرفت بالجمله از عجایب روزگار و بسط فرمودن بر روزگار او اسرار
معرفت و انوار توحید از یگانه فرید نظهور آمده است و بر وفات انبیای عظام
بسیار غایر میشد خدمت ارباب العلما شیخ بابا داود خاکی از اکابر
و دوار دانش در تصانیف خود بنظم و نثر بسیار نوشته است آخر حلت فرمود
در قصبهٔ اسلام آباد مدفن یافت تاریخ عمر روز قضایش را بابا داود خاکی
چنان فرمود تاریخ شیخ دین بود اندرین کشمیر اندر عید توسر بهر نوس
شیخ دین بود آمده تاریخ سال اولین روزی مرد ذی قعده این سال بود
ذکر گویان نیم شب رفته مرض بودش معلل بود تا هفتاد سالش هفت سال
و چهار ماه سالهای عمر او را کرشماری با هلال مزار تمام انوارش محل فیض و
فتوحات است شیخ نور الدین نوربخشی از اولیاء زمان سلطان وقت خود بود بتقوی
و شدت و غلظت طبع شهرت داشت و سلطان در جاهای زور طلب او را
میکاشت روزی در اثنای سیر و شکار عبورش بحیکلی که خدمت شیخ
نیک رشی سکونت داشت افتاد مردم همراهی را دور تر گذاشت مجهولانه جای

خزیده دید که دران وقت شیخ سفره برای سباع و وحوش کشیده اتفاقا
ترسی بر حصهٔ شغالی تغلب کرد شیخ نیک رشی بطرف فرس گفت که ظاهرا
عبور تو روز ظالم بهزاد باشد تا گرفتاری بشغال میکنی شیخ نور و شنیده جانها
دریده در خدمت شیخ حاضر شد و حمد الهی بات و ترک کل کرد و شیخ او را
تا مدت بکارهای ترک عادت امتحان فرمود و آخر بتعلیم کار باطن نمود
و چند روز تربیت خواص فرمود او را قایم مقام خود کرده بنزد کل در لدنت
شیخ نور و زهدی بجای فرستد بسر برده چون آوازهٔ ظهور حضرت شیخ حمزه
مخدوم بگوشش رسید دست از شیخی کشیده بجهت تحصیل لقای سلطان
بجانب حضرت مخدوم دویده خاشیه خدمت و ارادت بر دوش گرفته در
اندک زمانی بواقعات خود تفوق یافت و صاحب حالات عجیبه و غریبه شد
مولانا خواجه شمس الدین بالی اعلم علمای زمان و مرجع فضلای شهر بود
در زمان میرزا حیدر بسبب حق گوئی از میان خواجه اختیار داشت و بحث با
با علمای مرزا بر او غالب شد بدلالت خواجه داود طوسی که شاگرد من
بود بملازمت حضرت مخدوم رسید و محبت اول با خواجه اف شفقه از حرارت
و لباس آنجناب در دولش گذشت کارگر شد و بتوبه آمد و بر اصل سقاطت و زیر

واقف راه شد بود بهمراهی میرزا طاقت بیاورد و راه حرمین گرفت تا نجا
رحلت نمود و آنبود **حضرت شیخ محمد و شیخ احمد** خلف و حید و محرم اسرار شیخ عباس
ملتانی است که از شاهیر پیران طریقت سهروردیه است نسبت خود را بدو
آبای کرام خود بشیخ الاجل شیخ نجم الدین اکبر میرساند مخدوم احمد سفر و
سیاحت بسیار کرد و بحرمین رسیده بعد ادای حج از راه دریا آمده
در لاهور تحصیل قراءت از خدمت شیخ محمد که در اکثر علوم آگاه و در طریقه
قادریه از پیران راه بود و عنان عزیمت بجانب لاهور منعطف فرمودند
بی تکلف در ماکول و ملبوس میگذرانید با وجود کم احتیاطی مردم قبض
قرات بوقت بطالبان میرسانید چون جناب شیخ بابا داود خاکی
از زیارت غنیات ملتان بلاهور رسید بملاقات مخدوم مسرور گردید
محرک توجه او بجانب کشمیر شد در وقتی رسید که غازی خان محاربه با بعض
مخالفان که از هندوستان آمده متعرض حال او شده بودند داشت
در تیوزه توجه و مدد از مخدوم احمد نمود پیر دعا بهدف اجابت رسید و
غازی خان مظفر و منصور باز گردید و اجازت و خلافت او را قبول نفرمود و گفت
اکتفا بر آب و دانه شما دارم و بر تقدیر چنین تکالیف روی بشهر دیگر آرم

عجایب و غرایب از حالات و برکات مخدوم بسیار است منظور آثار بزرگواری
چون رحلت فرمود در محل قطب ابن بوره در مقبره که الحال معروف بمقام
مخدومان است آسوده بالفعل مسجد شکلیر بنام که مشهور بمسجد بقعه واقع است
و فرزند ان صاحب کمال داشته ذکری جمعه از ایشان در محل خود می آید انشاء الله
تعالی **حضرت شیخ بابا داود خاکی** قدس سره آنجناب از مجتهدان کشمیر بوده و
تحصیل علم ظاهر بکمال نموده بجاذبه الهی در خدمت حضرت مخدوم العرفا فایز
و داخل فیوضات و خدمت داد و رابطه فنای فی الشیخ و ترک رسوم و عادات
و رفع ننگ و ناموس بحد کمال رسانیده صاحب تصانیف علیه است مثل در
و شرح آن مسمی بدستور السالکین و قصیده جلالیه و زبانه علیه و غیره با
نسبت ازدواج با ضبیه عفیفه حضرت سید السادات سید میرک قدس سره
که از سادات سلم النبوت بین دیار اند حاصل کرده اند از آن عفیفه اولاد شده
و محرم اسرار پیر پیر گوار بود و مشایخ دیگر هم صحبت داشته حسل سید السادات
میر سید احمد کرمانی و تولانا شیخ احمد مخدوم فاری و میر سید اسمعیل شامی
که اجازت و خرقه قادریه از ایشان یافته و شد و خرقه سهروردیه و دریه همانا از منبع
گرفته در وقت خود در علم و عمل بی نظیر بوده و امر معروف و نهی منکر بسیار نموده

و اکثر بجهت آن در حرکت بوده سکر و بلخان نیز بزیارت حضرات شیرازی آمده
رفته و در آنجا بعد زیارت که تشنگان کعب فیض باطنی و تقاضای طریقه فرقه
از اطراف آن سمت فرموده بکشمیر آمد چون قاضی موسی از دست اهل تشیع
بجهت آورسید باو راه هندوستان گرفت و در حق جهانگیر دعای بد کرد در بنارس
قلع و قمع بنیاد آنها بمردم داد و همراه لشکر اکبر بادشاه معاودت بکشمیر نمود
در راه مرض بهم رسانیده بود همان سال در کشمیر رسیده رحلت فرمود تخمیناً
تاریخ رحلت او و وصول بجنت اول در اسلام آباد بعقوبش مقبره
بود نامی الحال مخلصان بشهر آورده در مقبره مرشد قدس سره دفن کردند مصدر
فیض و برکات بزرگ را قائم حروف گویند که در ایام تحریر این اوراق و ورقی
بخط شریف حضرت بابا داود بدست آمد چون تحریر آن مطلب حال است
درین رساله نقل آن مرقوم مینمود و آن این است این ذکری است بتاریخ آنکه در سال
نهصد و نود و سیم در دور بارک سلطنت سلطان محمد یوسف اسعد الله
تعالی در قریه واره بوره بلده کشمیر حفظها الله عن الآفات و المهلکات
مومنی صالح در وقت دمیدن صبح برای استعداد غسل بهر طهارت کردن
بر کنار جوی رفته بود آنجا مردی معتبر ملبس دید که کتابی بر سنگ نهاده و یکپای

آمدن رسالت پناه محمد رسول الله صلی الله علیه و سلم در کشمیر

در آب مانده بعد از آن آن پای را نیز بر آب مانده چند گام بیشتر رفت و
از نظر آن غایب شد و آن ناظر حیران گردیده که شاید این عزیز درین قریه
مهمان کسی بوده باشد که بمسجد این قریه بیرون تا زیر رفت و من هم بمسجد بروم
و تا با او بجماعت نماز ادا کنم چون بمسجد رفت او را نیافت و تنها
نماز خود را ادا کرد باز همان جا که او را دیده بود رفت تفحص کرد دید که
آن سنگ که قدم آن عزیز بران سنگ بود معطر شده است و نشان قدم در
سنگ پاره فرو رفته است و بعد از آن ازین واقعه اهل آن قریه خبر کرد همه
کس بوی خوش آن قدمگاه را شنیده اند و اثر آن قدم را دیده اند و
هنوز اثر پایان است و دو مرد صاحب واقعه که صدق واقعات ایشان
اکثر مجرب شده بود استخاره کرده اند برای تعلق انگر صاحب این قدم
کلام بزرگوار بوده هر دو بشارت یافتند که آن عزیز حضرت رسالت پناه
صلی الله علیه و سلم بود که بقوت اعجاز خود یا روح دیدن باین اهل
بطریق سیر آمده بود و معطر شدن حجر از اعجاز اوست و علمای حدیث
روایت یافتند که حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم بعد از وفات صوری
هستند هم باندن و روح قوت تصرف سیر کردن هست با جسد و روح

هر جا که میخواهد در اقطار زمین و آسمان سیر میکند والله اعلم بالحقایق کلام
حضرت بابا بعینه از عبارات خط شریف ایشان نقل کرده شد
راقم این سطور محمد اعظم گوید که عجب نباشد که ظهور نبوی دران وقت
محض بجهت اصلاح امور این ملک که از تسلط حکمان بخرابی رسیده بود
شده است قرینه این رو داده آنکه همان سال تبدیل سلطنت و انتقال آن
از حکمان اتفاق افتاده والعلم لله علمه السداد محی البلاد حضرت
شیخ بابا داود خاکی رحمة الله علیه آنحضرت از ترکستان آمده از سلک مریدان خاص
حضرت مخدوم اعظم شیخ حسین خوارزمی بودند تکمیل و خلافت از جناب
شیخ محمد شریف حاصل نمودند مظهر کمالات عالیه شدند غزوات اسلام باتفاق
شیخ خلیل الله بدخشانی مکرر فرمودند در سال بهصد و نود در کشمیر را
بقدوم خود مزین نموده در خانقاه معلی سکونت فرمودند مرجع خاص و عام
اینجا شدند استغراق بسیار غالب بود حتی در اوقات نماز ملکه در ارکان
آن تحریک دیگری خبردار میشدند در هنگامه میرزا یادگار که میان مردم
کشمیر و کسان اکبر بادشاه نفاق شده کار بفتنه عظیم انجامیده بود
جناب شیخ خود توجه فرموده رفع نزاع کردند بعقوبت نماز و قضیه مخالفان

دولت

دولت شرف خصوصا شیخ زاده شهید ساختند و کان ذلک فی
خامس عشر من صفر سنه یکهزار و یک شیخ کامل تاریخ است در زمان
ارشاد آنحضرت اکثر اکابر استفاده از خدمت ایشان می نمودند از انجمله
جناب سراج الملة موید الدین الرضی شیخنا و امامنا حضرت خواجه محمد الباقی
قدس سره که دران عهد بتقریب رفاقت امیر الامرا شیخ فرید بخاری کشمیر را
بقدوم خود مزین فرمودند و اختیار کسب فیض صحبت نمودند و سال از خدمت
شیخ ممدوح نمودند اما غلبه استغراق حاجت را دادا فاده طالبان شد بهر
کیف در سرا فایض الانوار صحن خانقاه معلی آسوده اند از حمل او بنای
عهد بود در اسمان بادشاهی که زنده را در تابوت مرده قرار داده شیخ
را تکلیف جنازه کرد و حضرت شیخ اجازت خواسته جنازه بتکرار و تاکید
چهار تکبیر خواندند آن زنده زنده مرده را آوردند بر السنه خاص و عام مشهور است
حضرت شیخ یعقوب صرفی خلف شیخ حسن کنائی عاصی که از اکابر
کشمیر بود در هفتصد و هشت هجری بوجود مسعود آمده از صغر سن آثار ذکا
و تیز فهمی و بزرگی ظاهر داشت در سن هفت سالگی حفظ قرآن کرده از خدمت
مولانا محمد آبی که شاگرد حضرت مولانا جامی بود استفاده علوم نمود و از ایشان

مخاطب بجامی نامی شد پس در جناب مولانا الشیخ حضرت اخوند ملا محمد که از
عرفای علمای زمان بود و در کرمنشین گذرانید کسب علوم فرموده بجاذبهٔ الهی که
روح مبارک حضرت علی ثانی مکرر جلوه گر شد ذوق مخدومی بر سر سلسله بود از
آنحضرت در خانقاه معلی که مستجیر بود بنیابت و امر دریافت حضرت
مخدوم اعلم شیخ حسین خوارزمی یافته عازم ولایت شده و مخالفت والدین
و استاد که بمبالغه بود سودی نکرد بلکه آنرا هم در واقعه از جناب علی ثانی
مامور شدند از راه با همراهان با چهار رفیق روانه گشتند در راه عجایب غرایب
بسیار از آنجمله تسخیر بود رفقا جوان بشر فرند که وطن حضرت مخدوم بود در سید
بیرون دروازه آنجناب نشست و جرأت درون رفتن نکرد آنحضرت
از انطرف انسان را طلبیده نوازشها نمود و خلقهای شگفتانه که بر خوف در
متعین بود دلنشین معتقد کرد تلقین طالبان بیکی از آنها نمیشد حاضر آمدند
حضرت مخدوم فرمودند که کلام آن جوان علمی زده است باخود تبرستین میکنیم بعد
تعلیم باطنی فرمودند که از جنگل هیزم آورده باشد همان انتار روز داد
از آنجا در ایام شدت سرما شده مامور بپاک کردن متوضای جلگه کنان
شد هنگامه در خدمت حضور مانده داد مجاهده و خدمت داده نظر بر ذات

ظهور ذوق والدین

ظهور ذوق والدین بعد اجازت ارشاد و سیر بکشمیر شد مجرد در سیدن بوطن
ابواب ارشاد و تصرف خداداد بر آنجانب فتح فتح سالکان و فتح
شوق طالبین باستفاده رجوع شده عالمی بتسفید خدمت و صحبت
بجذبه و سلوک شد حضرت ایشان را بعد مدتی باز بسودای ادراک خدمت
مرشد آفاق غلبه نموده عازم احرام حرم ملازمت گردید باستماع خبر
توجه حضرت مخدوم بجانب حرکت غنیمت دانسته براه آنجا اسیان میشود در
زیارت هر دو کعبه شد و در راه فتوحات بسیار بصحبت ابرار روزگار متصل
بمنوره از آنجمله مصافحه شیخ ابو سعید معمر حبشی بوساطت شیخ سلطان علی
اوسی که بدو واسطه بشیخ ابو سعید میرسد و زیارت مشهد مقدس رضوی
در رفع سست و علت قتل سبب که رفضه ایران میکردند بتاثیر نصیحت آن
شاه طهماسب صفوی در اثنای ملاقات او فرمود و ظهور کرامات دیگر و تفصیل
بسند اجازت بود و ایات مجملی از خدمت زلفه الهی مریدین شیخ ابن حجر
و غیره خود در حرمین دیافتن جبه مبارک حضرت امام الامة ابو حنیفه کوفی
در بغداد و صحبت شیخ البرخ شیخ سلیم چشتی و اجازت طریقه ایشان
و عطیات دیگر که تفصیل آن در ثمرات الاشجار است هزاران هزار رحمت

و بکرمشاهی بکشمیر رسید دران وقت بسبب شورش و الیان اسحی
که بغما خدمت ملک دولت آباد یاد دادند کشمیر محل حوادث و آفات شده
بود حضرت ایشان متوجه شده بظاهر و باطن سعی بلیغ نموده ملک را
بمردم اکبرشاه تفویض فرموده و یعقوب خان جک از راه شقاوت
ذاتی مقصد را موزنا مسروع شده بود بسبب امید حضرت ایشان بعد اطمینان
باصلاح شهر برای حفظ دل خود از سفر حرمین اختیار فرمودند در اندک
زمانی خداوند فرموده کتب تفسیر و حدیث و فقه که درین شهر نبود
آوردند مردم را استفیض ساختند بعد عنایات بیرون آوردیم
فی قعده سنه هزار و سه رحلت فرمودند سبع اعم بود تاریخش می
شود در اثنای تحریر احقر این تاریخها یافته شیخ اهل مجد شیخ
او خدوین شیخ الاباطن شیخ بکمال شیخ جمیل تصانیف حضرت
ورسمه علوم بسیار است از انجمله تفسیر قرآن از رغایت تحریر و بسط و
دقت است اما تا آخر نرسید مسلک الاخیار و وامق و عذرا و لیلی و
مجنون و مغازی النبوت و مقامات مرشد که هر هیچ نسخه مقابل حسن
مولانا عبدالبر حسنی جامی است دیگر مناسک حج و شرح صحیح بخاری

و حواشیه توضیح و تلویح و تفسیر دو سیپاره آخر قرآن و روایح و شرح اربعین
و رساله اذکار قدری از انتخاب آبا آنحضرت مرقوم میگردد خلفای ایشان
بسیارند جمعی بعمل خود مذکور میشوند حضرت خواجه ظاهر پرنی سهروردی از سوداگران
بود از قبیله عنایتها و در بردهٔ تجارت سبع هذا بر سنی و زهد و تقوی میمود
و سبب شهرتش این شد که اتفاقا بدرش بتجارت لاهور رفته بود در انجا در خدمت
کنیز السرور مطلع نور حضرت شیخ عبدالشکور که از اولاد حضرت سلطان الاولیا
شیخ بهاء الدین زکریا بود رسیده و عنایات خاصه دیده در حق بعض فرزندان
که در شهر مریض بودند دعائی خواست جناب شیخ دعای شفا کرده هیچ آفت خواجه ابراهیم
عنایاته خواجه طاهر رفیق را قبول فرموده دمو زد عنایات و الطاف نمود حظی
مستقل بر احکام طریقت و آداب خلوت و اجازت و بیعت برای او حواله کرده
و فتوحات را بتقریر امید داد و بریاضات قرار کرد که در مهنس حاضر باشند قبل من
قبل بلا علاقه خواجه بزرگ بعد اشتغال این اخبار ترک دکان نزلدی نگزده بحسب
کسب قوت حلال بدستور گذشته ببازار زیر قلعه آخر حال مریا بنارهٔ حضرت خضر
که حدیث نهر البقاع آسوا قهنیا دش واده اثر دو دکاندازی برخاست و زراعت
اختیار کرد و فتوحات را بتقریر امید داد و در ریاضات و کمالات و مقامات عالیه

روزنها داز عجایب روزگار بود اوضاع و اخلاق ملکیه داشت چون رحلت فرمود
خلفاء و فرزندان برجسته و آراسته کلانست ذکر خیر بندی می آید در محل محکمل
آسوده است تاریخ غره شهر ذی الحجه سنه هزار و یک سنه الحمد تاریخ اوست

حضرت میر محمد داود موسی که از بچگی وقت خود بود و ملهم علوم صوری و خدمت
مولانا شمس الدین پال نمود بسعادت ازلی توفیق انسلاک در زمره خادمان
حضرت مخدوم شیخ حمزه یافت و براه طی منازل سلوک شتافت و از مقبولان الحق
شد و باعث و اسطه هدایت جمعی گردید و استاد خود را بیرزمونی نموده کتاب
شیخ شناسیدی با فاده صوری و معنوی مشغول بود در آسوده

حضرت میر سید احمد فرزند ارجمند حضرت میر احمد کرمانی صاحب مقامات
و حالات برجسته و آراسته و ورع و تقوی [illegible] بلد ماجد خود داشت
ظاهرا در پیش روی مقبره پدر بزرگوار آسوده است سید جمال الدین از خلفای
خاص سید احمد کرمانی است در تصوف قدرت عجبی داشت و مرقع مسلسل بود
وقت رحلت در خطیره جلیه آسوده **حضرت سید محمد رضی الدین** در اوایل حال
کشمیر را بقدوم خود مزین نمود چون چشم ظاهر و باطن از دیدن اغیار می بوسید
و اصلا بجانب بیگانه نمیدید مشهور بین بوسیدن صاحب کرامات علیه و حالات

سامیه بود متبرک و انزوا میکزارند مقبره منیفاش در محله چون مشهور است بمزار
متبرک **بابا مسعود** سهروردی مروی خلیفه حضرت سید احمد کرمانی است
از اغنیای این شهر بود بجاذبه الهی راه نامتناهی در درویش جا کرد و این بیت از او
در دیوان خمیس عراقی برآمد و دستور بلباس درویشی بود و خود را از منسوبان بابا
اسمعیل می شمرد و مذهب شیخ مستور میداشت در راه مردی و جوانمردی شد و از
اصل کار آگاه و منبع روفتن جد بیل نمود در ولایت بخدمت حضرت سید احمد
کرمانی که در محل بلبل لنگر نزول فرموده بود شد و بود و خرد ملازمت مامون شکاره
شد همان شب دید که سرور دین و دنیا صلی الله علیه و سلم بلشکر سهروردی و شیخ خطاب
سهروردیه رسیده در گردن کرده کشتی را میکنند او هم بامر غالی زمان در گردن
کشیده کشتی را میبرد چون بعرض سید رسید ارشاد فرموده اند که الحمد لله تعالی
المنان از شاد در گردن تو کردند همان روز دستار مالی و تاج بر سر آن براه
باطنی مشغول شد و تقید و ورزش اذکار بحدی نمود که در اندک زمانی غبطه
جهانی گردید چون دران نزدیکی مذهب رفض و تشیع درین شهر شیوع یافته
بدلالت بابا اکثری ازین مذهب تایب شده اعاده تشیع میکردند بالجمله
خدمت جانفشانی جناب حضرت سید بدل و جان بجا آورد اما اجازت ارشاد

از خدمت میر سید صاحب مخدوم زاده یافته و بصحبت سید جلال الدین اخلف
الخلفا بسیار نشسته و بزرگان دیگر هم مثل حضرت شیخ حمزه مخدوم و شیخ احمد
قاری و غیرهما بسیار دیده و حضرت مخدوم شیخ حمزه اکثر ذکر شیخ میکرده و
از علوم مستعد اوش خبر میداد با مسعود ادای سنت تناکح نموده فرزندان
صالح که همه اصحاب باطن بودند بظهور آورده و مخلفای برجسته داشت دیگر
چند در محل خود مدفون اند در محله مزوره مزار فایض انوار واقع است مشهور است
خواجه ابراهیم کوکه ملازمی از دانشمندان بی نظیر بوده ملا با فنا در
شاگرد او بوده در سلک مریدان حضرت قدوة الواصلین سلطان مخدوم شیخ
حمزه انتظام یافته روز از هر چیز بر تافته مشغول عبادت الهی شد ذکر چند
از مجاذیب که دران زمان بر منصه شهود از کار جلوه فرمای امر از بودند
عیسی شاه از مجاذیب وقت کشف کوتیه بسیار داشت گویا آینه بی زنگ
در زمان حضرت مخدوم ظهور فرموده امثال بابا داود خاکی در صحبتش
میرفتند و تحقیق اسرار حق نمودند در سال هفصد و هشتاد دیگ رحلت نمود
و پیش از رفتن خود خبر داد و در مقبره حضرت بزرگی بابا در اسلام آباد
جا یافت زینی شاه از قبیله چکان است برادر مسعود چکه در زمان

ی خانه چکه نوکری میکرد در نواحی زنگی بوره که هنوز بوزنگ مشهور است با طوران
صحبت میداشت هر قتی از آسمان افتاده و خانه هستی او را برباد داد و بقی بهوش
و حرکت بود چون در الجمله کمال آمد بر همه و عزیزان میرفت و اظهار مغیبات
میکرد میگویند که در خدمت حضرت مخدوم شیخ حمزه آمد و رفت داشت و کسب
فواید صحبت مینمودند مذکور قحط و صفعات گذشته که در احوال علی شاه نوشته شد
منسوب باوست و سبب ظاهری مردن علی شاه هذه او بود مقبره زینی شاه در
میتهای کامراج مشهور است میان مانک شاه عبد الرحمن نام داشت عالم و دران
و اعجوبه زمان بود آخر با مخدوم شیخ موعد خدمت طلب میگفت و کشف صفا داشت
در اوایل سلوک زراعت میکرد چون بنماز مشغول میشد کاوان خود قبله میراندند
خطا میکردند نظر بوجه حیات امور شهری یافت بر خود خط صاحبه و چون کشید در حساب حضرت
مخدوم بسیار ارادت و پیشانی بر هند پا برهنه میرفت شراب را یکبار باشاره او مورث
شیر دیاند مرکوفته میرست بود چون رحلت کرد در محله رانیواری آسود
شاه بیج چین مشهور به بادی شاه از مجاذیب مشهور الجذبه بود زبانش حکم
شمشیر بران داشت با وصف غلبه جذبه حرف نمیشنید و معرفت را صاف و سنج می گفت
در اظهار مغیبات و حرف جذبات گویا حاکی بود و بیرون خانه در محله ملکوا آسود

بعد وفات هم جلال از هوا و ظاهر بود و هر کرا قسم دروغ میخورد در ساعت بمیرانید
زندیه شاه مجذوب شوریدگی عجبی داشت با وجود آن کار فرمای هوش بود
هرگاه استفسار حال از و میشود منسوب بجاذبان کرده جواب میداد یعنی
زاغ چنین گفت و کرکس چنین خبر داد و بلبل باین قسم ظاهر کرد و گر بزبان
هرچه میگفت بظهوری آمد و راه هواری بالای سر نه تنگ آسوده است **ذکر جمعی از امرا**
و سخنوران که از ابتدای عهد جهانگیر تا اوایل سخن سلاطین جوانبه نرم
آرای کمال همچمن هبرای سرای قیل و قال بودند **شاه فتح الله** از مردم ترابت
خلاصه زمان و فاضل دوران بود میگویند که سیادت هم داشت از ولایت بدکن
آمده احترام تمام یافت و بعد از آنکه بخدمت اکبر بادشاه رسید مورد هنوف
مراحم شاهنشاهی گردید با علی مراتب دولت قرب صحبت داری و منزلت بیروج بود
و در سنه نهصد و نود و هفت در زمانی که اردوی بادشاه در کشمیر بود بطرف
بود و به تب محرق مبتلا شد چون در فن طبابت کمال حذاقت داشت و خوردن هر سه
معالجه نمود هر چند که حکیم علی که از تلامذه شاه بود و از علوم حکمت و حذاقت آگاه
و دیگران از اطبای حذاقت دستگاه منع کردند متبع نگردید و منتهای اجل
گریبان گیر او گشته کشان کشان بعراصل رسانید و بر سر کوهی که تخت سلیمان

مشهور است مدفون گردید حالا از شاه اثر و او فقرنهو اهل تشیع مقبره او را مطاف
و مرجع گردند **ابوالفتح** ممدوح ملا غرفی شیرازی که قصاید غرا در مدح او
دارد و از آنجمله قصیده مشهوره که یک شعرش این است **شعر** میر ابوالفتح آنکه
لوح دانشش بر سر افتم و فاذا نان سرتم و بکرا است هوای این شاه فتح الله
میرزا علی خان ذوالمحرم یک از امرای همایون بادشاه بود طوع زبردست
سلیقه متعدد داشت در سنه نهصد و نود و شش در کشمیر بیگی یعقوب خان ولد یوسف
خان کشمیری بر سر قاسم خان میر بحر سنجوق آورد در جنگ مغلوبه بقتل رسیده
صاحب دیوان است از وست **قطعه** شام جوار چهره گلندی نقاب
تا بیاورد دلستان آفتاب **ماه بابا الفتی** در زمان حکومت جهانگیر
بکشمیر رسیده با حکام ایجا آشنائی در رسید چون بفنون علم آراسته و انواع
کمالات پیراسته بود قبولیتی بهم رسانیده و در قرب سلاطین از اقران در
دیگر اجراء امراد ذهن ارباب داعیه سعی مصالحه بسیار داشت چنانچه قدری از این
حکایات را در اوراق گذشته قلم عبرت رقم نگاشت تا ایام تسلط و اعلای
دولت اکبر بهمچمن هبرای مکلت بیگی بود چون رحلت کرد و در محله بابا بوره در مزار
بابا خلیل آسوده در فنون شاعری ماهر بود و لطف طبعش از حسن معنی ظاهر صور

کذر انش معلوم نیست این چند بیت از و تعلیم آمد نظم از سر کوی تو دل یاد دیده تو میرود
شعله سان ناله بر لب خاک بر سر میرود ٭ حرف شرح درد دل کر آشنای لب نیم
خون از دیده تا دامان محشر میرود ٭ شعله در بر از افتد بلبل آید در خروش
کر بکویم آنچه ما را نی تو بر سر میرود ٭ ایدنا از دست شعر در حلقه ما مرغ شور
با غم از دکان زاد دل سرور بستند ٭ بی روی تو بیرون نیم از دیده نظر یارا کر ذوق تماشای
تو مسطور نباشد ٭ ویرانه دل چون بر تعمیر ندارد ٭ بکذار کر این نکته مسطور نباشد
بکشنه آمده مولانا میر شعلی از اصحاب کمال و شعرای با قبیل و قال بود از ولایت
و بیش حسین شاه قزوینی داشت در نستعلیق نویسی بی نظیر روزگار بود و کسی از آن وقت
مثل او ننوشت فکر شعری هم جسته جسته میکرد این دو بیت از زاد ماهای طبعش
وقت تحریر یاد آمد شعر کل بدستم چه نهی در کف من خار خوش است ٭ این کل تازه
بران کونه شد از تار خوش است ٭ سبو سوده و جم جم دل لوند مرا ٭ چرخ چه آب زند
آتش بلند مرا ٭ سجی موزون محشر سنکین در اطراف نوشته قریب به تکدان
جائی که الحال باغ علی رداحات است ساخته اند ظاهرا مسکن بنکه بدنی او
همانجا است و این میر علی سوای میر علی قلم است که واضع الاصل خط نستعلیق بود و در عهد
مرزا الغ بیک در توران ظهور کرده چنانچه او مطلعی که بخط میر علی نمائی دیده شد شاهکار

رباعی این است
مولانا ماهی سیاه از شعرا و مصاحبان
حسین خان چک بود مردی فقیر و کمنام نحو و صرف را اینک میدانست با آنکه
در هم شکسته قد خم کرده بیوست چون لاله با پیاله و مدام با جام بزم آرای طرب
و شوق افزای اهل شور و شغب بود مقتضای مقام این چند بیت درین هنگام
مرقوم شد شعر عروسی است می شادی آیین او ٭ که نتوان بر روان داد کابین او
بخاموش چهره زبانی دهد ٭ بفرتوت روز جوانی دهد ٭ جوی آب چون عود تر بالکهر
می آتش کر پیدا کند شان بهر ٭ این نیز از منظومات اوست شعر هرکز دلم بغیر تو
مایل نمیشود ٭ وز دیده نقش روی تو زایل نمیشود ٭ دستم به باد جکار آرام
بکو ٭ در کردن بتان چو حمایل نمیشود ٭ مولانا ماهی کاتب نیز از شعرای عهد حسین شاه
بود و در صحبت شاه کستاخی و محرمی بسیار داشت یکباری بجای دخلعت عیدین
با این رنکت سه رعای باسه کرده بود و برای شاه نوشته شعر خلعت شاهی مرا آبی
رسانیدن زین رسد شاه در جواب نوشت ٭ انچنین کم فهم رانی آن رسد فی این رسد
مولانا مهری از شعرای عهد علی شاه بود و استاد و خوش فکرات بهره از فضایل
علم داشت این بیت در منقبت حضرت امیر المؤمنین علی مرتضی کرم الله وجهه از

استغفار او خزانه حافظ بحلوگاه بحر آمد مرتضی پادشاه عالی همتی آقایی است
که برج شرفش دوش نبی است مولانا محمد امین مستعد زاد و بود دش کشمیر است بوفور فهم سلیم
وطبع مستقیم در عهد یوسف شاه پایهٔ اعتبارش بسیار افزود باوصف تجلی بزیور
فضل و کمال بفکر شعر هم اشتغال داشت ایزد بابیات از وست شعر بسوزش عرق
منت آتشی نبود تجلی که کرم را کسیم داغ کجاست جهان از کم شده من اگر
همه خبر است سر دلی که بگیرم ازو سراغ کجاست درین چمن همه بیگانه هم اند ولی
ز بلبلم سخن آشنا بگوش آمد برهمن کرد تو کردم زه کفرم تمام که زایمان خود دم نزم
بسی می آید این رباعی از وست رباعی من خسته نیم بطبع عاشق ناساز
یا گریه که بر روی دوم چون غماز یا نالهٔ که سر بگوش بیگانه نهم من رود دلم
خلوتی محرم راز این رباعی نیز از وست شعر ای سینه ز دو اسی تو آرام
نارستان عسی کده از چشم تو بهار ستان نار تو بکاینات در کار ستان
نیز این رباعی که در تعریف کشمیر گفته است رباعی دو سینه بچشم دل نهان از مردم
دیدم نه بهشت بلکه کشمیر دوم خاکی ز عبیر و مشک آکنده خمیر آبی ز صفا
وجود خود یافته کم در محله آرست مدفون است بیرون آستانه حضرت سید
جمال الدین یا لجمله چون سلطنت ملک دلپذیر جنت نظیر صانها الله تعالی

عن التغییر والتبدیل بجهت شامت تعصب مذهب و انحراف ملت از مردم چک
کی سی چهل سال متصرف این ولایت فردوس مثال بودند با ولد ای دولت
قاهرهٔ اکبری متسلق گشت و نام حکومت محمد قاسم خان میر بحر خلق مافوق سیاهان
کشمیر چند کرد و حند بعضی فتنه جویان کوته اندیش و قلاع و جبال بالاده افساد
اخیال در آمده و جمعی عاقبت اندیشی نمود و اقامت ناظم کرده اند یعنی بحضور رفت نصب
یافته اند و بعضی دیده و دانسته بر اهل بغی و فتنه انگیزی شتافته اند و فتنه سر را بایکار
آورده اند اجمال این قصه این است که چون بعد مراجعت اکبر پادشاه و تغیر قاسم خان میر بحر
صوبه دار کشمیر میرزا یوسف خان که از امرای اکبر شاهی بود تعلق گرفت یکسالی شمار
بضبط و ربط امور ملکی بود آنها بسبب شورش و سرکشی ازاد اعیاری نساخته
و مامور علاقه حضور شد و محمد علی خان صوبه داری یافت قاضی نور الدین قاضی ملک
که بجهت ضبط محال و جمع تعلقات خالصه مقرر بود بنابر مخالفت و مضایقه ارباب
که در صورت ظهور فیر محالات بیم آفات داشتند از سرانجام کار مانوره خود عاجز آمده
شیخ حسن بیک نامی بمعاونت آنها از حضور تعیین شیخ حسام الدین بیگ میر بحر
مقرر نمود که علوفه ستایان مقرر نقد داده جمع محالات را ضبط نمایند یعنی
موجب تردد و خلل احوال عمال که توفیرات و خیانات در میان داشتند گردیده سرکوبش

در کشمیر وجود دزدان و رهزنان

نزد آنستند و جمعی از مردم میرزا یوسف خان کرد و کشمیر مانده بود و تحریک نموده
و گرفتار فریب فرموده با خود متفق ساخت میرزا یادگار که عموزاده میرزا یوسف خان
بود بسلطنت برداشتند طرفه حالتی بر مردم پادشاهی گذشت اما بتوجه جناب حضرت
شیخ بابا والی قدس سره العالی که خود قدوه دین و مجمع علوم فرمودند فتنه آن روز
فرو نشست آخر الامر طرفین در کوهستان یکدیگر مانده میرزا یادگار بسوی رفته
جمعیت
بر باطراف سیر آمده باز از سرکشی گرم ساخت و خیال خام پادشاهی
در سر مشورت خود انداخت و مردم با بخطاهای و مناصب بی اعتباری عطا نمود
بعد از روزی که او در کشمیر باین امر خطیر مشغول شد بندگان اکبر پادشاه بتمامی
از ماهو داده کشمیر فرمودند و پیش از حرکت خود فرمودند ایرالله شیخ
قره بخاری میر بخشی که از سادات صحیح النسب و امرای عظیم الشان بتمام توفیق
و احسان بود روانه کشمیر نموده بودند میرزا یادگار باتفاق توابع و بکار نظر بر ایام
زمستان و انسداد طرق که بهستان فارغبال بتوان بود از استقلال و دگر
منافقت و مخالفت افتاده چون کسان پادشاهی مغلوب شدند حسن بیگ کور
بلطایف الحیل خود را به این شهر آورد و دیگران جندی اسیر و جندی فراری شدند
اکبر پادشاه در راه این اخبار ناگاه شنیده زین خان کوکه را از راه بنگلی و

حادق خان ربا فوج مکمل از راه بونچ و شیخ فرید بخشی را بطریق ایلغار راه داشت
تعیین کرده و خود هم با لشکر منصور منزل در منزل عبور مینمود و چون خواص مردم
کشمیر و جمهور مسکنه این جهت نظیر را نمی بینند حرکات نبودند همه استقبال
شیخ فرید که با معدودی چند قریب بهیره پور با بلغار و رغبت بسیار رسیده
بود نشافته او را تقویت و دلیری مینمودند و جمعی از مردم یوسف خان
از افعال خود منفعل شده در تعاقب میرزا یادگار افتاده بود حکم وصال
رو بدش شده بود سر انجام یافته مردم با دشاهی که سرکرده آنها شهباز خان
میانی و ابراهیم خان کاکر و غیره هم بودند نشان داده میرزا یادگار را
بدست آورده و بقتل رسانیده سر او را از نظر بادشاه گذرانیدند اکثری از
مفسدان بسزا رسیدند و جمعی راه فرار یافتند و بعضی مورد عفو و تقصیرات
شدند بعد از احوال یوسف شاه و سرداران دیگر از قصبه چکاکی این است که بعد
استقرار امر سلطنت بخاندان جهانبانی اکبری بنا که از ارباب دعا دانستند
در حصول فتح کشمیر بی اتفاقات که اینستند از انجمله یوسف شاه با نواع خود بیست
و چهار سال از ابتدای تسخیر [illegible] سلطنت جهانگیری در حضور
و خدمات عمده و جاگیر نایافتند ابه خاد و جندی از دلاوران این دیار نیز

در رفاقت شاه می بودند در محاربه بعضی نبرد خسرو که از پادشاه روگردان شده
بود عجب تردداتی نمایان از یوسف خان و اعوان او بظهور آمد چون پادشاه
در لاهور فتح کرد یوسف خان معزز بمشمول عنایات شد در کارهای سلطانی
جانفشانی میکرد تا باجل موعود درگذشت اولاد و اعوان یوسف خان
بارقتای خود بصورت امر گذرانیده آخر بتعین اکبرآباد مدتی مایده شده
و چندی تنخواه بر ناپذیر بودند و تا الیوم هر دو جا از نسل آنها مردم هستند
و مشهور بجلادت و دلاوری بودند بصدر کارهای عمده شدند باز بر سر اصل
این سخن میپردیم بعد تسخیر ملک اکبر پادشاه راجه تودرمل را برای رفاقت
ناظم و بندوبست امور خیر و ضوابط دیگر در کشمیر گذاشتند بنای قلعه
پادشاهی کرد کوه ماران و دولتخانه که در میان آن واقع است و سال
هزار و ششم باتمام رسید در مدت حکومت یوسف خان یکسال بنای عمارت
بر کوه ماران جانب شمال روی آن بود بعد از آن اکبرشاه باظهار استاد بولومی
نجار کشمیری که پیش پادشاه جای حرف دانست بر تیم خورد و از تغیر یوسف خان
محمد قلی سلطان صوبدار شد او در اطفای آتش فساد مردم چک که از هر طرف
سر بشورش بر میدارند سعی بلیغ نموده یازده سال بنظم و نسق گذرانید بعد آن

قلعه کوه ماران

از تغیر راجه

از تغیر راجه در هزار و سیزده هجری مرزا علی اکبر بنظامت کشمیر سرافرازی
یافت قحط عظیم در زمان او زود او گرفتار خلقت روبه ویرانی نهاد
خزانی ملک و حکایات آن وقت از آثار و کارات و سامان حکومت رانی
کرد و در نظامت او در سنه هزار و چهارده هجری اکبر پادشاه رحلت
گزین شد شصت و چهار سال عمر یافت و پنجاه و دو سال سلطنت
هندوستان و فتح بلاد و اقتدار کرد و ایجاد ضوابط و قواعد و دلالت
کشیده ملایک رفعت اکبرشاه تاریخ است ملا مظهری کشمیری چنین
تاریخ یافته است ع پادشاه اکبر پنجاه و دو سال عدل او ظلم زحل میهای
سوخت هر کجا رخشش رخشش لعل راند خسروان را جگر گردون طاقی
سوخت ناگهان با واجل بر شمع خورد جامه فانوس بزم آرایی سوخت
دولت شاهیش چون جا گرد کرم نعره زد گردون که خیز آتشی سوخت
مظهر از صاحب قران تاریخ جست گفت ازین حسرت دل جغدی سوخت
احوال حضرات که آخر عهد اکبر پادشاه در کشمیر بر روی روزگار بودند و
دران وقت رحلت فرمودند بدین موجب است اهل رشد با
از مرتضای وقت بود در سلک تربیت یافتگان زبدة المرتاضین

هر دی رشیشی با بارا و یافته روی از لذات و راحات برتافته همگی دل بر نفس
کشی و مخالفت او نهاده داد ریاضت و عبادت داد چون رحلت کرد در قصبه
بجباره در خطیره که حضرت سید السادات محمود فریشی اند متصل آن مدفون یافت
رحمة الله علیه **مصرع فیض ذو الجلال اخوند ملا جمال** بحر مروزگار و علامه اسرار الوجود
در علوم دینیه شانی عظیم داشت با کمال شغل علوم خاطر مبارک را اکثری بجانب
طی منازل زهد معنوی می گماشت ارادت معنویه در نشأ الکوت در خدمت
بابا فتح الله که ذکرش گذشت دست نمود شب و روز عاشق خود را صرف
درس علوم ظاهری و باطنی میفرمود در جناب حضرت شیخ المشایخ شیخ نور الدین
ظاهرا اجازت داشت شبی برویت سرور عالمیان علیه افضل الصلوة والسلام
مشرف شد عزیزی را دید که در پهلوی آنحضرت قریب جا یافته است حضرت رسالت
فرمود که ای جمال این شیخ نور الدین است کلامی که این کرد کسی بکرد آن
نمیرسد بالجمله اکابر مشایخ وقت مثل حضرت بابا نصیب و شیخ اسمعیل حسینی
و امثال ایشان از خدمت مولانا مستفید بودند علمیات جسمانی هر کرنایل
نبود گوشت کمتر میخورد بکرتبه بی تکلفی و فرش بوریائی میساخت میگویند که یک صبیه
حضرت بابا فتح الله در عقد مولانا نیز بکتو برادر بزرگوارش مولانا کمال الدین

بود چون رحلت

بود چون رحلت نمود در کشمیر آسود والعلم عند الله **مطلع انوار لا بزال الجوز**
ملا کمال برادر مولانا کمال است حلال دقایق و کشاف حقایق بود نسبت
علی غالب داشت چنانچه برادر خالیقدرش را جهت تقوی لامع بود با وصف آن
مجموعه علم و عمل و زهد و تقوی بود علاقه دامادی بخدمت بابا فتح الله بارادت معنوی
جمع کرده سلوک باطن در صحبتش نمود بعد آن در خدمت خواجه الشهید قرار
که از احفاد اخیار قرب پروردگار حضرت خواجه عبید الله احرار است رسیده
و بهره مند کمالات گردید در نشأ الکوت و لاهور مسند افاده علوم برآراست و
عالمی از فیض جذبه نفسش بصاحب کمالی برخاست و رئیس جن و حکیمان آنها در مدرسه
او مشهور است و کرامانش در افواه مذکور حضرت مجدد الف ثانی شیخ احمد سرهندی
فاروقی هم اوایل حال کسب علوم صوریه در صحبت او کرده و علمای بسیار مثل
مولانا عبد الحکیم سیالکوتی از خدمتش مستفید گردیده چون اجل موعودش رسید
در لاهور رحلت فرمود و همانجا آسود در سنه هزار و هفده تاریخ وصالش
چنین است **تاریخ** ملحق حق قطب تاج اولیا ملا کمال **شیخ عبد الکریم** از طبقه
ارباب حرفه از کشمیر بود بتوفیق الهی و سعادت متتابعی مرید شیخ فتح الله شده
و جذبه بهم رسانیده بستر تکلف را بید از ارباب تکلف بود و برای ستر حال و

قوت عیال هر سه پری بکرد یک دیگ بیشتر و نخت یک دیگ بفقرا میداد در ایام
قحط که بشدت بود کنایشی از استقلال و کثرت دی اصلا نمود و یکی از اکابر
یعنی خواجه محمد رفیق فتح کدلی قدس سره در خواب اشاره سرور کاینات را باستدعای
توجه از شیخ عبد الکریم یافتند بموجب آن مردم رجوع باو نمودند و الحاح و تضرع
بسیار فرمودند و مجرد دعا بدعا بحصول پیوست این معنی موجب ظهور استهانتش
شد در محله علاء الدین پوره بر سر تکمه آسوده است **حضرت میر محمد خلیفه**
اخلف الخلفاء جناب حضرت شیخ یعقوب صرفی است در سفر دوم جمیع اصحاب را
حواله تربیت او فرمودند همه اصحاب رجوع بخدمتش نمودند بعد وصال حضرت
ایشان هم قایم مقام بود و غیر از یک کرته تمام سال نمیداشت در ابتدای بکمال
سنت همت بر امر مجاهده میگماشت آخر ها باستدعای والی بکلی از کشمیر رفته
در بکلی سکونت نمود و سلطان آنجا خانقاهی برای او بنا کرد تا بود بارشاد
اشتغال داشت جهارم محرم سنه هزار و هفتاد رحلت فرمود حالات غریبه در ریاضات
عجیبه داشت **شیخ اسماعیل جشتی** از نمود اکر از اذای این شهر بود اولا
بتحصیل علوم مشغول شد و سفر اختیار کرد و در خدمت کثیر البرکت مولانا جمال الدین
کرد کرش گذشت تحصیل و استفاده نمود و از صفای احوال و کمال فرح او را بسیار می ستود

آخر الامر

آخر الامر در صحبت شیخ ندا آگاه شیخ نور الله که از اکابر حضرات جشت است افتاد
و روی ارادت در خدمتش نهاد مراتب سلوک را طی کرد و از جناب میر عبد الله
بلخی نیز مجاز شده همعنان سعادتمند و ارشاد مراجعت بکشمیر فرمود و گوشه عزلت
و خلوت را اختیار نمود استغراق بسیار داشت و هرگز سر را طرف بالا نمی افراشت
و التفات بکسی نمیکرد دوازده سال در یک مدرسه بدادمت کرد تاک انگوری
بالای آن مدرسه بود که سایه بر ساکنان می انداخت روزی قطره آبی از آن
تاک بر کتاب آن برگزیده ایزد پاک افتاد متحیر شده حاضران او را از تاک
سایه او مطلع ساختند مقبره اش در بلکواه بالاتر از مقبره قاضی موسی شهید است
و نزدیک بمقبره مولانا جمال الدین سر راه واقع شده و احاطه ندارد بسیار
با برکت است **شیخ محمد یوسف بانجی** از قبیله بنجار بود بعنایت الهی هدایت یافته
ارادت جناب حضرت شیخ یعقوب صرفی حاصل کرد بر راه سلوک آشنا شده راه
جریده گرفته و سفر بسیار کرد و مشایخ بسیار را دید و بخدمت نمود و بهره وافر یافته
بعد مراجعت بکشمیر در قصبه باره مولد متوطن گردید و همانجا در سال هزار و هفتاد و ده
امجد مشایخ تاریخ است **خواجه بهاء الدین محمد خوارزمی** الاصل است بقصد حج مشرف شده
بعد احرام شوبات وارد هند شد چون بغنون آداب آراسته بود در سلک ملایی گیر

بازداشت

منتظم گردید بجاذبه الهی ترک منصب کرده در سنه ۹۹۲ وارد ایجی شد در محله بلدیر
ساکن گشت و مرید خدمت میر سید اسمعیل شامی شد و بنا بر بعض وارداتی عیال را
گذاشته بدهلی رفته در انجا در سنه ۱۰۰۰ رحلت نمود **شیخ روبی بابا رح**
از خوردی باز بعجز و نیاز ذوق بندگی خالق بی انباز کار ساز داشت بجذبه الهی
در خدمت حضرت مخدوم شیخ حمزه قدس سره رسید و شیخ آنجناب را در خلوت
خود دیده بود بهتر از آن یافت و مرید شد و در اندک زمانی ترقیات بی نهایت نمود
مرتاض بسیار بود یکصد و بیست سال عمر یافت از انجمله یکصد و نه سال صایم الدهر بود
روز رحلت هم افطار نکرد و روزه داشت غیر از یک شربت لبینه از خود بیزی تکلفات
عالی همت بود در محله جبه گدل مدفن قرار نمود محل فیض و زیارتگاه خاص و عام است
خدمت بابا نصیب در خدمتش بسیار رسیده و کسب فواید جزیله نمود **ملا نا**
میر افضل از اشرف روزگار بود و علم وافر داشت و متبحر و دقیقه یاب
بود داخال بابا داود خاکی در خدمتش تلمذ میکردند بعنایت الهی توفیق السلوک
در زمره مریدان حضرت مخدوم شیخ حمزه قدس سره یافت و به پیدائی ناپیدائی
سلوک شتافت در اندک زمانی بر اقران فایق شد و از خاصان الهی گردید باشاره
رسالت پناهی که در خواب مورد الطاف فرمودند در صبح بی ظهار از خدمت پیر بزرگوار

نصدیق آن یافت

نصدیق آن یافت با مرایشان راه حرمین گرفت و در انجا رسیده غیاباً بست
بی نهایات دیده رحلت کرد و همانجا مدفون شد رحمت الله رحمة واسعة **خواجه**
حسن قاری بلدیری نشست بهره وافر از علوم بود و کسب قرات بیشتر میکرد
از خلفای عبد الملک قادری نمود و همیشه درس میگفت بجاذبه الهی در خدمت
حضرت شیخ حمزه رسید و شغف اندر بیعت و تعلیم باطنی گردید مجاهده بسیار کرده
و تبرک اشتغال برداشت و همگی همت را مصروف یاد حق ساخت و اکثر از روحانیت
سرور دین و دنیا علیه افضل الصلوات والتسلیمات والثنا فیض مآب میشد
و مرجعیت بهم رسانیده و آخر ها در موضع شیوه که از قریات مشهور زینه گیر است
گوشه نشین شد و همانجا مدفون گردید مقبره اش محل فیض و زیارتگاه است
حلاوت بخش خاص و عام **خواجه اسحق قاری** برادر خواجه حسن است او هم
از علم قرات حظ وافر داشت و همیشه بصحبت ارباب باطن بر دو برادر مایل
بودند و با شیخ احمد نام عزیز یکه صاحب جذبه و فتوح باطنی بود ملاقات نمودند و از
چیزهای غریب دیدند و بفواید رسیدند بعد آن بچندی بجناب مخدوم العرفا
باریافتند و این خواجه با دیگری هم از قلندران آشنا بود و یا مراد و مرتکب شغلی
که شرعاً جای سخن داشت شده چون بخدمت حضرت مخدوم رسید از آن امر بکشف ایشان

ممنوع گردید و بر توبه مستقیم ماند و از صادقان این راه بود و روزی بنا بر حرکت
سهمی چند تازیانه با مرشد مخدوم خود داصلا تغیری بحالش راه نیافت و به بشارات
قبول توبه افتخار حاصل نمود و بیست و دو سال در مقام شیوه بغربت و
انزوا گذرانید آخر ما خود را بشوق تمام بحرمین شریفین رسانید بوادی منا سک
حج بیکسال و شش ماه در جوار رسول الله بسر برد و همانجا جان بجانان سپرد و
در بقیع مدفون شد رحمة الله رحمة واسعة **شیخ حسن** از قریه چند پوره
از مریدان خاص حضرت مخدوم بود و مرتبه فنا فی الشیخ حاصل داشت و شیخ را
هم عنایت بر حال او بود از کمال اعتقاد هر نفس در هر کار بسم الله دیا
حضرت مخدوم بر زبان می آورد و باین سبب فایده تا برد **شیخ**
بهرام کوسکی از پخته کاران دنیا بود و توفیق سلوک در خدمت حضرت مخدوم
یافت و دل از همه برتافت و بر روی کل از دنیا حاصل کرد و با مرهیزه
که تکونیه او تر منتهای کامراج بر سر چشمه سکونت کرد و انزوا نمود و مسعود
جبک برادر زینی شاه مجذوب که از مخلصان حضرت مخدوم بود خدمت او
میکرد و در همانجا غاری کند در نفس کشی کارهای عجب بظهور آورد تا انقضای
حیات در طی مقامات سرگرم بود و در همان مقام رحلت فرمود **شیخ حیدر**

لاری تیله مولی

لاری تیله مولی الحال بگرادی لاصل و بسید صحیح النسب بود در صغر سن
والد ماجدش از دنیا رفته بر ورش از عموی بزرگوار خود یافته با مرور
کاینات صلی الله علیه وسلم داخل مریدان حضرت مخدوم شد و صاحب
ریاضات و کرامات باهره و اکثر اوقات جنیان از خدمتش استمدادی نمودند
نسبتها در احوال هر خود دارد و از اکابر خلفا و از مقبولان حضرت مخدوم بود
خواجه حسن باری و مخدوم علی زینه از تربیت یافتگان وی اند و در سنه نهم
بر کنه لار آسود **شیخ بایزید شعنا** از پیر کنه آنجا است مرید حضرت مخدوم شده
سیاحت بسیار کرده ملکه بحرین هم رسیده زاویه نشین بود و آن زاویه
در و دریچه داشت روزی حضرت مخدوم قدم در کلبه اش گذاشت جالبش
دیده شاکر گردید بعد آن یکی از مخلصان در نگر در دریچه آن کلبه افتاد
شیخ بایزید قبول نکرد گفت بنظر حضرت مخدوم همچنین بی در و دریچه در آمدست
و اینان بهمین دستور مسلمان و امری نکردند و نمیتوانم مرتکب خلاف
منظور اینان شد سبحان الله اطاعت پیران و مراعات نظر خاطر
اینان بچه درجه بود و جانبازی تا کجا از مریدان ظهور می نمود **موسی حاجی**
مخدوم فرزند ارجمند حضرت حاجی احمد قاری است از غرایب روزگار بود

حالات عجیبه داشت از فیوض و رسوم آزاد و بنیاد هستی او بر باد گاهی رو بجنگل نهاد
و گاهی بسکونت خانقاه تن میداد یکباری بلاهور رفته چون در آنجا قبول نیست
با آن مقبول الست و دفع او بضرب دست موجب شهرت نبود مراجعت
بکشمیر فرمود و جمعی استفید ساخت در مقبره والد بزرگوار آسود مولانا شاه حسین
بجاذبه الهی و درین راه آمده است ارادت در خدمت شیخ بابا داود خاکی نموده
اما با حضرت هردی بابا زیستی نشسته و اینسان را بر صحبت میداشت اکثری مغلوب حال
میشد و نعره میزد مدتی بیهوش می بود و از احبا احوال آینده میشنود و اکثر با غوث
و عروس و ابکاری نشست حضرت هردی بابا زیستی فرمود که پنبه و آتش
یکجائی توان گذاشت پاره آتش در میان پنبه گذاشته نزد ایشان فرستاد
اصلا یک ذره از پنبه نسوخته بود شیخ حاجی اوتر از مریدان قدیم حضرت
بابا داود است تمام زهد و تقوی بود توفیق زیارت حرمین یافت بصوم نهار و
قیام شبهای تار میگذرانید پیاده بسفر حج میرفت و در سفر افطار نکرده
نه در رفتن نه در آمدن چون مراجعت نمود در قریه آهوپر کنه کردهن اقامت
فرمود و همانجا آسود شیخ یعقوب کشمیری خلف الصدق مولانا ای شهید
قاضی موسی است عالم عامل و فقیه کامل بود و در تقوی ثانی داشت بعد شهادت

مولانا حاجی محمد صالح

والد بزرگوارش

والد بزرگوارش چون بنیاد جهان بر هم خورد و سلطنت کشمیر تعلق بسلاطین
چغاتیه گرفت بنابر استحقاق و راستی و لیاقت بمنصب قضای کشمیر مکلف شد
طوعا و کرها اجابت نموده در اجرای احکام حتی المقدور سعی فرمود و عمر گرانمایه
بود و مراعات تقوی و افتا و علم صوریه هم میفرمود شیخ یعقوب کشمیری جواب
و اسباب کلامی را فوق زهد و خدا پرستی بهم رسانیده و طریقه ایشان گرفت
گویا اویسی بود آخر با ارادت حضرت بابا داود خاکی اختیار نمود کاوی
وقت حاجت خادمان بجهت نمک آن کار را فرو خستند و کلاه بر صورت شیخ
استاده عرض حال کرد شیخ خدمه را از فروختن کلاه منع فرمود تا آخر عمر
نمک نمود حیوانی هر گز نمی خورد ماهی بدریا بش آورد و دفع و بعث آزردی
نمود شیخ کرد نگفت که برای اثر نمک در آب شوید بمجرد رسیدن آب آن
ماهی بدریا جان یافت و در آب رفت ازین دست حکایاتش بسیار است
و در بر کنه مانگل قریه وانی کام آسود است در سال هزار و پانزده از دنیا گذشت
جهانگیر بادشاه نور الدین سلطان سلیم نام داشت بعد رفع عیان سلطنت
و تاج و تخت را زینت بخشید جلال الدین محمد اکبر شاه بعد از تسخیر کشمیر هفده
سال بر دست سه بار بکشمیر آمد و این جهانگیر شاه ملک دیسر و شکار کشمیر نزول

اجلال نموده است و رعیت پروری و آبادانی ملک و تعمیر و ترتیب قلعه و عمارت
بطرف تالاب خصوصاً فیض بخش بنا فرموده و چشمه سار را آباد کرده فواید
منافع بسیار بمردم رسانیده و در تاریخ یکهزار و پانزده که سال دوم از جلوس
پادشاه است ۱۰۱۵ حکومت کشمیر بنواب قلیچ خان رسید و تا مدت سه سال
ایام حکومت خویش بسر برده در نظم و نسق شهرهٔ ترویج اسلام و رعیت پروری
بی نظیر بود چون معزول شد در تاریخ هزار و نوزده بهاشم خان مفوض گردید
تا مدت سه سال حکومت رانی بکار برد و از تغیر او که در هزار و بیست و دو ۱۰۲۲
بعمل آمد ۱۰۲۲ تعلق بنواب صفدر خان گرفت او تا مدت دو سال هرچه توانست
در رفاهیت خلق الله و عدل و احسان سعی نمود در هزار و بیست و چهار ۱۰۲۴ صوبه
تعلق بنواب احمد خان یافت تا مدت دو سه سال تا توانست سعی رفاهیت خلق الله
و عدل و احسان کرد و دران ایام بحسب تقدیر خالق الانام در سنه هزار
و بیست و چهار آتش قهر الهی و تند باد سخت نامتناهی وزیدن گرفت یعنی
آثار باد و وبا و طاعون ظهور نمود و کار بحالتی رسید که کافه برایا مضمون آیه
کریمه یوم یفر المرء من اخیه و امه و ابیه بر صفحات روزگار معاینه نمودند
تکفین و تجهیز یکی بدیگری مجال نشد حسن شال نام مردی متمول بود تمام متعلقانش

بدرجه شهادت رسید مواشی بیعدد داشت بجهت عدم تصرف مالک روی بجنگل
نهادند این حادثه تا چهل روز می افزود قریب دو سال خان مذکور کارفرمای
حکومت بود در سال هزار و بیست و هفت حکومت بدلاور خان مفوض شد
و هنوز مردم تایب نگشته بلکه اهل تشیع از تعصب باز نمانده اقربا و یاران
خاص حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم به بی ادبی یاد میکردند و چیزی بر درها
می نوشتند باز باد سموم قهر الهی در رسید مقدار ده دوازده هزار خانه سوخت
بسبب واقعه آتش بر باد رفت مسجد جامع کلان بنا کرده سلطان سکندر بت شکن
درین حادثه نیز سوخت چون دران ایام جهانگیر پادشاه وارد کشمیر بود
اهتمام تمام در محافظت آن فرمود لیکن تقدیر کار خود کرده حیدر ملک در
در تاریخ خود می نویسد که سنیان بعلاقه تهمت سوختن خانقاه جدیل
مرا و خاندان مرا متهم بسوزانیدن مسجد جامع ساختند و این معنی را بگوش
پادشاه رسانیدند ازینجهت بامر پادشاه تعمیر مسجد را بر گردن آنها بستند
و پدرش ملک محمد ناجی سعی زیادی کرد سر نو تعمیر مسجد بدستور سابق نمود
و تعدد بنای مسجد تا تاریخ مزبور ازین چند بیت که دران وقت گفته اند
مستفاد می شود شعر نخستین مسجد جامع ز شه اسکندر ثانی ؛ عمارت یافت

و نکته شوخت از تقدیر سبحانی ❊ و کرباره حسن شاه انکه بود از دل پاک او ❊
بسند بانی این مسجد هم از توفیق ربانی ❊ ولیکن از دو جانب بی ستون آراست
نی سقفش ❊ نزابراهیم احمد ماکری شد راست تا دانی ❊ ز هجرت نهصد و نه بود
تا دور محمد شاه ❊ که این جنت سرا شد زینت دین مسلمانی ❊ بتاریخ هزار و
بیست و نهم از حضرت سید ❊ بروز عید روزه سوخته نوبت ثانی ❊ ملک حیدر
رئیس الملک در عهد جهانگیری ❊ نهاد از نو بنایش باز روز عید قربانی ❊
جو تاریخ بنایش جست گفتا هاتف غیبی ❊ نهاد از نو اساسش باز گاه
عید قربانی ❊ تا دولت چند سال دلاور خان بمقتضای وقت و حال اعمال
نافعال بوقوع آورده جرأتها بکار برده معزول گشت در سال هزار و
بیست و نه پادشاه اول بهار از راه بوچ که در زمستان باهتمام علی ملک
برادر حیدر ملک صاف شده بود باهتمام لشکر داخل شدند ارادت خان
صوبدار شد دو سال هر چه ارادت الله بود از وی صادر شد نزدیک
ناوه پوره جائی که آنرا سونتی پتن نام نهند و بکنار طرف مغرب جائی است
که آنرا ترشن مرگ نام است بنای عمارت نموده بود و در طرف
مشرق آن باغ بر جها و زینه پایه های سنگین بر پا داشته چون در آن عهد

کشمیر

عمارات اکثر از چوب بود بهجر های عمارت نوعی ساخته بود که خدوهای دیگر
شود گویند که آن نجار کار کن را دست بریدند تا در جای دیگر مثلش نسازد
و صله اش هم بسیار داد چون ایام حکومتش گذشته شد نواب اعتقاد خان
او دایل سال هزار و سی و دو بکشمیر آمد و عمل او ضرب المثل این ولایت است
فتح بوچ در عهد او شد و بنای مسجد جامع کلان در بوچ باهتمام حیدر ملک
صورت گرفت مردم چک در عهد او بسیار کشته شده اند و هر جا که خبر
اقامت چکان می شنید مردم را تعین می نمود و حبس و قتل آنها می فرمود
و در پیش دروازه خود فوج فوج و گروه گروه آورده بقتل میرسانید چکان را
چون دانه نمالی از انبار بیرون می آوردند درین عهد قوم چکان از طمع ملک
گیری دست بشسته و کنار شده و بوجود عدم گرفتند و از داعیه نمی عزت
بزمانه بینه مزوری و حمالی و هزار عزت اختیار کردند و در زمان اعتقاد خان
نور الدین جهانگیر پادشاه در شهور هزار و سی و چهار بار بکشمیر آمده چندی
بعیش و عشرت گذرانیده او دایل سال سی و پنج باز روانه هند و ستان شد
باز در سال سی و ششم نزول بکشمیر نموده و از ابتدای جلوس تا آخر وقت
هفت بار بکشمیر رسیده و هر مرتبه ترتیب باغات و تعمیر عمارات نموده این بار

مرتبه اخیر نود و بیست و هفتم صفر هزار و سی و هفت بسرای جهانگیر هنی مرحمت
اذکشمیر عازم هندوستان در قصبه راجور رحلت نمود در رفعت پادشاه فردوس
از میان اهل خط افضل العلما مولانا محمد رضا المشهور بحکیم دانا و کمالات دستگاه
مولانا حبیب الله میر عدل از مقربان و دبازمان مجلس بودند و از کارپردازان لشکر
میر ملک میر شکار هم باز سلام و عرض صدقات بالتماس نورجهان بیگم حیدر ملک جاروبه
را همیشه مامور بخدمات مینمود خطاب رئیس الملک چغتائی داد و این حیدر ملک
در ابتدا لوسات مهر النسا بیگم منصب یافت بوطن خود بسر طرازین داری تعین شد
چون در کشمیر بی نظیر رسید ترتیب بعضی امور بقدر وسعت نمود و تلاش مرمت
جوی بجه کول آورده ملک جلال تهکو بجهت مسجد جامع کلان و سکنه
محلات که بی آب بودند کرد و در آبادی جدید میل و اهل آن که تا حال ویران
بودند هم تقصیر نکرد و خانقاه شمس ملک بود و بجادنه آتش سوخته بود
حسن ملک ابن محمد ملک از سر نو بنا کرد و بود و بالجمله اعتقاد خان در صوبه داری
خود هر چند کارهای دست بسته بظهور آورد بتخصیص قلع و قمع بنیاد حکمان
که مظهر افساد بودند بخوبی نمود اما اکثر بدعات و ظلم را درین شهر مبدا کرد
بجهات کثیره قافیه آرام مردم را تنگ ساخت و افتراعات بی نهایت بر رعیت و

عراقی که ساخته دولت

مزارع چه که بر سکنه شهر هم از بابت سلامیانه در رسوم عمال و اخذ و جز زیاده
بر حال و طرح گل زعفران و تکلیف حمیدن آن با اکثر اعیان و امور دیگر و ضبط
میوه باغات مردم و تکالیف دیگر بنحوی جاری نمود که مردم از حیات خود سیر شده
مستعد فرار ازین دیار گشتند چون این حالت بعرض پادشاه رسید در اول
جلوس حکم تغییر او فرمود و تدارک واقعی بظهور آورد چنانچه در صفحات
آینده مرقوم کلک عبرت سلک میشود انشاء الله تعالی **قدوه ارباب جود**
خواجه مسعود بانوری از طبقه تجار بود در عین شغل کار و بار توفیق طلب
بر ورد کار یافت و بویرانه دراز خانه بشتافت و می اطلاع احدی سه ماه
که دو نیم جلد است گذرانیده و باشاره خضر علیه السلام میل ارادت حضرت
بابا داود خاکی بهمرسانید چون بخدمتش رسید سر گذشت از اطراف شنید
و مامور بخلوت شد و در ملازمت ایشان بصحبت زبدة العرفا هر دی رسیدن بلا
هم فایز گردید و از خدمتش نیز موکد بملازمت شیخ شد و کسب کمالات سلوک بحد و
جهد نمود و بقیه عمر در وطن خود که بانورست سکونت فرمود قوت از حاصل
زعفران داشت و همت را بکمال احتیاط و زراعت میگماشت در وقت خود از اصحاب
کشایش ممتاز بود و فتوحات را صرف فقرا می نمود اصلا بمصارف خود و اهل بیت خود

ازان نمیداد در کسیف اسفراین آیتی بود تاریخ در سال هزار و بیست و
یک رحلت فرمود و رقام خود در قصب با نور آسود فیض و برکت بلکه آثار
جذبه انور مقبره اش ظاهر است اولاد و خلفای برجسته گذاشت که ذکر چندی در
محل خود می آید شیخ محمد نصیب خلف الصدق حضرت مولانا سنگ کنی
که ذکرش گذشت جوهر خدا دانی و مورد الهامات ربانی بود تربیت صوری و معنوی
از خدمت والد ماجد یافت و همانا که از خدمت حضرت ابن شیخ یعقوب صرفی
هم استرشاد نمود در جوار والد ماجد آسود جد هفتم شیخ محمد امین که جد مادری
راقم حروف است حضرت مزار کرد طاوس از بحیای این شهر و مقتدای دیر سنتش
بقاضی میر علی که بیع طبقه قاضی شهید به است میرسد بصحبت حضرت مخدوم شیخ خرد
رسیده است ابا ارادت در خدمت بابا بود او دکا حاصل کرد و بیوان ارشاد
حوالهٔ سید عالی مرتبت میر اسمعیل شافی بدر خواست ایشان شده و طریقه علیه قادریه
را خوب و از زیده و نام سید مزبور مسند آرای این سلسله دین شهر هند و لوازم
آنرا کما بطهور آورده و طریقه را جاری ساخته از علم و عمل بهره موفور داشت
صاحب تمکین بود و شانی عظیم حاصل نمود در ماکولات و ملبوسات احتیاط
واقعی میفرمود اصلا بیرامون امور سکر نه گشت مشهور است که یکی از بزرگان آن وقت

که سماع مشغول و بآن مشهور بود بدوق و بدلش آمدن بصحبتش
نداد و بیرون بر نیامد آن بزرگ شقه نوشت که ما از اشتیاق شیخ
خدمت میر نازک بر نشست آن شقه تحریر فرمود که ما سوختیم و خاکستر
شدیم و بر باد رفتیم الغرض خدمتش در ریاضات و اجتناب از اقران
خود ممتاز از بغیر نماز جماعت حرکت نمیفرمود مریدی التماس نمود
که زن خود را در ش که با او شرکت داشت غایب بود قبول نکرد دیگری
میوه بباغ خود با ظهار حلال آورد نخورد گفت که معلوم نیست که حق خراج
عشر کما هو ادا کرده باشی یا نه حالات تمام کمالاتش از کنجایش تحریر و
تقریر بیرون است و کرامات و برکاتش از حد افزون سلسله علیه قادریه
از انوار او ترویج یافته تا الیوم جاری است ذکر بعضی اجداد ایشان
که بسجاده بودند در محل خود مرقوم می شود در سال هزار و بیست و دو
جانوری عجیب الخلقت و غریب الهیئت در محضر عامه در مسجد جامع
هرمنیده بچهار اسطوانه مسجد طواف کرده در ان نزدیکی خدمت میر
نازک قضا کرد همان جانور و سه مرتبه دیگر بهمین نهج باختلاف مکان
در مسجد جامع طواف نمود هر مرتبه حادثه عظیمه رو داد یکبار طاعون

بار دوم قحط اتفاق افتاد تاریخ وصال حضرت میر را تقیاً تقیا مکرر یافته اند
رفع الله درجاته ورزقنا الله برکاته **شیخ بابا عبدالله** فرزند ارجمند بابا مسعود
نروری است یگانهٔ وقت بود در علم و تقوی و فقه و ورع و مرجع خلایق و منبع
حقایق و اولاد با کمال داشت کشف قلوب و قبور گویا در دست او بود
زد چه تند خو و ستیزه رو داشت از دست او متاذی می شد هر چند مردم تحریک
دفع او میکردند میفرمود که چرا این بلا بر دیگری بیفتد **شیخ بابا حاجی**
نخل برومند حضرت بابا مسعود نروری است صاحب استعداد عالی بود بمرتبهٔ
ارشاد رسیده و در کشف و کرامت و ریاضت و استقامت شان عظیمی داشت کوه
عبادت بود **شیخ بابا ابراهیم** نیز فرزند سعادتمند بابا مسعود است بلند احوال و
احسن المقال بود بامر معروف نهی منکر اشتغال می نمود **مولانا شاه گدای**
مولدش موضع کرنکشون از توابع سوپور است بتقریبی ساکن شهر شد روزی گذرش
در خانقاه حضرت شیخ احمد قاری افتاد خدمت مخدوم حاجی موسی که ذکرش
گذشت مشغول افادهٔ صوری و معنوی بودند و نظری بجانب او هم نمودند متاثر
شد و التزام صحبت و خدمت ایشان کرده بعد تحصیل لوازم علوم دینی تلقین
اشغال باطنی یافته و متلذذ شده رو از همه تافت و در اندک زمانی فتوحات غیبی یافت

که بر اقران فایق شد

که بر اقران فایق شد و مرجع کاینات و مشهور الکرامات گردید چون هجوم
الخلایق افزود خواجه داود ولی مجذوب نزد او رفته ملامت کرد که چرا
مثل من مجنون نزدی و این همه کثرت و ازدحام قبول کردی گفت هنوز
چه دیدی فردا بازار گرم تر خواهد شد روز آدینه بود که یکی را فرمود که در یکی
از اطراف خانقاه سادات ملارته جائی طیار نماید که جمعه دیگر بکار آید شب جمعه
دیگر زیر ایوان با چندی از خادمان معارف و لطایف بسیار گفت و آخر شب
طرف دریا آمده تجدید وضو فرمود چون بحجره خود رسید خانقاه جنبید عالم را
از آن خبردار کرد تا وقت چاشت خلایق از بیرون حیران و نگران بودند نصف
النهار جان سپار شد سنه الف و اربع و عشرین گدای شاه اقلیم ولایت
تاریخ اوست **خواجه حبیب الله نوشهری** از طبقهٔ تجار بود چون داعیهٔ حق در دلش
جا کرد توفیق ارادت در خدمت جناب حضرت شیخ یعقوب صرفی یافته و روی
دل از هر چیز برتافته بالکل امر حق قیام نمود مورد فتوحات شد در غیبت
حضرت ایشان باشارهٔ آنجناب بفیض تربیت حضرت میر محمد خلیفه که ذکرش
گذشت رسیدند بعد مراجعت حضرت ایشان باز از آنجناب مستفید شده خلافت
یافت با وجود غلبهٔ شوق و استغراق و تقید وجد و حال و شدت سماع جمعی را

یافته

بلند نشاد رسانید و در خلبات شوق بنظم اشعار می پرداخت و غزلهای درد آمیز
بنغمه انگیز موزون میساخت گاهی از بزغلبت و استغراق اطفای احراق متعلقات
و آلات سماع هم میفرمود دیوان اشعارش تمام سوز و گداز و ناز و نیاز است
از انجمله است این چند شعر غزل ای که هستت برین بتو غدام عذاب ۔ آنتو و اجم
با تو کلام کلام ۔ گرمی نوقت چه کرد نرمی فروقت چه کرد ۔ سینه کبابم کباب
دیده پر آبم پر آب ۔ بیتو نه سرو نه گل بیتو نه جام و نه مل ۔ بیتو کدام است ماه بیتو کدام
آفتاب ۔ جمی بیچاره بین اشک فشان بر زمین ۔ کرده زار است جنین زر طعام
و شراب ۔ نسخه از احوال مرشد بزرگوار خود هم بنظم و نثر درست کرده است و حالات
آنجناب را نوشته و در سال هزار و بیست و شش در ایام خلیفه طاعون رحلت نمود
آستانه متبرکه اش در محله نوشهره مرجع و مقصد آفاق است خواجه داود محمود
در اثنای طلب نورش بهم رسانیده بدر غیبت و بیخودی زد و در حقیقت
از عقلا بود چون علت و باشیوع یافت و عالم عالم مردم براه فنا شتافت
بغیرت آمده بخدمت خواجه حبیب الله نوشهری و میر یوسف قادری دلد
میر نازک بی نیازی هنگام کرد که چرا بدل عالم خود را فدا نسازیم این گفت و
تقریب رحلت نمود و بلا دفع شد در محله بوده گیر آسود میر یوسف قادری

خلف صاحب

خلف صاحب شرف حضرت میر ابو الحسن است بکمالات ظاهر و باطن اتصاف بود
بود و اقعه والد بزرگوار او بر مسند ارشاد و خلافت نشست مکی چهارده سال زیست
در واقعه و باد در سال هزار و بیست و هفت رحلت فرمود در خطیره والد ماجد
آسود شیخ محمد شریف المعروف بسوکه بابا انوار است عینی چند پیه یاد شده بود
اهل بیتش حمل بر جنون کردند رخصت حضرت خواجه مسعود آوردند خواجه او را
در حجره نشانید و هما نجا آرمید رفته رفته تعلیم باطنی از خدمت خواجه گرفته
جذبه اش قوی شد و براه بی پروائی افتاد اما در ضمن آن کارها داشت
حرفش بلند بود و کشف حالات مردم بسیار می نمود حضرت خواجه اکثر اصحاب را
حواله او کرد بعد واقعه مرشد هفت سال زیست و در سال هزار و بیست
و هفت رحلت نمود و در خطیره مرشد بزرگوار خود آسود مخدوم شیخ عبد الله قادری
و مخدوم شیخ عبد الله و مخدوم عبد الواحد پسران حضرت مخدوم احمد
در علم و عمل نزدیک به برادر خود حاجی موسی بودند و از اصحاب کشف و
حالات عجیبه در خطیره والد ماجد آسوده اند شیخ حاجی داود فرخ
از خلفای بابا داود خاکی است بعد ادای مناسک حج در موضع انجار
اختیار کرد و مشغول بعبادت پروردگار شد از اصحاب ذوق و حال بود و مرتبه

وی بنت بعد آن متاهل شد و ببرکت سنت از مزاحمت خلق برات یافت
و خدمت حضرت میر نازک واقف حالش شده تفقدی ظاهری نمود **حضرت**
سید نعمت الله در اواخر عمر جهان از هندوستان تشریف آورد
در محله چجه بل سکونت اختیار فرمود و اکثر حالات با وراد و اذکار و حفظ
نسبت قلبی پروردگار مشغول بود وجد و سماع هم احیاناً بوقوع می آورد و هر
سر بصحبت اغنیا و حکام فرو نمی برد گویند که روزی چند بقضیات مردم دو تنمند
تن داد و لفاوت فاحشی در احوال خود پیدا شده افتاد مترددو متحیر در فکر
اصلاح حال شد چون آوازه کمالات حضرت میر نازک قادری در آن وقت
شایع بود از راه کمال صدق و انصاف زیارت خدمت میر و اظهار احوال
نمود جناب میر نازک حصه از طعام لائق خود که از وجه کرامت بود بسید داد
مجرد تناول چند لقمه حالت قدیمه باز براه باطنش رو نهاد خدمت میر فرمودند
که سید حفظ حال خود را خبردار باید بود و احتیاط از موانع نمود والا این لقمه
من هزار روز بر کس میسر نیست مشتکاه سید نعمت الله در چجه بل واقع است بزار
و متبرک خدمت حاجه بابای کاکو قادری از خلفای اوست شیخ محمد سید
فرزند از جمله بابا داود بنگالی است بکمالات صوری و معنوی آراسته و مخصوص

ظاهری و باطنی بهره است چون منظور نظر حضرت میر دی ریشی ما بود در وقت رحلت
بسعی مکنه اسلام آباد در خطیره مقدسه ریشه مالو آسود اولاد امجاد دنیا کثیر
اصحاب علم و ورع و تقوی بودند حضرت **شیخ محمد** برادر و متبناو تربیت کرده حضرت
ایشان شیخ یعقوب صرفی است و از میان برادران که هفت نفر بزرگ اراد و ند فرزند شیخ محمد
بحضرت ایشان اسباب عزیز و قریب بود از صغر سن در زیر تربیت و عاطفت کرده
حضرت شیخ یعقوب صرفی برادر خورد حضرت شیخ یعقوب است بعلوم استعداد و دست خداداد
آراسته بود از کلانان مسموع است که صفیه رکیه اش عایشه بی بی نام در عقد حضرت
شیخ حیدر بود که از اجداد مادری راقم الحروف است و بی بی مسطوره از عبادتگاهی و عابدات
روزگار بود مقبره اش در اقصای برکنه دبوه سرا مشهور و مرجع اوتاد و عبور است
و وجه معیشت متروکه اش از همان زمره در میان ورثه مرقوم **خواجه یعقوب دار**
از قبیله دار که مشهور است و طبقه دارهای مالی کدلی از اولاد دیگر دارند که در عهد
سلاطین کثیر از اعیان روزگار بود اعتبار دنیوی داشت خانقاه لب دریای بهت
بنام او منسوب است و این خواجه یعقوب دار در عنفوان جوانی و کمال کامرانی بود که
ذوق خدا پرستی بهمرسانید و در خدمت حضرت شاه قاسم حقانی مرید شد و جذبه پیدا کرد
در همان اثنا حضرت شاه قاسم بسفر حرمین متوجه شدند خانه از خواجه یعقوب امری بظهور آمد

یعنی فی ادبی بخدا او هلاک شد حضرت شاه در هند رسوت باطن معلوم کرده کارهای
غیرت و تهدید شدند اتفاقا در کشمیر واقعه رحلت حضرت خواجه یعقوب بی کمال حوادث
بر وداد و غلغله عظیمه در طالبان افتاد در محله سازه گران مقبره اش مشهور است

میر حمزه کرمانی از اولاد و امجاد سید جاجی مرادست چون طلب الهی بر آن
دل سعادت منزلش کشت در خدمت با برکت حضرت ایشان شیخ یعقوب صرفی
قدس سره پیوست و قفل غفلت را بواقعی شکست ملازم خدمت آنجناب بود
چون حضرت شیخ سفر حرمین رفت بکشور دیگران از میر محمد خلیفه بهره یافت و واقعه
وصال شیخ ارباب کمال با مر آنحضرت مشغول بازشاد عبارت کردید از علوم صوری
بهره موفور داشت جمعی از فیض انفاس او فایز شدند که ذکر آنها می آید رساله در احوال
حضرت ایشان با طلفا و اصحاب و دوستان باختصار نوشته است در وطن موقوف
در بلوس کریری در جوار جد بزرگوار آسوده است در سنه هزار

خواجه یوسف ماتنجی ثانی او در سلک ارادتمندان حضرت
شیخ یعقوب صرفی انخراط داشت اما تربیت واقعی از حضرت خلفا یافت در مجاهدات
مشهور است چون رحلت فرمود که در قلعه بجاری که بیرون شهر است در کوه تخت سلیمان
مدفون شدند یا بان آنطرف آستانه سید محمد است که آثار چند از قبر شریف او دیده اند و مانجا

شیخ محمد قاری آنکه بسیار متقی بود **شیخ موسی بلا میر** اکبر دی بلد تحصیل علوم
ضروریه ذوق طلب الهی داشتند سفرها کرد و بحرمین هم رسید و ادای حج
نمود آخر الامر در کشمیر بجناب شیخ بابا ولی قدس سره العالی متوسل شدند و فواید
طریقه گرفت در همان ایام حضرت شیخ رحلت فرمود با شاره ایشان در خواب
ارادت ملازمت حضرت شیخ طفیل الله که از اکابر خلفای حضرت شیخ خواندی بود
نمود چون در بلخ رسید از رحلت آنجناب که در همان ایام شده بود شنید و حیران
و مکدر گردید و بالهام ملک علام در خدمت حضرت شیخ بابا که گری سند نشین
طریقه علیه گردید بود رفت چند روز با سخن و خطاب نیافت چون استقامت کرد
و اظهار طلب نمود شیخ متوجه احوالش شده سه سال در خدمت گذرانیده و فواید
طریقه گرفته با اجازت و ارشاد مراجعت کشمیر نمود و در بلده میر سکونت فرمود و خانقاه
کرد و مشغول باجرای طریقه شد عرب بسیار یافته و شب و روز در عبادت و ریاضت
اصحاب صرف میکرد و ترویج طریقه بسیار نمود اکثر ارباب ارادت آخر شب بزیارت آمده باجتماع
بلد با جماعت ادای تهجد در خانقاه با ایشان میکردند و این امر در این شهر در آن وقت
عمل مخصوصه بجز در شیخ بود گویند که زیاده بر صد کس وقت تهجد در خدمت ایشان
حاضر میشدند در سنه هزار رحلت فرمود در صحن خانقاه مدفون در روضه حضرت شیخ
بابا ولی

بالای صفه که الحال حظیره مشایخ دیگر هم هست مدفون گردید رحمة الله علیه رحمة
واسعة شیخ موسی زنگبیر از تربیت یافتهای حضرت خواجه طاهر رفیق
سهروردی است که ذکرش گذشت یتیم بود ذوق این راه بهم رسانید اول در
خدمت باباکنگی ریشی و ثانیاً بخدمت حضرت شیخ یعقوب صرفی و ثالثاً بخدمت
حضرت خواجه طاهر رفیق رضی الله عنه و عنهما رسید و همانجا استقامت یافت
و بزور مجاهده صاحب کشایش شد و بمرتبه اجازت بلکه خلافت رسید و بر سنت
پیران مستقیم ماند حضرت میر علی و مولانا حسن لنگ و حضرت شیخ محمد شریف
و شیخ یوسف و خواجه ابراهیم کاک از خلفای شیخ بودند و همه آراسته و
بریاضت و تقوی و استقامت پیراسته ذکر همه موجب تطویل کلام است حضرت
شاه قاسم حقانی از احفاد میر شمس الدین شامی است که او در رکاب حضرت
علی ثانی بکشمیر آمده است در همین جا توطن کرده شاه ممدوح را ملا قاسم میگفتند
بحاجی هم مشهور است چون باشاره حضرت ایشان در عین انکار و اراده اجتناب
جذبه یافت و بخدمت میر محمد خلیفه رسید مخاطب بشاه شد در مجاهدات گوی از
اقران برد بعد مراجعت حضرت ایشان انظار عنایات آنجناب بسیار یافت روزی
از حرارت ذکر جامهاش سوخت و شبی بعد غسل که معتاد بهر وقت نماز داشت

بشدت سرما

بشدت سرما خون از تمام بدن مبارکش جاری شد طرف منکری بقهر دید
از جان گذرانید بعد واقع حضرت ایشان بمدتی سفر حج فرمود و فتوحات
بسیار حاصل نمود و از انجمله رخصت سلسله قادریه باکرته مبارک حضرت
غوث العالم از پیش فیض الله قادری و اجازت سلسله علیه نقشبندیه
از قدوة الاولیا خواجه دیوانه سورتی که از خلفای کامل خواجه اسلام جویباری
و اجازت طریقه چشتیه از شیخ سلیم فتح پوری با تبرکات و عنایات
دیگر بکشمیر رسیده جوش ارشاد را بفلک رسانید و عالمی را بتربیت و افاده
از عوائق وجود رهانید در هزار و سی و سه هجری رحلت فرمود روز چهلم
از قبر مبارکش که خود فرموده بود نی از کوره آهنگر رست و سبز شد و هنوز
هست و خوارق سوای این از خدمتش بسیار مشهور است حضرت بابا اسحق
از مریدان بلکه خلفای حضرت شیخ مسعود نروری است صاحب حالات علیه
و کرامات سنیه بود و شهرت باستجابت دعوات داشت و از خلفای
شیخ امتیاز حاصل کرده در استقامت و مداومت و شدت ریاضت و
ادای سنت زبان زد عقلا بود سهه ریشی بابا که ذکرش می آید از مریدان
اوست شیخ محمد یعلی سوپوری از برگزیدگان وقت بود بهره وافر از علوم

و انست سفر دینی کرده و اکثر مشایخ را دیده و بصحبت حضرت مجدد الف
ثانی شیخ احمد سرهندی فاروقی هم رسیده و بهره اندوز فواید گردیده
چون مراجعت بکشمیر نمود در قصبه سوپور توطن فرمود در جلد دوم مکتوب
حضرت مجدد بنام شار الیه بتقریب جواب تعزیه نامه مرقوم است
مقبره شیخ در سوپور مشهور است شیخ یعقوب مجذوب از بعض حضرات کبروبه
تعلیمی یافته رفته رفته کارش بجذبه کشیده زیاده بر یک هفته و
ده روز یکجا نمیخورد و خواب افتاده می بود و اخبار از مطالب اهل حاجت
می نمود خدمت بابا محمود سهروردی در مبادی طلب ظاهرا ترک شغل
علمی مصمم کرده بود روزی عبورش براهی افتاد که شاه یعقوب گذر داشت
بر بول نشسته طرف بابا گفت که کتاب و درس را گذاشته نشسته چه میکنی تنبه
غیبی یافته مشغول بدرس شد حکایت سه تعویذ که به سه مستوره بی ولد
داد هر کدام را پسری معمور صاحب اقبال آخر دی با دینوی شد از مشهورات
یکی بحرم خواجه محمد افضل حرخی دوم بصبیه میر محمد علی قادری که شیخ
ابو الفتح از دست سیم بدبکری از اعیان چون رحلت نمود در خطیره حضرات
مشایخ که در خانقاه معلی بالای صفه که مقبره حضرت والی آسوده خواجه

صادق سود

صادق سود از اکابر این شهر بود اکثر عمر را صرف تحصیل علوم نمود و از فقیهان
اهل علم شد و بخدمت فقرا آمد و مسافر شد و صحبت مجدد الف ثانی سلطان
شیخ احمد سرهندی را هم دریافت طبعی موزون داشت گاهی شعری بحال مجذوبان
میگفت از اصحاب کشایش بود نقل است که روزی مریدی ایشان را در ایام ما
دعوت نمود و ایشان بموجب حدیث نبوی که لو دعیت الی کراع لاجبت الی
کراع بلا کراع لا جبت آن بر خود لازم نمود لیکن یاران را بسبب
تشدد هوا و تبطش سرما که بسیار طول و بعد راه بود دل بر حرکت آن نگشوده ابا نمودند
آخر الامر ایشان بجهت تنکدلی خاطر عزیزان بزور ایجاد و اعدام که در دولت
تقای است منیع و بنای است رفیع ضیافت را از دکانخانه ولایت خانه خود بغیر از دو
اطباع مضیف حاضر ساختند هر کس بهره خود در انجا برداشت و باسن خالی شده
باز بجای خود رسید چون درین واقعه تاخیری بوقوع آمده مرید مضطر شده باز
بخدمت ایشان بهره اندوز گردید التماس قدم رنجه نمود ایشان بجهت استرضا
متنها بهراه وی در خانه اش ورود فرموده مضیف بجهت آوردن حاضرانه
شتافت در باسن چیزی نیافت حیران ماند مستحی شد ایشان او را بر حقیقت واقف ساختند
والله اعلم بالصواب یکدو مکتوب حضرت مجدد بنام ایشان هست چون رحلت نمود در محله

آسود ملا محمد رضا معروف بحکیم دانا فرزند ارجمند حضرت
مولانا کمال الدین شالکوتی است که ذکرش گذشت جامع علوم عقلیه و نقلیه
بود و در فن تدقیق و تحقیق بدرجه مولویت رسیده جهانگیر شاه آوازه
کمالاتش را شنیده باریاب مجلس خودش کرد در وقت امتحان و معارضه
علمای سنیه و شیعه سرآمد علمای اهل سنت مولانا بود و تا غایت ملا حبیب
علمای شیعه را ملزم نمود در محله جمالته در خانه خود آسوده است ملا حبیب کنائی
از قبیله کنائی هاست تحصیل علوم نموده بمعسکر سلطانی رفته به یکی از امرا
آشنا شد و رفته رفته بصحبت جهانگیر شاه رسید و در امتحان دقایق علوم
خصوصاً بحث شیعه و سنی بر اکثر اقران فایق گردید کمالات جزئیه از خط و
انشا هم بکمال داشت راقم حروف کتاب مرصاد العباد را در تصوف بخط او
یافته عجب خط نمکین و شیرین پخته نستعلیقی داشت که از اول تا آخر بیک قلم
ده هزار بیت نوشته است قاضی ابو القاسم ملا حمالی فرزند مولانا جمال الدین
شالکوتی است که ذکرش گذشت بفنون علم آراسته و بمتانت رای نیز
پیراسته بود و اکثر علوم در خدمت والد بزرگوار خود و عم عالیمقدار تحصیل نمود
در خدمت فضلای دیگر هم رسیده است او گفت که روزی بجهت هیزم در یکی از قریات

رفتم

رفتم کسان من درخت کلابی را بریدند یکی از جنیان در خدمت والد من آمد
و استغاثه نمود والد بزرگوار ازین کار منع فرمود این قاضی ابو القاسم
بعلاقه نسبت مصاهره قاضی صالح خلف قاضی موسی شهید خدمت
قضایای کشمیر یافته بدیانت و احتیاط انصرام امور می نمود چون رحلت
فرمود در خطیره والد بزرگوار آسود ملا حاجی کنائی مدرس مدرسه
سلطان قطب الدین در محله لنگرهته شاگرد شیخ یعقوب صرفی استاد
ملا حبیب میر عدل ملا حاجی باندی مفتی شاگرد شیخ یعقوب صرفی از
نجبای وقت بود تحصیل علوم کرده اکثر عمر بافاده استفاده گذرانید
باندیهای لنگن ظاهرا از اولاد اویند شیخ بابا حسین بن شیخ
عبد الکریم والد ماجد خود است که ذکرش گذشت بهره تام از علوم صوری
هم داشت چون بفقر آمد بالکل از همه برداشت روزی که در مسکن خود مقبره
قرار داد مردم در حرف و حکایت افتادند گفت که روز وفات من
مردم را امکان حرکت نخواهد بود روز جمعه که بارش بکمال شدت بود
و راهها را بند کرد رحلت نمود در همانجا آسود مردم بمحبت رسیدند سخن
اوست که اگر یک روز از زاویه خود بر آمدم چهل روز بی آرام بودم فیروز شاه

مجذوب بجذب شوری و استغنائی داشت و صاحب کشف قوی بوده
و اشراف خاطر بسیاری نمود جهانگیر شاه یکباری او را با خود در کشتی
خود آورد و اشراف بسیار در دامنش کرد همه را بدر انداخت و دشنام
بسیار بخواه نورجهان بیگم که باعث تکلیف او بود کرد در ضمن مذکورات
با اهل مطلب و حاجات جز از مدعا حیدا خصوصا بزمرهٔ سالکان که در پرده
نصیحت و موعظت و اشارهٔ مطلب صاف می نمود **ملا حبیب** مرعدل
در محلهٔ لنگر سکونت داشت و استفاده علوم دینیه از ملا حاجی کرمانی
و حیدری قاضی محمد یوسف کرده و بعد از مراجعت بوطن تقرب
خدمت با قاضی صالح و ابن قاضی شهید در محکمه فیصل خصومات میکرد و درس
تفسیر بسیار میگفت و تقاسیر بسیاری از سفر همراه آورده بود ملا محمد طاهر
صدر نواسهٔ اوست **ملا ابوالفتح** کلو و ملا طاهر کوخائی و ملا یوسف
خانوش و شیخ میر جیو تاجی و ملا حیدر انتو شاگردان او بودند **ملا**
محمد علی سنگ دانشمند معقول دان میانه قد و جهانگیر پادشاه
او را بسنگ گفته بهمان ملقب شد صاحب حسن طبع هم بود تاریخ وفات
او است وای بسب بلند همت کو **خواجه علی متو** رینوری از صدر

ملا کش بر

ملا کش بال و جامع کمالات شیخ یعقوب صرفی اخذ علوم کرده و مرید
قدوة الواصلین مخدوم شیخ حمزه قدس سره بود با وصف فضیلت
فضیلت بهره تامی از معارف و دقایق تصوف هم حاصل داشت
و از اصحاب صفا و تقوی بود و در اواسط عمر فقر اختیار نمود تارک شده
و بزیارت حرمین محترمین مشرف گشته و از شیخ ابن حجر سند و اجازت
حدیث حاصل کرده باز بکشمیر مراجعت نمود و از ذوقات لاصرف افاده
علوم نحوی فرموده که غبطهٔ اقران شد و بصلاح و تقوی گذرانید چون
رحلت نمود در جوار مسکن خود در محلهٔ رینوری مدفن یافت سوای
این حضرات که رقم زده خامهٔ صدق شد اسامی بزرگان دیگر هم بجهت از
ریاضت کیش و جهه از طبقهٔ مشایخ حقیقت اندیش زینت
افزای سند تقوی بودند ذکر بعضی از ایشان بر سند سبیل اختصار و
اسم نویسی بقلم می آرد **سری رشی** بدیهی رشی با قدیم که متقی
و متورع بود **منجه رشی** مردی آگاه و مرتاض آدت رشی
مرید محمد رشی که ذکرش گذشت صاحب کرامات **تکسی رشی** مرید بابا محکم
عزیزی صاحب ورع و تقوی از لقایای رشیه قدیمه بود و عمر بسیار یافت

ملا حسن بال و جامع کمالات شیخ یعقوب صرفی اخذ علوم کرده و مرید
قدوة الواصلین مخدوم شیخ حمزه قدس سره بود با وصف فضیلت
فضیلت بهره تامی از معارف و دقایق تصوف هم حاصل داشت
و از اصحاب صفا و تقوی بود و در اواسط عمر فقر اختیار نمود تارک شده
و بزیارت حرمین محترمین مشرف گشته و از شیخ ابن حجر سند و اجازت
حدیث حاصل کرده باز بکشمیر مراجعت نمود و از ذوقات لاصرف افاده
علوم نحوی فرموده که غبطهٔ اقران شد و بصلاح و تقوی گذرانید چون
رحلت نمود در جوار مسکن خود در محلهٔ رینوری مدفن یافت سوای
این حضرات که رقم زده خامهٔ صدق شد اسامی بزرگان دیگر هم بجهت از
ریاضت کیش و جهه از طبقهٔ مشایخ حقیقت اندیش زینت
افزای سند تقوی بودند ذکر بعضی از ایشان بر سند سبیل اختصار و
اسم نویسی بقلم می آرد **سری رشی** بدیهی رشی با قدیم که متقی
و متورع بود **منجه رشی** مردی آگاه و مرتاض آدت رشی
مرید محمد رشی که ذکرش گذشت صاحب کرامات **تکسی رشی** مرید بابا محکم
عزیزی صاحب ورع و تقوی از لقایای رشیه قدیمه بود و عمر بسیار یافت

الیزن

۲ اسی رشی مرید بابا حنیف الیزن از اکابر و ذوق و حال

حیدر ریشی و بهرام ریشی مرید نوری ریشی کار کرده و بر هنر کار بودند
و بعضی این ریشیان بودند که ذکر هر کدام موجب طویل کلام است فی ما شایعی
که درین روزگار بر روی کار ظهور داشتند اکثری منسوب بخاندان حضرت
مخدوم شیخ حمزه و خلفای ایشان بخصوص حضرت بابا داود همدانی اند
از انجمله است شیخ حسن که در وقت غلبه رفضه بنابر تعصب مذهب دست و پای
راست او را بریدند و بعد آن عمری بکمال عبادت و عبادت گذرانید خواجه زین الدین
فرزند خواجه بهاء الدین که مرقوم شد عالم عامل تاجر صاحب احتیاط سوای شیخ نور الدین
را بنواری است خواجه بایزید بنابر وفی حضرت بابا امر بریدن پای او فرمودند بعد
آن همان سال بحج رسیده و هما بخاک دفن شدند هر دو بزرگ عالم عامل خواجه
داود کمالی باره مولی بسیار متورع و شرع خواجه داود از خلص اصحاب
بابا بود حج کرده مولوی شیخ دولت تحویلدار بود و موذنی هم میکرد و از اصحاب
علم و حال میان بابا و ایشی ذاکر حافظ او آقا خواجه عبد الله قادری
حافظ قرآن و به تلاوت مشغول بابا حاجی بهرام مدرس و نوشنویس
بهزار تنگه قرآن مفروخت و آنرا صدقه میکرد خواجه زاهد مولانا بزرگ
دنیا شد بابا لوست مزروی مولانا محمد کاکا حاجی نوش ظاهر و باطن

بابا حسن زاهد بوده

بابا حسن زاهد بوده اکثر اوقات میگرد خواجه اسمعیل قاضی بود
از اصحاب کمال خواجه محمد بارسا صاحب فقر و فاقه و تارک سوال و مستغنی
بابا یوسف آدونی عارف متحن و مزارع محتاط شیخ اوتر عمادی صاحب
کشف ظاهر شیخ خداوردی ولایتی دانا و بارسا زینه بابا سیاه پوش
خواجه ارزن چهره ماری هر دو عزیز صاحب ذوق و شوق شیخ حسن
کوهیامی صاحب همت عالی شوکه رشی سوای شوکه بابای بنوری
که ذکرش گذشت کاسب و متقی شیخ محمد باکری صادق و خادم فقرا
شیخ محمد صاحب تجرید و تفرید خواجه الهداد کاسب و صابر حاجی ابراهیم
بجباری جانباز مرشد بود بودی صوفی مزارع خادم فقرا شیخ حسن کوهیامی
بدبسته ریشی بابا در آستو معاهم آسوده است بسیار با فیض و برکت
شیخ حیدر از احفاد امجاد حضرت مولانا سنگرف کتابی است
که ذکرش گذشت بفنون علم آراسته و بصلاح و تقوی پیراسته بود در مقبره
شیخ ابو العطا که از منسوبان حضرت بابا عثمان او جب کتابی است آسوده
و ادعای نسبت صوری هم داشت بخدمت شیخ مذکور و ورثه شیخ حیدر دارند
و نیز میگویند که حضرت عایشه بی بی صبیه شیخ ابراهیم که ذکرش گذشت در عقد

ایشان بود و شیخ محمد امین جد مادری راقم و شیخ محمد شریف مشهور
بخلیفه ایشان اند تعلق و تصرف قریه که مسکن و معیشت حضرت بی بی است
و دلالت بر صدق و دارد والعلم عند الله **ذکر شعرا و ارباب سخن**
که از عهد اکبر شاه تا اواخر دور جهانگیری بر منصه روزگار بوده اند بادشاه حلیت
نمودند **ملا مظهری** از مردم کشمیر است در شیوه سخن گستری و آداب
و شاعری در میان همگنان از مشهوران بود در رخسی که ریحان خواندش
در لباس رنگوت بود سیاه برنائی از خیل هوا و هوس احتمال دو
معونت میفرمود بای سباب اران عصر برکنده بجانب ایران
در حرکت آمد سیر عراق و خراسان کرده با محتشم کاشی و دیگر شعرای
آن عهد صحبت داشته پس از انکه مانند باد بسیاری از مراحل گردید
حب وطن بر ضمیر سن مستولی شد بکشمیر معاودت نمود و بعد از چند وقت
در سلک بندگان شاهنشاهی منخرط گردیده در حینی که کشمیر تحت تصرف
اولیای قاهره در آمد بمیر بحری آن دیار که معظم ترین جهات خطه فیض آثار است
ممتاز و سرافراز گشت این اشعار که بلا فاصله نوشته می شود از واردات
اوست مستلزم سنش هزار بیت است ابیات فدای آنینه کردم که دلستان مرا

دارون خانه بگلگشت گلستان دارد ؛ مظهر بجهان جوی نصیبان میباش
وز گل هوای عندلیبان میباش ؛ با دیدنی از خوبی عالم می ساز
مهمان نظاره بون غربان میباش ؛ اقبال حسن کار مرا بیش میبرد
ورنه صلاح کار ندانشته ؛ وسیری چنانکه ابر نیارد بر و گذشت
عزمی چنانکه باد آرد بدو رسید ؛ کو خلوتی که عزلت عنقا برآورم
تا بام آسمان درد بنا برآورم ؛ چون نارسیده میوه که بادش برافکند
از دل بعشق پنج تمنا برآورم ؛ خون شد دل و خونم که بهر جزو در رود
تا کار عشقت از همه اجزا برآورم ؛ هر صبح آتشی منوم در خود افتم
چون گل بخانه سوزی برآورم ؛ نطقی نکرده دهر ز دیوانه بر شد است
حرفی نگفته شهر ز افسانه بر شد است ؛ یکقطره از قرابه ساقی فرو چکید
چندین هزار ساغر و پیمانه بر شد است ؛ در خون خویش دست ز دار غصه مظهری
چون شاخ سنبل تو کف دست نه بر شد است ؛ کلفه از آن که بت ز شکرشان نتوان بست
هیچ طرفی از بهار و بر شان نتوان بست ؛ چه کشاید دل از این مردم بیگانه منش
کاشنائی بدل کافر زان نتوان بست ؛ جام خمسید دل مظهری آسان مشکن
که دگر باره بیکدگر شان نتوان بست ؛ غم ترک خویش گفته است امروز

دیدنی خوش طلعت طرح شفقت است امروز ؛ شادی دل و جان جوش کلفت است امروز ؛ یک لحظه
بس بخشنده مغفرت است ؛ از شادی آن پیام که دوش شنیدیم ؛ چون چرخ بگردد خوش
میگردیدم ؛ با ملک بزرگیم تلک میشد دون ؛ رجا ما آسمان میکنجیدم ؛ در عشق
باده و ناله میباید زیست ؛ دل کرده بغم حواله میباید زیست ؛ آن آه که کشتی کشنده
در آرزو جان ؛ کم مهلت ترزلاله میباید زیست ؛ در سنه هزار و بیست و
شش در کشمیر رحلت نمود ملا میر حسین بهره از علوم رسمی داشت و از خدمت
مولانا میر علی کسب خط نستعلیق نمود و بانک مدتی بالای این کار آورد
بی نظیر نوشت شد مفاخر به توران و ایران میبردند و سلاطین کتابه می نوشتند
ملا محمد مراد زرین قلم که از مشاهیر خوش نویسان است شاگرد او است بعضی
بیک واسطه میگویند والله اعلم اوجی کشمیری مهر اوج بلاغت و هنرپروری بود
در مکونت آصف خان جعفر طالعش از حضیض بلند اوج نمود و پس از
تغیر آن خان نکته دان هر جا که بدین دیار می آمد از نوان عطا و از
بهره مند میگردید و آن سبوکش خمخانه معانی ساقی نامه رنگینی گفته در مضامین
بالماس اندیشه فکرت سفته که گویند ملا محمد صوفی چون از ساقی نامه اوجی
این بیت شنید که نظم مرا دامن خویش بی نخجیر شد ؛ مرا دست در آتشی پیر شد

آن مفتون ناموس

آن هنمه ؛ ما صاف الوا استماع این دو مصراع بغایت محظوظ شد فرمود که
اگر این بیت می شنیدم افزاده نظم ساقی نامه میکردم و سنه هزار و سی و دو
ستاره عمر اوجی از اوج حیات بمنزل حضیض ممات نمود دیوان او از اشعار او است
شعر اوجی از سکانه بی تقریب می رنجیم ما ؛ دیده و دانسته یار آشنا تاراج کرد
این چند بیت از ساقی نامه آن باده نوش مصطبه معانی است نظم
لب از هم بجز ناله تنها دوام ؛ بماتم مگر تو امان زاد دام ؛ مرا شیشه پر دوش بیمار آن
و سر کشته ؛ نه یارای رفتن نه پای درنگ ؛ مرا دامن خویش زنجیر شد
مرا دست در آستین پیر شد ؛ اگر فی المثل حسن جیدو نو بهار ؛ بروید از آن زمین زار
بجنبد ز پهلویش ارسال و ماد ؛ بگو آرد و چشم طفل نگاه ؛ چنان در غمش دیده تو نیار شد
که تب جای خوابم بجز از شد ؛ بر ساقی آن را ذوق تاک را ؛ نصیب بخش خورشید ادا را
بده تا بدانم که آن لو تو لب ؛ چرا میگریزد ز من بی سبب ؛ نسیم سحر خاطر انگیز شد
ز سیمای گل آشتم تیز شد ؛ بیک نغمه بردازی از خوی ؛ دلم از دو گوش آید بر دو
نمی بینم اوجی در آفاق جای ؛ سفر باید کرد زین خاکدان ؛ اوجی چراغ عرباب آشیانه
کاری نکرده ام و دیدن کرفت صبح ؛ و این اشعار هم از اوست ؛ هر سر که بسته غم فراق او بود
دانم یقین که روز جزا سر خواهد بود ؛ از بس خیال افتاد در سینه جا گرفت ؛ آهی که سر زند دم شبگیر بود

ایمنا نشسته عکس جمالت چنان بکار چشم ؛ کز کسب نور کند مهر از آشیانه چشم
چو دیده باز کنم برخ تو از حیرت ؛ کند نگاه فراموش راه خانه چشم ؛ بیا که بی تو
همی تا بکردن اندر خون ؛ نشسته مرغ نگاهم در آشیانه چشم ؛ بجای سبزه شرر
میدمد ز خاک اوجی ؛ بهر کجا بر افشانده ایم دانه چشم ابو المظفر شهاب الدین
صاحبقران ثانی شاه جهان بادشاه معروف سلطان خرم در زمان واقعه
جهانگیر بادشاه در حدود دکن بود باهتمام و حسن سعی آصف خان بعد قلع و
قمع برادران در سال هزار و دست و هفت بادشاه شد چون رسم مغول که شاهزاده
بران معمول بود بر تخت زر زینت شرع تاریخ گفتند صوبه کشمیر را باعتقاد خان
بحال گذاشت در سال یکهزار و چهل و سه ظفر خان بنظامت صوبه مقرر گردید
در سال چهل و چهارم مسجد جامع که سوخته بود بعد هفده سال باتمام رسید
تا مدت هفت سال این مرتبه حکومت داشت درین سال بادشاه متوجه
جانب کشمیر شده چند ماه بسیر و شکار و ترتیب و تصنیف باغات خصوصا
شالامار گذرانیده مراجعت نمود و فرح بخش را بافیض بخش منظم ساخت
بالجمله ظفر خان مردی عیاش و خوش خلق بود باغ ظفر آباد که در جوار
موضع بریه واره است و باغ گلشن که نزدیک پل تنتیان است بنا نموده و او

انواع درخت میوه و اقسام گل از ولایت بسعی و نزد دیگان آورده
درین دو باغ مذکور نهال نموده است خصوصا گل زنبق و گل کاب و میوه کیلا
که بیشتر در کشمیر نبود در عهد او بهم رسید و اکثر مدعات سلطانی و بعض
امرا آغا مظالم اعتقاد خانی دور شده سر درختی و بیکاری زعفران و
تکلیف طرح آن و سایر ممنوعات شرعی بحسن سعی او مرفوع گشت چنانچه
بموجب عرض او فرمان رفع این بدعات صادر شد نقل آن بر سر دروازه مسجد
جامع بر سنگ نوشته اند از آن باز کالنقش فی الحجر شده از وقایعی که در عهد
ظفر خان رو داده است این است که بحسن سعی او قلعه تبت مسخر اولیای دولت
قاهره شده بجل زمیندار آنجا را بکشمیر آورده اند و فتح نامه بحضور فرستادند
و نیز از جمله واقعات شنیده که در عهد ظفر خان در کشمیر رو داد قضیه مردم اهل تسنن
با مردم اهل تشیع است که آتش آن اول از موضع مایه سوخته که جای نوت
بود و اشتعال گرفت مردم اهل شهر بجهة نوت خوری رفته بودند و
هنگامه و هجوم مردم بسیار شد در میان سنیان و شیعیان نزاع افتاده
شیعیان از روی بی پروائی لب بسب گشودند مدعیان شب در خدمت
قاضی ابو القاسم پدر قاضی محمد عارف ظاهر کرده اعلام شرعی بنام سایبان

گرفتند در احضار آنها از طرف صوبه دار اندک سلسله بروداده مردم عوام
بشورش آمدند قاضی را منسوب بداخله نموده خاص و عوام بحجاب ولایت
و شرافت مرتبت هدایت منزلت قدوهٔ ارباب شهود حضرت خواجه
خاوند محمود قدس سره که از اکابر سلسلهٔ نقشبندیه در کشمیر ساکن بودند
رجوع آوردند و ایشان بحاکم شرع و ناظم صوبه پیغام کردند چون در
سایبان تاخیری بوقوع آمد حضرت خواجه بهفت چنار برآمده نشسته اند
ازین ممر ناظم صوبه بخواجه افتاد کیها نموده و بالحاح تمام باز آورده و
سایبها را بسرا رسانیدند لیکن ظفرخان سازحضرت خواجه در دل آورده و
در ضمن شکایت بمبالغه و تقاوت بحضور پرنور شکایت حکم پادشاهی
بطلب حضرت خواجه صدور یافت بمجرد ورود حکم از خانه حرکت فرمودند
و منزل اول در هفت چنار کردند جمعی از اعیان شهر در رکاب ایشان شدند
بعد زیارت شاهجهان آباد بامر سلطان در لاهور توطن فرمودند و مرشد
السالکین خواجه معین الدین بجهت ترویج طریقه و فا تقاد بعد اجازت
پادشاه بکشمیر فرستاد در سال هزار و پنجاه رحلت آن مخدوم الانام
در لاهور واقع شده و مقبرهٔ متبرکه ایشان در آنجا است هزار و سرکه چون

ایشان

تقریب ذکر حضرت خواجه دین صفی ت اتفاق افتاده لازم است که برای
تزیین این رساله رشحی از احوال ایشان مرقوم شود در آمد چونکه
آمد نام تو شرح رمزی کردن از انعام تو محقق نماند که جناب باکمال
ایشان قدوهٔ ارباب شهود حضرت خواجه خاوند محمود از اکابر سادات بخارا اند والد
بزرگوار ایشان میر سید شریف است که از نسخ واسطه بحضرت قطب الابرار
خواجه علاء الدین عطار قدس سره هم میرسد تولد ایشان در حال بهصد
هفتاد و یک بظهور آمده چنانچه لفظ خاشع شیر بان است چون حضرت
ایشان را پدر آن جوانی داعیهٔ طلب بجوشی آمده با مادهٔ غیبی در صحبت
خواجه محمد اسحق ده پیدی که از فرزندان حضرت مخدوم اعظم ده پیدی
معروف بخواجه احمد کاشانی است بسلوک راه باطن مشغول شدند و در
حقیقت جذبات بر وجهات حضرت خواجه بزرگ مشکلکشا رضی الله
عنه قاید راه ایشان بود در اندک زمانی بحالات عجیبه و ذوقات
غریبه فایز گردیده بر اکثر اقران فایق شده اند و رفته رفته طی مقامات
را با تیمار رسانیده سیر فرمود از بخارا اختیار فرمودند و از بحرات
او بکشمیر رسیدند چندی ارشاد بخشی فرموده متوجه چندوستان شدند

و در آنجا نیز مردم را بفیض رسانیده باز بکشمیر مراجعت فرمودند و اراده
سکونت نمودند و در محله که این وقت مسکن اولاد ایشانست و خانقاه
و اصل آن مکان خانه حسین شاه پادشاه کشمیر بوده است تعلق بخادمان
حضرت خواجه گرفت مسجدی مختصر بنا فرموده بودند چون روز بروز
رواج طریقه و کثرت اهل ارادت در تزاید شد اراده خانقاه وسیعی
فرمودند میگویند که درین باب از جناب نبوی علیه الصلوة والسلام
مبشر شدند و خانقاه جناب قدوة السادات منبع البرکات حضرت میر ویسی بابا
در اشم در غایت تکلف و آراستگی و پیراستگی بود آنرا بجنس برداشته
آورده درین موضع نصب کردند تا از ویرانی بآبادانی بیاید و آنجا مسجدی
مختصر بنا نمودند که الآن موجود است و درین باب فتوی از مفتیان و علما
گرفته اند بالجمله ظفرخان باغ ظفرآباد را که تله و پشته بود نوعی معمور ساخته
که از نوادر کشمیر شده آب جاری و آبشار و فواره و جوی و صفه سنگین نوعی بطراوت
بود که مردم بتماشای دیدنش میرفتند ظفرخان در آخر سال هزار و پنجاه
تغیر شد شاهزاده سلطان مراد بخش که پسر خورد شاه جهان پادشاه بود در تاریخ
یکهزار و پنجاه و یک بر مسند حکومت نشست یکسال بآب و هوای کشمیر منتفع گردید

و علاقه زمینداران

و علاقه زمینداران شاه آباد که بیشتر دختر آنها را در عقد آورده بود موجب
اتهام گردید زودتر طلب حضور شده و در تاریخ یکهزار و پنجاه و دو روانه
حضور گردید علیمردان خان بنظامت این صوبه مسند عزت را برافراشت
و در مدت یکسال از آب و هوای کشمیر برداشت ظفرخان کرت دوم در تاریخ
یکهزار و پنجاه و سه بر سریر حکومت نشست تا مدت چهار سال نظم و نسق
این صوبه تعلق بوی داشت و چون خبر تغیرش شایع شد عزیمت سفر هند نمود
احسن الله نام داشت و ظفرخان خطاب و در شعر و غزل احسن تخلص میکرد
از خوانین شاهجهان پادشاه بود بهر طرف که عزیمت می نمود شاهد فتح و
ظفر نقاب از چهره میگشود بسخندانی و سخا و جود گوی سبقت از اقران
می ربود در وقتیکه صوبه دار کابل بود صایب شاعر از ایران بدیدن او
بکابل رسیده در مدح او قصیده در سلک نظم کشید و این بیت
از آن قصیده است بیت خان توئی گر تو زر برند بخوان ؛ خانی دیگران
بیک خانی ؛ خان مذکور رعایت بسیار بآن نکته دان فصاحت دثار
کرده از صحبتش بسیار محظوظ شده با سرانجام تمام و سامان لایق روانه
ایران گردانید وقت رحلت او میرزا صایب غزلی در مدح او گفته بیت

فایده

خان خانان را به بزم و رزم صاحب دیده ام ❊ در سخا و در شجاعت چون
ظفر خان تو نیست ❊ هنگام تحریر این نسخه شعر ظفر خان از تراز حافظ
بمنصبه اعلا رسید رباعی ❊ جهان جوان شد و عقد بهاری بندد ❊
بهار بای چمن در نگاری بندد ❊ صفا و آن چمن نار رسیده در کوچ اند ❊
شکوفه میوه و دو شاخ باری بندد ❊ در تعریف کشمیر کلام بسیاری دارد در اتمام
صاحب صوبگی مملکت سنه ثلث و سبعین و الف از دست ساقی اجل
ساغر ممات در کشید و همانه عرش لبریز گردید تربیت خان برادر سیف خان
مقرر بصوبداری شد و در تاریخ یکهزار و پنجاه و هفت بر مسند حکومت نشست
و مدت دو سال بنظم و نسق و بند و بست نقد تمام نمود هر چند که خیر خواه
رعیت و نیک اندیش بود لیکن از قضا نقصان کلی بغله روی آورد قحط
پیدا شد مردم از تنگی معیشت و از ضیق و عسرت تنگ الم بسیار یافتند و از تنایا
قوت لایموت بوادی فنای شتافتند القصه سکنه این ملک لایت ضرر مالی و جانی
بسیار و بیشمار کشیدند و مدتی لب نانی و روی طعامی ندیدند و باد شاه از کمال
رعیت پروری غمخواری نموده و از اطراف و کوهستان مثل گجرات و شاه کوت
بلکه لاهور رسد غله برای آبادی کشمیر مقرر فرموده و برای ابرکال محصلان و شرادان

مردم کشمیر بسیار

غربای

اقمین ساخت و در حضور هم حکم جاری کرد که شاهزاده ها و بیگمان و امرا اکثر خیرات
بمردم کشمیر که قحط زده بحضور رسیده بودند رعایت کرده نشیند بهر کیف مردم
بجهت قحط شدید محنت زیادی کشیدند ازین سبب صوبدار را آبروئی
شد و تغیر یافت حسن بیگ خان بصوبداری متعین شد و تا مدت دو سال
حکومت نموده در نوشهره تعمیر باغ فرموده و ایام حکومت کابینی سپرده
طلب حضور شد علیمردان خان کرت دوم در هزار و شصت و یک
بصوبداری تقرر یافت این مرتبه تا هفت سال حکومت راند نسبت بسایر
حکام صاحب خزانه بود خرج اخراجات بیشمار و طرح عمارات بسیاری نمود
حویلی سنگی بطراوت و نضارت طرف نوشهره بنا کرده آبجوی و آثار
و فواره بر پای داشت و دیگر در سرکنه بهاک در موضع تیل بل طرح باغی
انداخته بدیوار پخته هر چار طرف احاطه نمود و دست آبجوی کلانی از عقب
کوه آورده و حوضهای کلان در باغ آراسته که در کشمیر در هیچ باغی
نیست و از درختهای میوه دار و چنار و سفیدار برآست حاصل آنرا
در حساب وقف مشهد مقدسه رضویه نموده بود و علی ما کنها التحیه و
الثنا و در آمد و رفت این گلستان جوی آب تیل بل در میان آن که دو طرف

سبزه مخمل و اشجار مثمر و بید مشک بر سر سبزه او در ایام بهار آتش لباله میباشند
سرد و گوارا بعض اوقات مریضان از آن بشفا می آیند و علیلان بصحت
میرسند و در وسط کوه بیرنجال سرائی بنا کرده و از راه پائین و بر آمد
باره مولا نیز نام هر دو علی آباد ساخته زیر کوه راههای کوهستان را
مرمت نموده که جا بجا خوف هلاک بود و شنشاه زمستان بلاهور که نیز
در صوبداری او بود گذران می نمود و شنشاه تابستان بجنت نظیر می آمد
و درین آمد و رفت لکها خرج می شد بسیار تجمل میکذرانید و در خانه و بیرون
بجاه و حشم داد کامرانی میداد و روز دیوان بیمین و یسار مردم قزلباش
زرین پوش عصا و کرز طلا و نقره در دست گرفته ایستاده می بودند
و در سفره ظروف طلا و نقره و چینی و غوری با دستار خان از لطف
و کلنات می بود این مرتبه در عهد علیمردان خان از وقائعی که در کشمیر
روی داد و قضیه سوختن بهادیو بینکار ناظم که بتقریب نالش قحط
غله از دست عوام بسرداری حاجه مام نام بظهور آمد باین جهت از روی
شکایت ناظم مزبور سرکرده های کشمیر را بحضور طلبیده جناب ارشاد ولایت
دستگاه میر محمد علی قادری هم در آنها بودند نزودی مراجعت فرمودند

بلا یوسف کاسو صدر نموده کشمیر هم در آن میان بوده نابر روشناسی
دربار شاهجهان بادشاه از و استفسار منشاء آن فتنه نمود و گفت که
کادس از کدام راه آمدی و از عوام بهادیو کدام فرقه گناه دارد گفت
از راه بنوچ آمدم و سوال دوم را بمقتضای دانائی خواست که چنان تمهید
نماید که مورد عتاب نشوند گفت که این بهادیو گناه دارد و نه عوام گناه
دارند تا اظهار توجیه و تمهید نخواست بکند بادشاه غصه شد و گفت که
هر دو فریق گناه ندارند پس گناه از من است که مثل تو خرف شده و مختل
الحواس را معتمد دانسته تخاطب نمودم واقعه راست است که از راه بنوچ چه که
از راه لوچ آمدی بهمین عتاب و رانجا غصه خورده و هول هم سانیده
بر عقبی شتاب نمود و در تاریخ یکهزار و شصت و هشت تغیر علیمردان خان
بمیان آمد لشکر خان بر سند حکومت قرار یافت و تا مدت دو نیم سال
ایام سیر و شکار بسر برده و رعیت پروری و آبادی شهر تقصیر روا نداشت
و در عهد او ارزانی غله بحدی بود که در دنا یکه دارکه دو نیم من شاهجهانی
باشد یک مرغ میفروختند از بس عمر خلق الله جمعیت و آرام بسیار داشتند
در بر کنه بهاک طرف شمال کول دل طرح باغی بر بلندی آبجوی و آبشار و فواره

جامی ساخته بودند مرجع و میرگاه مردم شهر بود و دران استادریای بهت
نوعی یخ بسته بود که اسپان با بردار بی تکلف بالای یخ بست ازین دریا
بآن سر میرفت آخر همین سال بندگان پادشاه بلند اقبال ابوالمظفر محی الدین
محمد اورنگ زیب بهادر از اقصای ممالک دکن باراده عیادت پادشاه و
اصلاح اهل تقوی امور ملکی که بسبب نارسائی دارا شکوه ولیعهد شده برهم خورده بود
روی همت بجانب هندوستان فرمود چنانچه بمحل خود مرقوم خواهد شد درین مقام
رشحی از احوال شاه جهان پادشاه بطریق اجمال مرقوم میگردد از سیاق تاریخ نویسی
دور نیست تولد آن پادشاه نصفت دستگاه در سال هزار هجری است
بسلطان خرم توسوم بود بعد رحلت جهانگیر پادشاه از منتهای حدود هند
خروج هند نمود بحسن تدبیر آصف جاه کار برادران ساخت در هزار و سی و هفت
جلوس فرمود در خلاف قرون اسلاف مروج شرع شد و ضبط و ربط امور ملکی
بحدی نظم و نسق آورد که شاهزادگان عمده هم قدرت انحراف از جاده ادب حضور
و غیبت نداشتند و با سلاطین هفت اقلیم بخصوص مردم ایران و توران
بکمال خویشتن داری و بزرگ منشی سلوک مرعی داشت و آنها را بی خوف حساب
گذاشت که چند با قضای هوا و هوس بشری بعض اوقات صرف آراستگی بزم هم

نماید کمر و انصرام امور مملکت و صلاح صواب پسند و بست سلطنت فرموده
با جمال نمی انداخت چون بعرض رسید که نیلکنوش اذنک با جمعی از یلغ
آمده چند خانه را از کابل تاخت و سنگی از قبر بابر شاه برداشته برد و بنا بر
شاه ایران بتعریب تصرف قندهار در میان بود خود متوجه شده
بکابل رفته دارا شکوه را به قندهار فرستاد و مراد بخش بعد خورد را بیلغ فرستاد
چون از هر دو کاری بمدعا صورت نداد پادشاه عالم اورنگ زیب
بهادر را تعین نمود بندگان ایشان بود تسخیر یلغ فتح قندهار هم فرمود
و تسخیر ممالک دکن هم از دست ایشان شد آخر های عمر بسبب عروض
امراض و تصرف دارا شکوه که از شاهزاده ها کسی غیر از و بحضور نبود در خراج
و باجش خللی راه یافته عنان اختیار را بدست او داد و از بهجت
شاهزاده بعزت آمده عازم ملازمت پدر عالیمقدار شد چون شاه
عالمگیر و مراد بخش متفق بودند و دارا شکوه افواج برای ممانعت و
مزاحمت ایشان تا تربد او فرستاده سلطان شجاع از تنبه قلعه تیرا
نهادن مصلحت ندانسته بیشتر صرفه در توقف دید شاهجهان بود فرار
دارا شکوه به لهجی که ذرا و اراف آینده باجمال مرقوم میگردد در اکبرآباد

اکبر

اکبرآباد

نظر بدند بعد جلوس بادشاه عالمگیر قریب هشت سال بهمین منوال
میگذرانید در سال هزار و هفتاد و شش بمرض حبس بول رحلت
نمود تاریخ سال تاریخ فوت شاهجهان رضی الله گفت امیر خان

حکایات

حکایت ۱ داد رسی ضبط و نسق آن بادشاه عالیشان آنقدر بر اسلوب افواه
مذکور است که عشر عشیری از امثال و اقران ایشان معلوم نیست مشهور است
که در ایام سکون که در قلعه اکبرآباد بتقریبی از فاضل خان حاضر ساکن واسطه
گذارش مطالب و امور ضروریه در بیان ابیات و ابیات عالم گیر بود کیفیت
ولد امجد خود با مور سلطنت برسد ظاهرا فاضل خان بعد گذارش اوضاع
و اطوار بادشاه عالم مدار ظاهر کرد که هر روز بذات خود چهل مجلس کس
مستغیثان را پیش آورده داد رسی مینمایند شاهجهان دست تاسف
بر زانو نهاده بحسرت فرمود که ملک را خراب نمود هر گاه پیش بادشاه
بیچاره کس بفریاد برسد از وزیر و قاضی و داروغه و کوتوال صد توان دشنام
آورد وقتیکه ما باین امر خطیر مشغول بودیم همیشه یکبار دیوان مظالم می نمودیم
منادی در کوچه و بازار میرفت بعد تجسس کثیر زیاده بر دو کس فریادی
حاضر نمی شد از این دست حکایات بسیار است و خامه حسرت شمامه در صدد اختصار

از اینجهت بی اختیار بتذکار ارباب کمال آن روزگار بی پردازد حضرات
صاحب کمال که از ابتدای عهد شاهجهانی بر منصه ظهور بودند با دران دور
رحلت در کشمیر فرمودند بدین تفصیل اند حضرت ابو الفقرا بابا نصیب
از مشایخ مشاهیر این دیار است از خوردی باز با صفا ریاضات و محبت حضرات
بشتغال نمود و گوی سبقت از اکثر اقران خود ربود و خلیفه برحسنه
حضرت بابا داود خاکی است و سوای ایشان فقرای بسیار را دیده تمام
عمر بترک لذات گذرانید حتی ترک نوا که ربعی و خریفی و آب سرد هم داشت
و عالم با عمل و مروج حامل علوم بود و فقرا و مساکین در زندگی متمتع
تمام داشتند و وقت خود ملجا و آب غربا و بیچارگان بوده و هیچگاه
سکونت نمودند با وجود ترک نقد و جنس تفقد حال فقرا مینمود با
حضرت خضر اکثر صحبت داشته همیشه بتجرید بود تمام عمر بصیام و ترک
حیوانی بسر برد اکثر مریدان طی مکان و تصرف اکوان و اعانت غایبان
از شیخ دیدند و تعلیها دارند یکی از مریدانش بهمتی گرفتار شد و بقید
آمد و مردم آنجا جستند بقتلش شدند از مکناهی ملتجی بباطن شیخ شدند
نصف شب در مجلس حاضر گردید او را از آنجا بگذرانید و قدم با و براه گذاشت

پاسبانان در خواب بودند و کسی آگاه نشد و در رفتن تنبت هم همچنین
باعثی شد و را جا آنجا که مرید او را قید کرده بود شب از شیخ مستدعی شده
حبسی را خلاص کرده آواز و استدعای قدوم شیخ کرد بالجمله اکثر در قریات
و برکنارات بتقریب ای شاد و هدایت خلق بیکدار آمد و در هر جا برای مساجد
و اجرای احکام شرع می نمود آخر بقصد ابتهار آمد مشایخ و در دیدن
عهد را دید و فرمود که شاید باز رسید نخواهد شد رفته رفته در قصبه بجاده
رحلت فرمود و مردم شهر و خلفا خواسته بودند که در جوار حضرت مخدوم
دفن سازند مردم بجباره غلبه کردند سیزدهم محرم سنه ۱۰۱۳ هزار و چهل و هفت
رحلت ایشان واقع شد طاهر در حرخی که شاگرد وی بود فرمود محمد
مومن و محمد مومن چهل شیخ مومن گفتند یعنی احیانی دلالت بر آن دارد
با استبداد ترکیب تو صیغی است راقم حروف گوید که بحسب اتفاق تحریر
این صفحه در احوال شیخ هم سیزدهم محرم الحرام اتفاق افتاد شیخ
شمس الدین برادر حضرت بابا نصیب و مرید شیخ اسحق است که خلیفه برجسته
حضرت بابا مسعود و نروی بود در ریاضت و استقامت از اقران خود
ممتاز و بی اعتنا از زهد هرگز از عبادت حق و یاد مطلق نمی آسود بعد وصال

و دیدن

هر دو در عالیقدر چندی قلاده و جوهر مستعاره بر گردن داشت و عمر از شاه
را زمانی برافراشت چون برحمت حق پیوست مضجع در بجاره در مقبره
شیخ یافت شیخ برهنی بابا از خلفای برجسته حضرت کمال شیخ اسحق سلطان
چون قدم در عندلیب اعتراض فقر گذاشت خود را بفن ریاضت بجهة
طاعت مشغول داشت از اصحاب شوق بود و مغره های دل سوز جان گداز
در شبهای دراز بعجز و نیاز از و سر نمیزد اکثر اوقات ذکر می بود و در هزار
و چهل و هفت رحلت نمود در موضع دارا اطراف شالمار بر کنار پهاک
آسود خواجه زین الدین داود مسعود لکهزاده بود شعله از آتش طلب در
باطنش افتاد و رو بخدمت خواجه حبیب الله نوشهری نهاد و بمراتب ولایت
و عرفان و مناصب کرامت و ایقان فایز گردید در خدمت مرشد بجان سپاری
و خاکساری ادای حق عقیدت و اخلاص می نمود و گویند که روزی براه عبادت
بخدمت پیر حق آگاه میرفت در راه حضرت خضر علیه السلام دو جا شوق شد
و اشارت و صحبت نمودن نداد و غذا تا خیر ملازمت پیر پیش آورد لیکن
در اثنای سلوک بجوش و خروش سکر افتاد و از راجذبه و استغراق قوی
روی داد و وجد و حال بتقریب نغمه و ترانه و سماع عاشقانه بر طبیعت شریفش

بیکار عالمیقدر چندی قلاده وجود مستعار را بر گردن داشت و عظیم
اندشاد از زمانه غالب شد خدمت مولانا حسین خبازی که از جهل بالا ترک نشسته
با او هم معارضه داشت بهر حال خواجه در کمال جوانی که از جهل بالا ترک نشسته
بود و سال هزار و چهل و دو رحلت فرمود در مسکن خود انکه در محله کامل
مقبره اش مشهور و بفیوض معمورست تاریخ وصالش عارف خاص
ملا حسین حاجی گفته است

معارضات درین باب

در جوار مسجد جامع کلان مسکونت داشت
در خانقاه ملک جلال الدین نهکور درس میگفت و خدمت خواجه حیدر علامه
بعض علوم استفاده کرده است کما آنچه منقول و مروی منست که از بقیه
از خلفای محبوب العالم حضرت مخدوم سلطان شیخ حمزه قدس سره بوده
بود رسایل و معلقات خود ذکر کرده اند که نسبت سهروردی از حضرت خواجه حسن
قاری که ایشان این نسبت را هم از حضرت مخدوم صاحب و هم از خلفای احرار
حاصل داشتند حاصل کردم و پیش مشایخ محققان هم مشهور است ملاقات
ایشان با خواجه عبد الشهید واحد نسبت نقشبندیه از ایشان غیر مشهور است
محسن مرا اخون ملا حسین جلد اول ارادت در خدمت مخدوم الآفاق
خواجه اسحق قاری که ذکرش گذشت حاصل نمود تحصیل کمالات صوری و معنوی

فرمود

فرمود بعد واقعه مرشد خود از آنجا خروج مسافرت اختیار کرد بجانب خواجه عبد الشهید
که از اجداد مقرب بروزگار حضرت خواجه عبید الله احرار از هند و ستان
تشریف داشتند و در آنجا آسوده اند خود را رسانید و حظ کامل و فیض شامل
حاصل نمود و نسبت حضرات خواجگان عالیشان بدست آورد ملکه ملازمت
تمام یکسال و سعادت و افتخار خواجگان عالیشان مرشد نا و امنا حضرت خواجه
عبد الباقی دهلوی نیز نمود بالجمله بعد مراجعت یکشبی همگی کمر همت را بر تزویج شیخ میان
و دفع امور عبادت آئین بست و بهمین جهت مناظره و مجادله کرامات و مراتب
ولایت حضرت خواجه حبیب الله نوشته که دران وقت بجهت سکر و حال
مشغول سماع صحبت قوالان بود بسیار کردستی بخیر بمرافعه طرفین نمود و حکم
وقت شد هر چه بنا بر قوت دلال خبر عینیه غلبه یا مولانا بود و این مولانا
صاحب تصانیف است مثل هدایة الاعمی و غیر ذلک و دران رساله مذکور
حضرات آنکه مثل حضرت شیخ فرید الدین عطار و مولانا جلال الدین رومی
و امثال ایشان نیز جواب و سوال داد و یکی از آداب فضل و صلاح عقل
که خواجه محمد امین صوفی میگفت که بعد نماز جمعه شیخ ابو الفقرا با نصیب و
مولانا حیدر علامه و سیر او خواجه محمد افضل بدین مولانا در خانقاه ملک جلال

مکورمند کوراً آمدند و من خورد سال بودم و کفش برداری با با نصیب میکردم
نزدیک دروازهٔ خانقاه استاده بودم ذکر حدیثی بمیان حضرت آخوند
حسین خیاز بجانب ملا حیدر علامه پرسید که این صحابه بود این کرده است
خواجه محمد افضل در جواب کرده که حضرت عثمان رضی الله عنه راوی است
خوندبا او التفات ناکرده بجانب مولانا حیدر متوجه شد ایشان هم تصدیق
کردند و گفتند که خلیفهٔ ثالث راوی این حدیث است راوی گفت که مولانا
فرمود که اگر اولاً شما میگفتید قبول میکردم چون این بسر تقریر کرد مرا تردد
گرفت حالا فرو رند که از خدمت خلیفهٔ ثالث تحقیق شود خواجه محمد این
یکلفت که در زمان حالت شخصی مبرقع بوسه از دروازهٔ خانقاه در آمد و در صدر
پس فرمود و آخوند ملا حسین و با با نصیب و مولانا حیدر علامه علیه الرحمه
بعظیم برخاستند و دست بقدم مبارک قادم قدسی مقام رسانیدند و ناکوری
همدیگر بسته بست کردند و آن بزرگ برخاسته رفته و از زیر خانقاه من هم
دست بقدم مبارک رسانیدم و این بزرگان گفتند که حضرت امیر المؤمنین
عثمان بود العلم عند الله راقم حروف اینحکایت از عزیزی عالم و صالح
شنیده و او بیک واسطه بخواجه محمد امین صوفی میرساند و بسینهٔ شهور بر از

حضرت ذوالکرام

رحلت فرمود در محلهٔ کوچه اره مقبره اش مشهور است حضرت خواجه
حیدر نشو علامه والد بزرگوارش خواجه شیر فرزند نامدار است
و او از ارادتمندان خواجه عبید الشهید احراری نقشبندی بود و تقربی
در جناب حضرت خواجه ظاهر کرد که چهار دختر دارم چون پسری نیست
تکفل و بسیار عیال بارم خواجه دعا کرد و بشارت پسر عالی گوهر داد
چون بوطن مراجعت نمود بعد مدت العقبای خدمت خواجه حیدر تولد فرمود
و در هفت سالگی مشغول بعبادات و ادای سنن شد از آن وقت تا
آخر عمر هیچ فضیلتی و سنتی از دست نداد و اوایل در خدمت حضرت
با با نصیب تعلیم علوم یافت ثانیاً بخدمت با برکت حضرت مولانا جوهر
پیوست ثالثاً بهره اندوز صحبت سراسر افادت قدوة المتاخرین
شیخ عبد الحق دهلوی شد و بمراتب علیه علم و عمل رسید بر اقران خود فایق
گردید در تجوید قرات قران و التزام سنت سید الانس و جان سیر علم
و عرفان بر ان اهل ایمان و ایقان بود اکثر اعمال را بورع کار میفرمود و خود
تکلیف و سماحت حکام اجابت خدمت قضا هرگز ننمود و بخوف گمراه
آن فرار اختیار فرمود و بنام فرزندان خود هم مجوز این امر نشد چون تعلق بیکری

گرفت بشهر باز آمد در سال هزار و پنجاه و هفت رحلت فرمود خیر الورا تاریخ
رحلت اوست در مزار اسلاف آسوده و اختیار تکلف در تعمیر روضه و مقبره
اصلا ننمود اولاد حسب حال داشت ذکر بعضی بمحل خود می آید خواجه عبد الله غاری
در انواع علوم مستند و تحریر و در علم طب در وقت خود بی نظیر بوده و با مجتون
علم طب در حدت او تحصیل کرده و گویند در طب تالیفات مفیده دارد علم طب و
عمل آن بطریق یونانیان در کشمیر گویا آورده اوست دانشمندان کسی از امرای
شاهجهانی نیز درین شهر رواج این علم داده و منتشر ساخت بلکه استاد خواجه
عبد الله بوده ملا حیدر علامه روزگار و تحریر بی نظیر وقت بوده و اکثر
عمر او علمای هندوستان از او استفاده علوم کردند ملا فاضل محرر دانشمند
ملتفت بود و بجدل و بحاثی اشتهار یافته اکثر حواشی ملا عبد الحکیم سیالکوتی
رد می نوشت ملا عبد الرزاق باندی خواهرزاده ملا فاضل بود در معقولات وقت
بود بر شرح تحریر حاشیه می نوشت و میگفت که تالیف مرا دانشمندان
قرابت نمیتوانند کرد تا بفهم چه رسد بتحصیل اتفاق سفرش افتاد شاهجهان پادشاه
او را تدریس مدرسه کابل تفویض نمود و شبها مباحثات رد می نوشت
خلل دماغ بهم رسانید که زلف بر حلقه خود زده شاگردان از خدمتش رفته اند و استعفای

تدریس کابل کرده بکشمیر آمد و فوت شد در کوچه جواری میگفت و دانست ملا ابو الحسن
معروف بملا بابا در علوم مستند و جید بود اخوند ملا یوسف کشمیری معروف
که در مجلس بعض ناظمان خطه علما مامور بمباحثه شدند او عبارات تفسیر قاضی
بیضاوی و شارح عضد الدین محشی مثل قرآن بی ذرک میخواند و اگر مذکور
ملا عبد الحکیم را رد میکرد و گاهی التفات بجانب علمای حاضر نمیکرد
حضرت حاجی بابا قادری از قبیله کاچی است که طبقه معروف است از تجار
کشمیر چون داعیه طلب دامان زن شعله درونی گردیده خدمت و
ارادت سید حق آگاه شاه نعمت الله قادری را برگزیده و رتبه ارشاد حاصل
نموده و جهد بلیغ در تقوی و ورع و ادای سنت نبوی فرمود روزی که واله
اش رحلت کرد بعد دفن والده راه حرمین گرفت دران وقت شصت سال
عمر داشت و همت بر اقامت در حرمین برگماشت و چون چند سال بحاروب
رفته بمحبوب ذو الجلال گذرانید شبی در واقعه از جناب مقدس مامور شد
کشمیر و ادای سنت امر خطیر یعنی تزویج گردید و مبشر بمولوی عثمان نام شد
بر طبق اشاره تمام بشارت آمده ادای امر سنت نمود و خدمت با باعثمان
تولد یافت در هزار و شصت و شش رحلت فرمود روز برات افتاد دستور

زین تاریخ است در جوار سید بزرگواری عالیمقداری در محله بلبل لنکر
آسوده شیخ بابا علی از خلفای برجسته حضرت بابا مسعود باتبوری است
و تقوی و ریاضت بی بدل و در وقار و تمکین و اظهار اسرار حقیقت
ضرب المثل مظهر دقایق و مطلع حقایق بود اخوند ملا شاه بدین بابا علی
رفته بود در خانقاه بر سر بوریا نشسته سبحه در دست داشت زمانی اخوند نشسته
بود چون اخوند بزبان کشمیری آشنا نبوده و بابا علی فارسی کمتر فهم میفرمودند
کوری ناکرده اخوند برخاست و روی بدروازه کرده و بلند گفت که اینجا غیر
از بوریا چیزی نیست بابا علی از حضار استفسار فرمود که مغل چه گفته
رفت گفتند چنین گفت که اینجا غیر از بوریا چیزی نیست بابا علی هر دو دست
در مقام تاسف بر هم زده گفت که اگر ذره میرفت و آشنائی براه توحید
بوحدت میداشت حق میدید بوریا نمیدید گویند اخون برگشته آمد و عذر خواست
در سال هزار و پنجاه و نه رحلت فرمود در خطیره مرشد خود آسوده شیخ
مکرر ریش از خلفای با کمال خواجه مسعود باتبوری است بصیام نهار و
قیام شب تار مانوس بود عمری غار نشینی کرد و از زعفران زار قوت خود
بکسب حاصل میکرد و در ماکول و ملبوس غایت احتیاط بظهور می آورد و از خواجه

عبد الرحیم

عبد الرحیم باتبوتلاوری که ذکرش گذشت می آید منقول است که میگوید
در اوایل سلوک این راه بنابر ملال والده خود راه باتبور گرفتم و خود را
در خدمت مکرر ریش رسانیدم او در غار بود استفسار حاصل نمود اظهار
آرزوی سکونت غار کردم فرمود که خوش باش من چند روز مرض دوای زعفران
میروم تو درین غار نشین و برنمین قوت که کاک خشک میرسد
قناعت کن رفت و مرا در غار بهمین کار گذشت چند روز قصیده که گفته
بود بعمل آوردم اقسام انوار و اسرار ملک و ملکوت بر من ظهور کرد روز
هفتم شهر بریخی والده از شهر گرفته برسانا و جویان نزد من رسید بی اختیار
از آن غار برآمدم بقصد اینکه این شهر بریخ را در بیشن مکرر ریش برسانم
چون نزدیک بجائی که او نشسته بود رسیدم پیش از آنکه نظر من بر و بیفتد
با خود حرف میزد که میگوید این نقال بسیار آماده بود که مرا بازی بلند آهنگی
کرده او را در غار راه نیدم می رخصت بمحبت خانه هر حال آمد مرا
بطعام شیرین او چه حاجت است بکار و بیت خود مشغول شود که از دست او ایمن
نمی آید خجالت زده برگشتم که در همان غار بنشینم چون نزدیک بدر غار رسیدم شیری
مهیب بنظر من آمد چون از غار راه خانه میگرفتم ناپیدا شد چون باز میل آن غار

میکردم شیر استاده و آماده بود مایوس و ملول برگشتم و راه خانه گرفتم
ازین دست حکایات بنگر ریشی بسیار است از اغنیا و اهل دنیا بسیار مجتنب بود ازین
جهت هم پیر خود حضرت شیخ نجم الدین معروف بخی ریشی مالو را که سعد الله
خان وزیر مرید او شد نیز معارضه می فرمود چون رحلت کرد در همان مقام
خود طرف پانپور آسود رحمة الله رحمة واسعة شیخ اهله ریشی نیز از خلفای
حضرت خواجه مسعود است در ریاضت و کشف آیتی بود و صحبت غیب داشت و از انها
اخبار در وداد عالم از خیر و شر می شنید شنکر ریشی از مریدان حضرت
بابا نصیب است صاحب ریاضات و مقامات بود و عجایب و غرایب این راه برو مکشوف
شد و بهمت بر اعمال شاقه ریشیان بست و غار نشین شد با دیو و دد انس و
الفت داشت و در شداید صوری و معنوی تائید و اعانت حضرات معاینه می نمود
و از واقعه رحلت حضرت بابا پیش از مدت خبر داده و یقین مقام
عالی ایشان کرده بود و بعد واقعه مرشد سه سال زیست و چون رحلت
نمود بموجب اشاره غیبی که دران واقعه سابقه دیده بود در همان روضه
علیه آسود بابا شمس الدین نایک از خلفای بابا نصیب است در صغر سن
بنظر حضرت بابا راه یافت و رو از کاینات برتافت صاحب حالات و جذبات

بود در پرگنه

بود در پرگنه برای امر معروف رفته بود سکنه انجا تغافل کردند و اجابت
نصیحت او ننمودند بجلال پیش آمد و آب چشمه آن پرگنه خشک شد چون
عجز و الحاح نمودند دعا کرد و آب چشمه باز آمد و روان شد شیخ شمس الدین
برادر مادری حضرت بابا نصیب است در کمال جوانی تارک شده و ریاضت را
به نهایت رسانید توحید شهودی را مایل و قایل بود شیخ داود کوهی
هم از مریدان حضرت بابا نصیب است که عمر را در تجرید گذرانید و امر معروف
بت شکنی را بحد اتم رسانیده در میان کفره در قریه کهن مابین کشتوار
و کشمیر منزل ساخت و شعار کفر و بت پرستی را از ان قریه برانداخت همانجا
آسود شیخ بابا یوسف از خلفای حضرت بابا نصیب است عالم بود و صاحب
تصانیف و اصانیف کشف داشت او فرزند عبد البدیع ابن خواجه بهاء الدین
که مرقوم گشت با وجود کمالات اشتغال میکرده بعد فوت والد خود در سنه
هزار و سی و یک ۱۰۳۱ بطرف دهلی رفته در انجا به سنه ۱۰۵۰ رحلت کرد در مقبره
آباء خود آسود شیخ حاجی حسن از خلفای حضرت بابا است امام حضرت
بابا بود در قرائت دستی عجیب داشت و عمر بتجرید بسر برد و جهاد و حج اسلام
بعمل آورد صاحب ایثار بود و خدمت فقرا و مساکین بجان و دل می نمود

بابا صالح ساکن موضع کواکوه پرگنه اچهه از خلفای شیخ ابوالفقرا است
در قریه مذکور در غار می نشست و کتابت قران میکرد در اوایل سلوک
ترک حیوانی کرده و بیضه میخورد شیخ ابوالفقرا بتعریض فرمود که بعضی یاران
مرغ را با بال و پر و پنجه میخورند از خوردن بیضه هم محترز شد سلطان دارا شکوه
در شکار دامدار او در رفته بود بدیدن او آمد بابا چندان التفاتی نکرده سلطان
بجانب همراهان خود گفت که بزبان ترکی این مرد کیف کرده است بفراست دریافت
و گفت حیف بر کسی که کیف کرده باشد و صد حیف بر آنکه بی کیف باشد سلطان محظوظ
شد دیگ خوان زر سرخ و سفید حاضر ساخته تکلیف قبول نمود بابا بعد الحاح
کسی روپیه برداشت و حمایل بخط خود در خوان گذاشت و گفت هدیه قران من
همین است گرفتم باقی رد کرد **شیخ صالح** و شیخ درویش نیز از مریدان حضرت
بابا اند و در ورع و تقوی بی نظیر این چند کس قریب العهد حضرت بابا
رحلت نمودند و ذکر جمعی دیگر که بعید العهد اند در محل خود می آید **شیخ**
بابا طاهر از نبایر حضرت خواجه مسعود پانپوری است صاحب ریاضت و سخاوت
و مطلع درایت و ولایت بود از اولاد خواجه مثل او کم کسی برخاسته در حظیره
جد بزرگوار آسوده است **مولانا یوسف تراکی** از مریدان مقرب بارگاه معبود حضرت

خواجه خاوند محمود

خواجه خاوند محمود نقشبندی است مرتاض و صاحب ورد و ایثار بود در نفس
کشی و شکست بدن عنصری همتا نداشت باین جهت قبول ذل و ملامت بسیار میکرد
و بآن محظوظ بود و اکثر از ضروریات خاصه خود ادای حاجت فقرا می نمود شبها
غایب میشد و بطرف کوه ماران بی اطلاع یاران با سینه سوزان و دیده گریان میگذرانید
مقبره اش دیده مر بر لب جوی مار است **بابا مجنون نروری** جامع علوم ظاهریه و
باطنیه شاگرد قاضی ابوالقاسم خلف مولانا جمال الدین بود و از خدمت مولانا
جمال الدین هم استفاده کرده و از ملا عبدالله غاری علم طب اخذ نموده و
درین شهر منتشر ساخته حافظ محمد شریف کافی حکیم و خواجه عبدالرحیم اشنائی کسب
علوم طب بطریق یونانیان از خدمتش کردند بالجمله خدمت بابا مجنون بلکه
سلوک راه طریقت در خدمت شیخ عبدالله نروری خلف حضرت بابا مسعود
سهروردی بانصرام رسانیده صاحب حالات عالیه شد بی ریا و بی تکلف بود
و مشایخ بسیار را دیده و خدمت ایشان کرده و خود را بجهت حوایج مسلمین وقف
نموده بود برای ادای مهمات محتاجان هر جا تردد میفرمود و در اجرای کلمه
الحق خوف لوم و لایم نداشت با وصف این حالات از سوز و گداز و عجز و نیاز بهره
وافری داشت چون رحلت نمود در مزار اسلاف خود در نروره آسوده وفات ایشان و خدمت

طب

حاجی بابای قادری قریب العهد در عرض یکروز و ماه شد از جهت تاریخ هزار و چهار
چنین اتفاق افتاد ستون دین، ملا علی الماس برادرزاده ملا علی الماس
مفتی شاگرد ملا جوهر نانت مرید شیخ ابو الفتح ابا بانصیب قدس سره بود
در موضع او کمنو برکنه بانکل مدفون گشت ملا حاجی طوسی دانشمند بی نظیر
بوده و در علوم غریبه و تنجیم و اسطرلاب ید بیضای نمود در بعض علوم شاگرد
ملا جوهر نانت بود و مرید حضرت ایشان خواجه خاوند محمود قدس سره بود در مزار
دانی داری قریب بمقبره مولانا جمال الدین مدفون است ملا یوسف کلاسبوره تحصیل علوم
در کشمیر کرده و در فن انشا ماهر بوده در کشمیر با یکی از مقربان شاهجهان بادشاه
یارا دوی اردوانه هندوستان شده اتفاقا نامه والی روم برای بادشاه مذکور در
کوهستان بیرهنجال رسیده حکم کرد که زود جواب بنویسند منشیان سرکار حاضر نبودند
مربی ملا یوسف بپادشاه ظاهر کرد که با من ملای کشمیری هست باو حکم شد زود
بنویسید جواب نامه بردا نوشته و بکمال ایجاز و بلاغت و ابهام نوشت بنظر بادشاه منظور شد
و داخل منشیان سرکار گشته و با فضلای هندوستان مدرسه حاشیه نموده رد
شده و بتقریب صدارت بکشمیر آمده اهل علوم را جمع می نمودند و بدرس و افاده
علوم مشغول بود چون در ایام نظامت علیمردان خان فوت شد و دیوان ناظم

مهابت دیوانه به تهمت اختلاس استهلاک رفت عوام الناس از راه اضطرار رعایت
او را متهم ساختند و غارت کردند و این معنی بپادشاه رسید اعیان خطرا بحضور
طلب شده و ملا یوسف هم دران زمره بود و بادشاه از و استفسار حقیقت آن
فتنه نمود بمقتضای دانائی نحوی مذکور فتنه را تمهید کرده و آن از راه
ملال باستهلال کردیده در دهلی فوت شده چنانچه این قصه مفصل در اوراق
گذشته مرقوم شد ملا حسن کوچو در انواع علوم مشار الیه بود حواشی
او بر تفسیر بیضاوی فواید نکات علیه افاده میکند ملا باقر صباغ برای
تحصیل علوم بایران دیار رفته از فضلای انجا بهره اندوخته شاگرد
میر نا قر داماد شده در معقول بی نظیر وقت بود در محله کلاسبوره سکونت
داشت ملا باقر نامی در معقول شاگرد ملا باقر صباغ بوده و در هندوستان
با ملا عبد الحکیم و علمای پنجاب و پورب معارضه کرده آنها را ملزم میکرد
ملا یوسف حکیم مفتی دانشمند بی نظیر بوده و اکثر در صحبت حضرت ایشان
خواجه خاوند محمود قدس سره بهره مندی شده و دقایق علم فقه و تفسیر افاده
میکرد و میگویند عجیب قوت واقعه داشت که او را کسی در مباحثه و معارضه مغلوب
نمی توانست کرد و ملا فاضل محرر و ملا عبد الرزاق مدرس کابل جلالی و کمال معترف بودند

وبا او نمیتوانستند جدل علمی کرد بسر او ملا عبد النبی نیز فقیه و دانشمند
بی نظیر بوده در سلوک و سبحانات مثل او سبح مفتی ماهر نموده **مفتی سید**
ملا حسن لقب او ذکر کرده بود و در سلطنت شاه جهان پادشاه اولاً مفتی و
قاضی ابو القاسم سمرقندی حکیم دانا نبیره مولانا کمال الدین قاضی بود هنوز جوان
بود در دیوان عدالت ملا محمد طاهر منشی بتوسل صدر الصدور بحضور پادشاه
استفسار کرد و بجانب قاضی القا نموده که شخصی قسم خورده است که نان
نخورد اتفاقاً از بیرون آمده بخانه خود که رسید در طاقچه خوانی بود
گفت اگر خوردنی است بمن بدهند چون اهل بیت معلوم داشتند که نان نمیخورد
ندادند و قسم خورد که آنچه درین خوان است اگر نخورد کذا و کذا چون خوان
برداشتند در آن نان بود چکار کنند تا حانث نشود از قاضی جواب
حاضر نشد نظر بادشاه بر ملا عبد الله که مفتی بود محاسن او سفید بود
افتاد و گفت که این پیری کیست گفتند مفتی است پادشاه گفت پیش
بیاید و جواب بگوید او گفت که از آداب فتوی اینست که بعد ملاحظه
کتاب جواب مسئله باید گفت پادشاه تحسین کرد و گفت ملا متدین است
همین مرد قاضی باشد از همانجا تفویض امر قضا باو شد **میر محمد باقر** خلف الصدق

میر حمزه کریری است صاحب استعداد عالی بود کسب معانی از خدمت والد
بزرگوار خود نمود بلکه از خدمت حضرت میر محمد خلیفه هم بهره اندوز شده است
و بنظر حضرت ایشان شیخ یعقوب صرفی قدست اسرارهم رسیده و خدمت
آنحضرت هم پسندی کرده در سیر بکلی در رکاب آنجناب بود مزه قبولیت بسیار
یافته آخر عمر رو از همه تافته با حسن اعمال فرموده در مقبره آبای کرام
خود در موضع کریر آسود **ذکر شعرا و سخن سنجان** چه از مردم کشمیر و چه از مردم
ایران و هندوستان که در عهد شاهجهان پادشاه در کشمیر سکونت داشتند
و رحلت کردند همانجا شدند هر چند در آن وقت کثرت شعرا بسیار بود
اکتفا بر تحریر حالات چندین مشهور نمود **ملا ذهنی** شاعر از شعرای برجسته
کشمیر است با وصف کمال این فن از علوم دینی بهره وافر بود و در راه تقوی هم
داشت و در عهد خود در فن سخندانی در کشمیر بی نظیر بود و هر وقت بزم
آرائی و محفل پیرایی با ارباب سخن می نمود و منقبت حضرت خلفای اربعه بسیار بحسن
گفته است چهار قصیده طولانی برای هر چهار خلیفه برحق موزون کرده عنوانش
بتقدا آسنای کلیه عالم گذارده مورد تحسین و عنایات شده **مطلع قصیده**
یار پیغمبر نشاید کرد زین چهار حجت آن بشنو از ذهنی که باشد یادگار

از ملایک و زکتب جز جار نگزیدست آحق ؛ کین عدد مستحسن است از روی معنی در شمار
نهر خلد و رکن کعبه اصل طبع و فصل سال ؛ بین چهار است و چهار است و چهار
در منقبت حضرت عمر ابتدا بآن طرز کرده است ؛ معقول شرعم ما شدم
مردود مردودان دین ؛ یعنی منم مدحت گر فاروق امیر المومنین
آن برتر از درک غنی داماد داماد نبی ؛ قدرش چه داند اجنبی کو از حسد در
خون نشین ؛ از اشعار اوست نظم خرم دل از گلستان کس نیم ؛ نسیم
روشن نظر ز شمع شبستان کس نیم ؛ دانشورم ز فیض دل نکته دان خویش
طفل طبایع خوارد دبستان کس نیم ؛ کلکم ز نظم خود همه شب بیت زور قم
سر کرم انتخاب ز دیوان کس نیم ؛ همت بمغفرو بنعم و منت نمیخرم
یعنی مراد دل طلب از خوان کس نیم ؛ مانند نقطه سر بگریبان نشسته ام
دست از طمع دراز بدامان کس نیم ؛ ذهنی چو آستانه مقیم در خودم
لب نشنه اجازت دربان کس نیم ؛ گر با تو گفتم آرزوی دیدن گل
آباد دیگاه بر بر ستیدن گل ؛ اگه کند از جنون من بلبل را جنگ زدن
نرگس و خندیدن گل ؛ تا حرف غم تو کرد دام گوش ؛ شد ابجد شادیم
فراموش ؛ از شوق تو زیر پیرهن نوست ؛ فوارهٔ اضطراب در جوش

نسیم

کر عاشق صادقی بدست آر ؛ جوشنده دل و زبان خاموش
پروانه صفت بسوز و دش زن ؛ چون بلبل هزاره گوی مخروش ؛ آنگاه کر دیده
بصد لطف ؛ اکنون بعتاب باز مفروش ؛ نیشی کز دست دوست باشد
خوشتر ز هزار چشمه نوش ؛ ای حور بهشت روی زین پس ؛ از دوزخ
دل بگیر سر پوش ؛ یعنی که ز آه آتشینم ؛ اندیشه کن و بمهر میکوش
از شناء جام عشق ساقی ؛ دل بیدل گشت و هوش بیهوش ؛ در محله حاجی
بابا متصل محله گنزی که دو وطن داشت حاجی محمد خان قزوینی و طلعتش مشهد
مقدس رضوی است بجهت انصرام بعض مهمات بهند آمده بود شهرت کمال او را
مستور نگذاشت بصحبت پادشاه باریافت و ملک الشعرای عصر شاهجهان شد
شاعری صاحب قدرت بود در قصیده گوئی و غزل پردازی گوی بلاغت از اقران
میربود ظفرنامه شاهجهانی را بالفعل حسن و بلاغت تمام ادا کرده چون نام عبدالله
خان بهادر فیروز جنگ در بحر شهنامه گنجایش ندارد باین حسن تلاش ادا کرد
نظم تا هنگی که ارغابیات حشام ؛ نگنجد به بحر از بزرگیش نام ؛ چون فیل سفید
از جائی برسم نذرات و غرابت بدرگاه پادشاه بمرزد و زر و مرزبان سیاه آورده حاضر
بود بلاد اسطه خود رباعی گذرانید نظم بر فیل سفیدش که میناد کرند

سند شیفته هر کس نگاهی افکند چون شاهنشاه بر و برآمد گوئی خورشید خداداد شیفته
صبح بلند بجایزه لایق مفتخر و مباهی گشت مثنوی در تعریف کشمیر و صفت راه
بسیار خوب گفته از الحمد است این اشعار بود قطع ره کشمیر مشکل
بحق نتوان رسید از راه باطل مگر زین راه باریکست خبر نیست که کوئی کوه را
موئی کمر نیست زهم این ره باریک خونخوار خلد بوی کمر در دیده خار
گروهی دست از جان برفشانده درین ره چون گره بر تا رمانده ره فقر از
ره کشمیر پیداست که کام اول او ترک دنیاست ازین راه چون توان آسان گذشتن
که کام اول است از جان گذشتن مسافرکی تواند زین بلایت مگر لغزیدن
پا گیر دشت دست ره همچون ره کشمیر باریک جهان در چشم ره پیمای تاریک
ربی پیچیده تر از موی زنگی به تندی چون دم تیغ فرنگی زنیش در رفتنش
تدبیر کرده فلک را فکر این ره پیر کرده ازین پیمانهای زندگی آه که پیر گردد
از پیمودن راه

گویند بان کمال ملک الشعرائی رودی غزلی گفته پیش
ملائی مکتب دار می خواند چون باین بیت رسید شعر ساقی بصبوحی قدری

پیشتر از صبح بر خیز که تا صبح هندان تاب نداریم کودکی می شنید و گفت
مولانا اگر بجای قدری نقلی گفته شود برای صبح مناسبت تمام دارد حاجی
قبول کرد در جودت طبع آن کودک حیران ماند من اشعاره شعر
نکهت عشوه گر و عربده ساز است هنوز چشم مخمور تو مرفتنه ناز است هنوز
تازه شد دوستی با لحظه تازه تو نازکن نازکه آغاز نیاز است هنوز خاک شد
پیکر محمود ز تاثیر وفا

دل از خون جگر لبریز خواهم داشت در مجلس که اندازد
مستان از نظر مینای خالی را ز اظهار زبان چون بد خواه است دم درکش
که بازرگان نمیسازد عیان نقصان مالی را ندیم از بیت ابروست غزل
خوان غزالان است که تضمین میکنند اهل سخن مضمون عالی را در کشور
تو طل عنبرک شاد باشد حاصل چو شد تخم بیداد داد باشد اسرار غیب دانی
حل کن اگر توانی در سر نوشت خوانی باید سواد باشد تا دل دهم بهوس را
غارت کند نفس را بر دزد خانه کس را کی اعتماد باشد در سینه دل همین
افروز داز دمن اینجا چراغ روشن از روی باد باشد از چشم فتنه
بارت صد جور و یک اشارت آری برای غارت ترک دستار باشد از نفس

خصلت او دل کن ندیم یکسو ؛ با ورمکن که بد خو نیکو نهاد باشد ؛ ساز داز
ناله مرا فرج غم انگشت نما ؛ که سپهبد از شود از علم انگشت نما ؛ آن زمان
از دهن دوست دهد بوسه ستی ؛ که وجود تو شود در عدم انگشت نما ؛ دستی از
تیغ شود شهره و دستی ز قلم ؛ ای خوش آن دست که شد از کرم انگشت نما ؛
مهربانی کند شهرهٔ عالم چون مهر ؛ که بدل جوئی موری است جم انگشت نما ؛
کر ازین دست ندیم از تو زند دستان سر ؛ می توان شد بجهان و عجم انگشت نما ؛ فصیحی
از شعرای مشهور کشمیر است در دور شاهجهان می چمن بیرای کلزار سخندانی بود
و ندیم مولانا ندیم اختیاری نمود صاحب دیوان است این چند بیت از نتایج افکارش
مرقوم شد ؛ شعر حسن بیرایه دو کان هوس نتوان کرد ؛ شعلهٔ طور چراغ دل
حس نتوان کرد ؛ طوطیان کرایب ریوزه بحسرت بستند ؛ شکرستان همه در کام
مگس نتوان کرد ؛ چون حیا پرده نشین شو که گل خوبی را ؛ دست فرسود
نگاه همه کس نتوان کرد ؛ بال و پر سوز که تا شهرت پروازی هست ؛ برای
دل خود سیر قفس نتوان کرد ؛ همه تن بال شو و دامن پروازی گیر ؛ تکیه بر
کرم زیبهای نفس نتوان کرد ؛ چه طلسمی است فصیحی که ز میدان وفا ؛
پیش نتوان شد و رو باز به پس نتوان کرد ؛ آشفته تر از ماست بسی انجمن ما ؛

بی نور بود شمع طرب از لگن ما ؛ بر ناصیه مغنیه ما نقش طرب نیست ؛ مرغنده بر وادی نسیم
از چمن ما ؛ نشکفته بماندیم بگلزار شهادت ؛ پاشیده مگر گرد غمی در کفن ما ؛ از موج
ما نتوان بیم تستی ؛ خوش بر سر لطف آمده پیمان شکن ما ؛ فصیحی اهل اقران ندیمی است
فهمی عالی ذات و در شاعره علم مقابلت با فصیحی ذهنی می آفرینت از اشعار
اوست نظم فکر سر زلف تو مرا بی سر و پا کرد ؛ اندیشه با بوس تو ام است دو تا کرد
گفتم که بوصل تو رسم گر بودم عمر ؛ فی وصل میسر شد و فی عمر وفا کرد ؛ در دا
ترا مهر نیاموخت معلم ؛ در مکتب خوبی همه تعلیم جفا کرد ؛ تا دو بره با دیده
عشق نهادیم ؛ صد کوه نه غم از هر طرفی روی بما کرد ؛ فهمی نتوان رست ز
اندیشهٔ خوبان ؛ زین کوه نه که در دل غم این طایفه جا کرد ؛ فطرتی نیز از همگنان ندیمی و
فصیحی است ظاهرا او هم شاگرد ملا ذهنی بود فطرت بلند دست و قتیکه مرزا نظر
بکشمیر آمد و اشعار او را شنید گفت که اگر بیشتر معلوم میداشتم تخلص خود
فطرت نمیکردم از اشعار فطرتی است شعر ؛ از باغ و گل هوای باغم
فرو نشست ؛ پای هوس بکنج فراغم فرو نشست ؛ بر تو فکند عشق فروغ
خرد نماند ؛ سر بر زد آفتاب و چراغم فرو نشست ؛ روشنی و کلشنی
مشتری مهری و سوای اینان شعرای بلاغت نشان نیز دران وقت

بر منصبهٔ ظهور بودند بجهت اختصار بر همین مقدار اکتفا رفت بالجمله در هنگامیکه
لشکرخان صوبدار کشمیر بود بندگان ظل سبحانی مرتبت بخش تخت صاحبقرانی
ابو المظفر محی الدین اورنگ زیب عالمگیر بهادر پادشاه غازی بقصد عیادت
شاهجهان از بلاد دکن برخاسته ارادهٔ بندوبست مملکت نموده و مرادبخش را که در
گجرات احمدآباد خروج کرده بود برای عفو تقصیرات همراه گرفته متوجه هندوستان
شد دارا شکوه که ولیعهد شاهجهان بود افواج قاهره فرستاده تا سد راه این شاه
اقبال پناه شوند در حدود نربدا جنگ اول وقوع یافت و اکثر لشکریان مخالف بقتل
آمده و راجه جسونت سنگ که سرفوج بود با عمده های خود رو بفرار نهاد و پادشاه
موید و منصور روانه حضور شد اطراف اکبرآباد دارا شکوه با لشکری انبوه بعزم مقابله
مقابل شد و شکست عظیم یافته منهزم بشاهجهان آباد شتافته همان ساعت پادشاه
داخل شهر گردیده سلطان محمد پسر کلان را برای ملازمت شاهجهان و نظربند ساختن
ایشان فرستاده دارا شکوه را بعد محاربات بسیار که این صفحه گنجایش اختصار آن
ندارد و بقتل آورده بر سریر سلطنت جلوس فرمود و شاهجهان پادشاه در قلعه اکبرآباد
محبوس شد سلطان محمد شجاع برادر دیگر که از بنگاله بعزم پیکار آمده بود در حرب و
قتال مغلوب الحال و بهزار وبال و نکال گریخته و سلطان مرادبخش که در رکاب پادشاه

مصدر آثار

مصدر آثار سرکشی و خیره سری گردیده بقید گوالیار مامور شده جلوس اول
در ذی الحجه سال هزار و شصت و هشت باختصار و جلوس دوم در ماه
رمضان سال شصت و نه هجری بکمال اقتدار فرمود اخوند ملا شاه تاریخ گفته
تاریخ صبح دل من چون گل خورشید شکفت ؛ حق آمده غبار باطل را برفت ؛
تاریخ جلوس شاه حق آگاه را ؛ ظل الحق گفت الحق این را حق گفت ؛
زیب اورنگ و تاج پادشهان ؛ ظل الحق تاریخ است لشکرخان بحکم
ظل الهی عالمگیر شاهی طلب حضور شد اعتماد خان بنظامت کشمیر سرافراز
گردید در تاریخ یکهزار و هفتاد و یک خان مذکور بکشمیر آمد مدت دو سال
حکومت رانی نمود مصراع هر کرا پنجروز نوبت اوست ؛ در عدل و احسان نوعی
ساعی بود که خود متوجه قضایا شده مدعی و مدعا علیه را پیش خود طلبیده
چندانی بواب و دربان نبود و علما و فضلا را تعظیم و تکریم می نمود خود هم
واقف کتاب و مسئله نو طرح باغ و عمارات در پیش روی خانه و عمارات ارادت خان
روی بمشرق نموده بود و چون طلبش بحضور آمده در تاریخ یکهزار و هفتاد و سه
روانه حضور شد پوشیده نماند که چون در نوبت سلاطین گذشته بسرعت و عجلت
انصرام یافته قلم وقایع نگار بتحریر احوال فضلا و شعرا و مشایخ کمالات شعار که بر منصبه

روزگار بودند بعد انقضای دولت هر یک انی سلاطین نامدار بر داخت حالا که
عالم و عالمیان بجلوس پادشاه کامکار و کامران رونق افزای اورنگ آرای
صاحب قران طراوت گرفت و علم و کمال تقوی بوجود مسعودش افزون تر
از ازمنه گذشته هزاران هزار رواج یافت و حق تعالی این سلطان عالیشان
چنانچه برکت تامه در علم و عمل داده بطول عمر و فرصت و حکومت و وسعت
مملکتش نیز منتی بر عالمیان نهاده و در عهدش در هر گوشه عالمی از
اهل کمال افتاده ضرور شد که بجهت حفظ قانون تاریخ نویسی بعد هر پنج
و هفت و غایت ده سال احوال اهل کمال که علت غائیه این نسخه همان است
مرقوم گردد میر شاه ملا نبیره حضرت میر سید شریف ملا رتی دانشمندی نظیر
بود و بعض علوم از ملا باقر نبیره الماخذ نمود و همیشه بدرس علوم دینیه
اشتغال داشت و در عین جوانی رحلت فرمود خواجه مومن جیل متخلص
بغازی پسر خواجه ابو القاسم جیل است که رفیق یوسف خان کشمیری بود
و در علم موسیقی تابعیت دارد و این خواجه مومن استفاده علوم اول
در پیش مولوی ملا جوهر نانت بعد آن از خدمت مولوی خواجه حیدر
جرجی کرده ترک دنیا نموده بطلب مرشد سفر اختیار کرده با دای حج موفق شده

و از روضه شریفه

و از روضه شریفه جناب نبوت صلی الله علیه وسلم مبشر شده که مرشد تو در
وطن تست از انجا بکشمیر آمده و دلش در صحبت سهروردیه با باذر کبیر
کامراج قرار گرفته دو هفته بسر برده و از و جواب یافته که ما آنکه مبشر شدی
من نیستم شیخ تو ابو الفقرا با بانصیب است بنا بران بخدمت ایشان رسیده
متوجه شدند بدرجه بلند رسیده تا حیات ایشان در خدمت ایشان بود چون
ایشان برحمت الهی پیوستند باز سفر کرده در بغداد بدیدن بسیار یافته
و مرشد مقتدای والبان الهی شده برادرش خواجه عبد الخالق بعد
فراغ حج ببغداد رسیده با او ملاقات کرده چند صباح یکجا بودند چون خواجه
عبد الخالق بقصد وطن اجازت خواسته در تاریخ وقت
مفارقت فرمود که ای حاجی عبد الخالق باو بگذار که حطه نمانده طبع عالی داشت
چنانکه تاریخ رحلت شیخ ابو الفقرا او گفته شیخ نومن و از واردات او است **نظم**

ای باد او ترکر گذری در دیوه سر ؛ از من خبری بآن دلبر بر ؛ کشمیری فار
اگر گوش نکرد ؛ هندیش بگوئی که او تر میر او تر ؛ عمری است درین رشته بر بان
کشتیم ؛ گفتیم گران نیوم و از ان گشتیم **ملا حاجی کشتائی** عرف رضوی
در اکثر علوم مدرس بوده اتفاقا بحضور رفته و در خدمت پادشاه عالمگیر در ایام شاه

ایشان باریاب سند بینش و عالمگیر پادشاه تلمذ میکرد بمنصب قضای اردوی پادشاه
در وقتیکه صوبدار اورنگ آباد بودند رسیده کوبند که چون پادشاه بر دوانی
شاهجهان و حرکات ناشر وعده دار اسکو قصد خروج نموده و فتوی از علمای
اردوی خود خواسته همه قاطبة تصدیق خروج نمودند الا ملا حاجی مذکور
صراحة طرف شده و گفته که هر چند فسق و فجور از سلطان بظهور آید خروج
که موجب فتنه است خاصة مقابل پدر باشد جایز نیست الغرض بحلیه عدالت
و حقانیت آراسته بود مولانا خواجه محمد نوبکر شاگرد مولانا جوهر نانت
و در اکثر علوم مستعد بوده و بسته بدرس و بحث صرف و نحوی پرداخت و اکثر اهل
علم این دو علم را از و استفاده نمودند شیخ داود المشهور بشیخ ماتو
ساکن دیار و فی دیوار بل و دیار مردی توانا بود و تنگ آنرا نه می آورد
و میفروخت چون خواهش خدا طلبی وی ادب داد بخدمت خواجه یوسف فاتحی
که مردی پرهیزکار و فتوی شعار بود روی ارادت نهاد و این خواجه یوسف
در مزار ملکواه مدفون است بتوسط ایشان بخدمت دل آگاه الله داد
ریشه باباسحراری که خلیفه حضرت ارشاد دستگاه هردی ریشی بابا بود
رسید و معنی تربیت بواقعی از ایشان دید با آنکه امی بود و علم ظاهر نداشت

صاحب باطن شد و علم لدنی یافت و مصدر حالات معتبره گشت و یاران صاحب
احوال بهر مانید و بظهور خوارق کوسه شهرت تمام در میان انام ساخت
و مرجع خاص و عام شد با وجود آن بحکم حدیث اطلبوا الرزق من خبایا
الارض کسب زراعت میکرد و خوشه بدانت خود میفروخت و محرر از زبان
مرشد خود و آنجناب از خدمت ولایت مرتبت نوره بابای پروانه که
خلیفه خاص بود شنود که هر بار در کشف و کرامات از مخدوم شیخ حمزه کمتر
نبود لیکن احوال ایشان کسی بقلم نیاورد روزی نوره بابای مذکور بکسی
در پرده جست حال خود میگفت که درویشی را در موضع مذکور در خدمت
بته مالوست احتیاج بغسل افتاد ایام شدت سوای بروت بود و جوی
بچه کول نیز بسته بود درویش آخر بهره بر خود قهر نمود و بر لب جوی
حاضر آمده و یخ شکسته و یک بدنی آب بر بدن مکرر ریخت افتاد
بیهوش شد و کسی را ازین معنی خبر نبود چون وقت نماز شد شیخ در آمده
بسر آن درویش حرکت داده و گفت که نیم درین وقت رواست
خود را اجرا باید کشت چون ملاحظه نمود خود را در مسجد دید و از آنکه او را
از سر جوی آورد خبردار نشد و نیز مرشد را قم از زبان دیگری نقل کرده

روزی شخصی بخدمت ایشان بتضرع گفت که فلانی مرا برانده و از خدمت دور
کرده اند امید شفقت دارم فرمودند بهتر چون برفت از صورت معاملت پرسیده
شد و فرمودند که فلانی ابدال بود و این را بجهت نگهبانی زراعت این سمت
مقرر فرموده بودند در خدمت مقرر به اوتقصیری واقع شد لهذا معزول
ساخته اند اکنون باز میخواهد سرکرم کار باشد مردی صالح رقیق القلبی
نقل کرد که من در سن چهاردهی یا بیش بودم که در خدمت حضرت بته مالو
حاضر آمدم ناگاه مردی صوفی نما آمده بته مالو او را دید و گفت که ابلیس پاک
آمده است یعنی ابلیس پس تعظیم او بجا آورده و فروتنی و شکستگی بجا نمود
و گفت که من از دامن تو کی بیرونم و هنوز خلاصی از تو نبردم هر چه کنی
بر من چاره ندارم که کینه کارم زیرا اشاره بگوشه چشم بناقل کرده که
بشنو چه میگوید بته مالو گفت که وی مردی نامراد است چه میداند نزد تو
مردم عمده و اعزه عاجزند پس اشاره بنماز گذاردن بته جیو نموده گفت
ناقل گفت که صورتش چنان دیدم که گویا آتش از رویش می بارید
روزی مردی از تصرف جنی در خدمت شیخ شکوه نمود و استمداد از ایشان
کرده آن جن را بحضور طلب فرمودند نرم و گرم نصیحت کردند و بآن مرد بسیار

فرمودند که همین مرد ترا تصرف کرده بود اکنون خلاصی داد بسرعت تمام تر
در عقبش بدوید که وی را بگیرد چون بدروازه رسید چیزی ندید و این هر دو صحبت
در ایوان روضه ایشان از شست بحضور مردم حکایات تصرفات و خوارق عادات
از خدمت بته مالو جیو بجد و نهایت است در هزار و هفت رحلت فرمود و در سکونت خود
مدفن یافت مقبره اش محل فیوض و فتوح است بعد از رحلت ایشان ملا محسن
خوشنویس که مرید ایشان بود در فکر تاریخی افتاده بته مالو جیو بخواب ایشان را دیده
گفت فلانی که چرا تصدیعه میکشی تاریخ وفات من رح غ است ترا از و مقصود حاصل

غرق بحر توحید الله خوند ملا شاه حضرت اخوند ملا شاه محمد نام داشت از مردم بدخشان است
از خوردی باز آثار علو استعداد از باطنش ظاهر بود در ایام تحصیل
قرآن در علوم غریبه و صغیر بسبقت اقران ید بیضا می نمود چون براه فقر و
انقطاع آمد و در اکثر عالم سیر کرد آخر الامر تربیت از خدمت حضرت میان
شاه میر لاهوری قادری قدس سره که از محبوبان مجذوب خدا بود یافته مدتها
بسیاحت قلندروار میرفت و در سطوات توحید سوزد که از عجب داشت
در همان حالات بکشمیر رسیده و کوه ماران کشمیر را معبد و مسکن ساخته
صیت شیخی و آوازه بزرگی و اشتهار یافته شاهزاده دارا شاه و شکوه بارادت

آمده خدمت مالی و بدنی بسیار بکار برده اند و تعمیر خانه و خانقاه سنگین و
اماکن معروفه بعمل آوردند هنگام سکونت بکوه ماران برادرانش پرسان و
جویان بکشمیر رسیدند و اتفاقا بخدمت ایشان آمده چون نام و نشان وطن آبا
و اجداد کردند گفت که منم آن شاه محمد که الحال مرا ملا شاه میگویند آخون و سایر
خویشان چون برادران حضرت یوسف علیه السلام بایشان پیوستند بعد ازین
دیگر خویشان و اقارب آمده در دامنه این کوه جا می گرفتند خدمت اخوند
مسند تجرید را آراسته و هرگز تاهل را نخواسته امرا و فضلای عصر و بعضی مشایخ
در خدمت ایشان اکثر میرسیدند طبع موزون داشته و نشاه وحدت را در کثرت یافته
قریب لک بیت محتوی بر لطایف در بیان حقایق و معارف تصنیف نموده
با وجود کمال عرفان لطیفه گوئی را از دست نمیداد مشهور است که شاهجهان پادشاه
پیش از ملاقات خود موسوی خان صدر را برای امتحان در خدمت اخوند فرستاده
چون بصحبت اخوند رسید اصلا تن بتعظیم و تکریم موسوی خان نداده خان مذکور
حمل بر ناشناخت نموده گفت که من موسی خانم جواب داد که ما محمد یانیم موسوی
و عیسوی را نمیدانیم ازین دست حکایات و لطایف ازو مشهور و در زبانها
مذکور است غرق بحر توحید بود و کثرت موهومه مزاحمت حال باطنش نمی نمود

روزی کناره

روزی کناره حوض علو مردم بسیار دید از سبب پرسید کسی گفت که خدمت بابا نصیب
بزیارت حضرت مخدوم قدس سره تشریف آورده چون اخوند شوق دیدن
بابا نصیب از مدت داشتند عزیزان خدمت بابا نصیب را مرغب شده بخدمت ایشان
آوردند مکالمه و مذاکره بمیان آمده اخوند از بابا پرسیدند که این کثرت
ضد وحدت است بابا فرمودند که وحدت در کثرت است چون تخت و تاج و سلطنت
در سنه ۱۰۶۹ بپادشاه جهان پناه اورنگ زیب عالم رسید مخالفان دارا شکوه
سعی کرده اخوند را بحکم پادشاه بحضور طلبانید لاچار بلاهور رسید در آنجا
چند سال زیسته ایام بغربت بسر برده در خوف و رجا میگذرانید و میفرمود
الحمد لله اول و آخر من بغربت گذشت و چون ایام مفارقتش از دار
فنا نزدیک رسید خود متوجه شده در پالکی نشسته در جوار مزار مرشد زمینی
از مالکان بخرید و وصیت نمود که مدفن من اینجا باشد و یکبار افتاده
شب رحلت در واقعه اخوند ملا محترم و میان اسمعیل لاهوری آمد
و ایشان را مطلع از وفات خود ساخته تاکید بتکفین و تجهیز خود نمود این نقل
بلا واسطه محرر از زبان مرشد خود شنید ایشان مشافهه از جناب حضرت
میر محترم استماع نمودند تاریخ وفات خود را وقت نزع خود گفته نظم

داد در توحید ملا شاه جان الحق که در وقت تاریخ گوئی بی نظیر وقت بود بعض اشعار آنچند
مرقوم می شود شعر از علم و نظر اگر کسی باخبر است ٭ قطع ره یارش بیر شاه بر است
از ذکر و فکر اگر جهان را اثر است ٭ قربان نظر شوم که کار دگر است ٭ از مقام خالقه است
٭ شاه جهان آفرین جای مرا بر گرفت ٭ گفت تو بر خیز شاه جای تو شد جای ما
صاحب دیوان و مثنویات است و اکثرش در توحید و معارف و بتقریب حالات
سرگذشت خود موزون کرده است مغفرت بجم الله المشهور بحی ریشه بابا از
تربیت یافتگان خدمت عارف بالله خواجه مسعود بانوری است در اصل
از زده بود بعد کسب کمالات باطنی و اتمام سیر معنوی سکونت در موضع کهوشی بوده
در زیر دامان شاه کوت که تخت سلیمان علی نبینا و علیه السلام معروف است در مزده
مدتی تا آخر حیات بریاضات شاقه مشغول بود قدم بر تجرید و تفرید و صوم
دهر و ترک حیوانی استوار نمود جز یک کرته در بر نمیکرد و بسیار کم میخورد
و سالن دوم اصلا نمیخواست مایل بعزلت و انزوا بسیار بود اما آخر
بتقدیر ربانی در آوان نزول رایات شاهجهانی بسبب آمدن و رفت سعد الله
خان وزیر اعظم شهرتی زیاده پیدا کرد اکثر مردم خاطر شریف و مضیع
وقت لطیفش میشدند روز رخصت سعد الله خان طلب نصیحتی نمود

چون بفارسی

چون بفارسی آشنا بود فرمودند که سعد الله خان را بگوئید که با این همه کار
علم و کمال طالب مولای حقیقی بی زوال نباشد و خدمت مخلوقی گزیده کار ربانی
نافع عام که خدمت بابا بسیار کرده است از آنجمله سد قاضی زاده که بسبب فوت
بانی ناتمام مانده قسمی لخشان می شد که عبور آدم از آن بهر متعذر بود و راه نه
بکثرت لای و گل تردد می افزود خدمت بابا بسلغی خطیر خرج کرده بسنگریزه و گچ تمام
آن ریخته درست کرد و آسانی برای مسلمانان و عامهٔ مخلوقات حاصل شد
محرر از زبان مرشد خود شنیده که روز ملازمت ایشان والد خود حقایق آگاه
خواجه سخی ناوجو یک کرته در بر و چند بیخی بر سر و نعلین در پا و لاغر دیده شد
چون ایام حیات ایشان منقضی شد در سال هزار و هفتاد و دو در موضع مذکور
مدفون گردید صایم الدهر و صاحب تجرید بود با وجود امکان سواری پیاده
میرفت رحمة الله تعالی و بی تکلفی بسیار داشت و در کمال مرجعیت صورتی که
امرا و وزرا در خدمتش آمد و رفت داشتند تفقد احوال دوستان و همه
بیرها بسیار می نمود اصلا فکر ذخیره برای وابستگان نمیفرمود خواهرش
یک اشرفی از هدایا باتمحان گرفته و در سر بند خود پیچیده گذاشت همان ساعت
خواهر مذکور درد شکم بهم رسانید اشرفی را باز بخدمت بابا برگردانید با وجود

این حالت بسبب تشویش آمد و شد حکام اقران و هم پیرهایش حرف و حکایت ها
داشتند مردم استدعای تعویذ میکردند چون امی بود مهری بر نام خود کنده بود
و این دعا نوشته یا خفی الالطاف نجنی مما نخاف و همین مهر را بجای
تعویذ هم میکرد و بر کاغذهای استاد مردم بجای نشان میگذاشت راقم
حروف آنرا دیده و زیارت کرد حضرت میر محمد علی قادری فرزند
برومند حضرت میر نازک قادری است از هر سه برادر عالی قدر خورد
بود چون خدمت میر محمد یوسف در واقعه و در کمال جوانی از دار فانی
انتقال فرمود و خدمت میر احمد بنا بر فرط شغل علمی اختیار سجاده نشینی
نمی نمود جناب حضرت میر محمد بجای اسلاف کرام قائم مقام شد در علم و عمل آیتی بود
از آیات رب البریات ترویج طریقه علیه قادریه بسیار کرد و ظهور این سلسله
درین شهر از انفاس شریفه اش بسیار شد و اخلاق کریمه داشت و در حسن سیرت
جامع بود و تصرفی هم بسا اوقات ظاهر مینمود و براجن هم اجرای احکام مینمود
و در اثنای ذکر جهر طرفه جوش و خروشی در حلقه ایشان ظهور مینمود صبیه زکیه
مولانا میر داود دوارکی در عقد داشت و هرگز نقش فرزند نرینه بر لوح تمنا ننگاشت
اما با جمعی از اصحاب بدرجات کمال از خدمت و صحبتش ارتقا نمودند و مسند ارشاد و

هدایت را مزین فرمودند خدمت میر آخرهای بتقریب هنگامه مهادیو
که قصه آن در ذکر علی مردانخان گذشت بشاهجهان آباد رسیده و در
اثنای عبور بسرهند حضرت عروة الوثقی شیخ محمد معصوم فاروقی را هم دیده
و طریقه محبت ورزیده باشاره با بشارت آنجناب هم پانزده روز
در لشکر مانده باز مراجعت فرمود و در کشمیر رسیده در سال هزار و هفتاد
رحلت نمود روز چهارم اصحاب ارادت طعامی بنام آنجناب باهل
شهر مهیا کرده در مسجد جامع ترتیب مجلس ضیافت نمودند کثرت و
ازدحام بدرجه شد که چهار کس در هجوم مردم جان بحق سپردند پیش روی
والد بزرگوار مدفون است رحمة الله رحمة واسعة ذکر بعضی خلفای میر
محمد علی بجای خود مرقوم می شود ابراهیم خان پسر علیمردان خان در
هزار و هفتاد و یک از پیشگاه خلافت بحکومت کشمیر مقرر گردید تا مدت
یکسال حکومت کرده قضیه آروت در باب مسجد میان اهل تسنن و تشیع
واقع شده بود آخر مسجد بدست سنیه افتاد چون نوبت بآخر رسید
تغیر خدمت شده پادشاه دین پناه عالمگیر قریب بهمین تاریخ در
اوایل سال هفتاد و سه کشمیر را بقدوم خود آراستند چون در برآمد

کوه متصل علی آباد فیل کردون شکوه برکشت و عالمی از اهل لشکر برباد رفت
و از بیکمان و محدرات هم جمعی تلف شدند مزاج مبارکش ناخوش شده
همگی سه ماهی سیر این گلشن همیشه بهار فرموده مراجعت نمودند **اسلام خان**
بصوبداری مقرر گردید در تاریخ هفتاد و چهار از داخل ولایت کشمیر شده
و تا مدت دو سال حکومت راند و ترویج اهل اسلام نموده و با فضلا و علما
صحبت میداشت در عهد خود در عیدگاه بنای مسجد مصلا کرده و دیوار پخته برداشته
وسیع تر از آن مسجدی که قبلبرین ساخته بودند از چوب و حطب علی مسجد آن
آنرا گویند که علی شاه از احفاد سلطان زین العابدین و عهد سلطنت
خود آنرا ساخته بود هنوز هم بهمان نام مشهور است و صحن مسجد برازدرخت
توت بوده اسلام خان درختهای قدیم تماما آنرا بریده مسطح نموده
چنار زاری قرار داد و ستونی که در عیدگاه استاده است هم ساخته اوست
و این اسلام خان از اهل سخن بود طبع موزون داشت و الا تخلص میکرد
میر ضیاء الدین نام اصلی او بود تمام عمر در خدمت و استرضای خدیو خدا
آگاه عالمگیر شاه صرف ساخت و مصدر خدمات عمده گشته از عنایات
شاهنشهی داخل مرای پنج هزاری بود اشعار آبدار و منظومات بلاغت دثار

دارد این دو بیت مشهور او بر السنه سخن فهمان مذکور است **شعر** بی تو نام
تا بروز ما شبیخون میزند ٭ مردم چشمم اگر غوطه در خون میزند ٭ وسعتی پیدا کن
ای صحرا که امشب در غمش ٭ لشکر آه من از دل خیمه بیرون میزند ٭ و بعد صوبداری
کشمیر که بنظم صوبه مستقر الخلافه اکبرآباد سرافرازی یافت در همانجا صافی فلک بقا
شد و در خطبه صاحب المعارف میر محمد نعمان که از خلفای مجدد الف ثانی است و در
سره مدفون گردید و غنی کشمیری قطعه در تاریخ فوتش گفته که داده تاریخش ایزد
میر مرد اسلام خان والاجاه **سیف خان** بسر تربیت خان در هزار و هفتاد
و پنج بنظامت کشمیر مقرر گردید سه سال حکومت رانی کرد مردی مهیب ضابط و شاق
بود با وجود آن از قید حسن و قبح بلکه او را داد کار حالی نبود پیمایش را نمی شمرد
و قصور فرامین و تغیر و ترخیم طلبه از بدعتهای اوست چون سیفخان داخل میره بود
شد زمیندار و منصبدار با جمعهم بموجب حکم او استقبال کردند بطراق طرفه
داخل شهر شد داد و دهش و اطعام طعام زیاده بر دیگران از میان حکام
خاصه او بود نظر بر همت او منصبداران و اکابر شهر لاحول کویان میرفتند بعوبا
هندوی مجروح البدن زیر برج دارائی که مسکن او بود خواجه محمد صادق نقشبندی
را استاده کرده وزیر کره گرفت تا حد که بی حس و حرکت شده چون بخانه رساندند

از جلت نمود و از جمله وقایعی که در کشمیر در عهد سلطان گذشت تسخیر قلعه
کلان است که دلوال نام زمیندار آنجا بشرف اسلام مشرف شده خطبه و سکه
بادشاه جاری ساخته بنای مسجد جامع در بلده نمود و واقعه دیگر این است که
شیخ بناه تقوی دستگاه شیخ عبد الرشید جلگی دعوی سب و رفض بر حسین
ملک جاجه دروازه سد ملک کرده تفصیل این مقال اینکه شیخ مذکور بآستانه جهلم
میرفت و ملک سر دروازه خانه خود در جاجه دروازه بود بسببی گفتگو در میان واقع شده
صحبت بمنازعه کرید و در عین دست و گریبان چگونه که می ادبی از زبان ملک
در شان اصحاب کرام سید انام علیه الصلوة والسلام سر زده باشد شیخ عبد الرشید
استغاثه بحاکم نمود و سر محکمه استدعای اعلام کرد چون صوبدار و اظهار اعیان
شهر که جمعی قرابت و اکثری خلطه و رعایت ملک داشتند در اجرای حد شرعی
توقف نمود در داد بحضور نوشت و از روی وقایع همه کیفیت بعرض رسید
پادشاه طرفین را بحضور طلب کنانید آنجا تهمتی چند بعض امرای حضور که با شیخ داشتند
سعی و حمایت کرده بمنازعت نشد بعد گفتگوی بسیار پادشاه عدالت شعار ملک را
بحکم قاضی عسکر بقتل رسانید درین واقع بعض اهل تشیع جرات کرده این مصرع را
انتهاء خود نمودند شعر خدا از ظلم و بیداد قوم یزید حسین ابن حیدر دوباره شهید

سیفخان تابع سیف آباد را در آن زمان بدل طرف مغرب آراسته اصل
آن باغ از بدو نشو بود و در عهد حکومت خود جوی آب و آبشار و توض و فواره
درست نموده بود در بهار دیگر جوی مار حکومت خشک شده و خبر تغیرش
متعذر ساخت مبارز خان سنه یکهزار و هفتاد و هشت بصوبداری مقرر گردید
تا مدت قریب دو سال حکومت نمود مردی سید و صالح بود با وجود صوبداری
کفش می پوشید و بمسجد جامع حاضر می آمد در سفر هم و سیقی داشت
لیکن همواهیالش مردم اورنگ پرده حیا دریده به بیباکی ملک با پاکی
با مردم سلوک داشتند و اکابر و اصاغر را اهانت و خواری که داشتند
بلکه خونهای ناحق ریخته می شد ازین جهت مبارز خان خط عزل بر صفحه
عمل خود کشید در ایام نظامت مبارز خان عبد الله خان والی کاشغر جهت مخالفت
پسر خود نولنار سمان و داع سلطنت کرده بارادهٔ حج اسلام بکشمیر رسید
و بحکم پادشاه قدردان والی مزبور را مبارز خان بتجاوه زر و پارچه فراوان
کشیده داده باتفاق خواجه صادق بزرخشی و دیگر ملازمان از مبیت کاه حضور
برای مهمانداری والی مسطور بکشمیر آمده بودند رسانیدن تحایف و
اضافات و لوازم عنایات پادشاهی از ملبوسات و ظروف طلا و نقره و آلات

مس او را مشمول اختصاص نمودند و در رفاقت عبد الله خان بحضور رفت سیف خان
بنیابت کرة ثالثه در سال هزار و هفتاد و نه مقرر گردید و در باغ و بنا نار
که با اهتمام تمام آراسته بود نزول نمود سیفخان قاضی عبد الرحیم منصور کرده
استقلال داد قاضی ابو القاسم پسر ملا محمد رضا که در عمل گذشته با سیفخان کدورت
داشت در حمایت مبارز خان ازین شهر بدر زد و در عهد سیفخان سال هزار و
هشتاد هجری سیوم شهر صفر حادثه زلزله رو داد از شام تا صبح تمام عمارات سمیر
بدستور گهواره در تزلزل و حرکت بود لیکن چندان آسیبی نرسیده این مرتبه
سیفخان سعی بلیغ در آبادی مزرعه نموده و فرق محمد آباد را احداث
کرده آباد ساخت از جمله برکاتی که در عهد او نمود این است که انجام حکومت او جناب
عارف الله محبوب صمد مرشدنا و وسیلتنا الی الله الشیخ عبد الاحد السرهندی
الفاروقی قدوم میمنت لزوم بکشمیر ارزانی فرمودند برادر کلان ایشان
شیخ سعد الدین محمد با پسر خود میان محمد قطب نیز همراه بودند چون خان مذکور
اباعن جد ارادهٔ واقعی باین خاندان داشت بلکه خودش پروردهٔ مزار فایض
الانوار بود آداب خدمت و عقیدت را بجا می آورد نمود حضرات را متصل
مسکن خود در آبشتی نه دار اسکوه جا داد هر روز در خدمت حاضر میشد و لوازم

روز مره

روز مره بجمیع تهانه بکمال حسن و عقیدت مهیا میداشت جمعی کثیر بحلقهٔ ارادت شیخ
عبد الاحد شرف اندوز شدند خصوصاً خدمت کمالات منزلت مرشدی شیخ محمد مراد
که ترک دنیا کرده از مدت دو سال در طلب شیخ صاحب کمال بود ارادت و محبت
علاقهٔ معنوی حاصل کرده و بواسطهٔ ایشان جمعی از فضلا مثل مولانا عبد الرشید دیگر
علامه مولانا محمد حمید بریج و امثال ایشان در رقعهٔ ارادت حضرت ایشان در آمدند
چون حالات آنحضرت از غایت شهرت محتاج بنگارش نیست با وجود آن اختصار رقم بهم
نمود در کتاب اشیمار وغیره آن نوشته درین رساله محل آن نبود بهمین مقدار اکتفا
نمود بالجمله سیفخان این مرتبه سه سال حکومت کرده تغیر یافت نوکر تمه کری
بر طرفی منصب اختیار نمود افتخار خان در سال هزار و هشتاد و دو خلعت
صوبداری پوشیده چهار پنج سال حکومت کرد در حوالی مزار محمد سلیم سکندر آباد
مسجد قریب مزار ملا محمد بارسا که مقبرهٔ متبرکه مشهور است بنای او نهاد ظاهرا واقعهٔ
آتش عامه که اکثر شهر را با مسجد جامع سوخت در وقت افتخار خان بود و ابتدای
آتش از کاوه داره شد عالمی برباد فنا رفت و مسجد جامع هم دران وقت ثالثاً
سوخت بامر پادشاه اسلام باز تغیر یافت مشهور در نظامت قوام الدین خان
صدور این حادثه است چنانچه مرقوم می شود قوام الدین خان باز تغیر افتخار خان بنظامت

تعلق گرفت در حویلی مزار سلیم نزول نمود از اکابرزاده های و صدر ایران و برادر
خلیفه سلطان که وزیر شاه سلیمان والی آنجا بود در آخر سال هزار و هشتاد و شش بکشمیر
رسید و ضابطه دانی واقف مسایل علمی بود برای تنبیه ارباب گناه بجهه کلاه از
مخترعات اوست سمت عیدگاه باغی طرح کرده و عمارتی ساخته در خریدن تعمیر
رضای اهل معاملت حاصل کرده زیاده سه سال بنظامت گذرانید در آخر زمان
قوام الدین خان بروایت مشهوره واقعه آتش کلان که مشهور بآتش کاوه داره است
بظهور آمد اکثر مشتهر بباد فنا رفت و در نظامت خان مزبور خدمت خواجه محمد شریف
ده بیدی و خواجه محمد صابر از اولاد حضرت مخدوم اعظم ده بیدی در کشمیر نزول
فرموده و این خواجه محمد شریف برادر خواجه عبد الغفار است نسب ایشان بحضرت مخدوم
اعظم المعروف بسید احمد کاشانی میرسد بسیار فیاض و عالی همت و از اکابر ولایت
بودند ذکر بعض ارباب کمال که درین چند سال بودند ملا محمد امین کانی علاء الدین نوری
و اکثر علوم شاگرد بابا مجنون و داماد ایشان بوده و پسرش ملا مقیم کانی
از فنون فضایل حظی کامل داشت ملا عبد النبی دیوانی بلدیمری استفاده
علوم از خدمت قاضی ابو القاسم خلف مولانا جمال الدین و خواجه حیدر برخی
و ملا محمد توبکرو و ملا باقر تاره للو کرده موفق بسلوک راه مولی شد و اکثر در خدمت

اخوند ملا شاه میرفت

اخوند ملا شاه میرفت و از صحبت ایشان بهره مند میشد ملا رجب کنای
علاء الدین نوری دانشمند بی نظیر بوده و در حدیث و فقه شاگرد مولوی حیدر
علامه بود پسر او حافظ یعقوب فاضل و حافظ قرآن و صالح بود حضرت
خواجه محمد بزاز از قوم تجار کشمیر است و بکسب بزازی اشتغال داشت درین
اثنا جاذبه طلب حقیقی دکان داری او برهم زد و بخدمت ولایت مرتبت حضرت
شیخ موسی کبروی دلالت نمود از خدمتش کمالات طریقه حاصل نمود در آنحالت
نیز مدتی در لباس تجارت بود رفته رفته نسبت باطنی مشغولش ساخت و کارخانه
اشغال صوریه را بالکل برانداخت و تمام همت باهتمام امر معنوی پرداخت
تا فوقیت نمایان بر اقران پیدا کرد و خانقاه مرشد بزرگوار را که در محله
کانی اته واقع است رواج داد با جمعی از اصحاب بضبط اوقات و تقدیم اربعینات
قدم استقامت استوار نهاد و در عهد خود معموری خانقاه کمتر از شیخ
بزرگوار نداشت و مدار کار بر ریاضت و تقوی گذاشت چون ایام رحلتش رسید
در مزار خانقاه معلی بر صفه که حضرات کبرویه آسودند بالای مقبره متبرکه حضرت
شیخ بابا والی آسود در هزار و شصت و هشت خواجه محمد حسین جد راقم
حروف ارادت بجناب خواجه محمد مرقوم داشت و نقش عقیدتش را بر لوح سینه

میکاشت و این خواجه محمد حسین با وجود ناخواندگی در ورع و تقوی و صدق و
صفا از مشاهیر تجار بود از دیانت امانت و راستی او بدرجه اکمل
عجایب و غرایب منقول است شبی در خواب راقم حروف آمد و از نسبت باطنی
و ورزش اذکار که از خدمت مرشد بزرگوار حاصل داشت مذکور کرد که الحال
صلاح حالش موجب برکات کثیره در حق اولادش شد حضرت خواجه
معین الدین نقشبندی النسب و حسب خلف الصدق مقرب درگاه الهی ولایت و
ارشاد پناهی حضرت خواجه کلان سکونت در لاهور فرمودند آنجناب
بجهت ترویج طریقه علیه و آبادی خانقاه مامور بسجاده نشینی کشمیر شده این شهر را
بقدوم مبارک مزین فرمودند فی الواقع که تزئین خانقاه و ترویج سلسله
و تعظیم علم بسیار نمودند با وجود صفای معنوی بقای صوری بکمال داشتند
حسن الوجه و احسن الاخلاق بود چنانچه ظل الهی شکل و شمایل ایشان را
دیده خوش شد مردم ایران از راه تخالف مذهب از جای محاسن شریف
زیاده بر سنت که قبضه است پرسیدند غلامی فقیه مولانا ملا عوض وجیه در جواب
ایشان را بحضور پادشاه گفت که علی الرغم اهل تشیع معهد اریش
مبارک غوث الاعظم رضی الله عنه طویل عریض بود علما و فضلا و حکام

و ارباب عدالت

و ارباب عدالت در خدمت ایشان میرسیدند و گاهی بدعوت هم میطلبیدند
فضایل پناه ملا محمد طاهر خلف الصدق مولانا حیدر علامه و خدمت ملا
ابو الفتح کلو و ملا یوسف مدرس و ملا محمد طاهر مفتی و ملا عبد النبی و ملا شیخ
احمد مفتی و فضلای دیگر هر همه آمد و رفت بملازمت ایشان میداشتند
باتفاق علمای وقت فتاوی نقشبندیه را تالیف نموده بودند و جز آن کتاب
تالیفات دیگر هم دارند و رساله در احوال والد بزرگوار خود بتفصیل تالیف
فرمودند نسب خود را بحضرت خواجه علاء الدین عطار میرسانند که دختر حضرت
خواجه بزرگ قدس الله تعالی سره العزیز در حباله ایشان بود مطابق روایت
صاحب رشحات و صاحب سلسلة العارفین آورده که در وست پسر ایشان بود چنانچه
این روایت رشحات را مع روایت آنکه خواجه عبد الشهید داه زاده خواجه عبید الله
احرار بود قدس سره در عهد خود مرمح ساختند و چندین رساله رشحات آورده تصحیح
نمودند که بیان نسب این است که حضرت خواجه خاوند محمود حضرت میر سید شریف
ابن خواجه ضیا ابن میر محمد نقشبندی ابن خواجه تاج الدین ابن خواجه علاء الدین
ابن خواجه حسین خلف خواجه علاء الدین عطار و سند ارشاد خود بحضرت
مولانا محمد قاضی که خلیفه حضرت خواجه عبید الله احرار بود قدس الله تعالی

اسرار هم باین طریق درست مینمودند خدمت خواجه خاوند محمود خلیفهٔ
خواجه اسحق بود و خواجه اسحق از خلف الصدق مولانا خواجگی احمد کاشانی
ترتیب از خدمت مولانا لطف الله که مرید مخدوم اعظم خواجگی احمد کاشانی است
یافته و ایشان خلیفهٔ حضرت مولانا قاضی اند و مولانا قاضی محمد خلیفه
حضرت قطب العرفا خواجه عبید الله احرار است قدس الله تعالی سره العزیز
و از وجود شریف والد ایشان طریقهٔ شریفهٔ نقشبندیه درین صوبه رواج
یافته است و هم یاران صاحب معنی درین صوبه و در صوبهٔ لاهور از خواجهٔ
کلان مرحوم بودند از انجمله در لاهور حافظ خادم مردی مشهور بود ظاهر و
باطن و جز ایشان مردم دیگر که در دیوار خانقاه اسمای ایشان مکتوب است
و احوال جمعی از حضرت خواجه معین الدین از هفتاد تجاوز فرمود آزارها
عارض بدن عنصری شده در سال هزار و هشتاد و پنج در ماه محرم رحلت
گزین شدند و در صحن خانقاه فیض پناه منزل آخرت گزیدند هر سه فرزند
ارجمند در حیات خواجه رحلت اخروی کرده بودند بجهت صغر سن خواجه
نظام الدین بنا بر جناب مخدره معظمه بیگم صاحبه یعنی اهلیه صفیه حضرت خواجه
متکفل پرداخت خدمهٔ خانقاه شدند و در آبادی آن کار مردان

فرمودند

فرمودند و اطعام عمله و خدمه روضه و خانقاه و واستکان دیگر نوعی
فرمودند که یادگار اهل روزگار ماند حاجی مصطفی رومی نقشبندی از
مردم روم است بیک واسطه مرید حضرت شیخ تاج الدین مکی است که از خلفای
قطب انفسی آفاقی حضرت خواجه عبد الباقی است در کشمیر تنها بطریق سیاحت
تشریف آورده چندی در جوار پل صرافان بعبادت مشغول بود بعد آن
در اتصال مقام ابن شاه که مجذوب معروف است باغی و خانه و خانقاهی
بنا فرموده تا آخر عمر همانجا سکونت داشت مرتاض بسیار بود شبها هرگز کمر
وا نمیکرد و واقف اسرار عمده بود نام پیر ایشان خواجه باقی یمنی است
که مرید شیخ معز الیه بود این معنی محرر از زبان مرشد خود و ایشان بلا واسطه
از ایشان شنیده الحق که صاحب جذبه و تصرفات بود اما تعلیم طریقه بکم کسی
کرده غنیمت وقت خویش بود چون بیک اجلش رسیده در همان باغ
مدفون شد رحمه الله تعالی مولانا عبد الحکیم پسر خواجه عبد الکریم
باندی بلدیمری کسب فضایل عقلیه و نقلیه کرده از ارباب استعداد بود
و توفیق الهی او را بصحبت حضرت خواجه معین الدین نقشبندی دلالت فرمود
بهرهٔ تام از خدمت سراسر سعادتش حاصل نمود حضرت خواجه حبیب کاشی

در جوانی ذوق خداپرستی بهم رسانیده در خدمت خواجه یعقوب داخل
طریقه شده چون واقعهٔ خدمت خواجه یعقوب بوقوع آمد در همان اثنا جناب
حضرت شاه قاسم حقانی از سفر حرمین مراجعت فرمودند خواجه حبیب الله را
از کمال التفات طلب نمودند و تربیت بذات مبارک کردند بنابر حسن صورت
و سیرت قبول تام در جناب شاه بهم رسانیده و از مقبولان خاص آنجناب شده
بکمالات طریقه بهره اندوزی یافت و بعد واقعهٔ آنحضرت کمال استقامت
بر لوازم طریقه نموده تربیت ارشاد حاصل فرمود و عمر بسیار یافت صاحب
تصرفات بود بدستور آدمیان تعلیم و تربیت اجنه هم می نمود یکچندی
بلاهور رفته سند سلسلهٔ علیه قادریه از خدمت حضرت میان میر گرفت
جدهٔ والدهٔ راقم حروف شرف فراش و سعادت ازدواج آنجناب یافته
حکایات غریبه و کمالات عجیبه نقل میکرد شمهٔ ازان در کتاب
ثمرات مرقوم است و آنجناب عصمت قباب نیز تا آخر عمر تقید تام
در عبادات [illegible] کار داشتند واقعهٔ حضرت خواجه حبیب الله در سال
[illegible] واقع شده در محله قطب الدین پوره در جوار
[illegible] ناکامو اخلف الصدق حضرت شریف بابای

ناکامو

ناکامو است که ذکرش گذشت بملازمت حضرت شاه حقانی رسید و تربیت از
والد بزرگوار هم یافته وقت سفر حضرت شاه بجانب حجاز تربیت آن
شاهباز حوالهٔ حضرت خواجه قاسم بدستور دیگران شده سرگرم استفاده
و استرشاد بود در اثنای مداومت و ملازمت آخر شبی که بقصد تهجد
بخدمت خواجه قاسم برفاقت یاران می آمد چراغی بدست داشت بادی
وزید چراغ را گل کرد زاهد بابا انگشت سبابه را بآب دهن تر کرده مثل
شمع روشن ساخت و سر دروازهٔ خواجه قاسم از روشنائی باز داشت
چون در خدمت خواجه رسید فرمود که هرگاه این همه قدرت داشتی باد را
چرا گذاشتی که چراغ را گل کرد و حال تو مستور میماند میدانم که باین شوخی
بآتش بسوزی میگویند که بعد این واقعه بمدتی آتش در محله واقع شده
خانه زاهد بابا هم سوخت بامر والده بجهت آوردن صندوقی رفت از بالای
بام چند تخته آتش بر سر بابا افتاد خرمن هستی را بر باد داد جمعی از
فضلا و شعرا که درین مدت بر منصهٔ ظهور بودند شیخ محمد محسن
فانی از اکابر کشمیر است از بنی اخوان حضرت جامع [illegible]
فن شعرش غالب آمد و بشهرت علمی باریاب [illegible]

ص ار کشمیر رفت ع اصاغر و اکابر بود دستا کردان بکمال دانی چون رحلت
فرمود در صحن بیرون خانهٔ خود در جوار سید در سال هزار و هشتاد و دو اسود
از اشعار آبدارش اینچند بیت است که مرقوم میشود فانی تخلص میکرد **نظم**
از تسلسل از دامن تر آب میخورد ؛ می میکند تصور اگر آب میخورد
پیوسته گرم و سرد جهان در بی هم است ؛ شب هر که باده خورد سحر آب میخورد
زاهد بسبزه نش چه روتن نمیدید ؛ تخلی کرخم شود ز تمبر آب میخورد
مردان جو تر کنند لب از روی تیغ تیز ؛ نامردم ز جوی سبز آب میخورد
در مجلس شراب دماغش نمیرسد ؛ فانی بجای باده اگر آب میخورد
نظم سر دایستاده به چو تو رفتار میکنی ؛ طوطی خموش به چو تو گفتار میکنی
کس دل باختیار بهر ت نمیدید ؛ دامی نهاده که گرفتار میکنی
تو خود نشسته که بچشمان ترک مست ؛ تاراج عقل مردم هشیار میکنی
از دستی که دارم و عبرت نمیبرم ؛ خشم آید که چشم باغیار میکنی
با دشمنان بصلح و با دوستان بجنگ ؛ یاری نباشد اینکه با غیار میکنی
تاریخ وفات شیخ حسن چون یافته اند ؛ رفته فانی بعالم باقی در مرض
موت بتوبه و استغفار برفت ندامت سید تو فیق یافت هزار و هشتاد و دو

ملا محمد مراد زیر بن قاسم سوداگرزاده بود و مایل بخط نستعلیق شد
و در مشق آن خون جگری خورده و با صلاح هر جسار که دران وقت از
خوشنویسان روزگار رسانید در اندک زمانی فوقیت بر اقران حاصل
کرد یگانهٔ وقت شد شکلغی می نوشت بخلاف آثار شیکه او دران وقت
در ایران طرز بادامی داشت بالجمله آوازهٔ کمال ملا محمد مراد بمسامع شاهان
پادشاه رسید و داخل کتابه نویسان دربار شد چنانچه کتابه اکثر عمارات
دولتخانه و باغات پادشاهی بخط مولوی است الحق که عجب سحر آفرینی و طرفه نگاری
و شیرینی در تحریر کرکو با تصویر است بکار برده از جناب پادشاه مخاطب بزرین
قلمی شد ملا محسن سنبر بن قلم در حسن خط برادر خورد محمد مراد بود و آنچه
در تحریر کتابه عمارات بعد فوت برادر کلانش باقی مانده بود ملا محسن آنرا
بکمال نزاکت و زیبائی صورت انصرام نمود بر رویه برادر رحمی نوشت
با وصف کمالات صوریه میلی بتحصیل امور معنویه میداشت و دست ارادت
بخدمت قدوة المرتاضین حضرت شیخ داود دبته مالوزده بود مولانا
محمد طاهر غنی از قبیله آشنای شاه که لقب معروفی است در کشمیر صاحب
طبع عالی بود پایه سخنوری بدرجهٔ کمال رسانده هر چند شاکرد ملا محسن فانی

اما اتفاق ارباب سخن است که خطهٔ کشمیر بلکه در تمام اقلیم هند دران عهد
هیچ خوش خیال نازک بندی برنخاسته دیوانش که سراپا انتخاب است
میرزا محمد علی ماهر ترتیب داده اما اکثر شعرش بطرز ابهام است و غنی ابتدای
شعر گفتن و تخلص تا وقت او است روزی مطلعی تازه گفته پیش شاه ماهر
میخواند شعر بی جواع است اگر نرم خیالم غم نیست ؛ مصرعی رنجیده شمعی است
که در عالم نیست ؛ شاه نظر بر طرز ابهام بندی شوخی کرده گفت شاید
مصرع رنجیده که گفته باشید همین خواهد بود این چند شعر از دیوان غنی است
شعر فراغتی به نیستان بوریا دارم ؛ مبادا راه درین بیشه شیر قالین را ؛
کند در هر قدم فریاد خلخال ؛ که حسن گل رخان باد رکاب است ؛
با دامن تر شدم بمحشر ؛ گفتند در آفتاب بنشین ؛ حسن سبزی بخط سبز
مرا گرد اسیر ؛ دام همرنگ زمین بود گرفتار شدم ؛ می نوازد ساز عیش آنقدم
که طامع یافت قوت ؛ باشد از بای عکس مصراب تار عنکبوت ؛ بر نداریم
ز اشعار کسی مضمون را ؛ طبع نازک سخن کس نتواند برداشت ؛ جان بلب از ضعف
نتواند رسید ؛ ما بر روز ناتوانی زنده ایم ؛ ز ضعف تن بجز نامی نماند آخر ز من باقی
نگینی منما بیدل ز بهر آیینه در پیشم ؛ قلم خرمهره از سینه چاکم اگر حرفی که نگشودم

زصد جا راه چون بال کبوتر ؛ میان ما نزاکت همچو مژگان دلستان دارد ؛
بر موست شمشیری که بر موی میان دارد ؛ چون آستین همیشه چشم نم چین پرست ؛
یعنی دلم ز دست توای نازنین ترست ؛ میفرستد به بدر پیرهن خالی را ؛
یوسف از دولت حسن این همه خود را گرد ؛ اثر بر عکس بخشد سعی من از طالع
وارون ؛ ز فریاد سبکدم چشم بد از خواب برخیزد ؛ چو خاکی بر دو بحر بحیب
موم فرو ؛ ز دم چو بر در بستی بلند شد نامم ؛ دل بمردن نه غنی چون فاخته
گردیدم ؛ بهر این خاتم نگینی نیست چون سنگ مزار ایضا
جلوهٔ حسن تو آورد مرا بر سر فکر ؛ تو حنا بستی و من معنی رنگین بستم ؛
یاران بردند شعر ما را ؛ افسوس که نام ما نبردند ؛ رفیق اهل غفلت عاقبت
از کار میماند ؛ چو یکپا رفت دیگر پای از رفتار میماند ؛ در کمال جوانی بعد از واقعه
شیخ محسن فانی بهشت ماه قضا کرد در سال هزار و هشتاد و سه این قطعه
در تاریخ وفاتش گفتند تاریخ از فوت غنی گشته که رو میه عکان ؛ هر که شد ماتم
او خانه نشین ؛ تاریخ وفاتش ار بپرسند بگو ؛ پنهان شده کنز هنر زیر زمین
کسی [illegible] بتعمیه در تاریخ او گفته ؛ بی سخن داد سخن داده غنی
خواجه هاشم ولد [illegible] از اعیان شهر کشمیر است با وجود اشتغال [illegible]

کل باو داشت گاهی از راه صفای طبع خاطر بطرف شعر و سخن میگماشت
خوش فکر و صاف ذهن بود از تمام کلامش بهتر این رباعی اکتفا نمود **نظم**

کی زیبم شجرت خواهد و لم یکسو گرفت ؛ همچو ابرو مستوان تیغ ترا بر رو گرفت
کثرت حسن و صفا مرتا سر آن رو گرفت ؛ خال جا خالی ندید و گوشهٔ ابرو گرفت
بیکذره اختیار در دست تو نیست ؛ لیکن معقول فطرت بست تو نیست
تدبیر چو کفتین و چو نفس ؛ در دست تو هست لیک در دست تو نیست

محمد عارف تمامی خلف قاضی ابو القاسم نبیرهٔ مولانا جمال الدین است
که ذکرش گذشت در زمان شاهجهانی بساوری اقبال پیش آمده بعنایات
سلطانی امتیاز حاصل نمود و بتقریب وقایع نگاری سفارت ایران سلاطین
انجا را بحسن لطایف جواب داده بود و باوصف مشاغل دنیوی بهرهٔ تامی از تخندان
داشت این رباعی و قطعه را بانشها و آن درین صحیفه بر نگاشت **شعر**

خواهم که ازین نشیب و پستی برهم ؛ در ننگ خودی و خود پرستی برهم
یکچرعه جام نیستی نوش کنم ؛ از کشمکش خار هستی برهم
نه از آن دیر تر بخند کام که دهد ؛ جلوه کبریائی [illegible] کند که دریابی ؛ ذوق دریوزهٔ گدائی را
[illegible] بهجت [illegible] یکنکته از جناب حضرت عروة الوثقی

شیخ محمد معصوم سرافراز است و آن مکتوب در جلد ثالث مرقوم است **عنایت خان**
ولد ظفر خان که ذکرش گذشت آشنا تخلص میکرد آشنائی لجه سخنوری و سیاح
دریای هنر پروری بود بکمال بود و سخاوت ابواب فیض و عطا بر روی یگانه و
آشنا میکشود و از خوانین زمان بعلو فطرت و صفای قریحت طریق
امتیازی سپرد و آواخر حال آثار تجرد و انقطاع بر دلش تافته باختیار
ترک منصب نمود و برخصت بادشاه عمر بکشمیر آمده بزاویه عزلت نشست
و دست از همه باز داشت و رسته هزار و هفتاد و هفت دامن از صحبت
آشنا و یگانه برچیده رخت بهنهان خانه عدم کشید صاحب دیوان است
اشعار اوست **نظم** بنشین بگوشهٔ اگر آزردهٔ زخلق ؛ پای شکست تو
کریجائی نرفته است گویند وقتی که بادشاه عالم پناه آن آشنای لجه
سخندانی را جهت ملاحظهٔ اوضاع و اطوار سرحد برهنه فرستادند و آشنا
او را بیکانه از معنی دیده این بیت در سلک نظم کشید بعرض آن شاه
انجم سپاه رسانید ؛ بر سر برهنه کرا تاجهت است ؛ کشفی که خاطر است
از او کشف عورت است **استغنا عبد الرحمن** در سلک تازه گویان انتظام داشت
متوطن کشمیر بی نظیر است و را اوایل حال از امیر و وزیر و غنی و فقیر علا استغنا

برافراشت و پیوسته حرف قناعت و بی طمعی بر لوح خاطر می نگاشت
و آخر روی همت بتحصیل اسباب دنیا آورد بخدمت شاه شجاع فرزند اعظم
شاهجهان بادشاه رسید بمنصب و خدمت سرافراز گردید و شاه شجاع از قابلیت و
کاردانی او واقف شده در صدد ترفیعش بود در اوقاتی که شاه کوسکه و
خطبه بنام خود کرد از بنگاله لوای تسخیر هندوستان برافراشت استغنا فقدمت
دار و نگل توبخانه داشت و بعد از انکه شاه شجاع از دست برد سپاهان عالمگیری
مملکت بنگاله را از دست داده آواره ناکامی گردید استغنای هر دو سال
از بنگاله بلده اوده رسیده مدتی نوکری بعض امرا نموده کرده آخر الامر
عازم دار الخلافه گردید و بوسیله بعض استادکان پایه سریر خلافت مصیر
شرف ملازمت پادشاه دین پناه عالمگیر دریافت و در سلک سایر ملازمان
منتظم شد در سنه هزار و هشتاد و دو از این رباط ملال بسرای زوال
انتقال نمود از منظومات اوست شعر فلک جرا کم احتساب می دارد
برای باده پرستان خمار خواهد بود وقتی مهمی داشت هر چند سعی و تلاش و
تردد کرد هیچ یکی از ابار یافتگان حضور لامع النور را بنجاح آن همت
نگماشت و مطلبش بعرض اقدس نرسانید آخر بجان قدردان شناسان

ملتجی شد بعرض خدیو جهان رسانید و بیک تر چه او را با شاه مقصود هم آغوش
گردانید و استغنا در آن وقت چند رباعی بنام او گفته از انجمله این
رباعی بخاطر فاتر بود رباعی ای خان قدر بلند اکسیر سخن ٭ قربان زبان تو
و آیین زمن ٭ تا خاطر آشفته دلان جمع شود ٭ یکبار بگو حرف پریشانی
من محمد رفیع مستغنی از مردم کشمیر است در نظم و نثر طبع بلندی
داشت اما بجهت گذران معیشت همت بفن انشا میگماشت و
باین تقریب تن بملازمت حکام میداد این رباعی از وست فرد
در سایه خویش جای آواره دهید ٭ در حجره که دل به بیچاره دهید ٭
هر چند کفاره ندارد نیکی ٭ نیکی به بدان کنید و کفاره دهید ٭ وقتی که
تسلی شاعر مردم کشمیر بطرز بحر طویل سر دیوان سیفخان ناظم خواند خواجه
عنایت الله جن که دران وقت ریاست داشت بعبرت آمده اشاره خواجه
محمد رفیع منشی کرده آن صاحب قدرت و استطاعت در یکساعت جواب
بهمان اسلوب موزون کرده روز دیگر در مجلس سیفخان خواند و سلی را ملزم ساخت
از مجلس چه که ازین شهر راند چون خالی از لطافتی نبود دست از تحریر اشعارش
بر داشته بنگارش آن رسمی بحر طویل اکتفا نمود بحر طویل لعنة الله بران

فضل که اصل تب کار کنه کار خود را بزبان دوسه لک آدم خوار دون و سخندان
سخن سنج همه آراسته از فضل و هنر داد کرمای بهجوش بفشارند بفرماد
بیارند جهان را لیک حیف است که اوقات چنین مردم پاکیزه دانائی
نکو رای خدا ترس حق اندیش که جز ذکر خدا فکر ندارند سخن صرف و
بسازند مرا خون ریخ زبان را آنچه در حق این طایفه پاک نادانی و
بدبختی خود گفت همه تهمت و بهتان و همه کذب و بریان که خبر ایشان
رسد از ایزد متعال درین سال تعجیل نه تاخیر که فرصت بود خوب باین
بی ادب خیره سر احمق نادان تا جرایش این دوسه حرفی که برآید
زنهان من آشفته حیران زره خشم و غضب زانکه چه لایق کرند سلی
فلتاق فرساق که انوی سیه روی بد اندیش عجب ریش بد کوئی
ابنای زمان عادت و سرکین خورد و کنده کند کام و دهان را
کی رسد طعن تو بر مردم کشمیر که دارم خبر از حال تو وضع تو ای بیخبر از
خویش که در عهد جوانی بمیان بعسل مردم بیگانه گلان کشتی و صد بار
بکوش تو زعشاق رسیده است که از کسمکش که نتوان بود که دنبال کی
در عقب اوست تا مدامیکه بدیدار شد از طلعت بحسب اثر ریش که

سکی

پشتی نبود پیش باین طرز زبان کای و بد فعل و کروهی زعقب بود تو
در پیش مجلل شو که زبی حصمتی خویش مسیک باخته عمر کران را بعد از آن
ریش تو کرد بدیکس ران تو در اندز دنبال ته فوج مکسی چند که عشاق تو باشد
بر و سیه خویش نسبتی که الهی همه روز تو چنین باد نه بینی جهان هیچ
نکوئی رو نقت کم شد و عشاق تو بیزار نشستند و کذ شتند ز عشق تو و
یک کس یک قدح بوزه برابت نفرستاد و نکرد است بیکه سا بخر بقدوم کسی
یاد دکر بیک که میدا و دکجا بود بحالت نظری باده کشان را از بر شانی
دعریانی و بی تانی و حیرانی بی عزتی و خواری و خفت که نصیب تو شد
اندر وطن افتاد هوای سفرت در سر و انرا چه بدلسلی که صد باجه خر
ما دنصیبش شده رخصت و چیزیکه از املاک بدر یافته بودی بر سکی بکذ
سر رنگ و دو پا موزه بدرنگ بسی کهنه و بس تنگ و دو شاده بر کین
و یکی لاشه خر بر وزن آنهم از تاخت ندانم که بدست که فتاد است که داد است
تصدق بدر قحبه زنت را برای تو مهیا شده انمرکب دار قریه ویرانه
خود با دوسه لک بکبت و بدحالی و افلاس و کدای بسوی هند که آنرا به
ازین نیست خران را کی کمان بود که از کردش کیتی تو شوی ساکن کشمیر که

ز آب و هوا رنگ حسان است بنائی که گداسی دو سه تنه جامه رنگین و تنعم کنی
از سفره ارباب صاحبنظر هیچ بخاطر رسانی که کجا رفت ثروت و عمر اجیه بدبا چه خرد
موزه صد ساله و بیتاوه صد باره و آن نگذاری قبضه که میراث پدر یافته بودی
و بگوزید بر سبیتین که کنون نشست چنین بخوت لاف تو و اظهار سخندانی و بجا شاعری
کمی نمودار ندسلم بدساری که بود بر همه مردم انجا نقصها یتو با کیزه و تر و بهتر و از شعر
و سخنهای تو موزون تر و سخیده تر ای احمق نادان نفهمیده حیوان خودی خر
و خیره سر و ابله و قلتاق که از ذات نرخی زخری کمتر و از سگ بتر و کنده تر از جا
ناپاک که خود این بحوسر و دعوت دیگران را در واقعه آتش برای آتشبازی
نوشته شعر از سوز خاطر تو وجودم بهیچ و تاب ؛ انجا فتاده آتش و ابنی شدم کباب
و قتیکه شعله از ذره بام تو سر کشید ؛ کس اکبی نداد باین دیده بر آب ؛ صد جشمه
زیر هر مژه من ذخیره بود ؛ از یک نگاه خانه آتش شدی خراب ؛ ما حرا این رسید
بگوشم ز سوز دل ؛ یکدم نگشت دیده من آشنا بخواب ؛ اما ز سرنوشت کسی را
گزیر نیست ؛ این حرف آشنا بمن دم ز صد کتاب ؛ هر شب عیش تلخ نماید
سپهر دون ؛ بر بام کار شعله کند نور ماهتاب ؛ باد ملال را ندی ره بصحن دل ؛
آخر کند تلافی آتش او تراب ؛ ابراهیم خان از تغیر قوام الدین خان کرة ثانیه در

اوایل ابراهیم خان

اوایل هزار و هشتاد و نه بصوبداری کشمیر تقرر یافت این مرتبه در عهد ابراهیم خان
در کشمیر واقعات عجیبه و حادثات غریبه رو داد یکی حادثه سیلاب که بطغیان
خانهای مردم بر باد داد و عالمی بخاک یکسان شد میگویند که عمارات مردم
منگ کشتیها در میان آب چرخ میزد و کرداسان سرگردان میرفت بسا
اوقات خانه داران هم درین ورطه می بودند طغیان بحد تاریخ است سال
دیگر بسبب زلزله احوال مردم مدتی در تزلزل ماند زیاده بر یکماه این حادثه
جانکاه در عمارات شهر وارد بود باین تقریب ارباب وسعت و ثروت زلزله
خانه بنا قرار دادند دیگر آمدن قلماق بقبره تبت کلان و استغاثه
تبت از حضور بوساطت ابراهیم خان و تعین شدن افواج کابل بامداد او و
بسرداری فدائی خان بسر ابراهیم خان چون فدای خان و تو هین
دیگر همیت فوج قلماق داده و تسخیر تبت کرده مراجعت بکشمیر نمودند
یرغمال تبت با غنایم و اموال بسیار همراه آورد و بنا گاه فتنه مذهب
بمیان آمد باعث آن این است که از مردم حسن آباد که محله شیعه نشان
عبد الشکور نامی با پسران خود صادق نام یکی از مردم سنی را ایذا
رسانیده و خصومت منجر بطول نزاع شد در ضمن منازعت شیعهای مکور ظاهرا

مرتکب افعال نامشروع و مباشر اقوال مذموم شده اند در حق حضرات
صحابه کرام رضی الله عنهم با وصف این بدعوی صادق نیز لوکه علیه
شرعی برده بود در حمایت ابراهیم خان ماندند ازین طرف قاضی محمد
یوسف بغیرت آمده عوام شهر هم شورش بسیار نموده آتش فتنه و فساد
مشتعل شد چون ابراهیم خان مدعی علیهم را در خانه خود نگهداشت
مردم عوام حسن آباد آتش کشیدند بتحریک فدای خان مراحشه
بحمایت مردم حسن آباد برآمده ازین طرف مردم شهر و خوانین کابل
با فوج خود مثل مرید خان و الف خان و میرزا عظیم وغیره که همه سنیان بودند
باتفاق بعضی مفسدان که سرکرده آنها خدمت بخرابیت و نجابت
خواجه محمد نبیره [illegible] جه محمد صابر و میر سلیم و میرزا حلیم بیگ
کاشغری بودند مقابل شد جمعی از طرفین مقتول و بسیاری مجروح گردیدند
عوام غلبه بسیار نمودند و سررشته از دست قاضی هم رفت ابراهیم خان
خود را عاجز یافته عبدالشکور وغیره که دعوی سب بر آنها بود حواله کرد سر
جمعیت [illegible] شدند و آخر الامر مشار الیه را با دو پسر و یک داماد
بقتل رسانیدند چون بعد از وقوع این امر قاضی ترک آمد و رفت خانه

مصروف بدار نمود با وصف عذار اراده اخبار خانه بر نیامد و اختلاج ملا محمد
طاهر مفتی اعظم نمره بر عکس داد خانه او را هم عوام تاخت و مسلوب نمودند
و در شهر شورش و دست برد عوام بسیار شد و با قاسم مقتدای
شیعه تا راه راه گرفته با هانت و خواری کشتند فدای خان بجهت
تنبیه عوام سوار شده و برابر خانه میرزا سلیم رفته مقابل رو داد مرزا
مزبور با جمعی از عوام بقتل رسانید و [illegible] اثنا سیخت پناه بقاضی آورد
او داد عرفان دستگاه خواجه حبیب الله نوشهری اجتماع کرده توپ
ابراهیم خان را آتش شدید [illegible] ناظم فوج [illegible] و ایستاده بقاضی داد قاضی
و وقایع نگار و بخشی و زوسای شهر مثل خواجه الکانی و خواجه حاجی باقر
خواجه قاسم لنگر را گرفتار کرده [illegible] و در مردم شهر را طرفه [illegible]
[illegible] جمعی از طرفین رو داده چون این حقیقت بلاکم و کاست معروض
بادشاه عالمگیر شده حفظ الله خان ناظم لاهور بحکم بادشاه دین پرور
داد سترحق آگاه فرامت و بیش بینی انتباه ظل الله بر خلاف تعمیل
خود را بکشمیر رسانید و ابراهیم خان معزول گردید محبوسان [illegible]
گرفته [illegible] حضور شد در لاهور [illegible] حضور محبوسان نجات یافته بوطن آمدند

الا قاضی که باختیار خود بحضور پرنور رفته بود در حضور رسیده قدم هفتم رحلت
نمود در سال هزار و نود و شش این هنگام در کشمیر رود داد حفظ الله خان
ولد سعد الله خان در هزار و نود و هفت بکشمیر رسیده در محله کلین حویلی
ظفر خان سکونت نموده و اصلاح فساد کدورت بسیار فرمود و دمسال
بنظم و نسق کفر و حسن عمل و احسان و اعتر صای خلایق کذرانید چون
بجهت تنبیه راجه جمو که در صوبه سرداری او بود بحضور مامور شد
ابو الفتح خان دیوان صوبه به نیابت حفظ الله خان سرافراز کردید یکسال
عمل کرده نیابت بنام شیخ ابو الفتح نامی که از منسوبان حفظ الله خان بود
تقرر یافت یکسالی ادای نوبت خود بکمال تدین و احتیاط کرد در عهد او
قحط غلات رو داده مردم تعب بسیار کشیدند شیخ مذکور تفقدی بکار برده
بود باراده الله تعالی بهتر گشت نشد ذکر مشایخ و ارباب کمال که درین
ده سال جلوه بخش ظهور بودند باباداود مشکوتی در علم حکمت و
معانی و بیان فقه و حدیث ماهر و خواجه حیدر جرجی بود کتاب مشکات
المصابیح متنا و اسنادا در حافظه داشته و خواجه حیدر جرجی از ملقب
بمشکوتی ساخته مرید رشید ابو الفقرا بابا نصیب الله قدس سره و رفیق

بیش نرفت

حضرت سفر ایشان بوده و در سلوک مقامات البقا عربی و فارسی دارد
کتاب اسرار الابرار در احوال مشایخ و سادات عالیات و زنیان کشمیر نوشته
و اسرار الاشجار در تتبع کتاب منطق الطیر شیخ عطار قدس سره نظم کرده
و بصحبت حضرت ایشان خواجه خاوند محمود رسید در اسرار الابرار در
ذکر شیخ ابو الفقرا آورده که واسطه ملاقات شیخ ابو الفقرا قدس سره
خواجه بزرگ من بوده مذکورات آداب صحبت و نطق احادیث که حضرت
خواجه سوال کردند و حضرت بابا جواب گفتند به بسط نوشته است شیخ مومنا
تاریخ وفات او بست ملا ابو الفتح کلو در تاریخ او فرموده مایه بار بی سال وصال
آن مراد و مقتدی بود شیخ الاسلام آمد از عیبم ندا هزار و نود و هفت
عمر با صحبت بابا و فقرا کذرانیده در محله کندر پوره توالی عبدگاه آسوده است
رحمه الله رحمة واسعة برهانم منور آبادی که معروف بمنوار است
مشهور به نسبت حضرت سعد محمد منور است تحصیل علم در خدمت حضرت مولانا
علاء الدین نمود و از انجناب ورا متینی نمود و سفر کرده و خدمت تدریس
فرمود عمری بشغل علم و تقوی کذرانیده زیاده از هفتاد عمر یافته در هزار
و دو هفت کذشت در مزار حضرت سید آسوده است

نمود عمر

ترمذی بعد تحصیل علوم سلوک کرده و در لباس فقر بادای فرایض حج موفق
گشته و بعد سفر مبارک بطریق سیاحت در کشمیر در محله قطب الدین پوره وارد شده
و شیخ فانی را دیده که دران وقت در خانقاه درس تفسیر میگفت خواجه داخل حلقه
درس شد در بیان نکات و تکالیف معانی بیان فرموده شیخ ارادت اظهار نمود
و بالمادی قبول کرده و بعد فوت شیخ بکاشغر رفته و پذیره بسیار یافته
و از انجا بکشمیر مراجعت نمود و نوکر بادشاه هندوستان شده بتقرب
یساق صوبه تهته در کشمیر برآمده در راه بسفر آخرت پرداخت و لاشه او بکشمیر
رسید و متصل قبر فانی مدفون گشت حواشی او بر کتب معتبره تحصیله شهرت دارد
ملا محمد افضل متنبو فرزند ارجمند مولانا حیدر جرجی است بفضل و کمال و ورع
و تقوی امتیاز داشت و همت را بر افاده و تدریس بعد والد بزرگوار بر خاست
چون رحلت نمود در جوار والد بزرگوار آسود ملا عبد الرشید نیز از کرشناگرد
خواجه محمد افضل جرجی است و ملا سلطان مانجی و قاضی عبد الرحیم در علوم
نقلیه و عقلیه مستعد اللسان و خوش تقریر و شیرین تحریر بود و مسموع
شد که سید خان علمای وقت برای امتحان تکلیف احضار کرده خدمت ملا
ابو الفتح کلو و خیر ابشان بخانه خان مزبور در باغ جهان آرای رفتند

خان در پرچه دارا

خان در پرچه دارا نشسته گفت که یکی از طالب علمان حاضر کنید اول همان ملا
عبد الرشید در آمده و آواز بلند تقریر نحوی کرده که فضلای ارد و شنیدند و
بعد فراغ مباحثه ظاهر کرد که من کمینه شاگردان علمای بیرون رستم خان بزور
نادم شده و بتکلیف احضار کسی نمود این ملا عبد الرشید پسر علی بسیار کرده اواخر
عمر سفر اختیار نمود بلشکر عالمگیری رسید و خدمت قضای برهان پور یافت
خالی از شغل باطنی نبود ارادت در جناب میر محمد علی قادری داشت و اشتغال
ذکر و فکر همه از خدمتش کسب کرده بود میان محمد امین از طبقه تجار
کشمیر است بلاهور رفته نوکری شاهزاده بدلخواه و اسپ داشت و ترک بدنیا فرموده
صرف فقرا و علما میکرد و چون میل براه حق نمود ترک نوکری کرد و دست از همه
برداشته روی طلب باین طایفه آورد از یاران خاص الخاص خدمت
میان عبد الوهاب لاهوری شد و بکسب معانی از میان اصحاب امتیاز بهم رسانید
و رتبه خود را از اکثر اقران در گذرانید چون بکشمیر مراجعت فرمود در محله
اندرواری در خانه تا بجیان می بود خواجه آشنای محله لی بخانه برد
مسکنی متصل مسکن خود تواضع کرد چند سال بتوالی و تواتر در زمستان
بملازمت شیخ خود میرفت و خاص صحبت و خدمت مینمود و این شیخ عبد الوهاب

از خلفای حضرت شیخ عثمان جلندری است و نظر خاصی برین بزرگوار داشته الحاصل
خدمت میان محمد امین در وقت خود از اجلهٔ اهل تمکین بودند و بنفی بلیغ در
حفظ نسبت میفرمودند ازین جهت اکثر احوال ایشان بسکوت و خلوت میگذشت
آخرها مردم کشمیر چه فضلا و چه علما و چه فقرا و اغنیا جم غفیری از ایشان
فیض صوری و معنوی بقدر و استعداد و استقامت گرفته اند اکثر
ایام مریض می بودند با مردم کم میجوشیدند هر چند بعض اوقات با مردم
زایر و وارد می نشستند اما بالتحقیق خلوت در انجمن می بود و کسی
جرأت سبقت در کلام یا اظهار مرام بی وقت نمینمود از زبان حضرت
مرشدی مرادی که از محرمان خاص ایشان بودند مسموع است که روزی
جمعی از فضلای عمدهٔ شهر آمده بتقریب تحقیق مسئله کار برفع صوت و مذاکره
افتاد متغیر شده فرمودند که یاران اینجا مدرسه قرار دادند برخاسته
خلوت نشستند مذکورات علمی را این احتیاط بود تا بمذکورات دیگر
چه رسد سراپا تصرف بودند بر علما شفقت زیادی داشتند و مهربانیها
میفرمودند و رموز و اشارات بسیار بمیان می آوردند در مذکورات
و حقایق و معارف و بیان آن بجوش و خروش اکثر مرشدی مرادی را

مخاطب و ممتاز

مخاطب و ممتاز از دیگران میداشتند و سلوک با امتیاز و تخصیص تام
میفرمودند صحبتهای خاصه و عامه با ایشان بسیار داشتند گاه گاه ذکر
صحبتهایی که با حضرات عالیدرجات داشتند میکردند و کان مستقیماً علی الشریعت
و الطریقت و رافع البدعت از غایت انصاف آن مرشدی مرادی می
فرمودند روزی در عین اقرات رسالهٔ قطرات شبهه در بیان علامت
ذکر اسم ذات نموده شد قبول فرمودند در همان مجلس بحضور یاران از آن نسخهٔ
مکلفه آن کلمه را حک کنانیده مطابق اظهار ما در حاشیهٔ آن کتاب رقم
نمودند بعد انقضای مجلس تنها فرمودند که این حرف از من غلط نشده
بود بلکه در اوایل که توجه و تصرف در دلهای طالبان نموده شد چنین ظاهر
گشته بر بیاض نوشته بودیم بعد از سی سال از روی آن نوشته درین کتاب
یاران درج کرده بودند الحال چنین است که شما گفته اید در اکثر حالات کارفرمای
غیرت بودند ظاهرا کسی که بسمع شریف ایشان رسانید که خدمت اخوند ملا
نازک نسبت فقر بخود و غنا بایشان مینماید فرمودند که حقیقت فقر و غنای
من فردای قیامت منکشف خواهد شد و اظهار کشف و کرامات احتراز کلی
داشتند در آخرها با ظل سبحانی ملاقات کرده بودند و چندی اندر رفت بود پادشاه

دین پناه از صحبت ایشان خوش شد روزی پرسیدند که هیچ کشف و کرامتی ظاهر
میگردد در جواب گفت که اگر کشف مطابق شرع شریف باشد همان است اولا تا تمام است
الغرض در زمان خود در کشمیر از امثال خود بی نظیر بود چون عمر شریفش از صد
هفتاد گذشت مریض شده بجمال حضور و آگاهی یازدهم رمضان سنه ۱۰۹۹
هزار و نود و هشت روح پرفتوحش جلوه پرداز عالم بالا گشت رحمة الله علیه
واسعة یکی از یاران در تاریخ رحلت ایشان باین مصراع ملهم گشت

مصراع یازدهم ماه صوم رفت بیان از جهان ۱۰۹۸ لاله ملک از اخلاص مندان
ایشان بود تاریخ انتقال ایشان چنین یافت عرش بود مسکن روح جلالش
دیگری گفته تاریخ دل بیک مصرع سه تاریخ وصال بر گفت شیخ واقف
ذو معارف صاحب خلق کریم بکتاب فطرات و رساله مروریه وغیره تصنیف ایشان است

خواجه محمد امین جوری قبل از بلوغ در ملازمت گرامی حضرت بابا نصیب
رحمة الله علیه رسیده بود در سن دوازده سالگی بود که خدمت بابا رحلت کرده شد
نومی الله بملازمت علمای عصر بفضیلت آشنا شده در راه خدا در امد چند
سال کنج خلوت گزیده بوظایف و طاعات مداومت مینمود تا قبولی بهم رسانده
دست بیعت بدم حیدا جندی در خانه کلوبا و جندی در محله کنکن میگذرانید چون

قبولی خلایق بیشتر شد از خانه مذکور بجوار مسجد جامع آمده و تساهل شد بر طریق
سنت بابا و زهد بهانت برای توبه و بیعت میرفت و زن دوم خواست صاحب
پسر و دختر شد و از خانه تا بخانقاه شمسی جک که نشستگاه حضرت مخدوم قدس سره
بود برای خمس اوقات میرفت در ان وقت حجره خلوت خاص حضرت مخدوم
رحمه الله که زیاده از بیست سال انجا بودند موجود بود بالجمله موی الیه شیخ
مودب با ادب بود حضرت مرشدی مرادی میفرمودند که روزی بسیر تالاب
دل باتفاق رفته بودیم دیده شد که تمام روز بدون نوشتن و مذکورات مقبول
و معقول مینمود و در رد دعوت اسلام دستی داشت و اعالیش اثر میداد و جواب
استمعار هم میگفت آخر ناروزی قطبی مرشدی مرادی حضرت شیخ عبد الاحد
بهفت جا برآمدند در خدمت آنحضرت مبایعت نموده بتوسط مرشدی مرادی
ذکر قلبی وغیره گرفته و استدا طلب نموده رخصت شد یاران صالح و اذکر هم دارند
که ذکر جندی می آید شمل بودی بابو و حافظ داود و خدمت خرم حافظ و غیرهم
آخر بار از فقر صوری بغنا آماده بود پاره بسر قه تلف شده و فدای کید الله بر سرش
رسید و چون نشرت کل نفس ذائقة الموت چشیده در مزار ملکاه که از کلوبا
بود مدفن یافت حضرت مرشدی مرادی گاهی بر قبرش میرفتند و بعض صحبتهای بر وجلد

نقل میفرمودند **نوره بابا بکلی** ساکن بازار پتو فروشان از مریدان بابا
علی پانپوری است مدتها در خانقاه پانپور گذرانیده مردی بقدم تجرید و تفرید
صایم الدهر و تارک اللحم رفت و غلبهٔ احوال بمرتبه داشت که چون نظرش بر صور
جمیله یا بر سر سبزه و گل و گلزار می افتاد بی اختیار بگریه در می آمد و اشک
از چشمانش میرفت هر ساعت آه سرد از دل پر درد میکشید در اوان قدوم میمنت
لزوم حضرت مرشدی شیخ عبد الاحد سرهندی بکشمیر اکثر بملازمت میرسید
و ضیافت بسیار بتکلف بخادمان حضرت ایشان کرده و شبها که در خدمت
می بود بهمان اوضاع میرفت ایشان رعایت خاطرش میفرمودند چون اجل
موعودش رسید در جوار مسجد جامع لب آب ناله مار مدفون شد یارانش
نقل خوارق و کمالاتش میکنند **مولانا خواجه ابو الفتح کلو** از نجبای کشمیر است
در اوان ظهور شباب بتحصیل علوم و توفیق یاب شده از خدمت مولانا
العلامه خواجه حیدر چرخی بهره اندوز کمالات صوری و معنوی گردید با وصف
شان علم عقلی و نقلی حظ فراوان از ورع و تقوی هم داشت و در عبادت
و قناعت از امثال خود ممتاز و استخراج مسایل فقهیه در وقت خود
بی انباز بود اواخر عمر خدمت افتای کشمیر تعلق بوجود شریفش گرفت

قلب و

کتاب سیف السایلین

کتاب سیف السایلین در رد شیعه از مولفات اوست سوای آنهم تالیفات
و تعلیقات دارد تاریخ وفاتش این بیت مستفاد است **فرد** خواجه ابو الفتح
با هزار کمال رفت اندر هزار و یکصد سال در صحن دوم مقبره سلطان زین
العابدین است **حضرت آخوند ملا نازک تاشوانی** مردی ناظم بود از علم ظاهر بهره داشت
و بوضع ملایانه نوکری میکرد بانکه خدمت حاجی فتح محمد سیالکوتی رحمه الله
بکشمیر رسیده از خدمت ایشان تصرفی یافته و رو از همه برتافته براه طلب
شتافته بر طریقه مستقیم شد و از تردد بگذشت خدمت حاجی مذکور مکرر
بکشمیر برای تربیتش آمده و مولانا در خدمت ایشان بسیالکوت مکرر رفته
تربیت واقعی حاصل نموده قدم در دایرهٔ فنا نهاده و یاران مستعد بهم رسانیده
بتربیت ایشان متوجه شده تاثیر قلوب ایشان نمود تصرفات غریبه و حالات
عجیبه بانها روی میداد سرگرم کار بود و جوش و خروش صحبتش روز بروز
می افزود در عین گرمی احوال بناگاه پسر رشیدی که داشت و فقیر و سالک
بی نظیر شیخ محمد باقر نام که صاحب حالات عالیه بود رحلت نمود بعد ازین
منصب احوالش متغیر شده و مرض ممتد بهم رسانده از توبه و تصرف
یاران باز ماند حضرت مرشدی مرادی با ایشان بارها ملاقات نمودند و صحبت

داشتند میفرمودند که روزی در خانه حقایق آگاه صوفی محمود خلیل ایشان
صحبت داشته از حدیث الفقر فخری و حدیث کاد الفقر ان یکون کفرا پرسیده
شد و تطبیق درخواست جواب شافی نگفت روزی دیگر بخانه ایشان بامر والد
خویش رفته جبان تواضع داشت آمرید به پیر دار و کتاب نفحات آورده شیخ
عبد الصمد مخدوم را بفرمود تا بخواند و درین اثنا دیده شد که نسبت بمریدان
تواضع بمرتبه میباید که گویا وی محتاج ایشان است القصه عزیزی خدا پرست بود و
نیت خالص داشت چون برحمت حق پیوست در جوار خانه خود در آستان در مزار
حضرت سید محمد مصطفی قدس سره مدفون گشت مخلصان گنبدی بر سر قبرش
تعمیر کردند خدمت اخوند ملا نازک طبع موزونی هم داشت این چند بیت
وقت تسوید این رساله از خزانه حافظ بمنصه ظهور آمد شعر نازکی طره
او دل قدول از ما در دید ؛ گرمند درد و چکند حال پریشان دارد ؛ بدیدم نازکی
موی میانش را و جان دادم ؛ مدار از نازکی بود است آخر بر سر موی ؛ تیغت
دمی که جوهر خود را عیان کند خود را و هم بر دم او دم غنیمت است ؛ هیکوش تن مذکر
جهر کر مرد صفی کر جهر شود نام تو در دهر صفی خود ذکر خفی ز جهر پیدا کرد
زان کوند که از شق جلی خط خفی و این چند شعر هم از دارد است مولانا است ؛ بیت

انت مطلوب و منظور لنا ؛ انت معبود و مقصود لنا ؛ لا یری فی الکون
الا وجهک ؛ انت مشهود و موجود لنا ؛ مذهب الزهاد منعوت لهم ؛
مشرب العشاق مشهود لنا ؛ ان وعدتم بالتلاقی الآخرة ؛ و بهوی الکونین مشهود لنا
لا زوال عارض للعارفین ؛ نازکی الظل مدد و لنا ؛ قدر ایا الیوم انوار
الحبیب ؛ لا تکن فیما شهدنا من مریب ؛ نحن نشرب فی ایما حمرا لودود
لیس للزهاد من هذا النصیب ؛ نحن مدعوا حاضرا فی حضرتک ؛ یا دلیل العارفین
ربیب المحبیب ؛ مات فی هجرک غریب نازکی ؛ یا رحیم ارحم لاحوال الغریب
حضرت حافظ صادق محمد مجذوب حافظ قرآن بود و خدمت مسجد مبارک
قادری قدس سره داشت اتفاقا بدهلی رفت و در صحبت با برکت مخدوم زاده آفاق
قدوة الاولیا حضرت خواجه عبد الله معروف بحضرت خواجه خورد خلف عالیجناب
شیخنا و وسیلتنا خواجه عبد الباقی قدس سرهما رسید و شرف ارادت حاصل کرد
و جذبه یافت و مرخص بوطن گردید و در بی پروائی و خوش سکر بر درویش اند
و عالمی را بتصرف همرنگ خود کرد کاهی بهوش هم میبود و دران وقت تقید
باحکام مینمود اما در اتباعش بی قیدی و حالت بی پروائی سرایت کرد که
جای اصلاح نماند از واردات طبع اوست رباعی بخندید بی زمینه زیور گشتیم در عهد شباب

یکجهتی دفتر و دانش کشیدیم کردیم بهست ❊ چون وقت و اینجهان اینتر کشیدیم نقش
بر آب ❊ دست از همه شستیم و قلندر گشتیم اینک باب **خواجه هاشم بلو** که
بالفعل از سود اکران شهر است مردی مرتاض و جانباز بودی و سماعی بود اشعار
غیر مکرر را حوال خود میگفت از جمله سماعی است که در وجد و حال میخواند بود چندی
بتغیر آب آمد تا بل شد از یاران خدمت افوند ملا مهدی علی کبر و دست الحق
کرشمه بلند داشت در وجد نوعی حرکات و اصوات می نمود که دیگری هم تماشا می شد
در جوار پل علی شاه بر زمین وقف میبود خانه و خانقاه از خود داشت خدمت
مرشدی مرادی میفرمود که در ایام شدت مرض موت باتفاق شاه محمد فاضل
قادری بعیادتش رفته و همان خانه وقت بیهوش افتاده بود و طاقت
جواب و سوال نداشت چون روح از قفس بدنش بدار البقا شتافت در کوه جواری
قریب بمسجد جامع مدفن یافت **خواجه حسن تل** بهره در علم ظاهر و باطن بود بصلاح
و تقوی معروف از یاران خدمت تا بالنصیب است رحمه الله تا مدتی بعد با بابا بسر
تاهل و متوکل و صاحبدل بود از خدمتش حالات غریبه نقل میکنند امور شریعت
غرا را بسیار مرعی میداشت چون رحلت فرمود مدفن در جوار پل تیتیان یافت رحمه الله
رحمة واسعة **شیخ حسن لالو** و لالو از آن کوه بیند که در مسجد لالو که قبیله

در شب قدر سنه ۱۱۰۰

مشهور است امام بود اصلش از موضع اسمن برکنه ارات بدر کلانش خواجه عطار
صاحب و مرید حضرت سید جمال الدین بخاری و هم پیر حضرت مخدوم شیخ حمزه
قدس سره بود و پدرش تجارت بزازی میکرد و تبقر بسی بهند و سنان رفته
بعد مراجعت در خانقاه راجو می آمده ذوق خدا طلبی هم رسانده بخدمت
حضرت بابا النصیب رحمه الله مشرف شدند مدتی در خدمت [illegible] پیر
قدم تفرید و تجرید و از خدمت ایشان بهره در کرد بدیدا آخر با متمایل بابا از این
راه ملالت میرساند شیخ هم در حجاب شده از ملازمت باز مانده در محله لالو
و زمین گرفت حجره ساخت با مامت محله پرداخته عمری بسر برد و مایل بدعا و
هنگامه نبود و بوظایف و اوراد اشتغال نمود و بتوکل میگذرانید از مریدان
بسیار فتوحی که بر سید بران قناعت داشت با وجود کبر سن و ریش سفیدی
بمدرسه اخوندی ملا ابو الفتح ملو حاضر میشد استماع مسایل مینمود و گاه
گاه بگوشه که در لنگر داشت رفته عبادت شاقه میکرد مریدانش نقل خوارق
میکنند چون ایام رحلتش در رسید و عمر گرانمایه اش بسر آمد مدفون در
جوار روضه حضرت مخدوم قدس سره در دامنه کوه ماران یافت
سنه هزار و بعد از چندی هر سه برادر رحلت گزین شده

مشهور است لالو

راهد بابا مدفن اوران داشته بیافتند و یوسف بابا را نیز بقبره عدا اشتهار شدند
رحمهم الله تعالی رحمة واسعة **عارف روزبهان** در موضع کوبولره می بود در کرته
اول روز با دو نوبت دش از ان موضع یک کرو ه بالا است که آنرا موضع لوره کام کویند وقتی
که خدا تعالی ذوق خود بوی عنایت فرمود ترک حرد کرده زن و پسر را خصت داده
در جنگلی دور از آبادی بریاضت مشغول شد و در علاز درویشان هم کاهی میرسید
و نظری از خدمت بته مالو جسو یافته با مرایت روی از هر چیز تافته در صحن جنگل کوچه
جشمه بود انجا را بدست خود حجره ساخته در تخت آن علی زده قرار داد و پای قامت
انجا محکم فرمود صایم الدهر و قایم الشهر بر قدم تفرید و قناعت بود همانجا تا مدت
پنجاه سال بسر برد و کاهی بر مدت یکماه یا دو سه ماه باز هم بجنگل میرفت و باز می آمد
و بر اندک چیزی انجا رزق میکذرانید و بر قلیلی افطار مینمود بر طلاب مافی کم
دران وقت بسیار مجاور جنابچه مشهور است برشی شمنو در زبان کشمیر شده بود و کاهی
دو سه روز وصال هم میشد بظاهر اکرچه در خدمت بته مالو و مشایخ دیکر
رسیده و خدمت بابا نصیب را رحمه الله دیده و در مجالس این اعزه نشسته بود
لیکن حق تعلیم و تربیت سلوک از کسی ندانست و او بسی بود
که از ان قریه مذکور یک کروه بالا تر است و از مشایخ قدیم است و هم صحبت بزرکی رشی بابا

رحمه الله بود

رحمه الله بود جنیدی تربیت یافته او را بحدی ستایش میکرد که او یفت حضرت
شیخ نور الدین میشد اجوان ذاکر بود رسالو جدا شد تقریب یکی از خوارق عادتش
مرقوم میشود و آن این است که بابا رشی خیر فدای اشراه هنکر فت بعضی عزیزان که بشر
بابای مذکور غیبت بود در بشه بالو منکر بودند هر کاه این جماعت مکوش این سید
ایام سکونت بیستم شعبان به نیت اربعین در حجره را یک شاخ کل سیب غیبی
نشستند و بابای مذکور را فرمودند که دروازه حجره از بیرون بکل بند کنند و از
شام روز عرفه تا صبح عید منتظر باشند هر کاه از درون صدا شنود دروازه را
وا خواهند کرد روز عید صبح از درون حجره صدا شد دروازه را بخوشی تمام وا کردند
بعد ادای نماز عید یا پیش از نماز اکثری بزیارت آمدند بعضی با خلاص و بعضی منافق
هر یکی را از ان شاخ یک یک سیب بخشنه که در آخر یا نیز مبتلا بطریق تبرک دادند
منافقان را تسلی و اخلاصمندان را سبب ازدیاد تیقن شد **مهدی رشی بابا**
کاکاپوری در جوانی در ایام طلب سرکرم کار طریقه از خدمت سیاست پناه
حقایق آکاه میر محمد باقر نقشبندی اخذ کرده بود و اجداد میر باقر در عهد
سلطان زین العابدین باین ولایت آمده بودند میر مذکور را سکنه موضع
نبوه از راه اخلاص انجا بردند مهدی ران موضع کدخدا شده توالد و تناسل

بهمرسانید اولاد ایشان در آن دیه میشنید سیما بسراب بعلم طریقه گرفته
بود بالجمله این مهدی ارشی مذکور بعد از میر مرقوم تا مدت چهل سال در
مسجد کاکابور بماند گاهی بشهر می آمد رقت قلب بسیار داشت و اکثر حال
بگریه و درد و سوز میگذرانید عمر بسیار یافته چون وقت موعودش
رسید تعلق جسمانی گذاشته قدم بدار البقا نهاد و روحانی شد در حدود
هزار و نود و اند در جوار مسجد آسوده گشت و بر قبرش تعمیری شده بر سم عموم
مکرر زیارت نموده شد و برادر کلانش شیخ علی ارشی با ما هم از خدمت میر
مذکور تربیت یافته بود در قریه کویل مدتی لوازم ریاضات شاقه را ملازم بود
مهدی بابا نام مردی مرتاض نیز از یاران میر مذکور در خانه روح الله
میبود انجا رحلت نمود در جوار خانقاه انجائی که بنا کرده روح الله بیک
مدفن بیافت در محله کونه پوره قریب احمد اکدل بعد از موت برادر ارشی
مقام کویل را رفته سر تربیت میکرد چند روز در انجا بخلوت می نشست
و از یاران ارشی بابا شیخ یعقوب نام مردی در محله جمالته صالح و ذاکر
و گوشه نشین است **لاله بابا صاحب** خواهر زاده شیخ نجم الدین ارشی بتربیت
معنویه از خدمت خال بزرگوار خود یافت و در اندک زمانی بمقامات عالیه شتافت

و بعد از وصال شیخ نجم الدین قایم مقام اوشد و در عبادت و ریاضت کمتر از
مرشد نبود صایم الدهر و قایم اللیل و صاحب تقوی و حالات و مصدر حسنات
و مورد فتوحات و الداراقم حروف در طفولیت لکنت زبان بحدی غالب
داشت که تکلم بغایت متعذر بود بخدمت لاله بابا بردند فرمود دو سه هفته
بیایی بیارند یکبار رفته بقیه از طعام خود خورانید مرتبه دویم نیز چنین بعمل
آمد لکنت زبان بالکلی زایل شد خوارق عادات بابای مذکور بسیار است
در سنه هزار و یکصد و پنج رحلت فرمود در موضع زوکرد آسوده شد
محمد فاضل از قبیله ساهوها که مردم مشهور اند و ساکن کوته یار در عین جوانی
در ایام کامرانی مرید خدمت شیخ پناه عارف بالله خواجه محمد نیاز خلیفه خدمت
شیخ موسی گردی شده بتحصیل علوم ظاهری نیز متوجه بود بعد چندی بزیارت
حرمین شریفین رفته در اطراف هند و بعلما و فقرا رسیده و در خدمت علمای
ملا عوض وجیه هم جزو کشی نمود چون بوطن آمده در موضع هیک در کناره
تالاب دل بعبادت مشغول شد بعد ترویج بنیت تعلیم اطفال شهر آمده
در محله خنده بون در جوار آستانه خدمت بابر برکت ملا بابای معروف
خانه ساخت و تا قید حیات در انجا بر قدم توکل بود و بدعات طریقت و شریعت

و دکان داری شیخان بتقلید مایل نبود و در بادیه فان مع العسر یسرا الله
مع العسر یسرا ایام بسر برده مرید هم میگرفت گرفته و ساحه نبود و خندان و
بشاش تا اگر دست اجلش گریبان گیر نشد و در جوار خانقاه بابا ملازمت
پیافت رحمة الله تعالی رحمة واسعة حضرت مرشدی مرادی میفرمودند
مدت مرض اخیر برای عیادتش رفته شد چون از مرض و طبیب پرسید گفت
طبیب را تصدیع نمیدهم هر چه مولا میخواهد میشود و خواهد شد عزیزان در دعای
حسن خاتمه باشید حاجی الحرام حاجی مراد از قبیله تجاران بود توفیق الهی
ذوق سلوک را دانا متناهیش در گرفت و از یاران خدمت بابا نصیب شد
صایم الدهر و تارک اللحم ساکن موضع بهرو بود و در تجرید و تفرید محو قلبی
داشت و در تحقیق مسایل فقهی از خدمت اخوند ملا حسین که مردی
دانا و تقوی شعار و مربای خدمت بابا نصیب رحمة الله بود بیش
از حاجی بسوی آخرت رفته سنه ۸۹ در موضع مذکور مدفون شده تو ابراه
رضای مشیخت پناه شیخ عبد الله سلمی است یا لحمد حاجی مغربی الیه در
اخفای احوال و استتار کشف و کرامت بسیار میکوشید و فتوح مردم
بنذر و نیاز کمتر قبول مینمود و از کسب برادر خود که بخاری میکرد لقمه نمیخورد

و در المدار

و در اکل و شرب رعایت تمام مرعی میداشت حفظ الله حاجی ناجی از و بنذر
برده بود و هزار حسنات یکدیه بر داشت بسبب ریاضات گوشت استخوانی
مانده و سال دوازده ماه با نعلین چوبی که تا سه انگشت از کاه میگرد راشید و از
آب سرد غسل میکرد و در جای دهنو را این تا چشمه بهر سینده بود که در ایام
سردی آب گرم میداشت حضرت مرشدی اکثر بصحبت حاجی میرفتند و حکایات
او بسیار نقل میکردند اتفاق چنین افتاد که ایشان را دیده بزیارت
خضران بنا و شیخ احمد حاکی رفته شد بعد مراجعت باز اتفاق افتاد ملاقات
و در راه یاران خواهش ماهی که غذای معروف است کردند مجرد رسیدن ماهی
حاضر آوردند برای نماز عشا تکلیف امامت کرد چون در وقت شبهه بود
عذر مانده کی راه آورد تا خبری کرده شد گفت اینها بنفت در وقت رسیدن ماهی
نا خوانده روز صبح تا حاجت صحبت و افروزشت طعامی بی تیغ آورده
بقدر اشتها خورده شد فرمود که باز باید خورد گفتم حالا آنقدر اشتها نبود
فرمود که خدمت بابای مرحوم روزی ترنج هدیه آورده کرده بودند حاجی
بزیارت بابا شکر الدین رفتند چون بکوه برآمدند طلب ترنج نمودند گفتم
این است بنجه رد آن هدیه بعد مبالغه همه طعام خورده شد گفت کسی از نظر طرف

خواهد گذشت چنین شد و سه فلوس برای غلاف کلام الله قبول فرمود گفت که کرباس از
تو بخرید پارچه کرباسی بدست رفت همراه بود حاضر کرده شد گفت که این را
غلاف نمایید رو دیگ تنگ برگشته داد که من این را چه کنم پارچه کرباس باز کردم
و تنگه حوالهٔ ایشان نمودیم چون اما بگشتی همراه آمد اما بخانه خدمت شد و یک شب
از آن شب بطاح داد برسیده شد که هدیه مردم چرا قبول ندارید گفت احتیاج نداریم
و اینها محتاجان را میدهند گفتیم برادر شما نیز محتاج است و خبر ساز آن میگیرد
گفت دعای برکت بوی کنم و این شبهه ایشان قبول نداریم درین اثنا چادر
کوتهی که داشت بر دوش کشید از راه کمی طول و عرض بر دوش نمانده گفته شد
اگر هدیه قبول میکردند چادر دراز میبود فی الحال چادر را بکشید و بزور از طرف
راست بر دوش نهاد و گفت اینک دراز است در پیر و مریدی و ارشاد
اصلا و امور دنیوی امانت نسپرد الا ماشاء الله چنانچه اوایل حال ایشان
مردم در پیش اخوند ملا حسین مذکور در موضع هست لیکو مدتی ماند و هر کرامتی
توبه و انابت میکردند ایشان با آخون میداد بعد فوت او اخوند سکونت در موضع پیر
که مولدش بود اختیار نمود و نیز حضرت مرشدی میفرمود روزی باتفاق
سیادت پناه شاه محمد فاضل بزیارت ایشان آمدیم و ایشان با رجه سفیدی

جهت کفن

جهت کفن حاجی برده بودند آنرا هم بحضور خود دل کنانیده بودیم کسی چه داند که
آنرا چه کرد روزی گفت که خدای عز و جل ذکره فی السماء رزقکم و ما توعدون
پس طالب علمان آنرا خوانده و معنی فهمیده چرا در طلب روزی اوقات بقیه
ضایع میکنند پرسیده شد که سبب زیارت حرمین شریفین چه بود گفت
در کشمیر قحط شده بود بواسطه عسرت بهند رفتم از آنجا تا مکان شریف رفتم
شد و الا مال بحج چه مناسبت و حاجی گفتن بدسیر دهرام بائی گفتن
خوش میکرد هر گاه کسی امری از امور دنیوی و اخروی از وی میطلبید و طلب
خارقی مینمود و استدعای فاتحه میکرد و نکیه کلامش خدا خوشنود و بنگار
همین عبارت از خود دفع میکرد چون امر مورثیش در رسید مرض بهم رسانید
دا عم بود سالکی بدار البقا برد و در حدود هزار و یکصد و اند دروی که
اول دفن کرده بودند از آن موقع مردم غرضمند در صورت اخلاص نسب
کنیده و بتصدیع تمام بده خود بردند که از وطن ایشان اندکی دور است
و مسمی بموضع بوسه پوره بجنت تمام بعد از سه روزی بخاک مدفون شد و الآن
در آنجا است نیز ارد تبرک رحمة الله تعالی رحمة واسعة خواجه عبد الرحیم نامی
از طبقه سوداگران از محله جمالة است در جوانی طالب راه ربانی شد و بهر جا تردد داشت

دریکی از خدمات بخدمت بیکه رسی نبهوری رسیده چنانچه در احوال او مرقوم شد
ارادت در خدمت میر محمد علی قادری کرد و سلوک راه حق در صحبتش میفرمود
تا آخر عمر استقامت نمود از جناب شاه ابو الحسن قادری نیز بهره اندوز شد عارف
متشرع و ولی متورع شیخ خدا آگاه و خدا پرست و عبادت دست و بی تکلف و
تعین عالی همت و صاحب باطن بود هر چه بوی عاید میشد بمحتاجان میداد
ظاهرا در دعوت هم دستی داشت امر معروف و نهی منکر خواهی خلایق بسیار میکرد
چنانچه در ایام سرتد زار خواجه محمد امین صوفی که هر دم زیادتی شده بود رفته خواجه
مرقوم اقسام وعظ و نصیحت نمود القصه عزیزی خوش گذران بود و فقرا
و یاران واقف بیان و خوارق ایشان بسیار میشنید چون اجل موعود ایشان
در رسید در محله خود مدفون شد بزار و تبرک و العلم عند الله تعالی حضرت خواجه
حبیب الله لتو از مردم اصیل و نجیب از جمله تلامذه اخوندی ملا ابو الفتح
کلو بوده و تربیت باطنی در صحبت شریف میر محمد علی قادری یافته وردی
از مشاغل دنیوی بر نافته و در اثنای طلب بجایهای دیگر هم رسیده با وجود
شیخی از طالب علمی و ساده وضعی نیامده فاضل تقوی شعار و صاحب
ارشاد بود فوت خواجه مذکور در حدود الف و مائة و خمس و اربعین در جوار
خانه خود بر لب دریای بهت مدفون شده بود بعمر نوا از مدت رخنه در آنجا
واقع شده بود بعد سی سال بسیار کشش از آنجا کشیده در صحن خانه
سر راه مجدداً اندفون کردند تقوی شعار شیخ عبد الغفور عاری مردی نوکر پیشه و
منصب دار بود بعد از مدتی از سما حصلی خدمات خود کشته از خدمت قطب الاقطاب
شیخ محمد معصوم سرهندی قدس سره تعلیم ذکر و طریق سیر لطایف لامکانی
گرفته ترک نوکری کرده بوطن مالوف آمد بریاضات آرام گرفته چندی در ریاض
و تلمذ ملا شاهی و چندی در خانه خویش در چه پل گذران داشت و صاحب طبع
موزون بود و حسب حال خود نظم در آورده در ذکر شیخ و طن خود نیز
چیزی نظم کشید بزبان فصیح نقلهای غریب و لطایف نفیس در بیان
می آورد و چند سال در فقر باطنی فقر ظاهریش نیز همراه بود آخر ایام مرض
موت کبوتر های یا هو خوان در پیش او داشته مشغول بود و مکرر اظهار انتقال
خود از دار فنا بدار البقا نمود در همان ایام برحمت حق پیوست شیخ
جلال کنبه کاری مردی ذوقی و شوقی بود با وجود عدم علم تصوف را
دوست میداشت و تلاشی میکرد حضرت مرشدی میفرمود که روزی در خانه
صوفی محمود نقشبندی از خدمت اخوند ملا نازک در بیان این دو حدیث

الفقر فخری و کاد الفقر ان یکون کفرا و چه تطبیق پرسیده شد شیخ جلال هم
حاضر بود بعزت آمده گفت که از من چرا نپرسیدید بهر تقدیر مرتبام عمر در فقر و
توکل بگذرانید فقر را بر غنا دوست میداشت چون بیک اجلش در رسید سماع
در محله جو در زنده پور مدفون شد بابا عبد النبی کسروی خلف بابا تارک مودی
درویش و تقوی شعار بود دست ارادت بدامن اخوند طریقت ملا احمد یعلی
نوشهری زد و متوکل و صاحب جود بود و صبیه اخوندی در عقد آورده اشغال قلبی
و اجازت طریقه هم از ایشان یافته و از خدمت عزیزی دیگر هم فواید بردی آنچه را
حاصل نموده و مجاز شده و خوش طبع و خوش لباس و شیرین زبان و صاحب
شوق بود گل و گلزار و باغ و صحرا دوست میداشت و سماع و رقص می آمد و آشنائی
بکتاب هم داشت در آن وقت از مشایخ سلسله کبرویه مثل او در غیرت و تمکین کسی نبود
شیخ محمد امین جد والده راقم حروف بعد عوض مرض علیل قدیمه که جده
والده راقم حروف است دو خواهرزاده بابا عبد النبی را بعد فوت عمه یکی بعزت
در عقد آورده بودند و از ایشان نیز فرزندان شده بابا عبد النبی در حضیره
حضرات کبرویه در جوار خانقاه مدفون است شیخ یعقوب سادی از بنادر آن
خدمت بابا نصیب رحمه الله پیش از دخول طریقت قصه خوانی و طبل نوازی

داشته چون خدمت بابا مشرف شد و طریقه گرفت کمر بادشاه تخت بست
بنیاد هستی را شکن زاهد و عابد و تمام گشته و دام الب مرشد را
دیده و صاحب احوال شده و دست بهر سانیدن خلق داد و مدتی در کمال ایمان
و ابرار نوشته که شیخ یعقوب را در حفره ... مگر آن گفتند که ده روز است
بلکه سه ماه که در اینجا است و چیزی نمیخورد روزی بخانه زمیندار آن پیر
رفته چون شب سیاه گذشته بود کسی در را نکرد بیرون در برف نشست تا صبح
... نوبی ذکر دل نفس را بر بست بسبب حرارت قلبی او برف آب شده رفت
زمین خشک شد اما آسمانی بکتاب نداشت اعمالی که در قالب شریعت نمی آمد
از و صادر نمیشد زنان میدیدند زنگوله بر پای خود می بست و بر مرغ بر
می نهاد و بر چوب و پا از این امور منع میکرد فایده نمی نمود چون بیک اجلش در رسید
مکان بر دون قریب اسلام آباد مدفون شد شیخ مومن موسی برادر شیخ
شریف بر تهمتی است بر تهمه موضعی است قریب بشهر جانب غربی هر دو در
مرتاض و صایم و تارک حیوانات بودند بر قدم تفرید و تجرید و توکل ایام
بسر میبردند و احتیاط شرع بسیار داشتند باین درجه که شیخ مومن روزی
از مفتی وقت استفتا نمود که در زیر تخته نوزا پاک سوختند بر آن تخته نماز

تو این خواند یا نه شیخ شریف اذان ده برای نماز جمعه در شهر میرسید شیخ مومن
او اخر در شهر آمده متاهل شده و اهلیه اش صالح و قرآن نویس بود و اولاد صالح
بهم رسانید در همانجا برحمت حق پیوست شریف بائی نیز در آن ده آسوده است
غفر الله تعالی ولی ایهم شیخ فیض الله زرگر طالب و بظاهر بحرفه خود میگذرانید در ایام
فتوح رایات عالمگیری در کشمیر کار زرگری برای سکویان فاضلخان میر سامان میکرد
انا بخاتمخفی واقف صلاح او شده نشان بخدمت خواجه عبد الله قادری که بعنوان
منصبداران همراه لشکر میگذرانید داده عومی الیه تا اقامت پادشاه درین شهر
بدرا وست در نوبت این عزیز میمود فراخور استعداد فواید حاصل نمود
وقت معاودت پادشاه درین شهر همراه مرخص شد و از عرض راه رخصت
وطن یافت و در مقام انزوا آمد و اشتغال و اطوار طریقه ازان عزیز یافته
استقامت نمود حتی لاح علیه انوار التوحید و نطق به امور سکریه بسیار از شیخ
سرزد با وجود آن اجرای طریقه کرد و مردم را بفیض رسانید و جمعی از خدمتش
مستفید شدند چون رحلت نمود در دامن کوه ماران طرف سنگین دروازه
آسود شیخ یوسف کمره معروف بکنائی زاد و بودش در موضع ناوگام در جوار
سوبیک روزی خدمت خواجه بابا خلیفه حضرت بابا نصیب بی خانه بدرش کی

مردی مشهور بود بقصبه شیخ وارد شده این یوسف کنائی که متاهل بود اظهار طلب
نمود نیز واقعه تو بنش که پیشتر دیده بود بیان نمود و بابا توجه بیشتر کرد
امر با آمد و شد فرمود بعد از مدتی بموجب امر در کوه ماران کوشه گرفت و مشغول
بریاضت گردید بعد آن مکانی بالاتر از مکان سابق طرف شرق بنا نمود آنجا
غاری کنده باستقامت و صلاح گذرانید و همانجا مدفون شد نشانه دیگر
هم از زمره ابرار روزگار بر منصبه ظهور درین دیار بودند که تذکار احوال هر یکی
تطویل این رساله است مثل خواجه حسن بیچ قادری مرید اخوند ملا و میر حسن
قادری همبره حضرت میر ناراک و خلف المجدش میر محمد مومن و شیخ آفتاب
رانیواری صاحب ریاضات و تصرفات و مستفیض الحالات و شیخ عبد الشکور دربل
و شیخ صادق هر سه کس خلفای شیخ نور محمد پروانه و سونتی ربه بابا ساکن
پاینه چک و عاشور بیگ منصبدار ساکن بل و دیاران از اصحاب حال
و توحید و خواجه علی الناس از مریدان حضرت بابا نصیب مرحی صاحب
ورع و تقوی و شیخ عبد الله معروف به ابر بابو از خلفای حضرت ملا مهدی علی
کبردی از اصحاب ذوق و شوق و ورع و تقوی و خواجه یعقوب بکلی مرید شاه
کدائی بیر سرکی هر دو بزرگ از جمله بیچ بائی که اصحاب حال بودند و بابا عبد اللطیف

ساکن مسجد عدالت و صوفی محمود نقشبندی از خلفای حضرات سرهند نظر حضرت
عروة الوثقی رسیده و خواجه حضرت شیخ عبد الله با آنحضرت بنده بیرون قلعه
آسوده است صاحب زیاضات و کنایش و علی شیخ ساکن کنه نموه از اولیای مشهوره
و صاحب خدمت باطنی و حافظ عبد الله فتحکدلی سهروردی صاحب جذبه از
یاران خاص حضرت اخوند ملا طیب صاحب جذبه و کرامت و کنایشی در
هزاره یکصد و پنج رفته و مهدی بابو برادرش در مقبره برادر مذکور خود در سر
فتحکدل آسوده صاحب تقوی و ورع بود راقم حروف مکرر او را دیده و صالح
خان جیو مجذوب که مصدر حالات علیه و مظهر کرامات سنیه و متصرف اکوان بود
فیض مطلق تاریخ رحلت اوست و خواجه حسن محلی بوته کدل از مریدان حضرت
بابا نصیب و شیخ احمد جاهلی و شیخ موسی تاسوانی نقشبندی مرید حضرت
اخوند ملا نازک و فیض بابای سرا فتحکدل و بابا طاهر کانی مرید شاه صادق
بجذبه او ترک دنیا کرده و مدتی خدمت کرده بخلافت او رسید و شیخ عبد الله
خان و بابا نور الله خلف بابا مجنون و حضرت خواجه اسحق ناوجو که
صاحب ورع و علم بود از پنج پائی آشنا بکتاب و از کاملان وقت
برساله در احوال ساداتش کرده است درجات السادات نام آن و تاریخ آن نسخه است

در مقبره شیخ که بر پشت ازدهه مبارکه حضرت سید محمد امین اولیای مشهوره است
و احمد بابو مرتاض و حاجه بابا قلاشش هم همانجاست و بابا طاهر بوجواری کبری
از مریدان حضرت شاه قاسم حقانی صاحب جذبه قویه و مستغرق و از علمای آن وقت
و مولانا محمد شریف پلو و خلف او ملا محمد مراد از فضلای کثیر العلم بود و ملا محمد
طاهر تنگ مشتی و ملا عبد النبی مفتی و مولانا عبد الله کاوسی که عالم تجرید و وقت
بی نظیر بود با وصف کمالات علمی در فن انشا هم قدرت داشت و مولانا عبد الله کنائی
و مولانا محمد امین قاضی و مولانا عبد الرزاق مفتی و دیگر مجاذیب که در آن وقت بودند
امتیاز تمام از اقران داشتند مثل بر بری شاه ساکن بابیسوه که از شیخ نور محمد روانه تصرفی
یافته بود و ریشه پائی مجذوب ساکن نوبهته و حسن شاه و موسی شاه دیهر باد شاه
هر همه اصحاب حالات و خوارق و کرامات بودند بابا یوسف درود جوی ذاکر علما و
فقرا و شعرای کثیر بقدر حال بطریق اجمال تا انقضای سنه هزار و یکصد و آند
هجری بانصرام رسید مزور است که بتحریر حالات حکام و نظام که از سنه مزبوره کار
فرمای حکومت و نظامت شدند پرداخته اند مظفر خان بسر شایسته خان از
نعیر حفظ الله خان بنظامت صوبه کشمیر سرافراز گردید در سنه ۱۰۱۰ هزار و یکصد و یک
بمکان خدمت رسید مرتکب افعال شنیعه و مخترع عادات بدیعه از جوتائی و زرداداری

مظفر خان

وشکار دبالا دستی واقسام ظلم وتعدی بسیار یکان سالی باین چنین اعمال
گذرانیده بعدالت پادشاه دین پرور داد گستر تغیر یافت وبیدنامی دین و دنیا
ازین شهر بجای دیگر شتافت ابونصرخان برادرش از تغیر او بحکومت او
او افرسال هزار و یکصد و سه منصوب نظامت شد وابوالفتح دیوان تارسیون او
نیابت کرد عهد ابونصرخان هم در اکثر امور کمتر از برادرش بود مسنورست آمد عدت
چونانی در عهد او بجائی رسید که شخصی دعوی کلام الله بر شخصی کرد بعد اثبات
حق کلام مسترد شد عوض چونانی چند سیاره را از همان فران بریده بر بازار
داخل کردند جناب قدوة الاولیا شاه محمد علی رضا سرهندی فاروقی کشمیر را
بقدوم خود فرس سه ماه بود در عهد او ستم مانو بدعوی سب شهادت
ملاهای سوبک بحکم قاضی عبدالکریم بقتل رسید اوایل عهد ابونصرخان یا
پیش از آن در نیابت ابوالفتح دیوان در ماه مبارک رمضان سال کثیر الدیکه و
سه عجیب واقعه در کشمیر رو داده مجمل آن این است که میر حسین نام سرداری
وارد کشمیر شده نزدیک بکوه تخت سلیمان سکونت اختیار نموده تکیه
قرار داده و بتدریج و مرور ایام آمد و رفت خاص و عام شده و استقرار یافته
در ماه مبارک رمضان چراغان هنگامه آرائی بخاطر آورده اکثر مردم شهر بجهة

تماشای آن تقریب سیر پیدا کرده در کشتیها متوجه همان طرف شدند و از دحام
وغلوکشتیها ریا رشدند و مردم بی باک همه غرق شدند بعد از آن بیست طبور باد و
باران و غلبه رعد و برق بجای افتاد که تاریکی تمام چون شب کثیر الظلام
در تمام شهر رو داد و مدتی همان قسم ماند تا آنکه مردم غروب آفتاب تصور کرده
همه ها افطار نمودند و اغذیه و اطعمه با ذوق تمام تناول فرمودند بعد دو سه
کری باد و باران دور شد آفتاب عالمتاب نمایان گردید همه خجالت و انفعال
کشیدند ندامت این امر راجع بشناعت فعل آن مبتدع شد چون توابع و
بی رواش محضری در باب تقرر وجه معیشت او درست کرده بحضور پادشاه
فرستاده بودند در همان اثنا خبر این فعل شنیع متصل بعرض اعلی رسید
پادشاه دین پناه حق آگاه عاقبت بینی را کار فرما شده حکم باخراج او
نمودند ناظم صوبه مجرد حکم سلطانی محصلان دنبال کرده اخراجش نمودند
ناظم سبحان الله چه نیک اندیشی و چه دادرسی و چه اهتمام جریان حکم شرع
بود ابونصرخان قریب شش سال نظامت نمود فاضل خان از تغیر ابونصرخان
بحکومت کشمیر سرافرازی یافت این فاضل خان مرزا برهان نام داشت برادر زاده
فاضل خان خانسامان که آخر وزیر هم شده بود در شهور اوایل سنه ۱۱۰۹

یکهزار و یکصد و نه خان مذکور بکشمیر رسید و در رعایت احسان و
فیض بخشی سلوک نموده اعزاز علما و مشایخ بسیار فرمود اکثر با آنها
صحبت میداشت و رفع بدعات و ظلم حکام گذشته کرد و در زمان او روز
عید وقت رفتن بمصلا میان شهسوار بیک داروغه توپخانه حضور و خواجه
محمد طاهر ده بیدی بتقریب سابقه غبار سهلی که با هم داشتند گفتگو واقع شده
خواجه محمد طاهر شهسوار بیک را به بهانه مصافحه عید سر سواری گشت
مومن بیک شیر برادر شهسوار بیک همان ساعت خواجه محمد طاهر را هم زود
بقتل رسانید بالجمله در عهد خود فاضل خان همه مردم را بخیرات و مبرات
و وظایف بهره اندوز گردانید و بنای مساجد و رباطات و سراها را اکثر جاها
فرمود و سد بندها کرد و ترمیم و تزئین باغات بغایت نمود و مردم کشمیر را
تجویز مناصب کرد همه در حضور پذیرائی یافتند عموم منصبداری مردم کشمیر
گویا در عهد او شد بجهت رفاه رعایا خساره های نمایان در مداخل صوبه داری
که حکام سابقه آنرا داخل حاصلات میکردند قبول نمود آنرا معاف داشت
مثل حاصل غلک که شصت هزار تنکه بود و دامداری و امور دیگر که مبلغها
از رعایا گرفته میشد همه موقوف فرمود سد هفت چنار و سرای انجا و خانقاه

حسن آباد و چوکی لنگر

حسن آباد و چوکی لنگر و مدرسه و حمام متصل نو مسجد سنگین بنای اوست سوای آن
مواضع دیگر هم از باقیات صالحات اوست اکثر بجمعه در مسجد جامع و مقابر بزرگان
دیگر میرفت سه سال و شش ماه باین نمط گذرانیده خود استعفا نموده
روانه حضور شد در عهد خان مذکور از برکات و مواهب عظیمه الهی نزول فیض
نامتناهی است که بلده کشمیر بآن اختصاص یافته یعنی ورود سعادت مورود
موی مبارک مقدس نبوی است علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة
که شرافت و سعادت آئین خواجه نور الدین معروف بایشیری در بیجاپور
بمونت بسیار حاصل نموده بود چون واقعه خواجه مذکور در حضور شد
این تبرک عالیمقدار را با نعش بکشمیر آوردند راقم حروف دران وقت
در سن هفت هشت سالگی بود یاد می آرد که وقت دخول این آثار
نور بارچه قدر مسلمانان بجان نثاری تمام هجوم کرده بذکر و درود مشغول
بوده زن و مرد بکمال اخلاص و محبت بجوش آمد گویا سیلاب آدمیان
در هر کوچه و بازار که عبور آن آثار کثیر الانوار بود بشورش می آمد علما و
فضلا و مشایخ و فقرا بذوق و شوق فراوان سعی و اهتمام میکردند که محمل
مبارک را که حامل آن صندوقچه بود بر سر و دوش بگیرند بهزار نزد و نعت

نوبت می یافتند قلندر بیک که دران وقت از شعرای آزاده بود این تاریخ
را بقید نظم آورد رباعی محتاجان را بوقت حاجت طلبی ؛ موئی مدد است
یا رسول عربی ؛ تاریخ نزول با یکی هاتف گفت ؛ کشمیر مدینه شد از موی
نبی ؛ اصحاب کمال و ارباب حال قاطبةً ببرکات و فیوض این آثار مرفایض
الانوار قایل و متفق اند راقم حروف بلا واسطه از زبان فضایل و شرافت
مرتبت سیادت و کمالات منزلت خواجه نور الدین محمد آفتاب نقشبندی که
بقایای خواجگان عالیشان اند شنیده که خدمت ولایت و ارشاد پناه
صاحب حالات صوری و معنوی خواجه احمد یسوی بعد زیارت این آثار که مدتی
مراقب بودند فرمودند که جناب مقدس معلی نبوی حاضر شدند و در خواب
استفسار کیفیت این آثار بر زبان وحی نشان آوردند که موی گیسوی
مبارک است از طرف راست و ازین قبیل حکایات بسیار است که ایراد آن موجب
تطویل رساله است فضلا و مشایخ که از ابتدای عهد ابو نصر خان تا اواخر
دور فاضل خان سرگرم بازار افاده و استفاده بودند بدین تفصیل اند
اگر چندی بتفاوت کم و زیادت ظهور مرقوم شد قدر آن نزد متتبعان
فن تواریخ مسموع خواهد بود شیخ میر جیو ماجو فاضل مستعد بوده و

از خدمت خواجه حیدر چرخی و خواجه محمد توپیکرو و غیرهم استفاده نموده
و عمر بسیار یافته تا آخر عمر بقناعت و فقر و درس علوم مشغول بوده فاضل
در تاریخ وصال او گفته فرد آفتاب فضل شد زیر زمین ؛ سال فوتش
آه شیخ العالمین ؛ آه در حساب هزار و یکصد و یازده مولانا محمد امین کافی
بلدیمری از مهره علمای مدققین بوده و در اکثر علوم تالیفات مفیده دارد
و ترکیب متداوله حواشی نوشته و در علم فرایض بنظم و نثر رسایل موجز
تصنیف نموده است و اوقات شریفه در قناعت و توکل بدرس و بحث
علوم مصروف داشت و اکثر علمای محققین مثل ملا عنایت الله شال و ملا
محسن شاگرد او بود در اواخر عمر برای جهاز دو دختر که بحد بلوغ رسیده بودند
سفر هندوستان اختیار کرده در کشمیر هر دو دختر بغلط دوای مسموم خوردند
و مردند ایشان را در دهلی در عالم منام بشارت دادند که مهم ترا کفایت کردیم
باز بکشمیر برو و بدرس علوم مشغول باش از هند بکشمیر آمده در شهر صیام لیلة القدر
برحمت حق پیوسته در سنه هزار و یکصد و نه خالی از ظرافت طبع نبود
مشهور است که چون قاضی عبد الکریم از سفر هند برگشت و خدمت قضای کشمیر
آورد ملا محمد امین بملاقاتش رفته قاضی بنا بر طول مفارقت ظاهرا نشناخت

وبعد حصول معرفت اعتذار کرد و مولانا گفت: اذا جاء القضا عمی البصر خواجه
عبد الرزاق کبروی فرزند ارجمند خواجه محمد بزاز است که از خلفای
جناب شیخ موسی کبروی بود در عبادت و خدا پرستی عمر بسیاری یافته و در خانقاه
والد بزرگوار را که در محله بلجمر است آباد داشته در شهور سنه ۱۱۱۴ هزار و یکصد و چهارده
رحلت فرمود چون در صفه که مقبره خلفای این خاندان است در صحن خانقاه
معلی است جا نبود در مسکن خود مدفون شد مرشد کشمیر تاریخ است ملا طاهر
کوچاتی تحصیل علم از خاندان مولانا محمد حیدر چرخی نموده در اندک مدتی
سر آمد اقران شد با وصف شان علم بهره ور ورع و تقوی هم بود قاضی
محسن اندرواری از اولاد قاضی موسی شهید و از خاندان علم و ادب است
در فنون علم معقوله و منقوله بین الاقران ممتاز بود و اکثر اوقات صرف
تدریس و اشتغال علم می نمود و طبع مستعد عالی داشت ملا یوسف کنائی
از قبیله کنائیهاست که از مشاهیر قبایل کشمیر است تحصیل علم در وطن نموده
بنا بر فرط شوق اختیار سفر کرده در صوبه لاهور بصحبت بعض از کیای فضلا
رسیده و بهره اندوز استفاده گردیده بر اقران خود تفوق حاصل
نمودند و با کمالات رائقه رجوع بکشمیر فرموده مدتی سرگرم افاده و افاضه بود

در شهور هزار و یکصد و هفت

در شهور هزار و یکصد و هفت رحلت گزین شد ملا عبد الرحیم قفوی
بعد تحصیل بهره ضروریه از علوم رسمیه از کشمیر بر آمده رفته رفته بحضور رسید و باز
ملازمت پادشاه شد بامر ظل سبحانی بتعلیم و تربیت یکه تاز خان میر توزک
حضور رتبه روشناسی حاصل نمود در همان اثنا خان مزبور بسفارت نزد
عبد العزیز خان والی ماوراء النهر رخصت شد و مولوی هم برفاقت او به قبة الاسلام
بخارا رسید و اعلم العلما سیدنا و مجدد و منا مولانا محمد شریف الکچکیتی بحضور
پادشاه آنجا مباحثه و بر اکثر علمای آنجا در بحث غالب شد مدتی کامیاب
خدمت سراسر افادت مولانا بود چون بکشمیر معاودت فرمود بتدریس خانقاه
خواجگان مشغول شد در هزار و یکصد و هفت رحلت فرمود میر خدا داد پسر
میر شمس الدین نوشهری از سادات عالیدرجات است چون ذوق سلوک راه در دل
حق منزلش جا کرد بخدمت مولانا مهدی علی کبروی پیوست و کمر همت را
بر عبادت و خدا پرستی تمام بربست و ریاضات شاقه بفقر و فاقه بعمل آورد با وصف
خلق معنوی طلاقت وجه و قبولیت صوری هم داشت صبیه ایشان را نسبت عقد
به پسر سید محمد فاضل قادری شده بود میر مسطور در شهور سنه هزار و یکصد و اند
رحلت فرمود در جوار خانه خود که از محلات نوشهره است مرقد اختیار نمود

خانقاه و مسجد ایشان هم آنجاست

میر حسن قادری

میر حسن قادری نبیرهٔ حضرت میر نازک قادری فرزند میر احمد که پس پشت
پدر بزرگوار خود مدفون در محل خود مرقوم شد و میر حسن در مقبرهٔ قاضی
موسی شهید طرف شمال مدفون است و خلف امجدش میر محمد مومن تارک
دنیا بود بیرون روضهٔ جد بزرگوار در مقبرهٔ خود آسود ملا عبد الشکور بیلو
از طبقهٔ تجار کشمیر بود در آوان جوانی که ایام کامرانی است مشغول بتحصیل
علم شد و از خدمت اخلاف خواجه حیدر چرخی و فضلای دیگر استفاده نمود
و در اندک زمانی بدقایق و حقایق علوم فاضل شد اکثر بدرس منقولات
اشتغال میفرمود با وجود کمالات علمیه بمراتب صلاح و تقوی آراسته بود
و در اکثر اعمال کارفرمای احتیاط میشد در تقسیم زری که از پادشاه
عالمگیر برای علمای کشمیر رسید همت بکار برده اصلا قبول نفرمود در شهور
سنه هزار و یکصد و سیزده روز شنبه رحلت فرمود ملا محمد اشرف از اولاد
خواجه حیدر علامه که شاگرد و استاد زادهٔ ایشان بود قصیده در مرثیه
ایشان بزبان عربی نظم کرده تاریخش این است مصرع لا مات بوفاته علوما
دیگر هم جمعی از فضلا بودند مثل ملا محمد نانت از اولاد خواجه جوهر نانت و
ملا محمد زاهد کاده یارو و ملا هاشم پال و غیرهم که ذکر همه موجب تطویل است

ابراهیم خان

ابراهیم خان بعد استعفای فاضل خان کرة ثالثه بنظامت کشمیر
سرافرازی یافت مشهور است که در اثنای راه فاضلخان میرفت و ابراهیم خان
می آمد سر راه همدیگر را دیدند و ساعتی نشستند خواجه علی اکبر وقایع نگار حاضر
بود این بیت خواند فرد عید رمضان آمد و ماه رمضان رفت :: صد شکر که این
آمد و صد حیف که آن رفت :: بالجمله ابراهیم خان این مرتبه سعی رعایت رعیت و
رفاه خلایق بسیار نمود و کافه برایا بتدارک گذشته از خود راضی ساخت
و چندان تفاوتی در تخصیص شیعه و سنی نکرد در عهد او دو سه امر رو داد
یکی ظهور شخصی زر پرگنه کامراج بصورت شاه شجاع بهادر برادر پادشاه عالمگیر
چون او را پیش ابراهیم خان رسانیدند بمجرد دیدن رخصت داد معمر و
پیر بود میگویند ابراهیم خان نظر بر تردد او خود تجاهل کرد دوم آمدن ارسلان
خان برادرزادهٔ عبد الله خان والی کاشغر که بعد خروج پسرش بحضور رفته
بجهت تسخیر کاشغر بامر پادشاه دین پناه مشار الیه در اوایل هزار و یکصد
و سیزده بکشمیر رسیده خان عالیشان تاریخ ورود اوست چون او را
با ناظم برهم زده کی شد ناظم کیفیت وفور خرج این مهم خطیر و تعذر طریق ضبط
و حفظ آن بر تقدیر تسخیر و قلت مداخل کاشغر بحضور نوشت و این امر را

موقوف کنانید در جواب دستخط خاص شد که مرد آخر بین مبارک بنده است
و ارسلان خان تعیین افواج کابل که شاه معظم بهادر فرمان روا بودند شد
سیوم اینکه بعد رفع هنگامه راجور راجه زاده انجا را بکشمیر طلبیده باسلام
آورد و مسمی بلطف الله شد دیگر بعد دستگیر ساختن پربهت سیه و
عبد الفتاح که جرید عبد الرزاق را که در همان ایام سر بشورش و سرکشی برداشته
بود بخواری مقید ساخت حکایات دادرسی و رسائی او در امور ملکی این مرتبه بسیار
شایع است ایراد آن موجب تطویل است بالجمله ابراهیم خان پنج سال و کسری بحکومت
گذرانیده بنظامت احمد آباد از تغیر شاهزاده بیدار بخت تعیین شد نوازش خان روی
تعیین نظامت کشمیر کردند نیابت بنام مشرف خان مرحوم مشهور بملا اشرف که صدر دیوان بود
فرستاد تا خبر زیادی در رسیدن خود بظهور آورد و آخر الامر خواجه عبد الله ده بیدی را
نایب کرد چون آخرهای زمستان بود راه پاره موله گرفت هنوز داخل شهر نشده بود
که خبر رحلت پادشاه حق پذیر عالمگیر رسید و عالمی درهم و برهم گردید چون قلم
عبرت رقم در احوال نگاری بی اختیار است مناسب حال این است که شمه از احوال
پادشاه دین پناه که از عجایب امور است مرقوم میگردد تولد ایشان در سال هزار و ۱۰۲۷
بیست و هفت بوده آفتاب عالمتاب تاریخ است از ابتدای سن تمیز کمال رشد

وحسن تدبیر و تهور و بهادری و علم و صلاح و حق پرستی و متانت رای از سیمای
عالم آرای ایشان ظاهر بود در آوان شاهزادگی کارهای عمده که تصور آن
از حیطه عقل بیرون است بانصرام رسانیدند مثل تسخیر بلخ و فتح قندهار و اصلاح
ممالک دکهن که شاهزاده های عالی مقدار و امرای شجاعت آثار مدتها زور
زور باخته بودند و کاری نساختند مایوس برگشتند ایشان بتائید رب العباد
و یاوری بخت و رای خداداد باندک توجهی این امور مشکله را باحسن وجوه
آسان فرمودند بر السنه خاص و عام مشهور و در کتاب مآثر عالمگیری مذکور است
که در هنگام تسخیر بلخ صفوف محاربه با والی توران قایم بود وقت ظهر از فیل فرود
آمده در خیمه رفته نماز را بطمانینت و تمکین تمام ادا کردند قدوه ابرار خواجه عبد الغفار
ده بیدی که رفیق نماز بودند و ناقل این حکایات اند از ثبات قلب و کمال حضور ایشان
در ملک بیگانه در عین اشتداد حرب و قتال با وصف جوانی که سن شریف
دران وقت بسی سال بود مدت العمر تعجب و تحیر ظاهر میفرمودند باستماع
این معنی والی توران از جا رفته تن بصلح داد حکایات آن مظهر آیات بینات
ازین دست بسیار است بالجمله در سال چهل و یکم از عمر شریف جلوس بر تخت
سلطنت نمودند آفتاب عالمتابم تاریخ خود گفتند بعد رفع تردد برادران

وبعض فرزندان که در خیال سرکشی بودند که تنبیه آنها بواقعی کرده بنای امور
سلطنت را اکثر بر احکام شریعت غرا نهادند و داد معدلت و انصاف دادند و
رفع بدعات قدیمه شنیعه و وضع مقدمات شرعیه بحد کمال فرمودند در کمال سلطنت
عظمی مراعات زهد و تقوی مینمودند و هرگز از مطالعه و مذاکره کتب دینی و وظایف
راه یقینی فارغ نبودند از جمله آثار خیر و برکات آن پادشاه دین پناه ترتیب
فتاوی عالمگیری است که باجماع علمای وقت و صرف مبلغهای خطیر این کتاب
بی نظیر را در جمیع مسایل فقهیه درست کرده همگنان را از اکثر کتب فقهیه
مستغنی نمودند و قریب دو لک روپیه صرف آن کتاب مستطاب شده چندی از
کتابت کلام الله المجید قلیلی قوت نفس خود میکردند و آخرها قلیلی زمین را
بتجویز علما و امرا جدا گذاشته حاصل آن صرف ماکولات و ملبوسات خاصه میساختند
بعد تسخیر حیدرآباد و بیجاپور که تا اقصای ممالک دکهن قلعه گیری نمودند جهادها
با کفار فرموده و همیشه در آرزوی شهادت بودند و تا آخر عمر که به نود و یکسالگی
رسیدند دقیقه از دقایق ضوابط سلطنت و مراعات امور ملت و اعمال زهد و
تقوی و احترام مشایخ و علما فرو نگذاشتند بمقتضای پایه شناسی با سادات
عظام و مشایخ کرام و علمای اعلام مراعات مراسم اعزاز و احترام میکردند

در کمال مراعات دینی بکمال رسوخ انصاف داشتند و بمذهب حنیف امام اعظم
ابو حنیفه کوفی رضی الله عنه صلوة مفروضه را اول وقت در مسجد و غیر
مسجد با جماعت و جمیع سنن و نوافل و مستحبات بحضور و خشوع تمام ادا میکردند
و پیوسته با وضو بذکر کلمه طیب و اذکار و ادعیه ماثوره رطب اللسان میبودند
در روزهای بیض و پنجشنبه و دوشنبه و جمعه صایم بوده نماز جمعه را در جامع
با کافه مسلمین میگذرانید و در احیای شب متبرکه پرداخته و از غایت
حق طلبی شبها در مقصوره مسجد دولتخانه صحبت با اهل الله میداشتند و در خلوت
اصلا انکا بر مسند نمیفرمودند و زکوة شرعی آنچه قبل از جلوس والا برای
صرف خاص از وجه عدم شبهه بهم رسانیده بودند و هرچه در ایام سلطنت
بسبب جدا ساختن برخی از مواضع دار الخلافه و دو سه محل دیگر نمکسار
بران افزوده بودند هر سال بارباب استحقاق میدادند و از اولاد امجاد
نیز حساب نموده بمستحقین میرسانیدند و ماه مبارک رمضان را باداء سنن و
تراویح و ختم کلام مجید و فرقان حمید بجماعت تا دو پهر شب با جماعه صلحا و
فضلا مشغول میبودند و در عشره اخیره در مسجد معتکف میشدند و ادای
مناسک حج که منتهای مبتغای خاطر قدسی مظاهر بود اگرچه بسبب موانع و
عوایق آن بحسب صورت در پرده توقف ماند لیکن تدارک آن بعازمان

حرمین محترمین آنقدر رعایت میشد که بمثابه حجات کثیری تواند بود و در مدت
سلطنت مبلغهای کثیره گاه هر سال و گاه بعد دو سال و سه سال برای
مجاوران حرمین شریفین میفرستادند و جمع کثیری در آن بقعهای
شریف به نیات طواف و حج و سلام رسانی و تلاوت در مصحف مجید که
بخط پادشاه حقایق آگاه در مدینه منوره است و ادای دیگر عبادات
موظف بودند و آنحضرت از طلوع صبح تمیز از جمیع ملاهی و مناهی مجتنب
بوده از کمال عفت نفس جز با حلایل محترمه مقارنت نجسته اند با آنکه
بزم آرایان نشاط و نشاط افزایان بساط انبساط از مطربان خوش
آواز و سازنده های دلنواز در پایه سریر خلافت مجتمع بودند و در اوایل
جلوس گاهگاه سامعه افروز طرب میشدند و بغایت دقیقه یاب این فن
بودند لیکن از کمال تورع و پرهیزکاری از استماع آن احتراز کلی نموده بودند
و هر که از خوانندگان و نغمه سرایان و مطربان تایب میشد بروزانه و
زمین مدد معاش خشنود میساختند و اصلا لباس نامشروع نپوشیدند
و بظرف طلا و نقره مطلقا استعمال نکرده و هرگز در محفل قدس منزل
حرف ناشایسته از غیبت و خبث و کذب مذکور نشده و ایستاده های

حضور موفور السرور

حضور موفور السرور تلقین یافته بودند که وقت عرض در لفظی که
شایبه غیبت باشد بعبارت حسنه تعبیر نمایند و در ایوان عدل و داد باکشاده
پیشانی و نرم خوئی هر روز دو سه وقت ایستاده شده داد طلبان را
بی ممانعت ببارگاه معدلت جوق جوق راه میدادند و از غایت تنبه
آنحضرت بی شایبه خوف و هراس عرض مطالب خود مینمودند و اگر اطناب
و مبالغه در کلام یا ادای خارجی از آنها سر بر میزد و اصلا بدماغ نمیشدند
و بارها باریافتگان حضور پرنور جهة امتناع از صدور جسارتها معروض
ارفع نمودند میفرمودند که از استماع چنین کلمات و وقوع امثال این امور
نفس را ملکه تحمل حاصل میشود و هرگز امری از امور که خالی از رفاهیت
جمهور باشد از آنحضرت بظهور نمی آمد و طوایف فواحش از دار الخلافه مخرج شده
بودند و در کل ممالک اقطار و اطراف ولایت محروسه جریان این حکم محکم
بنفاذ پیوسته بود و امور احتساب بر کافه انام از خواص و عوام بغایت
در تنفیذ بود و هرگز باقتضای قوت غضبی و استیلای نفس بانهدام
و تخریب بنای حیات فردی از افراد ایشان حکم نمی فرمودند و احدی را
هم یارای آن نبود بمیامن باطن فیض مواطن آنحضرت دین حنیف و ملت

مصنف در سواد اعظم هندوستان بحدی قوت و رواج گرفته که در زبان هیچ
یک از زمان روایان پیشین مانند آن صورت نیافته و جمیع معابد کفار و
بتکده های عظیم آن اشرار که عقل ظاهر بینان از بینش رفت چنان کارهای دشوار
متیسر بود منهدم و مندرس گشته بجای آن مساجد عالی اساس بافته و آنحضرت
جمعی از کفار را که بدلالت سعادت جهت احراز شرف اسلام بحضور رایات ظهور
می آمدند خود تلقین کلمه طیبه فرمودند بعنایت خلاق و دیگر عنایات کامیاب میساختند
و اوسط ایام سلطنت اخذ جزیه برهنود مطابق عزا قرار یافته چنانچه در
ممالک محروسه بعمل آمد و اینچنین حسنه غریب در هندوستان هیچ از شه
بوقوع نیامده و شرایف خیرات و مبرات و ادرارات آنقدر بعرض وقوع و
موقف ظهور میرسید که از سلاطین ملوک ماضیه عشر عشیر آن واقع نشده
در ماه مبارک رمضان شصت هزار روپیه و در شهور دیگر کمتر از آن بمستحقان
میرسید و بلغور خانهای متعدده در دار الخلافه و امصار و دیگر برای قوت
عجزه و مساکین مقرر بود و هر جا که بجهت نزول مسافران و متردداتان رباط و
سرا نبود احداث یافته و ترمیم مساجد ممالک محروسه از سرکار فیض آثار
و امام و موذن و خطیب معین بوده چنانچه مبلغ خطیر و زر کثیر مصروف این امر

می شد و در جمیع قصبات و بلاد این کشور وسیع فضلا را و مدرسان را بوظایف
لایقه موظف ساخته برای طلبه علم وجه معیشت در خورحالت و استعداد مقرر
فرموده بودند و همگی پانج غلات و حبوبات و دیگر اموال سایر خصوصا حاصل تنباکو
که مبلغ خطیر بود و عمله آن طرفه بی ستر بهانا موس مردم با خیال مخفی آوردن تنباکو
مینمودند و در کل ممالک محروسه از فرقه مسلمین خصوصا و غیر کردن بعضی وجوه
از کافه برایا و رعایا عموما که مجموع آن هر سال زیاده بر مبلغ سی لک روپیه میشود
و مطالبات اجداد و آبا و واگذاشتن متروکات امرای عظام که مطالبه از ایشان
معلی نشده از اعقاب آنها که متصدیان پادشاهی در ایام سلاطین سابق بنوادر
احتیاط ضبط مینمودند فرض و برکات ضوابط و ملکات آن پادشاه ملکی صفات تا کی تحریر
توان آورد این بقدر که نوشته شد رشحه است از دریا و گردی است از صحرا و سه
حکایت از احسان و انصاف آن پادشاه معدلت انصاف برای یادگار مرقوم
میگردد و در تنگ بیکه رایات عالیات بتقریب دفع شورش آغا غنه جانب حسن ابدال
اهتزاز آمده بود مستعدخان محمد شاقی مآثر نویس هم در لشکر بتقریب رفاقت
مقرب الخاقان نجابت و رفاقت سکونت داشت حکایتی که بتحریر آورده است همان عبارت
درین نسخه مرقوم میگردد و میفرماید که بعد دو سه روز که پانج حسن ابدال بود در آنجا

آمود بهشتی درخت دولت و افضال بهار ستان اقبال بود کسان راتم بطرق نیکوه
وانمودند که زیر دیوار دولتخانه بادشاهی آب آسیا دارد و گردش او از آبی است
که از باغ بیرون نباله می‌بندد و چون آن مکان متعلق اهتمام علی نصارت است
بدشت بلیتی آب بند کرده اند و هم مردم را از دست خوشی آرد در ماندگی
رو داده و هم در تحصیل روزی بیره زال تعطیل افتاد و بنده بی قصدی این حرف
بخدمت خان بختاور نشان نقل کرد ایشان که بحضور پر نور فرستند معروض حساب
اقدس نمودند بر زبان شفقت ترجمان و آیه و نمونه رحمت رحمان گذشت که
خود بروید راه آب بکشائید و قدغن و حکم نمائید که کسی متعرض احوال بیره زال
نگردد موجب حکم بعمل آوردند چون شب که پس از مرور یک و نیم پاس خان بخانه
آمده و حضرت بر خاصه خلاصه نشستند دو قاب طعام دیخ شد ده اشرفی
بشیخ ابو الخیر ولد عمده فضلای کرام شیخ نظام که او هم از باریابان بود
دلالت خواهد کرد پیش بختاور خان برد مسکن بیره زال میدانست باشد بآن
ضعیفه سلام برسان و معذرت خواه که تو همسایه ماثی و از آمدن ما تر اقطاع
رسیده بحل کن شیخ نزد خان آمد بعد برس وجو ماده میدانست که بر بسته
دیگر دبی واقع است در انجا کلبه اوست نصف شب شیخ را مرد کنده بیرآمد

واز خواب بیدار کردند مراتب معذرت و بحلی بجا آمد روز دیگر بدربار خان
ناظر حکم شد که سواری پالکی فرستاده بمحل بفرستند او در تمام عمر پالکی
نشیند و بالش نقره کی دیده آوردند حضرت تفتیش حال او فرمود
عرض نمود دو دختر ناکدخدا و دو پسر برهنه سر و پا دارد شوهرش نیز
زنده است دو صد روپیه عطا کردند و شب در محل بود آن مردم را اعجوبه
بدست آمد و نقد و زیور و لباس از همکنان یافت چون از کسی شنیده
باشد که این کس تقریب ادنجا در خان نموده بود پیش تنبوی من آمده
ایستاده دو ساله بر دوش و پیشو از دامن کناری در بر دامنی با دله
بر سر شلوار کمخا و در یا دامنی پر از اشرفی و روپیه و زر و طلا باروی صد حجله
خم یافته و چشم زمد دیده گفتم کیستی گفت من آنم که بدولت تو و خان
تو باین دولت رسیده ام گفتم مبارکت باد نزد زن مردم ایشان
هم رعایتی کردند بعد دو سه روز بناظر حکم شد او را با دختران بیارند
خواجه سرایان پالکیها بردند و آوردند این مرتبه یکهزار روپیه کساد
آن مرحمت شد مردم محل دو جند اول نقد و زیور و انواع پوشاک دادند
وجه و آب آسیای دیگر دران نواحی انعام شد ناظر ما مور کرد بدیا استاد معارف

محصول و عدم مراحمت از جمیع ممنوعات درست کرده با در سنا حکیم سنجاک
بموجب امر جهنه بداوای حشم بخانه او میرفت بعد ازین بخانه بادشاهزاده
محمد سلطان و محمد معظم و محمد اعظم و محمد اکبر خان و بلیکتوش بهادر رفتند
از دولتمندان معتبر معزز گردید دختران کدخدا کرده بسران عریان جلبهای
زربفت پوشیدند شوهرش توان و تاب شباب بهم رسانیده دستبچی و بنوای
دیه نشینان نام برآورد لیت الشباب یعود کلامی است می رسد اما با
الیقین مشاهده شد که این عجوزه زلیخا نام بدولت یوسف زمان
جوان گردید بی مبالغه کنجلک دیده نمی یافته روی او برطرف شده و
درخشنده کی بیدا گردیده رمد کشیده او روشنایی پذیرفت آری
ثروت مردان نشانین فرمودند که فرد از بی دولتان بگر زر چون تیر
سرا در کوی صاحب دولتان گیر انتهی دنبر خان موخ مزبور در تاریخ آنمز عالمگیری
در هنگام تسخیر بعض قلاع دکهن که بسبب غلبه باران و طغیان آب لشکر بادشاهی
اکثر تلف گردیده در همانحالت افواج غازی الدینخان بهادر فیروز جنگ بار سد
بکومک رسیده این عبارت را بقلم آورده است در اثنای قطع این منازل چهار کروه
مسافت حرسی از ابتدا تا انتها دو راسته سان لشکر غازی الدینخان بهادر

فیروز جنگ

فیروز جنگ بنظر آفتاب منظر بادشاه بادشاهان قبله سلاطین زمان آمد
خان معزی الیه را از بتکده اسلام پوری بآرامستگی نمایان و نوری شایان
و بزینت زیاده بر حالت بوبتیان عظیم الشان و توپخانه مافوق طاقت رسیده
سپه سالاران که از هر جنس پیشکش فراوان فرستاده بود منجمله آن یک مجمعه
بدرجه قبول رسیده و غاری بچه ناش مقرر گردند اگر توپخانه در سرکار والا
ضبط شد و بموجب حکم قضا امضا ضابطه بارقه نفاذ گرفت که امرا را
زیاده برین توپخانه نداشته باشند تحریر نقل فقره دستخط خاص که از روی آن
حسب الحکم ارشد و مواد بنا هزاره بیدار بخت بهادر نوشته اند مناسب مقامات
محله که خان فیروز جنگ که هفت هزاری است از خانه خود نمود توپ کنبال و
شتر نال و کهور نال و همه چیز آنقدر که باید بل باید سواری آنچه که از سرکار
بادشاهی با او تعین است داشت چرا شما که مضاعف او می باشند زر نمی ضایع
میکنید و بی مصرف صرف مهمات میکنید آنچه در کار بود و مناسبتش خود داری است
اندکی ماند خواجه غره هستند هیچکس نیست که در فکر دل خود باشد علم مردم همه
در فکر شکم میگذرد انتهی کلامه واقعه وصال بادشاه ملکی خصال اول ذوالحجه
بیست و هشتم ماه ذی قعده روداد در فرار فایض الانوار سید زین الدین محمد نور بخش در

سنه ۱۱۱۸

سه گروهی دولت آباد آسوده اند عمر پر برکت نود و یکسال و سیزده روز
مدت سلطنت پنجاه سال و دو ماه و بیست و هفت روز مصرع آه شد آفتاب
زیر زمین تاریخ است و خل الجنة نیز گفتند رحمة الله تعالی رحمة واسعة
ظاهرا در ایام آزار جمهر بر زبان حق ترجمان آن پادشاه معدلت نشان گذشته
بود که ریحان بر تربت گذاشتن مرغوب است و در عین دفن ایشان بسبب هجوم
مردم خاک کمی کرد و تردد آن داشتند دران اثنا شخصی یک پشتاره ریحان
گرفته آمد بقیه تربت را که اندکی خالی بود بریحان پر کردند روح و ریحان و جنة
نعیم از اتفاقات حسنه نیز تاریخ وصال ایشان شد پنج پسر والا گهر ازان پادشاه
دادگستر حمیده سیر بروی کار آمدند اول سلطان محمد که در سال هزار و چهل و
نه هجری متولد شد صاحب داعیه و رشادت بود و شجاعت و مردانگی بسیار
داشت ابتدای سلطنت مصدر کارهای نمایان شد چون بعد جلوس پادشاه
عالم مطاع در جنگ سلطان شجاع مخالفت نمود بحکم سلطانی برفاقت سلطان مراد بخش
محبوس قلعه گوالیار شد بعد چندی در حضور بقضای خود راه عالم آخرت
در سن سی و هشت سالگی گرفت دوم سلطان محمد معظم که ذکر ایشان بدلالت
و استقلال می آید سیوم محمد اعظم شاه در هزار و شصت و سه بوجود آمده

در زمان والد بزرگوار

در زمان والد بزرگوار صاحب رشادت و اقتدار بود پادشاه محبت خاصی با او داشت
بعد فوت پادشاه در ممالک دکهن جلوس بر تخت کرده با لشکر پادشاهی و دیگر
افواج نامتناهی از حدود دکهن برخاسته بداعیه سلطنت اکبرآباد آمد بحسب تقدیر
در محاربه سلطانی از دست کسان سلطان معظم بعد از اینکه داد زور آزمائی
و معرکه پیمائی داده بود در صرف لوازم لشکر شکنی و خصم افکنی تقصیر نکرده
بسبب اشتداد باد قهر الهی که بر روی افواج او آمد هزیمت عظیم خورده با اکثر
پسران بقتل رسید چهارم محمد اکبر که در هزار و شصت و هفت هجری تولد
یافت در صغر سن آثار رشد ظاهر داشت و در مهم راجهای او و مهور رو گردان
شده در عین آماده گی محاربه با لشکر پادشاهی که یک و نیم کروه فاصل جمله در میان
بود طاقت تقابل نیاورده فرار اختیار نمود بتعاقب افواج پادشاهی راه
ایران گرفت بامر شاه سلیمان والی ایران در فراه اقامت کرد و همانجا پیش
از واقعه پادشاه بیکسال درگذشت در آستانه مقدسه رضویه آسوده است
پیش از وفات خود بیک دو سال عرضداشت بحضور کرده عرض احوال و استدعای
عفو تقصیرات نموده بود در جواب وعده عفو و عطای صوبداری بنگاله
بر تقدیر حرکت از ایران و رسیدن بسرحد هندوستان بقلم آمده در همان نزدیکی

رحلت نمود این خبر بعرض پادشاه رسید و بعد آیه ترجیع فرمودند که فتنه بهمه
هندوستان فرو نشست و لشکر کردند که در ملک مخالفان دین بر ملت اهل
سنت و جماعت گذشت **جشن محمد کام بخش** که در سنه هزار و هفتاد
و هفت بظهور آمده از میان همه پادشاهزاده نابغه بود و پادشاه
در حیدرآباد استقامت نموده از راه سوء تدبیر و جلا مزاجی بقتل بعض از
دولت خود باندک شبهه جهاد رست فرمودند با قلت اعوان که هزار هم
نمیرسید مقابل لشکر محمد معظم بهادرشاه که افزون از یک صد او زیاده
از قطرات دریا بود شد و داد مردانگی و بهادری داد بعد ادای لوازم
تهور و محاربه زخم بسیار خورده دنیم جان بسیشه پیش پادشاه رسید و
در گذشت سوای این هم چند پسر بودند چون بسن تمیز نرسیدند ذکر آنها
ضروری نداشت **ذکر وارث حال** که از عهد سنه هزار و یکصد و سیزده جلوس
بهادرشاه در کشمیر مسند آرای افاده بودند و ازین عالم رحلت نمودند **مصرع**
خواجه احمد یسوی نقشبندی از اولاد حضرت سلطان خواجه احمد یسوی
ترکستانی قدس سره عزیزی خویش اوقات و اکابر مسن بود چون بحسب
تقدیر از وطن جدا شده اطراف و اکناف عرب و بیت المقدس و شام و بغداد

و غیره سیر نموده از آنطرف بهندوستان رجوع نموده رفته رفته بکشمیر در بدر
آمده اکثر این همه سفرها بر قدم تفرید و تجرید داشته اوایل بر کوه ماران
بر مزار میرزا شیر بیک ملاشاهی سکندر آمد بعد از چند سال خواجه نظام الدین
احمد نقشبندی مرحوم مطلع بر احوال کرامت مآلش شده خود رفته از کوه
ماران فرود آوردند و بهمسایگی خویش جای بودن مقرر نمود چون خواجه
نظام الدین برحمت حق پیوسته خلف الصدق ایشان فضایل و شرافت
مرتبت کمالات منزلت خواجه نور الدین محمد آفتاب که امروز بقیه حضرات
خواجگان عالیشان و جانشین مسند ایشان است آمده تفقد پیش از پیش
نموده و اشتغال باطنیه طریقه نقشبندیه گرفته و مردم شهر هم پاره داخل طریقه
و استمداد از ایشان در هر باب می نمودند خدمت خواجه احمد از اول تا آخر بیک
وضع و تمکین بودند حین تنهائی فضل بر اوقات رجوع نداشت و ایام رجوع و وقت
تفرید را می لقت نبود یعنی صحبت و خلوت در فیوض و انرکیان از جهت ایشان
علامات بزرگی هویدا و از کلام شریفش آثار فیض و جذبه پیدا می شد در تعلیم
مردم افراط نداشت و در خوش آمد اهل رجوع مبالغه نمیکرد بهر حال مصداق آن بود
که بزرگان فرموده اند **نظم** تکلف گر بشاه خویش نتوان زیست ؛ تعلق گر بشاه

خوش توان مرد راقم حروف بنابر صغر سن شرف صحبت خواجه احمد را در نیافته
اما سر راه یک دو بار دیدار نور بار ایشان را دیده که طرفی سواره میرفتند
و خواجگان دیگر هم همراه او بودند در لقمه احتیاط زیادی داشتند چون دست
اجل گریبان حیاتش گرفت سیوم ذی حجه سنه یکهزار و یکصد و چهارده
روز جمعه وقت عصر رحلت فرمود جای در بیرون مرقد شریف زبدهٔ اولیا
خواجه معین الدین نقشبندی بیافت رحمة الله تعالی رحمةً واسعةً مریدان قبر
سنگین و کتهره چوبین ساختند و عجایب و غرایب از حالاتش نقل میکنند
الحق که مظهر حق بود خدمت بابرکت معارف آگاه حاجی عبید الله البلخی
از رفقای جناب محرم راز خواجه نیاز نقشبندی که رفیق سفر خواجه احمد
بودند و اوصاف ایشان را از خواجه نیاز شنیده بشوق دیدن خواجه مزبور
شایق بکشمیر رسیده لیکن خواجه احمد را در نیافتند و چندی سکونت
همانجا فرمودند و جناب خواجه نیاز هم پیش از آن بمدت درین شهر
عبور کرده بودند و مدتی تمکن فرمودند تقوی شعار حافظ عبد الرحیم قادری
از مریدان حضرت میان میر لاهوری است قدس سره از قدیم آشنائی بظاهر
و باطن داشت لیکن اکثر بستر گذرانیده در تعلیم اطفال و مکتب داری

سیر کشمیر شده بودند

کلام الله خود را محفوظ داشته تمام روز در اشغال باطنی بوده مستقیم
الاحوال میگذراند و بیعت و تعلیم طریقه هم میداد نه بطرز عموم و وفور
خدمت میان محمد امین دار میفرمودند که شیخ عبد الرحیم خود را در
لباس قرآن مستور گذاشت و ما از پرده برآمده مشهور شدیم در خدمت
خواجه حسن بخ هم تربیت یافته است و این خواجه مرقوم از خدمت
ملا شاه هم بهره ور شده بود بلکه حق تربیتش بواقعی از ایشان است
بالجمله شیخ مذکور صاحب کشایش بود و بمرتبهٔ ارشاد رسیده در طریقهٔ
شریفه قادریه و در سلسله علیه نقشبندیه و سهروردیه نیز میگرفت پسران
طالب علم داشت آخرها بمرض فالج مبتلا بود چون پیک اجلش در رسید
دوم صفر المظفر سنه ۱۱۱۵ جان شیرین تسلیم حق نمود در جوار آستانه
حضرت خواجه صدر الدین معمار مسجد جامع متصل زینه کدل مدفن یافت
راقم حروف در صغر سن ببعضی تقریبات آمد و رفت خدمتش داشت
و زیادتش بسیار کرده امیدوار برکات نظرش مانده حضرت
شاه محمد قادری نسب ایشان بحضرت غوث الاعظم قطب العالم شیخ
السموات والارضین میرسد بدین صورت شاه ممدوح ابن سید شرف الدین یحیی

ابن سید شهاب الدین احمد ابن قاضی القضاة سید عماد الدین ابن سید
ابی صالح المنصر ابن سید تاج الدین عبد الرزاق ابن غوث الاعظم رضوان
الله تعالی علیه و ایل ایشان نفرید و تجرید بود و بجدیکه خطره تمنا کرد
توالد بر خاطر مبارکش گران مینمود پس مصداق آیه کریمه فانکحوا ما
طاب لکم من النساء مثنی و ثلث و رباع تناهل کردیده در هزار و نود
و چند بکثیر رسیدند قریب صد کس از اهل و عیال و خادمان و مسافران
در سایه عاطفتش میکذرانیدند کویا مقتدای ارباب توکل بود که از صد تا هزار
هر چه میرسید در همان زمان بحاضران میرسانید و کاهی با وجود مدیونی و احتیاج
و عسرت اولاد و ازواج چیزی ذخیره نکرد و از قوت و کسوت مردم مسافر
و صادر و وارد باخبر بود وقت رخصت خرجی بقدر فتوت و مرتبه مسافر میداد
و در رعایت و تحمل وظیفه خواران جاهل و عالم نوعی میفرمود که موجب عبرت اهل زمانه
می شد تا بتحمل ایذای یار دوست و اهل حقوق و سایر مردم چه رسید حضرت مرشدی
مراوی ربط خاصی با ایشان داشتند و حکایات غریبه از بزرکی ایشان مذکور
میکردند که تجربه کنند شاه ممدوح استفسار حالات باطنی ایشان این فقرات
بقلم آوردند چند نوبت از احوال شریف سیادت پناه حقایق آکاه شیخ محمد

فاضل استفسار نمودند محذوظ و متقوی و استقامت و توکل ایشان دلالت
بر بزرکی ایشان دارد و ازین قلیل البضاعت احتیاج استکناف دالله و
مع المتقین لیکن چون استفسار شما مکرر است مکرر اصفحه باطن ایشان را
تصفح و تفحص نمود چند چیز مفهوم کشت اولاً باطن ایشان را مغمور و متجلی
بجمالات علیه طریقت یافت و فنای وجود و نفی صفات وجود بمفهوم شد
ثانیاً فنای نفس که نزد مشایخ کرام اعتبار تمام دارد و منکشف کردید ثالثاً
عنایت غوث الاعظم بلکه انتساب ظاهری هویدا کشت رابعاً این
بیت حسب حال ایشان یافته بیت چون بدانستی که ظل کیستی
فارغی کر مردی و کر زیستی بعضی امور دیکر هم بود اما تا وقت کتابت وفا
نکرد والله اعلم دیکر فقیر دعای حسن خاتمه است تم کلام الشریف
چون حضرت مرشدی مرتبه سیوم در سرهند بملازمت پیر بزرکوار تو ورسیدند
و مشافهه فرمودند که در عین رد و حیات غوث الاعظم رضی الله عنه لفظ پاس
نسبت بایشان شنیده شد کما ذکر والله اعلم و حضرت مرشدی میفرمودند
که خدمت شاه ممدوح روزی فرمودند که مرا وقتی حالی بود که با وجود کبر سن در
صورت طفل شیر خواره که بر دستها کیرند ظاهر میشدم و با وجود

اول می نمودم گاه در آب در ایام زمستان بدعوات مشغول می شدم در آن
جاهای تر بر بدن خشک می نمودم در ایام تجرید در راههای مخوف تنها
میگذشتم و تعلق خادم و زن و فرزند کوه قاف میدانستم علی هذا القیاس احوال
ماضی بیان میفرمودند فرد تنی و جود و سخاوت و فتای ایشان را احتیاج بیان
نیست که عیان بود چون عمر مبارکش از شصت تجاوز نمود مرض موت عارض
جسم گردید در خت بدار البقا کشید کان تسع عشر من جمادی الاول سنه ۱۱۷۱ روز
چهارشنبه آخر روز بقبر رسید ریحانه و تقوی کوتاه بابا عبد الله زاد و بود کش ابر گرفته
ادهر از موضع لاری یار است چون ذوق خدا طلبی دامن زن آتش درونی
او شد در خدمت حاجه بابا خلیفه بابا نصیب رسید و مراتب سلوک
را بتقدیم رسانید میگویند که در صغر سن حضرت بابا نصیب راهم دیده است
مردی درویش و آگاه و طالب علم و مرتاض و ذاکر بود بر سنت سنیه
مشایخ خود در گرد و نواحی و طالب علم شهره و قری امر معروف
مینمود و بنای مسجد و پل و عشلخانه میفرمود و اظهار سلوک و افشای
سنت میکرد و مردم قری را از کفر با سلام می آورد و از اسلام بصلاح
میبرد و مردم بخواهش و آرزو ده بده خانه بخانه میبردند و قبول نصیحت و

نقل کردند

نصایح میکردند آخر بابا جدی بهم رسانده گاهی متغیر شده بشهر کمتر می آمد
پرسیدند که بشهر چرا نمی آئی گفت از دست عالمان صوری میترسم که
مبادا از زبان من کلمه محتمل بر آید مردم از زبان من نقل تصرفات و
اظهار کرامات مینمایند در وطن خویش در دامن کوه کمل بر سر چشمه تکیه ساخت
و بنای مسجد نموده با جمعی آنجا بود گذری مسرت بخش و فرحت افزا
بهمین دستور در موضع متعدده تصرفات نموده موید دین متین بود و تائید
اسلام می نمود بعد از چندی در همان سمت ماپین کامراج ایام حیاتش بآخر
رسیده در سنه ۱۱۷۱ شربت کل نفس ذائقة الموت چشیده بعالم بقا رفت
رحمة الله تعالی رحمة واسعة ایده بابای رابنواری از یاران خدمت
بابا نصیب است و چون بابا در صغر سن وی بر حمت حق پیوست بخدمت
اوتر بابا تربیت یافته او خلیفه خدمت بابا داد و خاک علیه الرحمة بود
در برکنه کردمن آسوده است و این ایبه بابای بعد از مرشد خود مدتی در سنه
مردی بر قدم تجرید و تفرید بود و پاکیزه که بغایت دوست میداشت چه در لباس
و چه در مسکن مدتی برین وضع بکمال خدا پرستی بسر برده در همان محله
رابنواری مدفن یافت بر اورش دولت بابای نیز بر نمط او بود و مرید

دامنه

خدمت میر علی قادری شده نیز همانجا مدفن یافت و این ابیه بابای مریدی
شیخ علی نام در موضع اون از برکنه وهی واقعست و از هفتاد متجاوز بر قدم
تفرید و تجرید و صیام و ترک حیوانی و ضبط اوقات مستقیم بودند حضرت
مرشدی مرادی از نقلها میکردند بعد از چندی در ۱۱۰۱ رحلت نموده
در صحن خانه مدفون شدند رحمة الله تعالی رحمة واسعة

رشیخ بابا وابیه رشیخ عرف تهنگ ساکن موضع کنه موه از مریدان بنگر رشیخ بابا
اند که منسوب بخدمت خواجه مسعود پانوری است و تکیه اش در پهرستر است
کناره دریاییست که مرجع مردم زعفران است مردم صالح و عابد و متواضع
بودند و بر قدم تجرید و تفرید و تارک اللحم و صایم الدهر و کم پوش و کم خور
روزی علی سود بملازمت ایشان رفته اوضاع پسندیده ایشان قبول
خاطرش افتاد و طریقه اینها قبول نموده بیک صحبت ایشان ترک
زن و فرزند داده قید متابعت ایشان در پای هوس انداخت تا حیات
لاله رشیخ بابا در همان ده میبود چون رحلت نمود با برادرش ابیه رشیخ
بابا در محله چیه بل آمده عمارت شکر دلو را خریده در انجا سکونت اختیار
فرمود و چیزی نقد که حاصل روزگارش بود قبل از فقیری بود ماده

از گل ساخته در یک خانه با خادمی میگذرانده صبیه هائی که داشت
در دست همگنان خود آنها را ترویج نمود و مراسم اخلاص و لوازم
مریدی و خدمت مالی و جانی نسبت با ایشان بجا می آورد چون رحلت
نمود مقبره بتکلف برای مرشد تعمیر نمود و در جوار آن مسجد خمس الاوقات
نیز بنا نموده است قریب چهل سال انجا سکونت داشت و بر قدم تفرید و
تجرید میگذراند بشغل باطنی هم میپرداخت بعد از چندی رحلت یافته
در همان مقبره آسوده گشت رحمهم الله تعالی رحمة واسعة

حضرت بابا عثمان قادری

آنحضرت از خلف و خلیفه والد بزرگوار خود بودند یعنی
ولایت مرتبت حضرت بابا محمد قادری مجمل احوال این خاجه بابا
سابق مرقوم شد لختی از ان برای حفظ سررشته سخن مجدداً مرقوم میشود
ایشان از قبیله کاتجوها که از سوداگران معروف کشمیر اند از صغر سن
میل بصلاح داشته گاهی متاهل نشده دران ایام که جناب سید السادات
مفیض البرکات شاه نعمت الله کشمیری را بوجود خود مزین فرمودند خدمت
بابا حاجی محمد توفیق یافته در سلک ارادت حضرت ایشان درآمد
این شاه نعمت الله از اجله حضرات قادریه بود و در علم ظاهر و باطن

احتیاز تمام از اقران داشت مکاتبت عروة الوثقی قطب الاولیا حضرت شیخ
محمد معصوم سرهندی فاروقی قدس سره در جلد اول بنام ایشان مرقوم است
سلوک راه اصلی از خدمت ایشان کرده هنگام مراجعت ایشان بهند و سنان
بخلافت سرافراز شدند با وجود مرتبهٔ خلافت چندان شیخی تن نداده بکسب ورع
در خدمت والدهٔ ماجدهٔ خود سکندر انید و آرزوی طواف حرمین محترمین
زادهما الله شرفاً بسیار داشت اما خدمت والده را گذاشته راضی بحرکت نبود
روزی که والده اش قضا کرد این را مدفون ساخته برگشته بخانهٔ خود نیامد
و از راه کمال شوق راست بخانهٔ خدا روانه شد و دران وقت سن شریفش
قریب بشصت بود بعد زیارت بیت الله الحرام بمدینهٔ مسکینه سید الانام علیه
الصلوة والسلام رفته همانجا توطن فرمود و اکثر خاک پاک آن
قبلهٔ پاکان را بر سر خود جاروب مینمود و نسبی ازان درگاه امت پناه
مامور شد که ترا بوطن باید رفت ظاهرا عرض کرد که آرزو دارم که بقیهٔ عمر
در جوار فایض الانوار بگذرانم بوساطت امیر المومنین عثمان رضی الله عنه
خطاب داشد که بوطن رفته باید که تناهل شوی فرزندی که از تو میشود باو
کار باشد او را عثمان نام خواهی کرد بدین جهت بوطن آمده تاهل اختیار کرد

واین فرزند سعادتمند

واین فرزند سعادتمند که بابا عثمان است بوجود آمد چون بسن بلوغ رسید رو بهدایت
والد شریفش بر حلت نمود بابا عثمان مشغول بتحصیل علوم و کسب و صلاح
و تقوی بود و در خدمت خواجه محمد طیب چرخی و خواجه ابو الفتح کلود
غیرهم و فرزندان و شاگردان حضرت خواجه حیدر چرخی استفاده علوم
فرمود و در تربیت اش در علم و ورع و اتباع شرع از سایر اقران افزود و حق تعالی
در عمر و کمالات صوری و معنوی بسیار برکت داد و اصلا اول بر تنعمات
و تلذذات نفسانی تنها دهد چون حضرت شاه ابو الحسن برادر کلان شاه
محمد فاضل قادری درین شهر نزول فرمودند خدمت بابا رجوع بصحبتش نمودند
بلکه رابطهٔ معنوی هم حاصل کردند بی یقینی و بی نفسی بکمال قوت و حکایات
زهد و احیاء اطش را تا کجا توان برنگاشت وقتی خواجه محمد اسحق جد راقم که
از اصفیای روزگار بود و از برکت دردهای کار بود بیمار شده خدمت بابا عثمان را
بجهت تلقین استغفار آورده بودند صورت مبارکش را یاد دارم نور مجسم
بودند مذکورات احادیث نبوی که بر زبانش جاری شد طرفه اثر بخش دلها
شد هدیه حضرات که حاضر کردند قبول نفرمود و گفت که محض بقصد ملاقات
این عزیز که از صلحای وقت است آمدم نیت من خلل پذیرد واقعه و صالش

در ماه جمادی الآخر سنه ۱۱۷۱ مرضی بابا این بود که در محله قدیم در پلیل لنگر
زیر قدم والد بزرگوار مدفون شد و مردم چچه پل راضی نشدند و یک پسر و زوجه
ایشان نیز همان طرف پایل شدند و همانجا در چچه پل مدفون گردید باین
جنایت در همان نزدیکی آتش واقع شده هم مردم خانهای محله و هم
روضه بابا سوخت و هم پسر مذکور بجان و خانمان خراب گردید

آچاری مردی بود امی اولاً در خدمت خواجه
حبیب الله لتوارادت کرد و اشغال باطنی گرفت و مدتی بخدمت و
صحبت او سرگرم شغل قلبی و تیز رو راه معنی بود و تقید ریاضت بسیار نمود
آخر بابا بسبب بعض تردداتی از انجا جدا شده بصحبت مولانا العلامه خواجه الفتح
کلوبوست و در خدمت او باشتغالات ظاهر و باطن نشست مسایل شرعیه
و احکام فقهیه را بکمال ذوق و محبت تحقیق مینمود و موافق آن عمل
میفرمود کنف تندی داشت در جائیکه وارد میشد اگر قوت و فرش
خللی شرعی میدانست بالقا و الهام آگاهی می یافت و از آن احترازی می ورزید
اول و آخرش بفقر و استغنا گذشت و اواخر عهد عالمگیری رحلت نمود و در موضع
آچار آسود رحمه الله رحمة واسعة حضرت خواجه حمزه رفیقی از اولاد خواجه محمد

رفیق سهروردی است مردی با تمکین و تقوی آئین اما اشتغال علم ظاهر ساتر احوال
باطنش شده و در علوم فقه و حدیث رتبه عالی داشت و کتب مرغوبه را از هر فن
بسیار بهوس و تکلف برنگاشت خالی از درد و سوزی هم نبود بس بهری رحلت
فرمود اله بابا بوهسیدی از مردم موضع چند و تارات که قریه ایست بالاتر
از ماهور طلب خدا بهمرسانید و در خدمت زاهد بابا ناکاتور رسید و بسلوک راه
معنوی اشتغال نمود ریاضات بی نهایت بکار برد و صاحب کشایش شد
آثار فنا و نیستی از دیدار نور بارش ظاهر شد و در صحبت و گذران بوقات
بی تکلف بود جمعی کثیر از فیض صحبتش بهره یاب شدند و بجائی رسیدند که مشهور
سنه ۱۱۲۲ رحلت نمود و در مسکن خود آسود شیخ عبد الرسید حسینکفی
از مرتاضان وقت بود و برای طلب خدا سفر هند و ستان اختیار نمود و بصحبت
شاه بدر الدین قادری که از اکابر اولیا بود بهره اندوز شد بعد مراجعت
بکشمیر در غارها و کوه زارها ارتعیشات و خلوات بفقر و فاقه تقدیر میشد و
داد ریاضت داد و آخر بابا بسهر آمده در دون قلعه غاری کنده و جایگاه خود قرار داده
اند بذکر و فکر و هدایت خلایق میگذرانید در بیان این حالات بتقریب قصه حسین
ملک جادو که در احوال سیفی خان گذشته بحضور هم رفت بدست رستم ذی حجه

سنه ۱۱۱۹ سفر آخرت فرمود بعض اصحاب بصلاح و تقوی داشت قریب بنود سال
عمر یافت تقوی شعار میان محمد هاشم چشتی خانیاری رحمه الله تعالی از قبیله
سوداگران بود در عنفوان جوانی مسافر شده به پتنه رفته از آنجا بخدمت
سراسر سعادت میان یحیی چشتی کشمیری که از قبیله کوتوالان ولد میان حسین
مرید شد گویند که در خدمت بابا نصیب هم این میان حسین مستفید بود رحمه الله
از زبان ایشان روزی اشاره شنید که از نصیب نصیب تو نیست به پتنه رو
آنجا مومی الیه رفته باز بکشمیر آمد و در خدمت بابا اظهار نمود که من در آنجا
کسی را نیافتم فرمودند آنطرف دریا میرفتی می یافتی این طرف دریای
پتنه است و آنطرف حاجی پور باز رفته در حاجی پور رفته شاه تمکین نام
مردی را دریافت بعد از نظر رد و قبول امر باستقامت نمود بتربیت متوجه شد
و معنی بخشید و امر بنکاح شرعی فرمود از آن است نتیجه این میان یحیی مذکور
القصه میان محمد هاشم بعد از مدت مدید از خدمت پیر مرخص شده بوطن
خویش رسیده در خانیار توطن گرفت بر اذکار و اشغال که مامور بود استقامت
ورزید بعد چندی تاهل بهم رسانده صاحب بنون و بنات شد و خانه و خانقاه
ساخت و اولاد را بصلاح و علم دلالت فرمود یارانش اظهار خوارق مینمایند

چه در کشمیر چه در پتنه

چه در کشمیر چه در پتنه چون پیک قابض ارواح بسر جانش رسید در جوار
خانه که احاطه نموده بود مدفن یافت در حدود سنه ۱۱۱۸ هزار و یکصد و هژده
بابا یوسف درود از مردم صحرا بود عمری در شهر سکونت کرده با مردم
محشور شده ظاهرا از خاندان حضرت بابا مسعود بانوری و یاران ایشان
نظری یافته رفته رفته بجذبه کشید و مغلوب الاحوال شد اکثر ترک نماز میکرد
و گاهی افراط هم داشت هر وقت زیاده بر ضابطه نمازها بجا می آورد مردم
حمل بر قضای سابقه میکردند مصدر خوارق هم بود یکباری در محله اش
آتش واقع شده بر بالای بام خانه رفته دامن برداشته شاشیدن
گرفت هر طرف که شاشه آن رسید از آنجا آتش فرو نشست وقت
رحلت نقشی چند مشتمل بر مبارکباد که قاعده عروسان است خود موزون
کرده حاضران را فرمود که بدستور مجلس عروسان بسرایند در مقبره
بابا ادهم شاه آسود حکیم شاه مجذوب در جوانی جذبه بهم رسانیده و
سکونت در محله از محلات حول بالاتر از حویلی محمد سلیم کاشغری اختیار نمود
صاحب جذبه قویه بود و گاهی بتعرض غرضمندان خبر از حالات مستقبله هم
میداد با ارباب علم و اصحاب معنی صحبت بهوش میداشت و اکثر بمردم

عوام حرف باشاره و کنایه میزد از اصغای مدعا مینمود در شهور سنه ۱۱۱۷
هزار و یکصد و هفتده رحلت نمود در همانجا آسود یوسف شاه مجذوب
هم در مذکورات کمتر از حکیم شاه نبود در همان نزدیکی ازین عالم رفت مجاذیب
دیگر هم دران وقت بر منصبه روزگار بودند بهمین مقدار اکتفا رفت و
بتحریر حالات بعض ارباب سخن پرداخت محمد زمان نافع برادر ملا طاهر
غنی است بصحبت شیخ محسن فانی در صغر سن رسیده و بهره ور از خدمت
برادر کلان خود گردیده تا آخر عمر بتدریس دواوین اشتغال داشت و اعلام سخن
گستری را می افراشت این چند بیت از واردات طبعش وقت تحریر بخاطر
بود غزل مگیر لذت دنیای شور و شر زده را ؛ مزاج زهر بود نعمت نظر زده را ؛
شنیدم از لب فواره این صدای بلند ؛ که گریهاست ثمر خنده های بر زده را ؛
قدم شمرده گذار ای خیال بیهده گرد ؛ بخانه دل ما نیست راه سر زده را ؛
غزل میخرامی بهر قتلم مرحبا میزیبدت ؛ جان فدا میزیبدت سر مزد پا میزیبدت ؛
پیکرت را تار و پود جامه مسطر میکشد ؛ از شمیم گل قبای ته نما میزیبدت ؛
میکشی و باز میپرسی شهید کیستی ؛ این غلط اندازی و بازی بما میزیبدت ؛
همچو می از پرده زنبوری جام بلور ؛ چهره سازیهای رنگین از حنا میزیبدت

پیر کشتی نافع

پیر کشتی نافع اکنون هاله سان شب تا سحر ؛ خرمن ماهی در آغوش دو تا میزیبدت ؛
ظاهرا واقعه نافع در هزار و یکصد و نوزده شده است میرزا داراب جویا
پسر ملا سامری است صاحب سخن معنی یاب بود در فن سخن پردازی تتبع میرزا
صایب مینمود با محمد سعید اشرف و ملا علی رضای تجلی صحبت داشته این
هر دو شاعر مذکور مشهور همراه ابراهیم خان بنوبت در کشمیر آمده و
از استادان او بودند میرزا داراب از شعرای عهد خود امتیاز داشت
صاحب دیوان فصاحت بیان است و این چند بیت او از حافظه بر صفحه تحریر
آمد شعر عین دریای وصال است بهر چشم زدن ؛ چون حباب آنکه هوای تو
بود در سر او ؛ میتوان یافتن از ناله قمری که مدام ؛ آتشی هست نهان در ته
خاکستر او ؛ دل جویا نخورد زین غزل آرائی آب ؛ منقبت سنج بود خامه
مدحتگر او ؛ شاه مردان جهان آنکه زبان قلم ؛ زین دو مطلع شده پیوسته
ثناگستر او ؛ بدو عالم ندهم ذره خاک در او ؛ عالم و هر چه درو جمله بگرد سر او ؛
هر که شد تاج سرش خاک در قنبر او ؛ بر فلک ناز کند بلکه ببالاتر او ؛ بعد قنبر ز غلامان
علی نواب است ؛ مرتبه اخیر که ابراهیم خان ناظم بود قرب بسیار داشت میرزا داراب
در شهور سنه هزار و یکصد و هژده سفر گزین عالم آخرت شد چون در مرثیه بعض اکابر اهل سنت

وجماعت بمحتمل گوئی شوخی کرده چنین گفت بیت بر سرش گل باد کز آتشین
برتنش تار چهنم نور باد هنگام رحلت میرزا بعض شعرای سنیه هم در تاریخ وفاتش
جواب ده شدند و چنین شوخی کردند تاریخ را نفی تاریخ چو یابیت و هفتش بود کم
چونکه کز کردند او را گشت تاریخش درست کامران بیک گویا برادر میرزا داراب
چو یابیت مشهور است که شاعری از ایران آمده بود کامران بیک بی ادبانه با او
برخورد آن شاعر طاقت نیاورده گفت که لعنت بر ان شاعری که مثل تو کوسالهٔ را
گویا کرده است دیگری در صحبت این هر دو برادر وارد شده از تخلص هر دو پرسید
یکی گفت چو یا و دیگری گفت گویا فرمود که تخلص طالب کلیم را هر دو برادر خوب تقسیم
کرده برید زاده کامران بیک است قطعه بود فیض دگر در عالم از خود رسیدنها
برآ از خویش چاکن در بهشت آرمیدنها من و از غیر تو وحشت تو و با غیر من الفت
من و پیوستن با تو و از من رمیدنها از مردم کشمیر بود در آن وقت
او راه سخنگوئی می نمود و در تاریخ یابی قدرت جدائی داشت اما این امر را
بغایت مبتذل کرد و بتقریب تهنیه و تعزیه هر کس و ناکس تاریخ می گفت
گویا تاریخش بازاری شده بود شعر هم بد نمیگفت این دو شعر او در تهنیه
حافظ بود بنگارش رسید شعر لام قدمن با الف قد تو لا شد یعنی که وجودم

بوصال تو فنا شد

بوصال تو فنا شد در آتشم نشست از فراق دوست چون غنچهای لاله مرا
در گلو است و مجلس فتنه عهد ابراهیم حال را موزون کرده است از خوش
طبعان وقت خود بود خواجه صلاح الدین دیوی خلف الصدق خواجه هاشم است
در اخلاق و اطوار بر پدر خود تفوق و بغایت حسن طبع و خوبی اوضاع
داشت و اکثر اوقات همت بر صحبت فقرای اهل سنت و جماعت میگماشت
گاهی میل بشعر پردازی هم مینمود این رباعی از دوست رباعی مردم بجنون
زنگیکرد پیش اند خود را بهتر ز غیر خود اندیش اند این بر خود نازد
آن بر زر خویش این مرده دلان زنده بحرف خویش اند دفتیکه محضر شد و صحت
کرد که بدستور اهل سنت و جماعت او را تکفین و تجهیز نمایند حاجی اسلم
سالم تخلص پسر ابدال بیت است که از اعیان هنود کشمیر بود باتفاق سه برادر دیگر
در خدمت شیخ محسن فانی شرف اسلام یافت و غنان همت را بتحصیل کمالات
انسانی تافت در نظم اشعار آبدار گوی سبقت از اقران پیشین بر دو متوجه
هندوستان شد در سلک نوکران شاهزاده عالیجاه محمد اعظم شاه انخراط
یافت بعد جنگ سلطانی بکشمیر مراجعت نمود و بآرامیدگی و هواداری وضع و
سلامت طبع دلها را مسخر فرمود و حمل جنگ شاهزاده را بسیار تلاش موزون ده است

چون صاحب مآثر عالمگیری آنرا بحبس آورده درین نسخه بجهت تطویل دست از تحریر آن
باز داشته اکتفا باین غزل که در نعت گفته است از واردات فکر وقادش نمود نعت
بر اوج برده شرع تو دین قویم را ؛ پیوند کرده نخل خط مستقیم را ؛ چون تاب مه که
مظهر انوار مهر شد ؛ نطق تو تازه کرده کلام قدیم را ؛ در شش جهت تبسم صبح
هدایت است ؛ روشن نموده معنی خلق عظیم را ؛ ابر شفاعت که همه اش بحر رحمت است
تفسیر کرده آیه عفو کریم را ؛ لطف تو بر سر همه افراد کاینات ؛ قسمت نموده سایه فیض
عمیم را ؛ شاید بدل شود بهوای مدینه ات ؛ از خلد هر سحر ملک آرد نسیم را ؛
از بسکه در ازل شرف بیعت تو یافت ؛ بوسیده دست نور الهی کلیم را ؛ از امر و نهی
شرع متینت دو کفه است ؛ میزان عدل محشر امید و بیم را ؛ لطف نجات سالم عاصی است
روز حشر ؛ باشد شفاعت تو شفا این سقیم را ؛ سوای این جماعه جمعی دیگر بر وساده
کمال و تکمیل متکی بودند مثل حاجی حیدر جدیلی و ملا فایق و ملا بینش و
آذری و قلندر بیگ و ملا ثابت و حاجی بابا پسر حاجی حیدر که معنی تخلص
میکرد و از میان اقران در لطف طبع و حسن تلاش بغایت ممتاز بود قصه
واقعه کربلا را بغایت خوب و موزون کرده است این چند بیت از آن بقلم می آید
مثنوی ؛ دل آتش ز جوش گریه دریاست ؛ ز گوهر آب را در دل گرههاست ؛

هوا از دود آهی آتشین رنگ ؛ چمن از غنچه لبریز دلتنگ ؛ چه میپرسی ز خاک
پاک طینت ؛ که دارد یکجهان گرد کدورت ؛ اگر سنگ است آتش در دل اوست ؛
اگر کوه است دارد ناله را دوست ؛ تو غافل داغ جان کاهی نداری ؛ فروغ شعله
آهی نداری ؛ بر آ از پرده همچون برق ناله ؛ لباس شعله در بر کن چو لاله ؛
بهارستان داغ و سیل خون شو ؛ ز جوش گریه طغیان جنون شو ؛ دُر اشکی که
ریزی در عزایش ؛ جهان معرفت باشد جزایش ؛ بگوش دل سخن پرداز گشتم ؛
فروغ شعله آواز گشتم ؛ که از باد برودت خصم خونخوار ؛ بود خاموش شمع
لاله زار ؛ ز دود آتش خاموش ناله ؛ زبان داغ است همچون برگ لاله ؛
ز دست فتنه بیدار در خواب ؛ نمیگردد بگرد دیده ها آب ؛ عیان گردید
در عهد ستمگر ؛ بجای دیده تر دامن تر ؛ چو طفل اشک در عالم دویدم ؛ بجز
مژگان سیه پوشی ندیدم ؛ ز بس پیچیده بر ما خصم بدخواه ؛ چو داغ لاله در
خون شد گره آه ؛ فغان مانند دل در خون طپیده ؛ بجای ناله جان بر لب رسیده ؛
مشهور است که وقت آمدن ابراهیم خان مرتبه اخیر بکشمیر حاجی بابا که رفیقش بود
بحضور رفت و همراه ناظم بکشمیر بیامد حاجی حیدر پدرش وقت ملاقات
با براهیم خان گفت که نواب این مرتبه بی معنی بکشمیر آمدند بنا بر اختصار اکتفا بر

همین مقدار نمود و خامه سرعت شمامه توجه بتحریر حالات سلاطین فرمود
ابو النصر قطب الدین محمد معظم شاه عالم بهادر شاه پسر دوم پادشاه
عالمگیر است اجمال احوال ایشان این است که در هزار و پنجاه و سه تولد یافت
از حفظ قرآن و علوم قرأت و فقه و حدیث و کمالات بی نهایات انسانی حظ
کامل حاصل نموده و اوایل سلطنت عالمگیری ترددات نمایان فرموده مکرر
بتسخیر بلاد دکن و مهم ایران وقت حرکت شاه عباس ثانی بجانب خراسان
مامور شده در کمال جاه و اقبال بحسب تقدیر لایزال از صحبت رفقای عاقبت
نااندیش فریب خورده در مهم حیدرآباد خیال سرکشی با پادشاه و موافقت با والی
آنجا بخاطر آورده بحسن تدبیر پادشاه بقید افتاده زیاده بر شش سال بمحنت و مذلت
محبوس زندان تادیب با اکثر اولاد بود بعد خلاصی از حبس یکچندی در حضور و
اکبرآباد بسر برده بفرمان روائی کابل و پشاور و ملتان و لاهور مامور شده
قریب ده سال دران حدود گذرانیده چون خبر واقعه پادشاه در پشاور شنید
جلوریز بهندوستان آمده باهتمام شاهزاده عظیم الشان بهادر پسر دوم که
خزانه بنگاله گرفته بحضور میرفت و حسن تدبیر و خیرخواهی منعم خان دیوان که از لاهور
بر جناح تعجیل باکبرآباد حرکت کرد لشکرگیری بسیار شده از آنطرف محمد اعظم شاه

بالشکر پادشاهی

بالشکر پادشاهی و افواج خود و پسران که هر همه در بهادری نظیر رستم داستان بودند
بقهر و جلال و غرور و عجبی وارد نواحی اکبرآباد قریب باغ دهره محاربه سلاطین
اتفاق افتاد هر چند بظاهر غلبه از طرف اعظم شاه بود آخر روز بادی عظیم
از جانب لشکر بهادر شاه وزید کارزار مردم اعظم شاه معکوس شد تیر و تفنگ
که بجانب خصم میزدند باز بر آنها میگشت در اندک ساعتی بباد رفتند و فتح
و نصرت باولیای دولت شاه عالم بهادر ارزانی شد هژدهم ربیع الاول
اعظم شاه در عین محاربه بزخمهای بسیار براه عدم شتافت و تخت و تاج زیب و
زینت بوجود مسعود محمد معظم پادشاه عالم یافت بعد یکدو روز جشن عام فرمودند
و عالمیان را باحسان و اکرام سرسبز نمودند شعرا و فصحا تواریخ عربی و فارسی بسیار
موزون کرده از انجمله عزیزی از مردم کشمیر خواجه لطف الله نام تاریخ جلوس را
چنین یافته و از نظر گذرانیده مورد تحسین و انعام شد تاریخ جلوس
قدسیان تهنیت سال جلوس : بشه مرشد کامل گفتند : عرصه جشن شاهنشاهی را
محفل خلد مشاکل گفتند : سال تاریخ همایون سعید : جشن شاهنشه عادل
گفتند : راقم حروف شاه باخبر یافته پادشاه بر احوال اولاد اعظم شاه
و نوکرانش رحم فرمودند همه را مورد الطاف نموده مطلق العنان گذاشته

و بار یاب ملازمت در حرکت و سکون میبود بعد ضبط و ربط امور ملکی آخر سال
دوم از جلوس متوجه دکن شده سلطان کام بخش را که با مغروران چند تقابل شده
بود مجروح و نیم کشته اسیر کرد و باز ممالک هند توجه فرمود و بعد تنبیه کرده
بدستکوه کفار کوردکه از اطراف لاهور تا سرهند هجوم کرده باعث خرابی قصبه جات
بتخصیص سرهند شده بودند و طرق و شوارع را مدتی سد دد و موقوف نمودند
و باراده سیر کشمیر بلاهور رسید بالجمله از شن خان که دران وقت صوبدار کشمیر بود
وقت عبور بادشاه از بنت ورما مورشده بملازمت باتفاق مصیداران نشده بود
عذر کم خرجی مصیداران و مهمات کوهستان نموده حقیقت حال بحضور نوشت تا صدور
جواب تا در برد خول شهر نشد و در عیدگاه گذرانید تغیر یافت در خط ثلث
و شعر دستگاه عجبی داشت این شعر از وست فرد دلم ربوده آن پیچ نگار است
مخنثی که بدل ناخنم زند این است جعفر خان پسر جعفر خان کلان بصوبداری کشمیر
سرافراز شد تا رسیدن خود خواجه عبدالله ده بیدی را نایب کرد چون خود
بکشمیر رسید پای از دایره عدالت و انصاف بدر کشید و بعض ابواب
ظلم و تعدی را بر مردم بکشاد و از جمله وقایعی که دران وقت روداد این است
که عورتی از اطراف بگلی بکشمیر آمده در محکمه قضا اقرار بعد و رکه که مستلزم

قتل او بیت نمود هر چند محکمه اندرای حد نمودند راضی نشد و قتل رسید
در همین سال نقش اقضی القضات ملا حمید معروف بقاضی خان که در آخر عهد
عالمگیری و اوایل سلطنت بهادر شاه باستقلال و اعتبار تمام قضای حضور
بانصرام رسانیده و بمرض استهلال قضا کرده بکشمیر رسید و در باغ مدفون شد
مردم بسبب ظلم کنان جعفر خان بستوه آمدند ناله های بعض شکارانش را
رشتند و ناخشنودی خان مزبور اکثر بشرب خمر مبتلا بود بسبب افراط آن آزرده
شده در همگی دو سه روزی نهال حکومتش که در عرض یکسال و سه ماه بار کشید
صرصر خزان مرگ دزدیده از بیخش بر کند جان جعفر خان بجحیم تاریخ شد نعش او را
امانت گذاشته آخر بهند بردند عارف خان معروف بقاضی محمد فاروق
نبیره عارف خان کلان را که مستعدیان و مستقلان شهر بعلاقه دیوانی نایب صوبه کردند
ابراهیم خان که ناظم کابل و پیشاور بود بخطاب علیمرادخانی مخاطب گردیده
از انتقال جعفر خان مرتبه چهارم بمنصب صوبگی کشمیر سرافرازی یافت درین اثنا طبل
عمرش دریده شد و رخت انتقال بعالم دیگر بربست و عارف خان مزبور بنیابت
نظامت بتقدیم رسانید نوازش خان بار دوم خلعت صوبداری پوشیده عارف خان
دیوان صوبه از دربار ملی نایب خان مذکور شده بود بنظم و نسق بر داخت بنیاد کمال دیا

وحسن خدمت عنایت سلطانی او را بخطاب امانت خانی بنواخت اوایل
سال بیست و سیم هجری نظامت صوبه از نوازشخان تغیر شد از جمله وقایعی
که درین یکدو سال بظهور رسید یکی حادثه سیلاب است که بسبب کثرت
بارش طغیان شدت کرده اکثر خانها و مزروعات برهم خورد و اواخر سال
در تابستان حادثه آتش در محلات بازار صرافان رو داد تا محله ملچمر
و اطراف آن قریب بیست محله زیاده بر سی چهل هزار خانه سوخت
الغرض بحادثه آب و آتش عالمی با خاک یکسان شده بر باد فنا رفت
عنایت الله خان که در حضور خان سامان بود بصوبداری کشمیر تقرر
یافت باین جهت نیابت امانت خان که از اقارب قریب معتمدان
عنایت الله خان بود استحکام گرفت از جمله وقایعی که دران هنگام
رو نمود یکی واقعه قتل خلیل بیک کرده است که بتقریب اعلان رفض
و سب بشورش عوام بحکم قاضی محمد اکرم نایب قاضی کشته شد
دیگر عوام شورش و هجوم زیادی بر خانه سودرشن داس که بعلت
پیشکاری جعفر خان مصدر بعض جرأتها شده بود کرده مشار الیه
مضطر شده در معدله ناظم بر دست خواجه نور الدین محمد آفتاب نقشبندی

مضطر

با فرزندان بشرف اسلام

با فرزندان بشرف اسلام شرف اندوز گردید در ماه شوال سال مزبور
عارف خان مذکور در کمال عروج و اقبال بمرض چند روز براه ملک
بی زوال رفت و نیابت صوبه بمشرف خان که میر نعمت الله نام داشت
و داماد عنایت الله خان بود تعلق یافت مشرف خان مزبور سه
چهار ماه به نیابت صوبه اشتغال نموده درینولا نوزدهم محرم سنه هزار
و یکصد و بیست و چهار واقعه وفات پادشاه رو داد شاه عالم بهادر بسیار
رحم دل و صاحب احسان بود و اما در امور ملکی بغایت بی پروائی نمود
هفتاد و یکسال عمر داشت آخرها تذبذبی در مذهب بهم رسانیده در فکر
پیش بردن مذکورات بحسب تفصیل افتاد و مستعد آمدن بکشمیر بود
و احکام مرمت و طیاری دولتخانه و باغات پادشاهی صدور یافته
در همان ایام براه آخرت شتافت پنج سال و یک ماه سلطنت کرده
چهار پسر شایسته گذاشت یکی سلطان معز الدین المخاطب بجهاندار شاه
دوم سلطان عظیم الدین المعروف بعظیم الشان بهادر سیوم سلطان رفیع القدر
مشهور برفیع الشان بهادر چهارم سلطان خجسته اکبر ملقب بجهاندار شاه
بهادر بعد فوت پادشاه هر چهار برادر قابو جوی یکدیگر بودند آخر الامر

جهاندارشاه با دو برادر خورد متفق شده هشتم شهر صفر شاه عظیم
ایشان را که در دولت و جاه و تدبیر و کاردانی و رسائی و جمع خزاین از همه
فایق بود از میان برداشت بعد رفع تردد بحسن سعی امیرالامرا ذوالفقار خان
میربخشی پادشاهی کارد و برادر دیگر هم ساخت همگی بیست روز بعد فوت پادشاه
هرکدام ازین سلاطین زاده ها که از اولاد و احفاد زیاده بر سی کس بودند
فرصت حیات یافته در عرض دو سه روز قضا و قدر همه را در ورطه هلاکت
انداخت بعد کشته شدن اکثری و حبس بقیة السیف جهاندارشاه بر سریر سلطنت
متمکن شد امیرالامرا را که میربخشی بود وزارت کل تفویض نمود پدرش آصف الدوله
معروف باسد خان را وکالت مطلق داد لقب خود ابوالفتح جلال الدین
جهاندارشاه پادشاه غازی و نام پادشاه مرحوم خلد منزل قرار داد
عنایت الله خان ناظم کشمیر مامور بمکان خدمت شد پسرش هدایت الله خان را
که در عهد خلد منزل نیابت وزارت خان بود بخدمت خانسامانی حضور نواختند
و مخاطب بخطاب سعدالله خانی ساختند عنایت الله خان اواخر ربیع الاولی
سنه هزار و یکصد و بیست و چهار بکشمیر رسید و هشت دنه ماه بضبط و ربط صوبه
گذرانیده در وقت نظامت او اکثر خدمات صوبه با قارب او تعلق داشت در عهد او محمد مظفر

که از نوکران سلاطین

که از نوکران سلاطین پکلی بود بعد برهم خوردن آنها تسلطی حاصل نموده
متصرف در او کرنا که از تعلقات پرگنه کامراج است گردید چون این
هر دو ده در جاگیر صوبدار میبود عنایت الله خان مردم خود و افواج پادشاهی
را برای تنبیه و دلاسای مردم غنیم تعین کردند در همین اثنا انقلاب
سلطنت رو داده کار ناتمام ماند و محمد مظفر غلبه کلی حاصل نمود در ایام
تردد انقلاب سلطنت خبر آمد که صوبداری از تغیر عنایت عنایت الله می آید
و در کوهستان رسید عنایت الله خان با وجود تشبث خاطر که در آن وقت
بسبب کشته شدن سعدالله خان پسر رشیدش و برهم زدگی مقدمات خود بغایت
داشت ثبات قلب و استقامت مزاج را کارفرما شده او را باطل دانسته
مردم خود و افواج پادشاهی را درباره موله برای مدافعه او فرستاده و این امر را
اصلا وجودی نداد چون سلطان فرخ سیر پسر دوم عظیم الشان که در عهد خلد
منزل ناظم بنگاله بود بدعوی وراثت خروج نمود بحسن سعی و خدمت دجانقشانی
سادات بارهه قریب باکبرآباد رسیده جهاندارشاه بعد انهزام پسرش
سلطان اعزالدین خود متوجه شده در اکبرآباد جنگ سلطانی پیوسته خان
جهان خان بهادر کوکلتاش که میربخشی بود بجهت مساهله امیرالامرا کشته شد

امرای دیگر بتخصیص رک و پی بجانب امرای فرخ سیر درست کردند دیده و دانسته
در امر محاربه مداهنه نمودند ازین جهت دهن عظیمی در لشکر جهاندار شاه رو داد
پادشاه مزبور بمجرد مشاهده قتل خان جهان بهادر رو بهزیمت داد و راست
بشاهجهان آباد در خانه اسد خان آصف الدوله نیز آمد برای رفاقت
پادشاه به پدر محرک شد پدر صلاح کار در رفاقت جهاندار شاه ندانسته شاه را
نظربند گذاشته و سلطان فرخ سیر بی مانعی در اکبرآباد جلوس بر تخت سلطنت
نمود والملک لله المعبود ذکر حضرات سادات و علما و مشایخ که از اواخر
عهد عالمگیری تا ابتدای جلوس پادشاه محمد فرخ سیر در کشمیر رحلت فرمودند
شیخ عبدالرحیم هندو بود از قبیله چودریان بخدمت بابرکت شیخ نجم الدین
معروف بنجی ریشه بابا مشرف باسلام شد باز ترک اوضاع دنیاداری
نمود تعلیم و تلقین یافته سالها بران استقامت داشت تا آنکه از بابا رخصت یافت
قریب مدت چهل سال بر طریقه خود مداومت کرد کفر قدیم خود زیر پای نموده
بنای اسلام و مسلمانی را استحکام داده بفراغت و انزوا بسر می برد
چون متاهل شد جا در راینواری ساخته و اولاد بهم رسانید و مقبره قبل از موت
بر لب آب در جوار آستانه میان نانک مجذوب بنا کرده انجا می بود میگویند

که آخرها از خدمت

که آخرها از خدمت اخوند ملا شمس الدین کبروی نیز نظری یافته بود و بهره
این طریقه علیه گرفته قید سکوت مابین عصر و مغرب لازمه وقت داشت
مردم مخلص نقل واقعات و کرامات از ایشان می نمایند در ماه شوال سنه ۱۱۲۰
در مقبره مذکور شربت کل نفس ذائقة الموت چشیده بیاسود رحمه الله تعالی
رحمة واسعة مشیخت پناه سید حسین بکلی کبروی که بیک واسطه از خلفای برجسته حضرت
میر محمد خلیفه است صاحب ریاضات شاقه و حالات عالیه در زمان سابقه هم بکشمیر آمده است
بعد آن بحرمین محترمین رسیده مناسک حج ادا نموده مشیخت و ارشاد عجیبی در
اطراف وطن خود داشته در شغل خود کامل و سرگرم باطن و مضبوط الاوقات
و قاری الدعوات بود شاه عالم بهادر شاه در خدمتش اخلاصی بهم رسانیده
بعد مدتی مدید در ماه شعبان سنه ۱۱۲۲ در کبر سن باز بکشمیر آمده دو ماهی ماند
در معسکر پادشاه مذکور در وقتی که پادشاه بود رفته از انجا بیمار شده بوطن
آورده اند و در بکلی رحلت نمود در سنه ۱۱۲۱ اکثر اعزه که بهره در صحبت و خدمتش
شدند از کمالات باطنیه ایشان حکایات عجیبه مذکور دارند و میگویند که صاحب بروز
و مکون بودند و تصرفات غریبه داشتند و حسن خلق و نیستی و شکستگی و دید قصور بوجه اتم
با ایشان بود شیخ مراد رفیقی از احفاد حضرت خواجه محمد طاهر رفیق بعد کسب

باطن ذوق تحصیل علم بهم رسانیده از فضلا استفاده نموده بهره تامی از علوم
منقوله حاصل نمود و کتب بسیار جمع نمود غیر از صحبت کتاب کاری نداشت
خالی از ورع و تقوی نبود چون در عین جوانی درگذشت اطفال صغیره داشت
بنا بر مراتب و اعتماد و دیانت حضرت مرشدی مرادی را وصی نمود رحمه الله رحمة واسعة
حیات بیگ از مریدان معارف آگاه شیخ محمد است برین تقدیر بیگ واسطه
منسوب بارادت خدمت غفران مرتبت ولایت و عرفان منزلت شیخ آدم
بنوری بود قدس سره و ایشان را هم دیده شیخ آدم از خلفای رشید
حضرت مجدد الف ثانی قطب ربانی شیخ احمد سرهندی اند رضوان الله
علیه این حیات بیگ بعد از آنکه نظری از آن بزرگوار یافت و واقف
طریقه شد و استقامت نمود در کشمیر رسیده بمنصب قلیلی گذرانیده
مستقیم طریقت و مروج درویشی شد صحبتش خالی از تاثیری نبوده خوش
اوقات و صاحب کشایش و از اهل فنا و نیستی و قانع بود مودب و واقف
کار و طریقت شعار حرف توحید هم بقدر استعداد بیان مینمود در طی
درجات تقوی میگذرانید و جمعی را بهدایت رسانید از صحبت اغنیای غافل
مجتنب و مستغنی بود علو همت داشت در حالت افاده و ارشاد بود که

پیک اجلش

پیک اجلش در رسید در سن هشتاد سالگی بدار البقا بشتافت دوم
ذی الحجه سنه ۱۱۰۰ در باغ حسن آباد که خریده خودش بود مدفون شد خسور پور
او میر محمد هاشم مردی بود بدل آشنا و خوش صحبت و با عزت و بکتاب
آشنا بود سیادت و فضیلت پناه میر محمد افضل از اولاد سیادت و حقیقت دستگاه
سید میرک اند بسه واسطه و ایشان معروف و مشهورند و هم صحبت شاه گدا و این
بزرگوار در زمان شاه سکندر درین دیار آمده مسکن در محله مارتهه گرفته
همانجا مدفن هم ساختند نام جد ایشان میر احمد بسوی از قبیله ایشان جمعی
بموضع رتنی پوره سکونت اختیار نمودند و همه آبا و اجداد ایشان آنجا
آسوده اند و بسیار معروف از خدمت میرک میر بعد فوت والد خود
میر شمس الدین فقر صوری بسیار داشت و تربیه اویسیه مربی او شده
بتوکل و استقامت گذرانید در آن اثنا رسل و رسایل از شاه نعمت الله
قادری بایشان رسیده صاحب حال و مقتدا شد خدمت شیخ داود خاکی
معتقد سیادت و ولایت ایشان بود در کتب خود ایشان را باوصاف
ولایت و سیادت بسیار ستود و این میر محمد افضل با وجود کمالات
موروثی در خدمت سیادت پناه شاه ابو الحسن قادری آمده همانا که دست

بیعت هم داده دو مصحف هدیه نموده معهذا در متابعت سنت جد امجد
خویش علیه افضل الصلوات والتسلیمات سعی زیادی داشت بصلاح و تقوی
آراسته منزوی خانه نشین بود و کتابت کلام الله میکرد و ازان قوت
حاصل فرموده بسیار متورع بود و سیادت ایشان و سیادت سید برخوردار
درین شهر متعارف است مومی الیه در شهور سنه ۱۱۲۳ قضا نمود در جوار آبا
و اجداد خویش بیاسود رحمهم الله تعالی رحمة واسعة ملا عبد الرزاق
کوجواری معروف بشاه جیو در صغر سن نظری از خدمت خواجه حیدر
چرخی یافته بعد آن تلمذ در پیش فرزندان و شاگردان او کرده بهره موفور
از علوم عقلیه و نقلیه یافته بتعلیم و تعلم میگذرانید و حتی المقدور در ورع و
تقوی میکوشید بعضی را عقیده است که میل کلی بمذهب شافعی داشت بلکه عامل
آن بود و اکثری میگویند که بنا بر شدت احتیاط گاهی ببعض اعمال
شافعیه مباشرت مینمود از بسکه عمر بسیار یافت قریب به نود سالگی رسیده
راقم حروف هم مکرر بدیدار سعادت آثارش فایز شده یکباری در ملازمت
حضرت مرشدی که بعیادت مرض اخیرش رفته بودند نیز دیده در شهور
سنه هزار و یکصد و بیست و پنج دو یا سه رحلت نمود مولانا محمد عابد تو بیگرد

این

فاضل منقول دان

فاضل منقول دان و از معقولات هم بهره وافر داشت عالم عامل متورع
کامل بود و عمر بانزوا گذرانید و هرگز تن بصحبت اغنیا نداد احتیاط
در معاملات بسیار داشت بعد تقسیم خانه با شرکا درخت امرودی بحصه او
آمده تحقیق از باغبان کرد نهال این درخت از کدام باغ بود که
تملک بیوه زنی بود پیغام کرد که بهای درخت بگیرد یا بجنس ببرد او
درخت را بجنس خواست بی تحاشی بریده داد و استرضا نمود ازین دست
حکایات ورع او بسیار منقول است زیاده بر هفتاد عمر نیافته در شهور سنه ۱۱۲۲
رحلت فرمود مکرر بدیدار نور بارش شرف اندوزی حاصل شد رزقنا
الله من برکاته ملا عنایت الله چه او در وقت خود از فضلای امتیازی
داشت و تحصیل علوم در خدمت فضلای دقت نمود بسیار بگمنامی و فراغت
و آزادگی بسر میبرد چون اجل موعود متقاضی او شد در شهور سنه گذشت
قاضی عبد الکریم از قبیله جوادهاست والده اش صبیه کریمه مولانا یوسف
کاوسی است تحصیل اکثر علوم در خدمت مولوی ملا ابو الفتح و اقران ایشان
کرد بپایه مولویت رسید و بمعسکر عالمگیری رفته مدتی گذرانیده از تغیر
قاضی کنائی بمنصب قضای کشمیر سرافراز شد قریب بمدت بیست و چهار سال

نفاذ امر قضا بکمال اقتدار و استقلال کرد خالی از صلاح و تقوی و شب خیزی
نبود و از مقدمات واردات قضا معزول شد بالکل اشتغال بعبادت و استغفار
نمود در همان یکدو سال درگذشت مولانا محمد محسن بشلو از خدمت
ملا محمد امین کانی و فضلای دیگر کسب علوم نموده در زمانی بر اقران
فوقیت بهم رسانیده خصوصاً در علم معقوله بلکه مولویت حاصل کرد در عهد خود
علم معقولات را بدقت بتجرد درس میگفت و صحبت و درس او فیض عجیبی
داشت کم کسی از خدمتش بی بهره ماند بر اکثر کتب خصوصاً مطول
و هدایه حواشی و تعلیقات دارد امروز انتساب اکثر طلبه علم که بمرتبه
افاده رسیدند بواسطه بجناب ایشان است از خدمت ملا نازک
شغل باطنی هم یافته بود در سنه هزار و یکصد و نوزده که هنوز بعمر
پنجاه نرسیده بود درگذشت در محله تاشوان در مقبره حضرت سید محمد
کرمانی که بالای خطیره حضرت ملا نازک است مدفون شد ملا محمد
اشرف بشلو از احفاد خواجه حیدر است خلف الصدق خواجه محمد طیب بود
که از اولاد بلا واسطه حضرت خواجه است جودت طبع و استقامت
مزاج بسیار داشت و تحصیل علوم دقیقه و غریبه فرمود و بسیار تبحر حاصل کرد

و تصنیفات

و تصنیفات رایقه در علم قرائت و غیر آن ورد شیعه و بعضی فنون نمود و
بمحاوره و بلاغت کلام در تصانیف از اکثر اقران ممتاز و مستثنی است
در آغاز سن کهول در شهور سنه ۱۱۲۰ رحلت نمود ملا کاظم چه او از بنی
اعمام قاضی عبد الکریم است تحصیل علوم ضروریه نمود بدرس اشتغال
داشت متورع بسیار بود و اصلا التفاتی بمردم روزگار نمیفرمود
میل انقطاع و انزوا اکثر میکرد خالی از فیضی و رقتی نبود در اوایل
عهد بهادر شاهی در سنه ۱۱۲۰ گذشت قاضی حیدر قاضیخان
از قبیله بجان است در صغر سن موفق بتحصیل علوم شده اکثر که در خدمت
مولوی عبد الرشید زرگر تلمذ نموده با وجود عسرت شدید که در آن
ایام داشت همت بر تحصیل علوم گماشت و بجد و کد بلیغ از متبحران
اکثر علوم شد و بانقلاب روزگار مفارقت وطن اختیار نمود بلشکر
عالمگیری رسید و آشنائی بسیادتخان صدر الصدور بهم رسانید رفته
رفته آوازه دانشمندی او بمسامع پادشاه عالمگیر رسید و بارباب
ملازمت پادشاهی شد و اکثر در مجالس تحقیق شرف حضور می یافت و چندی
بتعلیم و استادی پادشاهزاده عظیم الشان بهادر و چندی بقضای

شاهجهان آباد مشغول بود آخر که برفاقت پادشاهزاده مذکور در بنگاله خدمت
بتقدیم میرسانید قریب یکسال باین امر بکمال اقتدار و اشتغال نمود مامور بقضای
حضور گردید اقضی القضات شد و بحضور رسیده در همان اثنا واقعه پادشاه عالمگیر
بمیان آمد و در دور بهادرشاهی هم قریب سه سال باین منصب گذرانید در اوایل
سنه هزار و یکصد و بیست و یک بمرض اسهال مرتحل شد نعش او را از دکهن
بکشمیر آوردند در باغی که بیرون شهر داشت در بچه پوره مدفون گردید چنانچه
در اوراق بالا بقلم آمد و دیگر عزیزانی که درین وقت بودند تفصیل هر کدام
موجب تطویل است از انجمله حضرت خواجه باقی قادری ساکن درون قلعه و وقت
ملاقات راقم قریب به نود سال عمر داشت مرتاض بود و مغلوب الحال
در هزار و یکصد و بیست و دو درگذشت دیگر شیخ مومن سهروردی
بوته کام پوری عزیزی صاحب کشایش و حالات بود همانجا آسود دیگر
خواجه مومن اسلام آبادی صاحب جذبه و استغراق دیگر ظفر بابای
همدانی نبیره حضرت شاه قاسم حقانی عزیزی بزرگ مسلس
و مضبوط الاوقات صاحب تمکین و موفق بعبادات و تارک صحبت
ارباب دولت دیگر بودی شیخ عزیزی مرتاض و مستقیم از مریدان

کامیاب و کام روا بود

شیخ یعقوب سهروردی

شیخ یعقوب سهروردی چچه بلی و امثال اینها جمعی ایراد همه را فرصتی
و دفتری باید و از علما حافظ حبیب الله که در محله جمالته بود مردی عالم
با عمل ملا ابو الحسن لولو ساکن بلبل لنگر مردی فاضل صاحب طبع جامع
جزئیات بود ابو المظفر معین الدین عالمگیر ثانی محمد فرخ سیر پادشاه غازی
پسر دوم عظیم الشان از دست خادمه کشمیری است که شاه او را بعقد آورده
بود در ایام رحلت شاه عالم بهادرشاه بتقریب نیابت نظامت صوبجات
بنگاله حاضر نبود بعد برهم خوردن شاهزاده ها و جلوس جهاندارشاه از بنگاله
حرکت کرد و لشکرگیری فرمود چنانچه در اوراق سابق بتحریر رسید
اواخر هزار و یکصد و بیست و چهار بر سریر سلطنت در اکبرآباد جلوس
نمود و عالم را باحسان فراوان شادکام فرمود و شعرا و بلغا تاریخها
یافتند از انجمله یکی گفته تاریخ مژده بگوشم رسید از ظفر پادشاه
از پی تاریخ آن شکر خدا گفته ام بعد انهزام لشکر جهاندارشاه و قتل
خانجهان بهادر معروف کوکلتاش خان جلوریز بشاهجهان آباد
آمد و جهاندارشاه امیر الامرا را بقتل رسانید و اکثر شاهزاده ها را
مکحول بلکه مقتول کرد بعد چند روز که بند و بست نمود بعض امرای دیگر را

نیز حکم قتل فرمود از انجمله است سعید الله خان میر سامان پسر عنایت الله
خان از منصب و خدمت صوبه کشمیر معزول شده ساداتخان معروف
بمیر محمد تقی که از نجبای ایران بود بنظامت کشمیر بدستور عنایت الله خان
تقرر یافت دخترش در خانه پادشاه بود دیگر خدمات عمده کشمیر هم تعلق
بخویشان و منسوبان او گرفت بالجمله علی محمد خان از طرف ساداتخان
نایب آمده عنایت الله خان بلاهور و از انجا بحرمین محترمین زادهما الله
تعالی شرفا رفت از جمله وقایعی که در ایام او رو داد یساق
مظفرآباد است که بعض رؤسا و منصبداران فوجداری در او کرنا و
احداث کرده بقصد تصرف آن سمت مردم کوهستان را آوردند
محمد هیبت پسر محمد مظفر بی اعتدالی بکار برده آنها را گرفتار ساخته
ازین جهت عبد العظیم خان دیوان صوبه از اکابر ایران و متولی زاده
کربلا و صاحب کمال بود و بر نایب صوبه غالب سلوکی می نمود متوجه
تنبیه و اصلاح شد چند ماه صرف این هم کرده گرفتاران مزبور را
خلاص ساخته و محمد معز الدین پسر محمد هیبت را بیورغمالی آورده بفتح و
نصرت برگشت و عبد الرزاق پسر ابو الفتاح زمیندار پونچ را گرفته آورده

خراج و باج و پیشکش را

خراج و باج را بواقعی گرفته و مدتی در شهر سرگردان نموده مرخص ساخت کسان
نایب صوبه دست تطاول دراز کرده و زر هوائی و بدعات دیگر قرار داده اکثر را
رنجانیدند چون بعد چندی دو سال و پادشاه دین پناه از نالش مردم کشمیر متاثر شد اعظم
خان را از تغیر علی محمد خان نایب ساداتخان بکشمیر فرستاد و اکثر منسوبان
ساداتخان را معزول ساخت اعظم خان کمتر از یکسال در کشمیر گذرانیده
باز نیابت صوبه تعلق بعلی محمد خان گرفت قریب یکسال دیگر بسر برده
احترام خان بخشی منصبداران کشمیر که خویش سیوم ساداتخان
بود نایب صوبه مقرر شده علی محمد خان روانه حضور گردید احترام خان
همگی هفده روز نیابت کرده بود که صوبداری کشمیر از ساداتخان
تغیر یافت عنایت الله خان که از حرمین برگشته مورد تفضلات پادشاهی گردید کرة
ثانیه بنظامت کشمیر تقرر یافت و نیابت بنام آقا بیگ خان دیوان صوبه فرستاد
و نایب مستقل میر احمد خان پسر میر احمد خان کلان را که در شجاعت و ضبط و ربط
شهرتی تمام داشت نمود خان مزبور در شهور سنه ۱۱۲۹ بکشمیر رسید الحق که قریب سه سال
بکمال نظم و احسان و دادرسی فراوان خلایق را گرویده خود ساخت متمردان
و متغلبان و فاحشات را بخواری و ذلت از رتبه اعتبار انداخت اوایل سال

و پیشکش

هزار و یکصد و سی و یک پادشاه دین پناه بسبب حرام نمکی مردم بارهه
که درین شش و هفت سال سلطنت همواره غالب سلوکی را کارفرما بودند
و پادشاه همیشه از دست آنها متردد و متشکی بود از راه قصور تدبیر بدو
اراده تقدیر محمد مراد خان میر توزک را پیش آورد و اعتقاد خان بهادر
قمقام الدوله خطاب داد و حل عقد سلطنت را بر رای او نهاد و سادات
بشورش آمدند و امیر الامرا سید حسن علیخان از اقصای دکهن معین الدین
نام شاهزاده جعلی قرار داده با فوجی عظیم آمد اعتقاد خان مزبور بر قسم آنها
اعتماد کرده بند و بست پادشاه را برداشته درون و بیرون قلعه دولتخانه بطور
کسان آنها گذاشت سادات بعد تصرف دولتخانه غدر و دغا ورزیده
خلاف قسم پادشاه را گرفتار ساخته بقید آوردند و میل در چشم نمودند
زیاده بر یک ماه محبوس بود بعد یکماه که عذابهای شدید کشید نهم ربیع الثانی
سنه مذکوره بشهادت رسید عجب پادشاه دادرس و دین داری بود
قدردانی اهل کمال از هر طایفه چه علما و چه شعرا حتی مصوران و نقاشان بسیار
میفرمود و صلحا را دوست میداشت جود و احسان و عبادت خالق منان را
پیشه خود گرفته بود اهل عالم از واقعه او ماتم گرفتند واقع که این واقعه موجب

ظهور فتن

ظهور فتن در اکثر بلاد بلکه ممالک دیگر شد و از آن مدت باز تفرقات عالمیان روز
افزون است و اصلا اصلاح امور راعی و رعیت صورت نمی بندد شاعری درین
واقعه گفته تاریخ دیدی که چه با شاه گرامی کردند ؛ صد جور و جفا ز راه خامی
تاریخ شهادت شهنشه دل گفت ؛ سادات بوی نمک حرامی کردند ؛ از دیگری است تاریخ
دل با سر حیف گفت تاریخ ؛ تجدید فساد کربلا شد ؛ و نیز فاعتبروا یا اولی الابصار
بحذف الف زایده نیز تاریخ میل در چشم کشیدنش شد راقم حروف تاریخ
میل کشیدن چشم و شهید ساختن پادشاه را چشم زخم عالم یافته تاریخ لمولفه
از دغای ستمگران شریر ؛ شد گرفتار پنجه تقدیر ؛ شاه فرخ سیر معین الدین ؛
وارث تختگاه عالمگیر ؛ افسرش میل چشم حق بین شد ؛ هست نعش روان بجای سریر ؛
چشم مردم تمام خونبار است ؛ از غم آن شه کرم تخمیر ؛ نشود آشنا بخانه چشم ؛
نگه از عبرت اندرین تشویر ؛ سال این حال پادشاه جوان ؛ خواست اعظم ز پیر صاف ضمیر ؛
دیده در چشم زخم عالم گفت ؛ مقتل نور چشم عالمگیر ؛ فی الواقع این واقعه موجب
تشویش و تفرقه اکثر عالم شد احوال اصحاب کمال که درین مدت در کشمیر بر روی روزگار
بودند باین تفصیل است ملا عنایت الله شال در خدمت فضلای وقت خصوصا
مولوی ابو الفتح کلو و ملا عبد الرشید زرگر تلمذ نموده و از مدرسه بعضی فرزندان

حضرت خواجه جیو رحمه الله تعالی نیز کسب علوم فرموده و در اندک زمانی بر اقران
فایق شد و در علم حدیث و حفظ طرق و اسانید آن لاسیما درس
صحیح بخاری من اوله الی آخره کرده و متورع بسیار بوده و میل کلی بعالم
تقوی مینمود اکثر بزهد و تقوی میگذرانید و در جناب حضرت میان محمد البدخشی
سرهندی فاردقی داخل طریقه شد و توجه ایشان گرفت در صحبت اول
بتاثر قلبی رسید بوعظ نوشته مسجد که جامع آن در دروازه خانقاه معلی روز جمعه
اشتغال میکرد طبع موزون هم داشت شعر صوفیانه در دندانه میگفت در سن
شصت و هشت در سنه هزار و یکصد و بیست و پنج در ماه شعبان رحلت نمود
حافظ حسن اعمی از دوه شهر در بلچر قریب آستانه حضرت سید ناو مندنا
بابا میر محمد ابن اویس سکونت فرمود اولا در خدمت جناب میر محمد علی قادری
قدس سره مرید شد و اخذ تعلیم کرد ثانیا بخدمت آخوند ملا نازک شبندی
نسبت حاصل نمود با استقامت و ورع عمر خود را بسر برد با وجود عذر
چشم و ضعف پیری اکثر تمش او وقات در مسجد او اسکرد و بخانه اهل و کار
هرگز نمیرفت و شیوه ورع و تقوی پیش گرفته شب و روز بعبادت میگذرانید
در سال هزار و یکصد و بیست و پنج قریب سن نود عمر در گذشت میر ابو الفتح

آمده در

از ظفرت دل بیدار است
که از تجارت عمده آستین برداری

نسبت والده ماجده اش صبیه صفیه حضرت میر محمد علی قادری است
چون او را بسری نبود او را متبنی کرده تربیت ظاهر و باطن نموده و تعلیم علم
و ادب و تقوی فرمود در هنگام حرکت شاهجهان آباد درس باز نزد سالکی
او را اقامه مقام کرده بدمراجعت از وطن مکی هست بر تربیتش بسته وقت رحلت
با وجود مخالفت و ممانعت اقران بخلافت خودش نشانید بعد آن بر مسطور بکمال تقوی
و تمکین و خانه نشینی ظهور اتم فرمود تا بود بفضل و آراستگی داشت و اکثر
اولاد را ترغیب بتحصیل علوم و تقوی فرمود تربیت فضیلت و افادت ساختند
در سال هزار و یکصد و بیست و پنج در ماه شعبان رحلت کرد در جوار مسجد خود
آسوده حضرت سلطان میر حسن برادرزاده حضرت شیخ نور محمد پروانه است و تربیت
هم از خدمت او یافت در جوانی با وجود ریاضات و عبادات تحصیل علم نموده بفقه و حدیث
آشنا شده بعد وفات حضرت نور محمد پروانه بر مسند خلافتش نشسته تمام عمر بزهد
و تقوی و آزادگی و بی برگی گذرانید و خود را وقف خدمت خلایق بقدم و قلم
نمود تا بود بر طریقه تواضع و تشریع و نسبتی مستقیم بود حضرت میان محمد امین دار
در ملفوظات خود نوشته که از سلطان میر جیو لوی خامی آید در سال هزار و یکصد
و بیست و پنج رحلت نمود رحمه الله تعالی رحمة واسعة حکیم عنایت الله ثانی

خلف حافظ محمد شریف طبیب است که ذکرش گذشت تحصیل علم
ضروریه نموده بفن طبابت مشغول شد در اندک زمانی ملکه فراوانی
حاصل نمود و حذاقت عجیبه داشت و از علوم غریبه خصوصاً رمل و شانه
نیز باخبر بود و حکایات نادره از آثار و ثمرات این علم از و منقول است
راقم حروف در خدمت مرشدی مرادی نشسته بود که محمد طاهر کنت
آمده نقل کرد که حکیم عنایت الله دیروز در سمت کوهامه با باران
وارد شده بحضور من شانه گوسفند را صاف کرده ملاحظه نموده حکم کرد
که ازین شانه معلوم میشود که ما را مراجعت بشهر زودتر است و یکی از
اهل مجلس از اسپ می افتد و ترشح باران میشود و در شهر یکی از
کلانان می میرد بعد نماز پیشین همان روز جلودار بطلب حکیم آمد که
جعفرخان صوبدار بیمار است بمجرد رسیدن خبر سوار شدند و ترشح آغاز
کرد وجود حکیم از اسپ افتاد برسیدن در شهر جعفرخان صوبدار
قضا کرد کمالات حکیم در طبابت بسیار بود حسن صورت و سیرت
داشت در شهور سنه هزار و یکصد و بیست و پنج بمرض خناق درگذشت
حضرت شیخ محمد چشتی قدس سره عرف رادو در صغر سن توفیق

خدا طلبی یافته

خدا طلبی یافته در چهار ساله بتقریب مکتب نشینی بنظر حضرت مولانا حیدر
چرخی رسیده و موفق بتحصیل علوم و آداب شرعیه و عبادات شاقه شده
اوایل بتقریب تعلیم کتاب نوکری میکرد چون جاذبه طلبش بهم رسید در خدمت
شیخ محمد علی چشتی رفته تقید تام و استقامت تمام و کامل نمود پای توفیق
محکم گذاشته بجذب و سلوک کار کرد و در توکل و استقامت و کثرت عبادت
بکمال ریاضت و تحریر تصانیف مفیده ضرب المثل شد در همان اثنا زیر بار
عیال آمده اما باز بوضع قدیم میگذرانید بشهرت و خودنمائی و دنیا دوستی
آشنا نبود بطریقه علیه چشتیه عامل ذکر جهر بود بعض مردم هم بتعلیم باطنی
از خدمتش مستفید شدند و انوار بقا و فنا و آثار ولایت هویدا از دیدار
نور بارش میگردید الحق مظهر حقایق اسرار و مطلع دقایق انوار بود با وجود
شدت ورع و تقوی هرگز از درد درونی نمی آسود چون عمر مبارکش از
هشتاد تجاوز نمود شانزدهم شوال در هزار و یکصد و بیست و شش ۱۱۲۶
رحلت فرمود راقم حروف همان روز شرف زیارت و عیادت آنجناب
یافته بفاتحه و نظر خاص مفتخر شد از اکابر عهد و عرفای وقت خود بود
بریاضت و تقوی و معارف علیا بود ضبط اوقات و کثرت عبادات امتیاز

کلی از میان اقران داشت فرزندان صالح و طالب علم بجای خود گذاشت
در جوار خانه که بحضور خود مدفن قرار داده بود آسود رحمه الله تعالی رحمة واسعة
حضرت قاضی دولت شاه حسینی بخاری معروف بحضرت ایشان مولد و
مسقط راس او سرام از بلاد اروس است چون نشو و نما در بخارا یافته
منسوب بانجا شد در اثنای تحصیل علم بجناب سیدنا و سندنا حضرت مولانا
میر محمد شریف البخاری الکحکیی قدس سره رسیده تربیت ظاهر و باطن یافت
بکمالات صوریه و معنویه فایز شد و بمرتبه تدریس علم ظاهریه و خلافت ارشاد
باطن ممتاز و سرافراز گردید عمرها در ولایت ماوراء النهر و حدود ترکستان
بافاده و افاضه طالبان مشغول بود و هر جا بسه فیوض و معانی فرموده
آخرهای عمر باراده حرمین محترمین از حدود ترکستان حرکت نموده از راه کاشغر
در اواخر سنه یکهزار و یکصد و بیست و سه ۱۱۲۳ بلده کشمیر را بقدوم شریف مزین
ساخت و زیاده بر سه سال لوای تربیت و ارشاد درین شهر افراخت
و جمع کثیری از اهل علم و صلاح بخدمتش شتافتند و بهره اتم از انظار
تمام انوارش یافتند آخر الامر بقصد طواف بیت الله براه هندوستان
متوجه شده چون بدهلی رسیده بنابر التماس بعض امرا رخت اقامت

چندگاه همانجا

چندگاه همانجا کشید درین اثنا پیک اجلش در رسید و بمنزل
اصلی رسانید این واقعه در پانزدهم شوال سنه ۱۱۲۶ بظهور آمد و مصداق
آیه کریمه و من یخرج من بیته مهاجرا الی الله و رسوله ثم یدرکه الموت
فقد وقع اجره علی الله شد لله الحمد که سعادت دیدار فایض الانوارش
مکرر دست داد و صحبت خاص هم اتفاق افتاد اللهم ارزقنا من
برکاته و ارفع درجاته می توان گفت که طریقه علیه یسویه را جناب
ایشان بکشمیر آوردند قدوه اهل ارشاد شیخی و مرشدی جناب
حضرت محمد مراد رضی الله تعالی عنه آنجناب خلف ملا محمد طاهر مفتی
معروف است بعد تحصیل علوم ضروریه از معقول و منقول در کمال عنفوان
جوانی ذوق معرفت سبحانی بهم رسانیده قریب دو سال پیش از وصول
بمرشد بریاضات شاقه و عبادات زیاده اشتغال فرموده چون بکشش
طلب ایشان حضرت مرشد عالمیان شیخ عبد الاحد سرهندی فاروقی
کشمیر را مزین نمودند و بعد ملازمت و انابت و تحصیل لوازم طریقت
دست از اشتغال دنیوی با وجود غنای صوری و کثرت علایق برداشته
و بسرهند رفته چندی در خدمت مرشد بزرگوار گذرانیده زواید فواید حاصل

فرموده بامر آنحضرت باجازت ارشاد باز بوطن آمدند بعد سه چهار سال
باز بخدمت مرشد رشید رفتند و آنجناب را در شاهجهان آباد یافتند
و از خدمت حضرت حجة الله خواجه محمد نقشبند که از حرمین می آمدند بوساطت
مرشد آگاه بهرها گرفتند زیاده بر یک سال در خدمت گذرانیده باز
بکشمیر آمدند این مرتبه ترک خانمان کرده بر لب جوی مار در مسجد معروف
بچه یار انزوا فرمودند قریب چهارده سال بهمان حال گذشت باز از جناب
مرشد طلب آمد با وصف کثرت علایق و شدت عوایق و حدوث آفات
و فتن و ورود متاعب و محن روانه سرهند گردید بخدمت آنحضرت در
شاهجهان آباد رسیدند مدتی در خدمت گذرانیدند این مرتبه بکمالات
خاصه خاندان احمدیه فایز شده با هزاران عطیات و عنایات پروردگار
بکشمیر توجه فرمودند و ارشاد بطریقه نقشبندیه و قادریه باجازت حضرت
مرشد جاری مینمودند و از خدمت قدوة الاولیا حضرت شیخ محمد
علی رضا که دران آوان کشمیر را بقدوم مبارک رشک فردوس برین
گردید هم بهره ور شده رخصت طریقه کبرویه و سهروردیه و چشتیه
ازان تاریخ باز تا آخر عمر مبارک بصبر و قناعت بر جاده شریعت مصطفوی

و سنت نبوی استوار نشسته شب و روز غیر از عبادت و دستگیری
متعطشان بجز نامتناهی کاری نداشتند و طالب طلب بودند و هرگاه
از هر جا که بوی درویشی می شنیدند بدیدنش میرسیدند با وجود کمال
فراغ و ریاضت کار بسوز و گداز هم میفرمودند و شبها تا روز آههای
سینه افروز و نالهای جگر سوز میکشیدند آثار آن اکثر باصحاب هم
سرایت میکرد جمع کثیری و جم غفیری از فیوض نوال آن صاحب کمال
خوشحال شدند حتی بعض عورات هم بجذبه رسیدند و در قوت کمال
احتیاط داشتند بدست خود تا آخر عمر بختند و تفقد و غمخواری یاران در
جمیع امور زیاده بر پدر و مادر مینمودند و اکثر محتاج بقرض و وام
میشدند هرگز روی وسعت و سیری در مداخل ندیدند و درین باب
از محفوظان الهی بودند این عاصی سعی کرده بقدر سیصد روپیه از سرکار
پادشاهی عوض طلب ایشان که چهار تنکه روزینه طالب علمی داشتند
یکجا بودند و آنحضرت هم برای ادای قرض اهتمام وصول آن فرمودند
تا حیات آنحضرت سعی بجا نشد تا چشم از دنیا نپوشیدند زر مذکور نرسید
فدویت و محبت و فنای پیران خود قسمی که از آنحضرت مشاهده کردم

از مشایخ دیگر ندیدم سوخته محبت حضرات بودند و درین باب کار بغیرت
می فرمودند آخرها با وجود ضعف پیری در تهجد قریب هزار آیه میخواندند و حلقه
سکوت بعد فجر بلا ناغه میکردند گاهی حاضران از چهل هم زیاده می بودند
و گاهی همگی یکدو کس میرسیدند بعد اشراق که بطول با نماز تسبیح میخواندند
متوجه یارانی که بنوبت حاضر می بودند فرداً یا معاً می پرداختند پس تلاوت
کرده بتکرار کلمه طیبه مشغول میشدند و درین بین تفقد وارد و صادر مینمودند
و اوقات تمام شب و روز بهمین دستور مصروف و معین بعبادات مخصوصه بود
که تحریر آن گنجایش این مختصر ندارد و در خانه و صحرا و سفر و حضر این امور را
توقف نبود تفصیل احوال آنحضرت را در رساله فیض مراد که تمام احوال آنحضرت است
نوشته ام هفدهم رجب سال هزار و یکصد و سی و یک روز شنبه در سن
هفتاد و پنج رحلت فرمودند رضی الله عنه و ارضاه و جعل معالی القرب
مثواه تاریخ وصال آن مقبول ذو الجلال بعض یاران نظم و نثر را گفتند
فقیر حقیر به تبعیت اصحاب حضرت مجدد هفتاد و پنج تاریخ موزون و منثور
عربی و فارسی با نقطه و بی نقطه فکر کرده و همه آنرا در رساله فیض مراد آورده
اینجا بچند تاریخ خود اکتفا رفت تاریخ حیف از دهر بیوفا بگذشت

قبله عارفان

قبله عارفان حق آگاه ∴ متحد شد بوحدت مطلق ∴ آنکه بوده بملک عرفان
شاه ∴ چون گل سرسبد ز باغ جهان ∴ دست بر دوست رفت تا درگاه
بعد از و ملک دل خلل بگرفت ∴ حال ارباب شوق گشته تباه ∴ بیدلان
را ز شوق فرقت او ∴ کرده اندر گلوست ناله و آه ∴ گفت تاریخ وصل او
اعظم ∴ وارث کامل رسول الله ∴ از جفای سپهر غم بنیاد ∴ سر کنم با
دل حزین فریاد ∴ چشم از و سیل گریه جیحون است ∴ دامن آسمان همه خون است
شاه دین شیخ آسمان درگاه ∴ مقتدای زمانه مرشد راه ∴ اختر برج لی مع اللهی
گوهر معدن حق آگاهی ∴ بنده از قیود آزاده ∴ نقشبندی ز این و آن ساده
علم خویش بر سپهر افراخت ∴ رفت و احباب را ز غم بگداخت ∴ سال تشریف او بخلد برین
گفت دل نقشبند ثانی دین ∴ گوهر فکر را چو می سفتم ∴ باز شیخ المکملین گفتم
باز در دشت فکر گردیدم ∴ آه از شیخ راه بشنیدم ∴ شد قیامت آشکارا
دور نیست ∴ ماتم درویش سلطان همت است ∴ سال تاریخ وصال آن امام
گفت هاتف او مراد وحدت است ∴ در خیال سال وصل مرشد عالیجناب
کرد دل در چار مصرع هشت تاریخ انتخاب ∴ شیخ اهل علم و حال و خازن
اسرار هو ∴ قطب شیخان جهان و صاحب خلت بیاب ∴ قدوه اهل شریعت

گفتم و غواص دل ناز بحر الفیض بود و شیخ دهر بود آمد نرطاب بیرون
بخاری از سادات بخارا است تلمذ در جناب حضرت مولانا مرشد ناسید شرف
کجکینی کرده بهند آمده در خدمت باسعادت میان عبد النبی نقشبندی سام
جو راسی که یگانه مشایخ هندوستان است سلوک راه باطن حاصل کرد
در تتبع آثار سنت نبوی و تقیید اطوار شریعت مصطفوی علی صاحبها
الصلوة والتحیة عجب صلابتی داشت اوایل عهد فرخ سیری کشمیر وارد شده
جمعی از طلبه علم بخدمتش بار یافته اکثر بتدریس علوم دقیقه میگذرانید
در سال هزار و یکصد و سی رحلت نمود و در کشمیر در محله کوته بوره که سکونت
داشت آسود شیخ اجمل الدین المشتهر بمیرزا کامل یکی حشمی
از اولاد حضرت سلطان خواجه احمد یسوی است جد ایشان از تاشکند آمده
در بدخشان متوطن شده بدخشی ازان جهة گفتند در عهد اکبر بادشاه بهند رسیده
نوکری اختیار کرد جندی ناظم کشمیر بود ملک محمد خان خطاب واشت
بالجمله والد ماجد میرزا مرزا عادل خان در صغر سن فنا کرد و میرزا
در طفولیت منظور نظر حضرت خواجه حبیب الله شد در دوازده سالگی
شرف انابت آنجناب یافت و مکرر مجاهده و ریاضت سخت برست و ترک

مدح

نوکری پادشاهی فرموده در کنج فقر و قناعت نشست و خدمت فقرا
مرشد بزرگوار بمال و جان نموده و بپایه مردان رسید و بیست و پنج الکی
بخلافت آنجناب فایز شد و بر مسند ارشاد این طریقه علیه کبری تمکن فرمود
چشمه معانی و معارف از دل حق نشانش بجوش آمد بر تربیت شیخ بزرگوار
فرید الدین عطار و مولوی معنوی جواهر اسرار بمنصه اظهار آورد و چون
طبع شریفش موزون بود نظم معارف فرمود و جامع معارفش کتاب بحر
العرفان است که چهار جلد مرتب و مکمل شده و سوای آنهم معارف موزون نموده
و درین رساله بیتی چند از قصیده مسمی بحر الاسرار که در اثنای مسیر و سلوک
بنظم آورده تیمنا می آرد قصیده چون بدیدم دو جهان را که سواد انبوه
چشم پوشیدم و بر هر دو نظر بگشادم ؛ خویش و بیگانه ملامتگر و من زین دل شاد
هیچ در گوش ازان نمی آید فریادم ؛ فکری از دل تو لد و بر اصل رسید
رستم از باطل و حق راه بحق بگشادم ؛ سر پس زانوی خود مانده ام از کلفت
دل معلم شد و تعلیم تصوف دادم ؛ تلخ و شیرین غم و شادی و سخواس برفت
مرکبم را یفس و من چابک و ره آبادم ؛ انس حق و حشم از غیر بجان و دل داد
کرد از ظلمت کفر زجهان آزادم ؛ فتح کارم شد و امراض محبت پیوست

ذایقه بر سجال آمد و لذت دادم ... شد تمیزم که چه تلخ است و چه شیرین غذاست
چیست نافع بدلم وانچه مضر افتادم ... طاعت و ذکر و بذا گشت بجانم چو هلاک
نیست آرام شب و روز بخرّ اورادم ... آکل نور شدم نیست غذایم خاکی
لله الحمد که من درجه مقام افتادم ... خلعت فقر که فخر است مرا بخشیدند
چون بخاک در او سر خود بنهادم ... سالها خاکدرش را چو بمژگان رفتم
تا که بالغ شدم و چشم خرد بگشادم ... دیدم رشد که شد پخته و آماده بکار
وز همه قید جهان آزادم ... جبروت است ازین پیش منازل در راه
گوش دل جانب من کن که بشرح افتادم ... انکهان گفت که بی مرگ نخواهی ره یافت
در زمان مردم و مردانه بره افتادم ... مردم از خویش دلی زندگیم حضرت اوست
جان باقی عوضم داد چو این جان دادم ... قالبم قلب شد و روح صفت بسیار است
بر قدم آنچه نظر داشت درین ره دادم ... اصل ثابت شد و از فرع نمره شده ام
لاز والیت خود دیدم ازان دل شادم ... من چه هر کس که بدل گشت تو ابدال شناس
خیر مقدم همه عالم که بخیر افتادم ... لذتی یافته ام من که کنون سی سال است
جان من هست همان است و برفت از یادم ... کامشکی هر سر موئی به تنم جان بودی
کاندرین راه بشکرانه آن میدادم ... تا دو سه سال درین حال بسر می بردم

تعلق ز

نه زماضی و نه مستقبل ازان دریادم ... و این قصیده طویل است بنا بر اختصار
در رساله بهمین مقدار اکتفا رفت چون جده والده راقم در عقد پیر
بزرگوار ایشان بود و خاندان جد مادری راقم ارادت خاص بجناب
ایشان داشتند در خوردی نظر عنایت و التفات براقم صرف میکاشتند
بعد واقعه مرشد مراد بیجاه برابطه خاصه مدارست طلازمتش میرسیده
مورد الطاف مخصوصه گردیده و صحبتهای با امتیاز حاصل نمود در خلوت
و جلوت مخصوص بعض عنایات آن مظهر کمالات شد آنجناب اوایل سال
هفتاد و هفتم عمر شریف امراض بدنی بهم رسانیده در اشتداد مرض کمال
بی پروائی و صبر و شکیبائی داشت بیست و نهم شهر ذی الحجه سنه ۱۱۳۱
بمرض حبس بول که منجر بامراض دیگر شد بوصال لایزال فایز گردید تاریخ
رحلت آنجناب احقر الانام جنت بنا تاریخ دریغا شیخ کامل بحر عرفان
طراوت بخش بزم اهل ایقان ... بسوی عرصه جنت روان شد ز هجرش شیخ
جان گوهر فشان شد ... گذشت از ماه حج چون بیست و نه روز ... بیک شنبه
شد او فردوس افروز ... گرفتاران خورشید جمالش ... چو ذره محو نور لایزالش
همی نالوت او افغان و خیران ... چو ابر نوبهاران اشک ریزان

همه از جان و خان و مان بیکسو ٭ همه از سوز دل و امر شد اکو ٭ من از حرمان
خود بس دلفگارم ٭ بجز مدحتگری کاری ندارم ٭ بمرگان کو هر تاریخ
سفتم ٭ ز عالم بهر کامل رفت گفتم ٭ دیگر از اصحاب جندی علم و حال بودند
که تفصیل ایشان موجب تطویل است مثل شیخ داود سلمه آبادی عالم
عامل و متورع کامل ملا محمد مایو سهروردی خلیفه حضرت بابا محیون زوار
مستقیم الاحوال متقی و متورع عمری بریاضت و قناعت و خاموشی و تقید
وظایف و اوراد گذرانیده متصل مسکن که در محله دیده مرشدش بیاد شیخ محمد
قطب بود تاریخ آن شیخ نجیب الله کانبری تارک متورع شاه افضل بدخشی
قلاشبوری تارک عارف اکثر از کتابت کلام الله نوش میکرد ملا مولوی عبد الله
تستجو مشغول بکمالات آراسته جامع علوم عقلیه و نقلیه در حدت طبع و قوت
حفظ آیتی بود مخفی نماند که عهد سلطنت بادشاه فرخ سیر مجمع فضلا و ارباب
کمال بود بعد دوم جناب مولوی دبدبه دیگر در اردو زد داد اکثر دانش ورزان
را رجوع بخدمتش افتاد از جناب بادشاه ماموبه ترحم عالمگیری شده بود
که حادثه شهادت پادشاه بظهور آمد راقم حروف را از کمال بی استعدادی
لیاقت آن نسبت که خود را در سلک تلامذه این استاد منعقد سازد همین قدر قبول است

مفتخر است که در ایام جوانی با وجود کثرت مشاغل نفسانی زیاده بر سه چهار سال
اکثر حال بهره اندوز صحبت اکسیر خاصیتش در مدرسه بود بقیه احوال ایشان
در اوراق آینده مرقوم می شود ملا عبد العزیز جنو از فضلای عمده بجودت طبع
و حدت امتیاز ذاتش بکمالات عربیه و فارسیه و خط دانش مایز بود
جسته جسته شعری هم میگفت تابع تخلص میکرد بنا بر شبت روزگار و گردش
لیل و نهار رهسپار بادشاه فرخ سیر بنا جهان آباد رفت بهره از دنیا نیافت
و در خدمت خواجه محمد سعید نقشبندی مشغول بود در آن اثنا بکمالت غریب
در شاهجهان آباد رحلت نمود شیخ الاسلام مولوی معز الدین علام از سوداگرزاده های
این شهر بود والد ماجدش مولوی خیر الدین که حظ وافر از علوم داشت در گذشت
کذشت تولدش در سنه ۱۰۹۰ واقع شده با قتضای حسن استعداد در صغر سن
بتحصیل کمالات رایت همت برافراشت در اندک زمانی محسود اقران شد
و در علوم معقوله و منقوله قدرت کامله حاصل کرد با وصف این مناقب میل کلی
بورع و تقوی میفرمود و از حسن اخلاق و عموم اشفاق آشنا و بیگانه را
اسیر کرده میفرمود در سنه ۱۱۲۶ در عیش گرمی و همگامه تدریس بنا بر ورادت
دنیوی ماردوی کهنا بود رفت و رفته رفته با وازه کمالات با امیران مراحمدام الدوله

ربط کلی بهم رسانند و باین تقریب هم واسطه فیض صوری و معنوی محتاجان
ذکر حسن عاقبت آن کمالات مرتبت در اوراق آینده مرقوم کلک حسرت سلک
می شود ملا عبد الشکور و ملا عبد الفیض مدتی هر دو برادر از علوم معقول و منقول
بهره وافر بکار داشتندی و دقیقه یابی شناور بودند در اوان تدریس
غرایب تدقیق و عجایب تحقیق ظاهر میفرمودند در علوم غریبه هم مثل هیئت و
امثال آن مهارت داشته اند و مدت العمر بقناعت و خمول گذرانیده اشتغال
تذکار علوم داشتند و همت بر افاده و افاضه مبذول داشتند اواخر عمر ملا
عبد الشکور را هم بتردد در افضلیت حضرت شیخین بر جناب حضرت
شاه اولیا خاتم الخلفا علیهم الرضوان ساختند و مردم بهانه جو از این مذکورات
غلغله در جهان ارباب علم انداختند فقیر حقیر از زبان اکثر محبان مولوی
که تهمت محض و افترای بحت خدمت مولوی بود زیاده برین نداشت که در بعض
احادیث صحیح بخاری که شیر با فضلیت است بعض شبهات کرده بود ملا ابو الفیض
اول قضا کرده بود چندی ملا عبد الشکور هم آخرهای عهد فرخ سیر شاهی رحلت
گزین شد میرزا نور الدین رشاد از سادات ایران و نجبای آن دیار است
بتقریب قرابت قوام الدین خان از هند آمده بود و مدتی در همان حدود گذرانیده

چون میر رضی برادرش بدلوای کشمیر امتیاز یافت میرزا نور الدین هم داخل
کشمیر شد باز بهمت مراجعت نمود و در زمان بادشاه فرخ سیر دارو غگی دفتر
دیوانی یافت باز بکشمیر آمد معمور و صاحب اطلاق جلیله بود و بصحبت میرزا صاحب رسیده
با محمد سعید اشرف در امثال او صحبت بسیار روز زیده شعور اهم گاهی بطرز انها
و گاهی بطریق خیال بندی داکثر بمعنی سنجی تکلیف دیوانی درست کرده راقم
حروف بهره یاب اصلاح شعر از خدمتش بود در شهور سنه هزار و یکصد و بیست
و هفت رحلت فرمود این چند بیت از واردات طبع نفاذ و فکر وقاد او رقم
می آید شعر رفیق بیکسی چون مصرع برجسته ممتازم ؛ بلال آسا بیک بال آسمان
سر بر دارم ؛ و این غزل را برای قزلباشخان امید تخلص در وقت اراده
آمدنش بکشمیر بتقریب بحثی گری نوشته بود غزل کی دهد شرح دل دیده حیران
کاغذ کی شود بحر سیاهی و سیاهان کاغذ ؛ از سخن بس بی نمکی ملک حلاوت دادی
شده از طوطی لطفت شکرستان کاغذ ؛ همچو طوطی مارس از رشک بخود می پیچد
چون فرستم برت ای غنچه خندان کاغذ ؛ نامه از سوز دلم کاغذ آتش زده است
باشد از خون دل دیده افشان کاغذ ؛ تا صدا آه با میدروان کن عارف
که مگر آورد از نزد عزیزان کاغذ ؛ سخنی جان زدر بر نشست تمامم کرده است

تا نور مرزا دادش

بجرح منت کش زنست استخوانم کرده است ؛ رستمم در ملک معنی طبع نظم عالم است
دشمنان را عاجز این تیر بیانم کرده است ؛ از جفای چرخ سنگین دل نه بیند هیچکس
آنچه یاران از مهربانیها بجانم کرده است ؛ عمرش از هشتاد تجاوز کرده بود و خواجه
نورالله دیوانی از اعیان شهر شمیرست در علوم تحصیل بدرجه مولویت رسیده بود
شغل تدریس داشت بهره مند از فنون شعر و انشا بود این چند شعر ازوست شعر
گلشن داغ و نشیمن آه سردش شعلهٔ آتش ؛ بیا برخیز و گلزار محبت را تماشا کن ؛

میر کمال الدین از نجیب زادهای کشمیر بود پدرش میر خواندهٔ وجد مادرش میر
حسین کولابی در عنفوان جوانی کسب عنوان سخندانی داشت و درستی در نظم و نثر
هم بهم رسانیده و خط نستعلیق و شکسته را درست کرده در سلک ملازمان
شاهزاده سلطان اکبر انتظام یافته بچندی مجلس کارکنان آنست هم در سرکار

مزبور بود

مزبور بود بعد واقعهٔ خروج بادشاهزاده و فرار ایشان بجانب ایران
بکشمیر رسیده و عالمی را بتعلیم خط و انشا بهره ور گردانید بتجویز فاضل خان
غایبانه نوکری بادشاهی و جاگیر حاصل کرد در رعایت قناعت مسکن را بسید
رفعات رنگین با نکات دلنشین ازین میر کمال آیین بر السنهٔ خاص و
عام مذکور است یا برادیک رقعه درین رساله اکتفا نمود در باب رسیدن طبق
که میان حضور الله بجای آن مار زنده فرستاده بود رقعه یاری که
مخالف است قول و عملش ؛ بگریز ز لاله سرد غلش ؛ چون طفل
بشیر بینش از راه مرو ؛ زهر مار است در حقیقت عسلش ؛ طبق عسل مصفا
که از شربت خانهٔ خلق آن عطوفت انتما حصهٔ ملحکامان حنظلستان
اختلاط ابنای زمان شده بود ذایقهٔ نومیدی را شیرین ساخت و سنگ
در زنبور خانهٔ سوختی این روستا بر درده بی باکی اندانست حکم الآباء
یتبرکون بما فیه حقیقت محبت مسطور بر منصهٔ ظهور جلوه نمود با خود گفتم
که خوردش کنند تا می شنیدم زهر فروش شهد نامم و میدم باز نظر
بر آنکه افعال بزرگان خالی از حکمتی نمی باشد جاسوس فکر را بهر سو دوانیدم
سراغی از مدعا نیافتم گاه تصور میکنم که آنچه سالکان طریق بهتر از آن است

که از کثرت ذکر یا قهار بصورت ماری برآمده گاه خیال می بندم که
زنار مشرکان خفی است که از شدت سیاه کفر باطن رنگ سیاهی
درون شان گرفته گاه حداثت سن ایشان را منظور داشته میدانم
که بمقتضای الصبی صبی ولو تقی النبی از طفل مزاجی من در غلط افتاده
بار بچه بچه ترسائی بخاطر آورده ازین غافل که این فقیر حقیر بصورت در نابودن
این نوع هوام حالی همان حال عصای موسی دادم و گاهی ریاضت و جهاد
ایشان را ملحوظ داشته که بخاطر میگذرانم که تو هم کشتن مار نفس که در طبیعت
چنین حلقه زده کردند ازین بیخبر که یکه تاز آنمعرکه جهاد اکبر صید لاغر نفس را
قابل فتراک علو همت خود نمیشمارند حاصل که هر چند مار اندیشه از غصه
عدم دریافت گنج حقیقت این الخور بر خود می پیچید بسوراخ مطلب راه
نمی برد مگر خود ارشاد فرمایند و این عقده بناخن بیان بگشایند واقعه
میر کمال الدین در آخر هزار و یکصد و سی و یک ایل سی و دو اتفاق افتاد
خواجه علی اکبر از اکابر زادگان مردم خاف و باورد است که نزدیک
بهرات واقع شده در اواخر روزگار شاه عباس ثانی از ولایت بقصد هند
آمده بنا بر بعض واردات که در نسخه بقلم آورده است بعد مراجعت کرة ثانیه باز بهند رسید

در سلک ملازمان

در سلک ملازمان پادشاهی منسلک شد و بتقریب بعض خدمات بکشمیر
آمد هر چند در میان اتفاق سفرهاش افتاد اما تا آخر عمر سکونت و
توطن در کشمیر قرار داد با وجود تقید بصلاح و عبادت مردی صاحب
طبع و سخنور و تاریخات و خوشنویس بود نظم و نثری داشت رقعات
رنگین و منشآت دلنشین یادگار او مانده است این چند شعر که بلا
واسطه براقم حروف رسید مرقوم می شود غزل یاد آن روزی که
دل در خم گیسوی تو بود ؛ تو بپای بصرم خاک سر کوی تو بود ؛ محو گردیدن
و بیخود شده افتادن من ؛ اثری از نگه چشم سخن گوی تو بود ؛ بی سبب
رنجه شدن در نظر انداختنم ؛ این چه لایق ز تو و طبع جفاجوی تو بود ؛
دل ربود از من و انداخت دگر از نظرم ؛ چشم ای چشم که از نرگس جادوی تو بود ؛
دیگر از فواید صحبتش که مشتمل بر نقلیات و غرایب مجلس که تمام ذوقیات بود و خود
معاینه کرده شد کسی تا کجا بنویسد و عمری با برکت و حلاوت یافت زیاده بر
نود سال رسیده و بکمال تمکین و آسایش گذرانیده اواخر سال هزار و
یکصد و سی و یک درگذشت و در مقبره که بیرون خانه متصل مسجد بنا کرده خود
ساخت آسود شاهزاده سلطان رفیع الدرجات پسر شاهزاده رفیع الشان است

سادات بارهه بعد قید فرخ سیر او را از حبس برآورده پادشاه ساختند وارث
تاج تاریخ تولدش سی بود چهار پنجماه سلطنت عاریتی کرده بمرض دق درگذشت
برادر دومش که سلطان رفیع الدوله نام داشت برآورده والی کردند ملقب
بشاهجهان ثانی شد او نیز بدستور برادر کلان پنج شش ماه متکی بر وساده
سلطنت به بی استقلالی نمود وقتی که لشکر پادشاهی بر سلطان نیکو سیر
سلطان اکبر ابن عالمگیر پادشاه که در اکبرآباد خروج کرده بود متوجه شد
در اثنای راه واقعه رحلت شاهجهان ثانی نیز رو داد او اخر سال
یکهزار و یکصد و سی و یک بود ابوالفتح ناصرالدین محمد شاه پادشاه
غازی ابن جهان شاه نام اصلی ایشان سلطان روشن اختر است
سادات بارهه و امرای حضور بندگان ایشان را شبانه از قلعه شاهجهان
آباد برآورده باکبرآباد رسانیدند تخت و تاج را بوجود مسعود آنحضرت
مزین ساختند راقم حروف ظل رب تاریخ یافت جلوس پادشاه اوایل
سال یکهزار و یکصد و سی و دو بود از جمله وقایعی که اوایل جلوس رو داده است
که نظام الملک بهادر فتح جنگ اکثر حکام دکهن را که از طرف سادات بارهه
بودند مغلوب و مقتول ساخته متصرف آنحدود شد سادات مهم دکهن را پیش

نهاد خاطر داشته

نهاد خاطر داشته سید حسن علیخان برادر قطب الملک که میر بخشی
بود و امیر الامرا و رکاب پادشاه بجهة دفع این غایله از اکبرآباد
متوجه دکهن شد و قطب الملک که برادر کلان و دیوان اعلی بوده هنگام
مهم نیکو سیر در شاهجهان آباد برای نظم و نسق ملک هند توقف نموده
بود میر حیدر خان از متعینان فوج محمد امین خان بهادر بخشی دوم که از مدت
باتفاق امرای دیگر از غلبه سادات متردد شده بود و قابو جو بودند
بامر محمد امین خان سر راه ببهانه التماس مطلبی در عین سواری
امیر الامرا را خنجر بشکم رسانیده بجان گشت کسان امیر الامرا او را
ریزه ریزه کردند بقیه سادات که در لشکر بودند با فواج مستعد پیکار
شده بمقاتله آمدند محمد امین خان پادشاه را بیرون آورده خود
در رکاب پادشاه متوجه آنها شده داد شجاعت و مردانگی داده سادات را
مغلوب ساخته بوزارت اعلی و خطاب اعتماد الدوله سرافراز شد قطب الملک
سید عبدالله خان برادر کلان در شاهجهان آباد باستماع این سلطان
ابراهیم پسر کلان شاهزاده رفیع الشان را از قلعه برآورده خروج
نموده و فوج عظیمی فراهم آورده ازین سبب لشکر پادشاه عازم دهلی شده

و آنها نیز استقبال نموده در اثنای راه محاربه رو داده فتح و نصرت نصیب
اولیای دولت گردیده سلطان ابراهیم و قطب الملک اسیر شدند سلطان باز
بمکان خود رسید و قطب الملک بعد حبس شدید مقتول شد و پادشاه در شاهجهان آباد
تمکن گردید و مسند امیر الامرائی بوجود مسعود صمصام الدوله خان دوران منصور
جنگ که نام اصلیش خواجه عاصم ولد خواجه قاسم از خواجگان توران داماد حسن
علیخان بود فر علم و کمال شجاعت ممتاز اقران بود آراسته شد چون غرض از
تحریر این رساله بیان واقعات کشمیر است خامه حسن بیان سامه بتذکار مجملی از واردات
فتنه افروز ملک سوز که مخصوص این شهر بود حیرت افزای ارباب اعتبار میگردد
و در ضمن این تذکار قدری اشعار از مثنوی آبدار خواجه احسن الله راضی
المعروف بفصاحت خان ابن خواجه عبد القادر رحمه الله که در بیان این شهر
آشوب بقلم فصاحت رقم آورده است بمحل ابراز می آید مثنوی ندارد خلد با کشمیر نسبت
عیان است این برارباب بصیرت ؛ درین گلشن زاندان قبح نوش ؛ که چون بحر بدایم پر ز جوش
چنان می هر طرف آب سبیل است ؛ که در پای کدو چون ناز جبل است ؛ چنان در شهر کوثر ریش آب
که هر یک خواجه او جویباری است ؛ درین گلشن مهر از تهره برآمد ؛ بری بار آورد باغ سلیمان
مراد چهره بر آن بصد رنگ ؛ مفرح دار کیفیت ز ترکیب ؛ چو میخانه است دایم مسکه شکار

بهادر

بود هر کالی میش عالم آب ؛ بوصف این زمین بهترین جمهور ؛ که تمثیل او دایر است مشهور
بهشت این جا که آزاری نباشد ؛ کسی را با کسی کاری نباشد ؛ ز شور اکبر چندی که شد
زلوح سینه نقش عیش حک شد ؛ عجب هنگامه که بر دید ظاهر ؛ ز جنگ شیعه و سنی کافر
مجمل این تفصیل و خلاصه آن قال و قیل این است که میر احمد خان نایب غایب الله
قریب سه سال حکومت کشمیر را بنظم و نسق و دیانت حتی المقدور کار فرمایی
و به نیکنامی و ضبط و ربط واقعی بسر برده بحسب تعلیق پرو تصور طالع مردم کشمیر در
آخر حکومت او که اوایل جلوس پادشاه بود در کشمیر هنگامه مذکور مذهب
میان محتوی خان و هنود واقع شد صورت واقعه آنکه محتوی خان المعروف
بملا عبد النبی که عالم و با صلاح بود در هنگام نظامت شاه عالم بهادر شاه بمالک
کابل و پشاور و در فرخ شاه رفته رفته خود را بصحبت شاه رسانده و در
مذکورات علمی هم رتبه خطاب و جواب و سوال هم رسانده چون شاه ممدوح بسلطنت
رسید خان مذکور منصب و جاگیر کشمیر یافته آخر ای سلطنت بوطن آمده در ایام
سلطنت پادشاه فرخ سیر اکثر جاگیرش فتنه باز روانه عسکر شد چون بحالی کمر
صورت نگرفت رجع القهقری نموده توقف در وطن اختیار کرد و اوایل
سال جلوس پادشاه بعض حکام و زمینداران اطراف دکن داعیه

سرکشی بدست آورده مصدر خروج شدند خان مسطور در کشمیر بنابر بعض تقریبات
روزگار اظهار مسایل و احکام شرعیه که درباره هنود و اهل ذمه وارد است نموده
بمیر احمد خان التماس اجرای آن کرد مثنوی حریف نی کسار صدق آهنگ
چنین زد شیشه این قصه بر سنگ ؛ که از کفار انجا محتوی خان ؛
بتقصیری شد از دل دشمن جان ؛ منادی کرد یکسر انکه دستار ؛
فرود آرند از سرهای کفار ؛ دگر بر آب ننشینند آنها ؛
نشان قشقه شویند از جبین ها ؛ زبا هم کفش چرمین دور سازند ؛
نگشته با دل رنجور سازند ؛ مقرر شد کلاه از بهر کفار ؛
فتاد از بام طشت شان ز دستار ؛ کله هم گاه گاهی میدهد دست ؛
بسان بدر ماهی میدهد دست ؛ بسبب غلبه هنود که در حضور کشمیر داشتند
میر احمد خان صورت پیش رفت آن ندانسته متصدیان کشمیر هم بلکه اکثر اعیان
لاسیما ارباب محکمه متصدیان شرعی مخالف رای محتوی خان مانده مجوز اجرای
این مسایل و احکام نشدند اجتماع طلبه علم و عوام الناس در خانه محتوی خان
بسیار شد یکدو ماه میر احمد خان ارخای عنان کرده بود چون سررشته از دست
رفت و حرف بدست عوام افتاد میر احمد خان بمشوره متصدیان محتوی خان را

طلبیده بمواعظ

طلبیده بمواعظ و نصایح سنجیده اشاره سکوت ازین مذکورات نمود
یکی از عمده های متصدیان محرر این صفحات را که دران مجلس حاضر بود
آهسته گفته بگوش نایب مخفی برساند که اگر اینوقت محتوی خان را
سر دهد باز نمیتواند آورد هرچه می شود در همین جا و در همین مجلس
احقر ایشان را بنابر مراعات امر ملت صرفه در اظهار ندید و عذر
عدم امکان اظهار بجهة ازدحام بسیار آورد بهر کیف محتوی خان
آنروز بعذر ضعف و نقاهت آزار از خانه میر احمد خان مخلص یافت مجرد
خروج از صحن عام هجوم عوام از حد گذشت و مردم مثل مور و ملخ محیط
سواری او شدند دیگر روز بروز غلبه عوام در ترقی بود مردم بازاری
راه رو هر جا هندوی را می یافتند از اسب فرود می آوردند تهدید و
تنبیه میکردند رفته رفته منجر بتخریب خانها و تطاول اموال آنها شد تاریخ
مغلوبی هنود را شکست کافران میر احمد خان بمشوره متصدیان فوج
بطلب محتوی خان فرستاده مجرد تحریک آنها مردم عوام بغیرت آمده
در محله قلاشپوره فوج مزبور را شکست دادند و اکثری را عورات شهر از
بامها سنگ و چوب و شالی کوب زده کشتند و آتش عظیم واقع شده محلات

بسیاری را سوخت و عمل میر احمد خان سبب شد مثنوی جو این سکاهه
براوج سماوت ازین زره میر احمد خان زجا رفت روان فوجی بی احضار
خان کرد که هر یک بود در مردانگی فرد همه از پای تا سر غرق آهن
تو گوئی کرده طغیان آب جوشن جو آن اوازه در هر سو عمر شد
بخان مدلت آیین خبر شد که فوجی شد روان مانند سیلاب زشمشیر و سپاه
موج کرداب زفرمان خود از بیم خرابی کسی کو بود آتش گشت آبی
بی تسکین مردم نی زتشویش قدم بیرون نهاد از مسکن خویش
ندا دش کس ره از بیگانه و خویش خدایش خواند ران در خانه خویش
محتوی خان باستماع خبر تعیین فوج خود را بیکس و بی پناه یافته اول در مسجد
محله جا گرفت و عجز و الحاح بسیار نمود چون هجوم مردم شد بخانقاه علی
آمد مثنوی ازین سو بر دلاور احربه و جنگ بکف بنود فلاخن وار
خبر سنگ عمردان صف شکن در عرصه کین مذبذب کس ز جیشان فوج سنگین
چنان از زنده پوشان اجتماع است که گوئی عرده ذات الرقاع است
جو شد نزدیک فوج خان ظالم دران ساعت قیامت گشت قایم بسان شمع
از باد سحرگاه تزلزل یافت در پیر و جوان راه نشد یکتن مقابل از پی جنگ

نیامد کس بروی سنان بخیر سنگ زبام جانها جون بر سر سنان
چکش کرد از دو جانب سنگباران فکنده از دو جانب نو توانی
بره جون قصه خوانان نزد بالی جو آهن پوش مردان اسپاهی
دران سنگباره زهر الی فرار از بیم سنگ انی از گردید زنان خبث الحی بدا آغاز گردید
در آب جوی یار آن سنگها را بیفکندند مردم همچنانها زقتل نوجوانان جهره گلگون
جو جدول یکقلم شد سرخ از خون از حضور نیابت عنایت الله خان بنام خواجه
عبد الله خان ده بیدی تقریر یافت و میر احمد خان بحضور رفت چون در محل
خواجه عبد الله خان علیه عوام و تاخت و تاراج در شهر بیشتر شد و علاوه
آن بکنکاش متصدیان محتوی خان محال صرف خاص را بطور خود گرفت
از حضور مومن خان را نایب صوبه فرستادند تا رایه در هیره بور رسیده بود
که محتوی خان بعد ملاقات خواجه عبد الله خان در خانه میر بخشی صوبه برادر کلان
مرحوم در خان کرد کرسنت بجهت ملاقات در آمده چون سید اطهر خان دیوان
بیوتات و جمعی از منصبداران کنکاش داشتند محتوی خان را با جمعی از عوام
بقتل رسانیدند این حالت آخر روز چهارشنبه بیست و یکم شهر ذی قعده سنه ۱۱۳۲
هزار و یکصد و سی و دو بود شهید سرگذشته شیخ الاسلام تعمیه تاریخ انسان است

بس از یکچند روز دیگر مردم عوام بغیرت آمده بر سر محلهٔ جدید پیل ریختند
و مردم شیعه تا را که در ایام مفسدهٔ هنود اتفاق اجتماع کرده بود جال
عظیمی بسته مضبوط بودند و الحال یکبارگی قتل محتوی حالت متهم شدند تاخت
و تاراج نمودند و اکثری را از زن و مرد و صغیر و کبیر بقتل رسانیدند و سنگ و
ناموس آنها بغارت کردند بعد از آن خانقاه شمس عراقی علیه ما علیه مرشد شیعه را
مسمار نمودند از ابتدای عمارت تا الیوم این قسم حادثه بر جدید پیل و فرقه شیعه
واقع نشده بود هنود بلکه بعضی اعیان مسلمین را هم مکرراً و مجدداً بامان
تقریب آفات رسیده مثنوی بس از یکچند خان صدق تحمیر ؛ دل خود جمع
کرد از اهل تزویر ؛ برای دیدن بخشی روان شد ؛ اجل در برده با او همعنان
شد ؛ چو بود از زمرهٔ اتراک بخشی ؛ نگون در قتل خان داشت بخشی ؛
بسی صحبت جستم از دهر بوشید ؛ قبای هستیش صد پاره گردید ؛ بس از یک لحظه
خلق شورش انگیز ؛ شدند آتش صفت هر سو جلو ریز ؛ زدند آتش بجان
و مان بخشی ؛ مسلم جست لیکن خان بخشی ؛ نمودندش سکان بی اعتدالی
ز روبه بازی قوم منغلی ؛ دگر بر حضرت قاضی دویدند ؛ چو آتش یکنفس از کار رسیدند
بجرم بیگناهی خانه اش را ؛ کشیدند آتش و کردند یغما ؛ بعد دو روز ازین موهن خان

داخل سواد شهر شده

داخل سواد شهر شده چون مردم عوام خدمت ملا شرف الدین پسر مخدوم جان
را که دفعت واقعه بدار مخفی شده بود برآورده بجای پدر نصب کرده بودند و ترتیب
و هجوم مردم زیاده بر سابق روداده امور ملکی چندان جاری نشد و در اکثر امور
مداخلت بوده عنایت الله خان که نایب وزارت اعلی هم بود در حضور اظهار مدخل
نایب کشمیر کرده استعفا نمود سیف الدوله عبد الصمد خان بهادر دیر جنگ
ارکدا شت عنایت الله خان مرخصات کشمیر تعلق گرفت سند نیابت خود را بخواجه
عبد الله خان ده بیدی فرستاده و چهار پنج ماه لوی الیه نیابت کرده
بنا بر مداخلت رفقا و توابع ملا شرف الدین از تمشیت احکام عاجز شد نبالش
هنود و شیعه بحکم حضور از لاهور بر خاست با فوج عظیم بکشمیر آمد اول محرم سنه ۱۳۳۰
بکهزار و صد دسی و چهار داخل شهر شد ملا شرف الدین را با جمعی از رفقا و مالوش
بحسن تدبیر گرفتار نمود و دستار بستن و بر اسب سوار شدن و لباس فاخره
پوشیدن هنود را که یکنیم سال ممنوع بودند باز بعمل آورد و تنبیه بالیاکثر
اعیان و اهل شهر و طبقات مردم بواقعی نموده شمشاه در کشمیر گذارده او انتظاب
روانه لاهور شد و ابو البرکات خان پسر قاضی محمد کاظم عارف خان را که برادر کلان
امانت خان مزبور بوده رتبه نیابت بتقرر مسلم خطیر حاصل کرد شش ماه

بحکم راتی بسر برده بسبب سعایت مردم تغیر شد بخیب خان احرار بنیابت
سیف الدوله بکشمیر آمد از دست ابو البرکات خان مزاحمت کشید قریب یکسال
کارگذاری کرده بود که نظامت صوبه کشمیر از سیف الدوله تغیر یافت
اعظم خان بهادر که ذکر او بنظامت صوبه بنقر بسیاری انتخاب سال قحط گذشت
تا رسیدن خود خواجه عبد الله خان ده بیدی را نایب مقرر کرد خواجه مذکور در آن ایام
وفات یافت عالم عامل و متورع کامل بود اعظم خان اوایل سال هزار و
یکصد و سی و شش بکشمیر رسید از واقعاتی که در عهد او در کشمیر رو داد
یکی منصبداران و بعضی اعیان شهر که بجهت می اعتدالی کس و کوی شورش کردند
و اجتماع نمودند آنرا بحسن تدبیر زود تر تدارک کرد و رفع نمود دوم که
سخت تر است وقوع قحط عظیم در کشمیر است هر چند آغاز آن در نیابت ابو البرکات خان
شده بود لیکن در عهد اعظم خان قسمی بکمال رسید که از قرون بقوم که نسل
آن بوقوع آمده است کس را بهشت روبه خروار شالی بدست نیامد و در بیخ حکم طلا گرفت
مردم بسبب گرسنگی فوج فوج هلاک شدند راقم این نسخه مثنوی طولانی محتوی بر حالات
آن ایام نوشته بود چند بیت از آن مناسب حال مرقوم میشود مثنوی زبس راه صحرا زند
اهل کشمیر ؛ غم خود هم نخورده هیچکس سیر ؛ ز سوز جوع از آتش آفرود ؛ بیاد آورد بختی شهاب

از همه

چو چشم مردمان از قحط بر گشت ؛ گرفته انقلاب از شهر ناگشت ؛ لسان غله پیدا نیست یکسر
بغیر از حسن گندم گون دلبر ؛ ترقی منحصر دانند مردم ؛ در افزونی نرخ کمال گندم
تنور آسا تنگها گشته بریان ؛ بسوز آرزوی یک لب نان ؛ بخرمایی بخم طاق دانست
میسر نان آبی از درم دانست ؛ ز ماکولات حاصل غصه خوردن ؛ بهای مشت خشک جان سپردن
ز انباری کسی گر دانه جستند ؛ بی یک کمال صد دشنام بستند ؛ اگر جائی ظهوری کرد مهمان
نمکدانش بود از شور و افغان ؛ جهان پامال سرچشمک جاهد ؛ ز قحط آبی دانه گر بلا شد
ز یاد افتادگان دست خالی ؛ همه سرچشمک خود از منت شالی ؛ بیاد کال از زن محو تاک
برای جو بجو گندم بسینه چاک ؛ جو و گندم اگر پیش کسی هست ؛ چو شانه بر سر بیدانه از دست
شده هر فرد غرق بحر تشویش ؛ نخورده بهره غیر از حسرت خویش ؛ خلایق بر سر دریا و بازار
چو مور دانه جو خوار و لکد خوار ؛ جو مار گنج قوت هر که در دهر ؛ بغیر از خاک مست آن شهر نادر
سپاهی بسکه داده تن بمردن ؛ غنیمت میشمارد زخم خوردن ؛ هزاران بیت شاعری سر اید
ز بیت المال یک سیمش نیاید ؛ تسلی میدهد مادر بی خواب ؛ بطفل خویشتن از شیر مهتاب
نویسندگان از هر تسلی ؛ مگر نسخه های نان و صولی ؛ بحسرت گفت خرادی بجانان
نمانده در کفم جز پنجه خون ؛ طبیب از درد بی اهل مرض سیر ؛ ز جستن همچو نبض مرده حاکیر
منم نفس را داده تسلی ؛ بر نجی یافت اسطرلاب خود را ؛ نیامد جوی بکار قوت زیرا

برج و جوازان به ذر نظر ما غذای اهل سودا عود جودن محال است از تجارت سیر دبر
همه افتاده در فکر محال اند زشب تا روز محو آن خیال اند نمیت فکر هر موحید و اند
بغیر از سنبل برجی نداند شد بر سال انکیس مجسم مکدر را اجتماع فاقد و قسم
طریق قبض و اخل نقش از دل فرح در قرعه اش هرگز نیفتاد که دایاد کرجب الملوکی
کند شاما نه با هر کس سلوکی ز فقر و فاقه بلبل بس نو اکرد دکر باریزه نان اکتفا کرد
نبرده مور چه راهی شکر بجز شیرین لب نو خط دلبر از آخر الابیات بود چند ماه
آتش قهر قحط با بیاری فضل و احسان الهی فرو نشست و از آن سورت و تندی
باز ماند اما مدتها اثر آن باقی بود با لجمله اعظم خان قریب یکسال بنظامت کذرانید
بنا بر نالش مردم از خدمت صوبه معزول شد ارباب کمال که از ابتدای عهد جهانبانی
محمد شاه تا سنین عالم طراوت بخش سند افضال در کشمیر بودند باجمال مرقوم می کردد
حضرت میر محمد هاشم قادری حسبا و نسبا آنجناب سیادت مآب قدوه اهل عرفان
شیخ الواصلین کوه راسخ عبادت بحر مواج هدایت صاحب المناقب والمکارم بود
در شهور سنه هزار و یکصد و سی و پنج بکشمیر نزول فرمود بحر مهارت و کوه استقامت
طاعت و ریاضت بود شبانروز ذوختم قرآن و کاهی یکنیم و همیشه یکختم در نماز میخواند
از پنجهته از صحبت آمد و شد مردم بالکل فراغ داشت و اصلا خاطر قدسی مناظر را

بجانب نیک و بد خلایق نمیکماشت بعد نماز فجر تا اشراق و بعد عصر تا مغرب و کاهی
آخر شب و بعد جمعه ذکر جهر میکرد و فقیر عاصی در اوایل رسیدن آنحضرت بکشمیر
مشرف شده عنایات بسیار فرموده و فواید خاصه طریقه علیه قادریه بمحض عنایت
اظهار خود مرحمت نموده چون احوال آنجناب را بهم در ثمرات الاشجار نوشته اینجا
بایراد پیران سلسله ابنان واقع شد آنجناب میر و فرزند حضرت سیادت و عرفان
منزلت میر سید محمد غیلان اند ابن میر سید عبد الله سبحان ابن میر سید احمد
ابن جناب میر سید عمر ابن جناب میر سید ابراهیم ابن جناب میر سید حسین ابن
جناب میر سید محمد جرموفی ابن جناب میر سید یوسف ابن جناب میر سید عبد الرزاق
ابن جناب میر سید ماتوکن ابن جناب میر سید مسعود ابن جناب میر سید محمد ابن
جناب میر سید حسن ابن جناب میر سید محمد صالح ابن جناب عالی حضرت غوث
الاعظم قطب العالم شیخ السموات والارضین امام محیی الدین رضی الله تعالی
عنهم اجمعین نسب صوری و معنوی ازین حضرات عالی درجات
حاصل کردند آخر سئوال آزار بهم رسانیده اند و ابتدا فرموده اند
که چقدری بدامی شود عرض کرده شد که برای چه کار فرمودند که اکر کسی میرود
در انجا توانند کذاشت تا روز دیکر خادم اسند عای جواب مکتوب فرزندان

میمون

ایشان که در اکبرآباد بودند کرد فرمودند بنویس که سید مرد در ایام مرض که
بشدت وجع رو بآسمان کرده افتاده می بودند غیر از تلاوت بتعجیل و سرعت کاری
نبود خصوص روز اخیر که بسیار سرعت داشتند گویا قصد بآخر رسانیدن و
زود بکاری رفتن معلوم میشد وقت رحلت بطریق اره و عربدگی تمام از
سینه مبارک مسموع میشد وقت غسل دست این عاصی بر کتف آنجناب
رسید و ترشد بعد تفحص ناسور کلانی بقدر بادنجان که چرک کرده بود دیده
تعجب حاضران رو داد که درین مدت مرض اصلا ازین دانه که باین شدت
و صعوبت ظاهر نکردند گویا بزبان حال میفرمودند فرد گر تیغ بارد
در کوی آنماه گردن نهادیم الحکم لله ؛ بیست و هفتم شوال با هزاران
برکت و اجلال و قوت حال سال هزار و یکصد و سی و پنج رحلت
فرمودند عزیزی از درویشان که در حال غسل حاضر بود گفت تمام
آن شب می بینم که گویا غسل بجسد مبارک حضرت غوث الثقلین
میدهم تاریخ وفات ایشان را فقیر حقیر چنین گفته است تاریخ

سر در زمره سادات بهشت آرا شد ؛ نیر اوج کرامات فلک پیما شد ؛
محو در پرتو خورشید چو شبنم گردید ؛ گوهر کان ولایت همگی دریا شد ؛

جامه عاریتی

جامه عاریتی چون ز بدن بیرون کرد ؛ خلعت وصل الهی بقدش زیبا شد
در ره بندگی حق چو دو تا عمری بود ؛ دُر بحر قدم امروز دُر یکتا شد
مدتی بود طراوت ده بزم ارشاد ؛ این زمان در غرف خلد سریر آرا شد
در حریم حرم وصل الهی جا یافت ؛ عین سرچشمه توحید بیک صهبا شد
دیدی اعظم بسر تربت او روز عزا ؛ شور صد حشر بر ارباب ولا برپا شد
بدو تاریخ شدم روز وصالش طوطی ؛ دل بدو مصراع ازان گویا شد
نور حق هادی دین میر محمد هاشم ؛ گوهر علم و یقین میر محمد هاشم

جناب زبده اهل ارشاد شیخ محمد مراد معروف بمتو از نجبای کشمیر بود در صغر
سن ترک اشتغال دنیوی کرده بطلب الهی مسافر شد و بخدمت بابرکت
مصدر کمالات علیا صاحب مقامات قصوی میر محمد رضا دهلوی که از مشاهیر
مشایخ دهلی و جامع کمالات صوری و معنوی با وجود کسب فواید از خدمت
خواجه خورد فرزند برومند حضرت خواجه بیرنگ و مربای حضرت مجدد و
اویسی المشرب هم بودند رسیدند و مدتی در ملازمت ایشان مانده
فایز بکمالات طریقه گردیدند بعد واقعه پیر بزرگوار در کشمیر انزوا و انقطاع
از علایق فرموده شب و روز سرگرم نسبت باطن تقویت بودند و تسلیک و ارشاد

طالبان مینمودند و حرکت بسیار کمتر میکردند از علوم رسمی بهره داشتند
و اشعار مشتمل بر تصوف و مواعظ گاهی میگفتند فقیر بعد واقعه مرشد مراد
در خدمت حضرت ایشان رسیده زیاده بر سه سال بهره اندوز نظر انوار آن حضرت
عالیشان گردیده در ترک کلام فضول و عدم التفات بغیر ضروریات و استغراق
بوجه اتم و بی تعینی و دوام مراقبه آنجناب را از مشایخ دیگر ممتاز و مستثنی دیده
در سن هفتاد و پنج هفتم ماه شوال سنه هزار و یکصد و سی و چهار رحلت
فرمودند بعبادت مشرف شد رفع الله درجاته و رزقنا من برکاته
شیخ اکابر تاریخ ایشان یافته اند و تاریخ دیگر را کسی که یافته است فقیر
باشاره عالم عامل کامل مولانا ابو الفتح سلمه الله قایم مقام آنجناب
موزون کرده بدین صورت تاریخ شیخ آفاق و مراد عشاق ؛ آنکه سرخیل
ولایت بوده ؛ بود او عین بصیرت الحق ؛ چشم بر غیر خدا نگشوده ؛
آخر از وحشت کثرت یکبار ؛ گنج سان زیر زمین آسوده ؛ همچو خورشید ره عالم
قدس ؛ سر بسر بی سر و پا پیموده ؛ شده تاریخ وصالش مسموع ؛ محرم راز
خدا او بوده شیخ عبد اللطیف عالم عامل کامل الواصل الی الله
المعروف بکوسه از نجبای این شهر بود و عنوان تجارت داشته و کسب علوم ظاهری

میکرد و بهره ور از علوم ظاهریه بخوبی شده بجاذبه الهی سلوک راه نامتناهی
پیش گرفته بخدمت معارف دستگاه شیخ اسمعیل انبورهیلی آمد و این
شیخ اسمعیل امی بود بوساطت ولایت انتساب حضرت خواجه حبیب الله
لتو منسوب بمیر محمد علی قادری شد اما بزور ریاضت و استقامت خود
کار بجائی رسانیده که در زمره رجال با کمال معدود بود کشف
کونیه هم بسیار داشت و هر جا بر فرش و لقمه مشکوک و مشتبه وارد میشد
زود از غیب اطلاع می یافت و اجتناب میکرد تا بحرام چه رسد احتیاط
حدود شرعیه بسیار میکرد باین جهت بخدمت مولانا الاعظم خواجه ابو الفتح
قلی که از اکابر منسوبان حضرت مولانا حیدر علامه اند میگذرانید بلکه فواید
طریقه قادریه که از خدمت زبدة المتاخرین شیخ عبد الحق دهلوی علامه
و از ایشان بمولانا رسید میکرد شیخ عبد اللطیف ترک خانمان کرده
همگی بظاهر و باطن بریاضات شاقه و ترک عادات رسمیه استقامت و استحکام
بحد کمال نمود و در موضع انبرهیل سکونت اختیار فرمود حضرت مرشدی
بتقریب وارد بودند فقیر در رکاب بود و از احوال ایشان شنید و زیارت کرد
در آنوقت ابتدا به نیت سه چهل چله نشسته بودند عجب احوالی داشتند

دنیا و

یک چل چله بسکوت تمام گذران کردند و بقدر ضرورت بآیه و حدیث
جواب سایل میگفتند بعد آن قریب یازده سال حضرت مرشد مراد در قید
حیات بودند اتفاقا صحبت آن بزرگوار هفتاد و یکسال بتقریبی مکرر از قبله
واقعه حضرت مرشدی در همان انتشار روداد بعد آن سه سال اکثر در خدمت
آن روشن ضمیر میرفت در آنوقت از سه چل چله فارغ شده بود و یک لمحه از
گریه و آه و ناله فراغ نداشت و غیر آن آیه و حدیث و کلام صوفیه ذکری نمیکرد
فنا و نیستی و فروتنی با این همه بیحوصله بود با وصف آن همه انقطاع و ستر
حال و تواضع گاهگاهی کشوف کونیه که بکنایه بود خصوص در ایام
رحلت حضرت ایشان مکرر معلوم نموده شد فقیر عاصی مورد شفقت ایشان
بسیار بوده و بقدر نصیب اخذ فواید صحبت شریف ایشان هم نموده در هزار
و یکصد و سی و چهار تاریخ بازدهم شهر شعبان رحلت نمود که این شیخ الکامل
تاریخ است میر شرف الدین قادری فرزند بزرگوار میر ابو الفتح قادری است
از همه اولاد و ذکور خورد تر بود در عنفوان جوانی با کمال کامرانی سلوک طریقه باطن
را پیش گرفته اشتغال باوراد و اذکار نموده دست از معاملات صوریه داشت
با وجود صحبت والد بزرگوار در خانه عزلت در یکجا هم نمود بعد وصال میر ابو الفتح بر مسند

خلافت اسلاف متمکن شده استقامت تمام کرامت دریافت در جود و حسن خلق و
وجه رشاقت و وجه و خوبرو و داردین و ضبط اوقات از اقران خود ممتاز بود دیدار
مبارکش از صفای باطن خبر میداد بتخصیص وقت ذکر جهر بحضور فیض و حلاوتی
بر منصه ظهور می نهاد و در ماه شوال از ایام رسانیده رافع ضرورت منظور
عنایتش بود بعیادت هر سر سعادتش فایز شد خوانده زمزمه غزل میکرد
و خدمت ایشان بسوز و گداز عجبی که بشوق می نمود و آه جانگاه بیاد الله
میفرمود روز دیگر باز دهم شوال سنه هزار و یکصد و سی و پنج در کمال خبرداری
رحلت فرمود از اتفاقات حسنه آنکه تاریخ واقعه وصال میر ابو الفتح و سال
خلافت میر شرف الدین را خلیفه شاه جیلان یافتند و تاریخ
رحلت میر شرف الدین را خلیفه شاه جیلانی یافتند و شیخ نور الدین
برادر کلانش تحصیل معقول و منقول در خدمت محول علمای وقت نموده
و فوقیت بر اقران بهم رسانیده در حیات والد بزرگوار در کمال جوانی فنا گردید
و احوال برادر کلان بمحل خود مرقوم خواهد شد مولانا حمید بیگ خلف مولانا
محمد مراد است که مرقوم شد تحصیل علوم نموده بالقطاع عوایق گفته غیر
از شغل کتاب کاری نداشت از صحبت حافظ محمد حسن که از خلفای ملا محمد

نازک تا شوانی بود بهره اندوز گشته مشهور است که صحبت دار خضر بوده
در هفدهم رجب سنه یکهزار و یکصد و سی و چهار ازین جهان بی مدار رخت
اقامت بدار القرار کشید اکبر فضلا تاریخ است تاریخ ز هجرش داغها
بدون ماند بر دل ؛ شده تاریخ وصلش داغ دل ماند خدمت خواجه
عبید الله بلخ اجمال احوال آنصاحب کمال در اوراق بالا گذشت
بعد کسب لوازم طریقت تجرید و تفرید اختیار کرد اکثر بلاد مشهوره را
دیده و بحرمین محترمین بارها رسیده قریب هفده حج گذارد و بکشمیر سه بار
تشریف آوردند اول آخر سلطنت پادشاه عالمگیر ثانیاً در اول
پادشاه محمد معظم شاه عالم بهادر شاه که سنین هجری بهزار و یکصد و نوزده
تا بیست رسیده بود در آنوقت فقیر حقیر در خدمت حضرت مرشد مراد
بصحبت ایشان رسیده اجتناب تمام از دیدن مردم داشته اکثر
در را بند کرده می نشستند در آن اثنا خبر آمدن جناب شیخ ملکوت
پرواز خواجه نیاز به پیشاور بنابر طلب بهادر شاه رسیده برای دریافت
ایشان از کشمیر بر آمدند ؛ چون جناب حضرت خواجه نیاز
زود بلشکر بهادر شاه رفتند خواجه عبید الله راه حرمین گرفتند

و مدتی همانطرف بودند بعد چند سال بولایت بلخ آمده و در آنجا بسبب ظهور
فتن و خرابی بلاد آرام نگرفته در آخر سنه هزار و یکصد و سی و دو بکشمیر آمد
و زیاده از پنج سال درین شهر بگذرانیدند این مرتبه از پیران فقیر کسی در
قید حیات صوری نبوده صحبت و خدمت ایشان غنیمت دانسته شد
در ضبط اوقات و اخفای حالات و مراعات آداب طریقت و تادیب
طالبان حقیقت و کمال استغنا و تهدید اغنیا و تشرع تمام و ترک
فضول کلام در وقت خود در کشمیر بی نظیر بودند آخرها بسببی ملول شده
اکثر میگفتند که خود را در اماکن متبرکه از حرمین و مسجد اقصی که مکرر در سیاحتها
دیده بودند در خوابها می یابم اوایل سی و هفت هجری از راه هند بحرمین
رفتند و در هنگام رکوب جهاز این غزل خود برای احقر مخلصان فرستادند

غزل ز هر گلی که وزد بوی او بشامه من ؛ ز شامه دور نسازم که شد شمامه من
بسوزن مژه از دانهای اشک رخم ؛ خیاطه ازلی زخم زد بجامه من
ز هر گلی که وزد بوی او بمن نرسد ؛ ز شامه دور نمایم که شد غمامه من
بر اوج قدس چو روح الامین کند پرواز ؛ کبوتری که برد سوی یار نامه من
ز پیچ و تاب خم جعد او بسر پیچید ؛ قضا ز دست قدر پیچ بر عمامه من

زچار جامه موجه طوفان نوح باکم نیست ❊ چو باد مرطه شود فاید سلامه من ❊
بکشتی که خدا ناخدا است رفته عبید ❊ رسد بکعبه مقصود حج و عامر من ❊ بعد
ادای حج بمدینه مطهره رسیده آزار مند شد در اوایل سال سی و نهم هجری و
نهم محرم اول روز جمعه بکمال هوش و خبرداری غسل کرده نماز خوانده رحلت
فرمود بر فقیر غایت خاصی داشتند دران ایام که ایشان بحرمین رسیده بودند
فقیر در صدد تحریر احوال حج بود رساله اسمی خلاصة الاثر بر می آورد روزی قبل
نماز فجر در خانقاه معلی بر وفات حاضر شده و بعد صحبت طولانی اشاره بتحریر
احوال خود کرده فقیر متحیر شد بود سه چهار ماه خبر واقعه ایشان از حرمین رسیده
نور الله مرقده رحمه الله تعالی رحمة واسعة غایت الله خان مرتبه ثانیه
از تغیر اعظم خان بصوبداری کشمیر رتبه اعتبار یافت بر یکسال بر یکسال نیابت نمام
فخر الدین محمد خان دیوان بیوتات کشمیر مقرر نمود فرمان الیه زاده بر یکسال
حسن عمل بقدر سه ساله هنوز یکسال نگذشته بود که داقعه ناگزیر غایت الله خان
در حضور رو داد و کان ذلک فی شهور سنه ۱۰۳۶ الف و مائة و سبع و ثلاثین
درین سال قاضی محمد اکبر ابن قاضی خان قاضی حیدر وفات یافت پسر سن قاضی کبیر
قاضی خطه شد چون ذکر غایت الله خان و بعض آثار ازو که درین شهر حکم را کرده بود

بتقریر درین رساله مشد ضرورت است که شمه از حسب و نسب آنها بقلم آید مخفی نماند که
غایت الله خان ولد میر شکر الله ابن میر مومن ابن قاضی صالح از اولاد
قاضی موسی شهید است که ذکرش در ضمن احوال جبکان که والی کشمیر بودند
گذشت والده غایت الله خان که بی بی مریم نام داشت بعلاقه والده خود
جان بی بی دختر ملا شرف الدین میر عدل که بتقریب معلی و اتالیقی بیکمان
و مخدرات سلطنت در سرکار سایجهان بادشاه نوکر بود در هنگام ورود
رایات عالمگیری دختر خود مریم بی بی مزبوره را بار یافت دولتسرای بادشاهی
گذرانیده رفته رفته کارش ترقی یافته کمال محرمیت و اعتماد در سرکار
نواب بنت الله بیگم صبیه دوم بادشاه حاصل نمود و برادرش ملا محمد طاهر
در حضور همراهش بود و میر غایت الله پسر خود را بحضور طلبیده بتدریج
و مرور بیاوری طالع خداداد و قابلیت و استعداد او را بمناصب علیه
رسانید غایت قرب و محرمیت در جناب عالمگیر بادشاه باختصاص و اعتماد
خاص حاصل کرد و محسود عمده های حضور شد بهره وافر حظ کامل از ادراک
نیکوئی معاشرت و ضابطه دانی و تهذیب اخلاق و ضبط اوقات و تشغل
علم و عمل بدست آورده بود در حسن صورت و سیرت و کمال و فر و مکنت

امتیاز تمام داشت حکایات حسن تدبیر و رزانت رای صواب نمای او بر السنه
مذکور و در خاص و عام مشهور میتوان گفت که مثل او در اقبال و دولت
و شعور و فطرت در عهد او کم کسی از مردم کشمیر برخاسته است چنانچه بر عالمیان
ظاهر است امتیاز و قربی که خان معز الیه در جناب عالمگیر داشت بر کسی پوشیده
نیست و شاهد این مقوله بعینه از کتاب مآثر عالمگیری بهمان عبارت مرقوم میشود
هنگام نزول کرامت شمول خیام فلک احتشام در این مقام کیف ما اتفق دیره
امیر الامرا در زمین پستی واقع شد و خیمه عنایت الله خان دیوان خالصه و تن
بر مکانی مرتفع پس از چند روز که خان مذکور محوطه هم جانبی که سراپرده پای محل سرا
ساخته بود بست خواجه سرای امیر الامرا گفته فرستاد ازین مکان برخیزید خیمه
نواب اینجا ایستاده خواهد شد خان جواب فرستاد خوب است تا جای در این مثل
که ناگزیر فرود آمدن است بهم رسد مهلت باید خواست خوجه سرا نیز ترک جواب
ادا کرد کام و ناکام در همان نزدیکیها خیمه خود را بمکان دیگر نقل نمود و
خیمه امیر الامرا بر آن مکان ایستاده شد این مقدمه از افراد اخلاص کیش واقعه
نویس کچهری دیوانی بمطالعه قدسی در آمد همان وقت بحمید الدین خان بهادر
حکم شد که رفته با امیر الامرا بگوئید خوب واقع نشد شما بجای قدیم یا جای دیگر بروید

پس

کسی که پیشتر خیمه داشت بجای خود باشد خان مذکور رفت و ابلاغ حکم نمود و امیر الامرا
در قبول این معنی مکثی کرد خان بهادر از پیش ایشان برخاسته از راه اخلاص
بخانه عنایت الله خان آمد و سرگذشت بیان نمود و گفت بهتر این است که نزد امیر
الامرا رفته بگوئید که برای من هم جا بهم رسید راضی نیستم که تبدیل مکان
نمایند عنایت الله خان گفت موجب حکم نزد ایشان رفته بودند خان بهادر
بحضور آمده این مراتبه بعرض ارفع رسانید فردا وقت دیوان امیر الامرا بحضور آمد
باهتمام چنان قول حکم شد امیر الامرا را بخانه عنایت الله خان ببرد تا معذرت آنچه
رفته بخواهد حالا امیر الامرا صد جان دارد که سر از حسن امر بر آرد سمعت و اطعت
گفت و جاده فرمان برداری بمژگان رفت و خانزاد خان راقم را برای ابلاغ
این پیام نزد عنایت الله خان فرستاد که چنین حکمی صادر شده است اما اصلح
آن است که جلد عرضی بکنید که آمدن ایشان موقوف شود روز رفتن بنده
و آمدن امیر الامرا بخانه خان مذکور معاً اتفاق افتاد گفتن من موقوف
ماند از اتفاقات عنایت الله خان در حمام بود امیر الامرا آمده در دیوانخانه
که هنوز فرش درست نداشت نشست خان جلدی بر آمد امیر الامرا دست
مومی الیه گرفته برخاست و سوار شد و بخانه آورد و یک تقوز پارچه اقامت گویان

بخانمذکور تکلیف نمود و هیچگاه و بهیچ وجه تا انتهای صحبت مدت و رفاقت
اظهار کلمه و بدماغی ننمود و در مهربانی و دلداری افزود همچنین کسان
هم در زیر آسمان بودند مراحل عمر باین طریق طی انیق فرموده له الحمد فی الاولی
والآخرة و کمال عروج این خاندان در عهد سلطنت شاه عالم بهادر شاه
که خود عنایت الله خان میر سامان بود صوبدار کشمیر و بعد ش هدایت الله خان
که وزارت خان خطاب و نیابت وزارت اعلی شده و اکثر خدمات کشمیر تعلق
بخاندان آنها داشت و بعد فوت شاه عالم بصوبداری کشمیر و خدمات کلیه
باقبال رسیده شرح آن گذشت عقیدت خان بهادر از اشغال
عنایت الله خان بصوبداری کشمیر سرافرازی یافته از اولاد خلیل الله خان
عالمگیر شاهی بود نیابت او را ابو البرکات خان حاصل نمود قریب سی سال
بکام انشغول انصرام امور ملکی بود و آخر سال هزار و یکصد و چهل نسب
نالش مردم خطه عقیدت خان از خدمت معزول شد اغر خان دیده ملک
بنظامت کشمیر رتبه افزای فخر و مباهات شوکت شد بسر آغر کلان که در صوبداری
عنایت الله خان همراه او بکشمیر آمده بود و تمارستان خود میر صدیق خان بخشی را
که نواسه شاپور خان است و ذکرش گذشت نایب کرد و آغر خان اوایل ذی حجه سنه

مسطور داخل کشمیر شد بیخ شیش ماهی باستقلال مزاج کارفرمای بدو بست
بود و اظهار خیر نیت و صفای طینت مینمود و اکثر نزد او راقم حروف که تفرب
گذرانیدن تاریخ قدوم و مذکورات سخنوران سخن مربوط بسیار بود و در حلوای شعر
میخواند شعر الهی جو بر نیم آگهی ... جو نیت بخیر است خیر مدی بحسب تقدیر
جندی از مدبران بدتدبیر مراعت لاهزنی او شده و طبعش را با انحراف
هادی طریق ضلالت و دخول بیابان جهالت گشتند دایره سامعه اش را
بدغوبهای بی مروت و مردم از هوش بردند و نایره طامعه اش را بوعده خون مردم
بجوش آوردند نیتش برگشت و خلاف عهد و قول که بحضور راقم کرده بود
پیش گرفت اول کار که ابو البرکات خان را که مخل خود میدانست بیکاری
خود غافل ساخته یکشبی گرفتار نموده بهندوستان روانه ساخت دست تعدی
و تطاول در مردم خصوص بعض اعیان که حق خدمت آنها داشت انداخت
و بی رحمیها و ناانصافیها بکار برد و از نقد و جنس هر جا که سراغ یافت بی محابا
آورد و خورد عالمی را بی وجه و بیجهت متضرر کرد از آنجمله در حضور نالش مردم
بسیار رسید نزد پادشاه بجمایت ذوالفقار الدوله ظفر خان بخشی سیوم که واسطه
نظامت و مربی او بود موثر نشد لاجار مردم کشمیر که از اطوار او بستوه آمده بودند

اجتماع و اتفاق نموده کمر بر دفع او بستند زیاده بر دو ماه بمقابله و قابوئی
طرفین گذشت درین بین روشن الدوله هم در حضور تنبیه غیبی خورده
چون روز چهلم از و خلیفه خوانی مردم کشمیر کتهره سود اکران مقید بودند
ظفرخان در مسجد جامع دهلی پاپوش کاری سخت از دست مردم وزیر خورد
آنرا از آه و ناله مظلومان دانسته بجوز تغیر آغرخان شد اما پیش از ورود حکم
مردم شهر قافیه اش را تنگ کرده او را مغلوب ساخته بودند سیزدهم رمضان
سنه چهل و یک بمعلومیت براه باره مولد روانه هندوستان شد طبع موزونی
داشت و خلاف عهد او تعلم آمد غزل بحر ابردی نگار قسم :: بدم تیغ آبدار قسم
خط تو آیت بدا نیند :: سر مصحف غبار قسم :: کار کشمیر میکند ابرو :: بعلی
ذوالفقار قسم :: دیده غیر ترانی بلبند :: یک قسم صد قسم هزار قسم امیرخان
تعلق نظامت از تغیر آغرخان گرفت و نیابت باز بابوالبرکات خان که بحضور
رسیده بود و مرحمت سند خزانیه تا رسیدن خود بکشمیر جلیل الدین خان برادر
یادگارخان را نایب کرد و اواسط سال چهل و دوم ابوالبرکات خان بکشمیر
رسید قریب دو سال بنیابت بخاطرخواه خود بتقدم رسید احترام خان که ذکرش
گذشت از تغیر ابوالبرکات خان به نیابت امیرخان تقرر یافت موی الیه بکشمیر رسیده

قلت
اتفاقا علت رو داد و مجرد دخول او در شهر هجوم عوام بسبب کثرت نالی و مالش آنها بکام
آرائی کوچه و بازار رسید و احترام خان از راه نادانستگی خود و اغوای مردم ابجا که بعض
نقوش برای پیش آمد خود و خود خواهی بروای خرابی شهر و بی آبروئی حاکم دیگر کرده
این کار را هر وقت که پیش گرفتند معقولش نمودند بجهت غلامت متعرض هر کس شد
و شهر آشوب طرفه بعمل آمد عوام الناس باره باضطرار خود و قدری تجربک
اهل فساد و اغوا از دست رفته واقعه شدیده که علاوه هنگامها وفسادات دیگر
روداد این است که اوباش بقماش بنابر جهالت ذاتی با تحریک ارباب غرض و حسد
و طغیان اول روز جمعه مولانا عنایت الله معروف بفضیلت خان که خدمت
دارو غلی عدالت داشت و مولانا محمد اشرف مفتی اعظم را بتقریب فتوی خواهی و
استدعای اصلاح گیرانی غله از خانه برآورده بمسجد جامع بردند و در انجا بکام
و غوغا گرده بی تحمل و تحاشی هر دو فاضل را بشهادت رسانیدند و خانهای
مردم بسیاری را که متهم بغله داری بودند سوزانیدند هر دو فاضل از غرایب
روزگار بودند مولانا عنایت الله در هشتاد سال عمر را بدرس و افاده گذرانیده
تجر زیادی داشت و رهنمود ستان و کشمیر را خدمت پادشاهی با تقدیم رسانیده
اکابر را دیده بود و مولوی محمد اشرف نیز بدستور حاوی علوم و حساب و قسمت طبع

و ذکا فطرت بود و استعداد محیی داشت و در روزگارش فضایا و مسایل فقهی
ازمیان اقران علم امتیازی افراشت هر دو بزرگوار با نجالت درجهٔ شهادت فایز شدند
ازین جهت دلها بدرد آمد و در شهر شورش عظیم شد تاریخ شهادت هر دو بزرگوار
انفراداً و اجتماعاً عاراقم حروف چنین یافت تاریخ دی هر شار شهید مفتی دین
اعظم کهر انشک بحسرت سفت ؛ تاریخ شهادتش ز دل پرسیدم ؛ با آه دری
سعادت انشر گفت ایضاً تاریخ صد حیف ز افعال شیاطین سفیه ؛ کشتند
زبس مرتکب فعل کریه ؛ دل با سر بسید ادیسال تاریخ ؛ می گفت زی شهادت
هر دو فقیه ؛ روز جمعه احترام خان بمسجد جامع رسید و ابوالبرکاتخان بخانقاه معلی
آمد چون مردم طرفین از یکدیگر اندیشه مند شده در خبرداری بودند نزدیک
بهمدیگر رسیده دست و گریبان شدند مردم پرشور و شر اکتفا بهمین قدر نکرده
و ابوالبرکاتخان را که قابو جو بود از احترام خان غیر مطمین ساختند و تردد و تشویش
در دلش انداختند و با احترام خان همچنین مذکورات از خان مزبور مقبول
و مرکوز خاطر نمودند لوفته رفته منجر بداعیه هر کدام و در استعداد تقابل
ماندند مردم شهر و خدمه خانقاه معلی مراعات جانب ابوالبرکاتخان کردند
احترام شکست عظیم خورده بخاری برکشت و از حضور بکمال ادبری بدنیا بیت

امیرخان با ابوالبرکاتخان

امیرخان با ابوالبرکاتخان تقریر یافت از جمله وقایع کلیه که این بار بظهور آمد
یکی این است که مردم مظفرآباد شورش انگیزی کرده بر سرکار مراج آمدند و
محصولات و اموال مردم را تاختند ابوالبرکاتخان با افواج بادشاهی بقصد تنبیه
آنها بر سر کوه باره موله روز پنجشنبه نهم صفر که سپاهیان این طرف از کشتن
کشته در تجسس غنیم بودند آنها در کمین گاه خزیده شر صد فرصت بودند
بیک ناگاه بر سپاهیان این طرف ریختند و به تیغ بیدریغ کشتند
مختار ملک سپرنامدار ملک زمیندار عمده شاهراه و جمعی دیگر از نامداران
کشته شدند و شکست طرفه رو داد همان وقت که چنین حادثه
در باره موله اتفاق افتاد در شهر بی آنکه بظاهر باعثی معلوم شود
یک پهر روز پنجشنبه که نشستهٔ خانقاه فیض پناه علیه امیر از بالای
سقف اعلی سوختن گرفت تا دو پهر روز باز مین یکسان شد دلهای عالمی
سوخت خادمان خانقاه فرصت برآوردن تبرکات یافته بودند این
هر دو واقعه در سال هزار و یکصد و چهل و چهار شد هر کیف ابوالبرکاتخان
و متعینان صوبه یعنی افواج بادشاهی صلح نامهای با مردم مظفرآباد نمود
بشهر آمدند در سال چهل و ششم تجدید بنای خانقاه معلی باهتمام ابوالبرکاتخان

شد راقم حروف قبلة البرکات تاریخ یافته این بنای چهارم خانقاه است
درین سال ملا حبیب الله صدارتخان قضا کرد و میرزا محمد خلیل پسرش صدارت
یافت ذکر بعض اصحاب کمال که درین چند سال در کشمیر ارتحال
فرمودند قبله اهل الله حضرت شیخ عبید الله البخاری القادری
فرزند حضرت شیخ الیاس بخاری بودند که نسب ایشان بواسطت حضرت
طائفة الکبری ابو الجناب شیخ نجم الدین کبری بخدمت امیر المومنین امام
المسلمین عمر الفاروق رضی الله عنه میرسید تحصیل کمالات صوری و
معنوی در ولایت بخارا که مسقط راس آنحضرت است فرموده بعد واقعه
مرشد شریف در سمرقند تشریف برده زواید فواید از علوم ظاهر و باطن
بدست آورده ترک خانداری فرموده از استرخان و بلاد اردوس
و اطراف روم و از انجا بمصر عبور فرموده بحرمین شریفین آمدند و
در خدمت حضرت شیخ احمد مکی که شیخ مکه و از خلفای حضرت عروة
الوثقی شیخ محمد معصوم سرهندی بودند رسیدند و کمالات طریقه
علیه احمدیه بکمال خدمت و جانفشانی مالی و جانی مرشد حقانی ورزیدند
بعد واقعه مرشد بامر ایشان بر مسند خلافت آن عالیشان تمکن فرموده قریب

قریب هفت سال در حرم محترم فیض بخش محتاجان امم از نوال نعم صوری و
معنوی بود بقصد زیارت والده ماجده از راه هند و ولایت بخارا تشریف
بردند و والده را با خود برداشته باز بحرمین رفتند و نه ده سال دیگر
دران سرزمین خانه رب العالمین بعبادت و افادت بسر برده دو مرتبه
بیت و یک حج ادا کرده بهندوستان مراجعت فرموده یکسال
هر جا بتقریب خلوات و اربعینات گذرانیده از نفرت صحبت بعض
امرا که اقربای آنحضرت بودند اختیار حرکت فرموده اوایل ذی قعده
سنه هزار و یکصد و سی و هشت کشمیر را بقدوم کرامت لزوم خود
منور فرمودند جامع علوم ظاهر و باطن و مابین تفرید و تجرید و ترک
کل بودند اعزاز علما و تفقد کافه برایا و نفی وجود بذل موجود و
اخفای حالات و ستر کرامات و اکل بصورت مرضی بلکه در حالت مجمصه
و نوم بوضع عرقی و رجوع بکتب شرعیه در هر حال و عدم قهر و جلال
و دوام طهارت و فصول کهالت و قیام بعبادت در جمیع اوقات خصوصاً
در وقت جوع و ایثار غیر و اختیار غار در آخر کار و گریه و زاری
و ماتم سوگواری و دوام توجه بحضرت باری خاصه وجود شریف

آن عاقبت مسعود مقبول رب المعبود بود رنجی از احوال آنحضرت در رساله
فراق نامه که بعد وصال آن قدوه اهل حال برگزیده رب المتعال ترتیب یافت
بقلم آمد حضرت ایشان آخر ها طانبه اذکار و اوراد هر سه طریقه علیه را جاری
میفرمودند اول فاذکره بعد آن بسویه و بعد آن مراقبه نقشبندیه میکردند الا بعد
نماز فجر که تقدیم باوراد فتحیه بنا بر رعایت این سهوی بانوالات آنحضرت در
هزار و هفتاد و هشت و شصت و سه سال موافق سن محبوب رب المتعال
صلوات الله و سلامه علیه عمر یافتند پس بعالم ابدی شتافتند عنایتی که تفصیلاً
و ترجمالاً استعداداً و استحقاقاً بر حال این کثیر الاختلال فرمودند لیاقت
عشر عشیر آن نداشت لیکن دران ایام اول عشق و محبت ذات شریف خود
عطا کردند و این ذره ناچیز را که فنا را آفتاب جمال بالکمال خود نمودند بعد
آن شد آنچه شد از عشق و محبت خود نسبت بآن ذات مقدس و جدائی
و روحانی است در قالب تحریر چه توان آورد اینقدری مینویسم که بیان
شدت رابطه که یک لحظه از نظر بصیرت من غایب نبودند موت خود را
بشرط حیات آنحضرت اختیار میکردم و این آرزو را بگریه و زاری از حضرت
باری میخواستم و کفی بالله شهیدا شعر حیف آرزوی من بآخر نرسید

اینکه هر گز بری آید تمنای دل است ؛ ور حلت آنحضرت موجب هزاران هزار
گرفتاری و آوارگی و بدنامی گردید ذلک تقدیر العزیز العلیم قدوة
المتقین و زنده عشق خدا تمام رحمت بود تاریخ وصال کرامت فعال
آنحضرت است قدری از مرثیه که احقر در آن حالت قیامت اثر با آه خشک و
چشم تر بطریق ترکیب بند بقلم آورده بود و آن این است ترکیب بند مرثیه
روزی که آن امام بدار القرار شد ؛ جا نهای بیدلان ز فراقش فگار شد
آن شب چه گویمت که جهان بر سرم گذشت ؛ صد محشرم ز هر بن مو آشکار شد
پیر طریقت از سر ما رفت و دور نیست ؛ گر طفل اشک همدم دوشش کنار شد
ای کاش ریگ تربت او فیض ماند ؛ این جسم مضطرب که ز غم بیقرار شد
قندیل دل بمرقد پاکش گرفته جای ؛ نور خیال من همه شمع مزار شد
گر میرسد بگوش اجابت عجب مدار ؛ این اشک من ز رنگ و ز ناله هوا ر شد
موسی صفت مگر سفر کوه طور کرد ؛ یا چون مسیح جانب گردون عبور کرد
همچون صبا بسرعت از این خاکدان گذشت ؛ یا روح قدس باز سوی آسمان گذشت
عمری چو او سکونت بیت الحرام کرد ؛ بنو دعجب که باز بآن آسمان گذشت
او بود اصل گوهر تابان معرفت ؛ مردانه پاک صاف ازین بحر و کان گذشت

این آه سینه سوز که با من رفیق بود ∴ از اضطراب دل ز نهم آسمان گذشت
روز فراق او که مبادا نصیب کس ∴ یارب تو دیده که چه بر انس و جان گذشت
زین خاکدان بجانب بیت الحرام قدس ∴ چون نور چشم زود بطی مکان گذشت
یارب که جز تو درد دلم را دوا کند ∴ رحمی ز راه لطف بر احوال ما کند
ای دل ز حال ما بشه اصفیا بگو ∴ وین درد سینه سوز بآن مقتدا بگو
این گریه آبروی دل خاکسار ماست ∴ زین آتش فراق بباد صبا بگو
باد صبا ز غصه درونم فسرده شد ∴ احوال زار من بشه انبیا بگو
امشب ز شب جدائی هر طریقت است ∴ از حال تن جدا ز غم دل جدا بگو
احوال جانگداز شهیدان عشق را ∴ در حضرت رفیع شه کربلا بگو
تاریخ وصل مرشد عالیجناب ما ∴ ای روح قدس زنده عشق خدا بگو
چندان که ذکر یکبارم قناعت است ∴ زین کار بسته یا نه مشکلکشا بگو
جوهای اشک سوی بخارا روان کنیم ∴ در پیشگاه خواجه عالم فغان کنیم
یا شاه نقشبند ببین حال زار ما ∴ رحمی بکن بحال پر اضطرار ما
ما را مگر فراق جمال تو بس نبود ∴ کین عقده دگر زده گردون بکار ما
شد غرق جو لاله مرا مردمک بچشم ∴ باشد شفق نگار شب انتظار ما
جوهای خون ز اشک روان سوز تر دل ∴ هست استخوان سینه ما آبشار ما

کرده بمن حمایت آن مقتدا رسد ∴ در جنگ نفس دون چه بود اقتدار ما
با دا بیمن جاذبه زائران تو ∴ یک یک روان براه تو هست غبار ما
اعظم خموش باش چه خوش گفت آنکه گفت ∴ با اختیار حق چه بود اختیار ما

شاه ابو البقا آنجناب از سادات کولاب اند نسبش حضرت امیر کبیر منتهی میگردد آبا و اجدادش در بیکلی اختیار سکونت کرده بودند شاه ممدوح بنا بر بعض وارداتی وارد کشمیر شد با حضرات آن وقت چون شیخ محمد امین دارزده صحبتها داشت مدتی در آنجا بود بعد چندی بجهت در یافت منوبات اخروی سفر حرمین فرمود و خدمت بسیاری از اکمل اولیا نمود در علوم خصوصا تصوف و سنی قوی داشت و اکثر مردم از خدمت با برکتش بهره اندوز فیوض شدند در رسایل مفیده درین علم بر لوح بقا یادگار گذاشت در سنه ۱۱ بوصال حضرت ذو الجلال فایز شد در محله بوزه کران متصل مسکن مدفون است از خدمت شیخ عبد الوهاب لسی خلافت داشت میر ضیاء الدین در خلف اکبر میر ابو الفتح قادری جامع علوم عقلیه و نقلیه و صاحب کمالات از خط و انشا بعد واقعه والد بزرگوار بچند سال خانقاه نشینی اختیار نمود انعقاد حلقهای ذکر میفرمود تا آخر عمر بر مسند عبادت و تقوی استقامت نمود

اواخر سال هزار و یکصد و چهل و دو رحلت کرد در خطیره حضرت میر نازک
آسود میر ابو القاسم از نبایر حضرت میر احمد قادری عزیزی بفضایل و اخلاق
گزیده و آراسته و بجلایل اطوار و اوضاع حمیده پیراسته عمر مسعود را
بکسب سعادات و عبادات قریب بهشتاد رسانیده در شهور هزار و یکصد و
سی و هفت درگذشت بابا محمد یوسف مکنو از خاندان حضرت
خواجه حسین خباز مردی موحد و عارف خدا پرست بیرون قلعه مزار
چشتیها آسود شیخ یعقوب کرایه باکه از منسوبان حضرت مهدی ریشه
بابای کاکا پوری مردی مستقیم الحال شب بیدار معمر با بشاشت
وجه شیخ عبد اللطیف تنباکو فروش از منسوبان حضرت بابا
عبد النبی کبروی مردی مستور الحال درزی اهل بازار بسر میبرد
شیخ عبد اللطیف کول قادری از خلفای فیضه بابای زرگر عزیزی پاکیزه
حال صاحب وسعت مشرب توحید منش عمری در آزادگی گذرانید
در دامن کوه در مزار مرشد آسود خواجه محمد محسن خنده بوی
از یاران خاص حضرت اخوند ملا نازک است عزیزی صاحب تمکین کار
کرده و راه رفته بعزلت و غربت خو کرده قریب بهشتاد رسیده در صحن خانه

خود مدفن یافت

خود مدفن یافت خرم حافظ عزیزی فاضل عمر در علم و عمل گذرانیده و تربیت
از خدمت خواجه محمد امین صوفی یافته آخرها مغلوب الحال شده از صد سالگی
تجاوز نموده چون درگذشت در صحن خود آسود شیخ ابو القاسم لولی سهروردی
مردی مرتاض قناعت پیشه بفقر و فاقه خو کرده تربیت از شیخ یعقوب سادو
و اقران او یافته درزی ملایی گذرانیده صاحب نشأ بلند و معارف ارجمند
بود و هرگز میل آسایش و راحت نفس ننمود خیلی عالی همت و متعالی نهمت
بود شیخ معین الدین رفیقی خلف شیخ حمزه رفیقی مردی فاضل و متقی آراسته
ظاهر و باطن بوضع هموار و طلاقت گفتار صاحب اخلاق برجسته
بصورت و معنی آراسته شیخ عبد الصبور قادری معروف به بستل مردی مرتاض
جانباز و آزاده وضع امی کثیر المعارف ذکر شعرا محمد رضای مشتاق
تخلص از قبیله ناجی هاست که در محلات نوشهره ساکن بودند اکثری شغل خطاطی و کتابت
مینمودند مومی الیه از ابتدای عنفوان شباب بفن استکتاب میگذرانید
و در ضمن آن کمیت فکر را در میدان طبع آزمائی میدوانید چون طبع وقاد و
استعداد خداداد داشت در اندک زمانی پایه سخندانی و نکته سنجی را بمعارج
ترقی رسانیده وضع آراسته و دل آزادی حاصل کرده بود و قوت خود

از کتابت خصوص مثنوی معنوی میفرمود و اصلا بتقریب مدح حکام و
اغنیا از گوشه انزوا متحرک نشد تا آخر عمر بتفرید و قلندر منشی و آزاده
منشی بسر برد چون این شعر آن صاحب کمال بگوش شکسته بال رسید
آرزوی ادراک خدمتش بهم رسانید همگی یکبار بدیدن آن معدن اسرار فایز شد
شعر این است فرد با مال جفا شدیم و این بود ؛ در عشق تو سرنوشت ما را
تمام غزل باین تقریب مرقوم میشود غزل عشق تو چو می سرشت ما را ؛ رو کرده
سوی کنشت ما را ؛ نی میوه و رو نه سایه داریم ؛ دهقان بچه کار کشت ما را
گلدسته مطلبی نه بستیم ؛ بیفایده چرخ زشت ما را ؛ زاهد باشیم بی تو
باشد ؛ گر آرزوی بهشت ما را ؛ گر بد گفتی نکو گفتی ؛ خوبان گفتند
زشت ما را ؛ با مال جفا شدیم و این بود ؛ در عشق تو سرنوشت ما را ؛
یاری که بهشت منزلش باد ؛ هر کس که بغمت بهشت ما را ؛ بر آتش سنگ
طفل شنگی ؛ آشوب جنون برشت ما را ؛ دیوان محبتیم و مجنون ؛
از خون جگر نوشت ما را ؛ هست از خم باده پشت بر کوه ؛ مشتاق
بسان خشت ما را ایضا کردیم سیر گلشن تا ما و یار هر دو ؛ گشتند
بلبل و گل بی اعتبار هر دو ؛ چشم سیاه مستش لعل قدح بدستش ؛

راقم

از عاشقان ربوده

از عاشقان ربوده صبر و قرار هر دو ؛ از خواب ناز برخاست از عشوه جام می خواست
چشمان دلفریبش مست خمار هر دو ؛ زلفین تابدارش بر گلشن عذارش
خوش حلقه حلقه گروه مانند مار هر دو ؛ آیا بود که روزی این آرزو بر آید
خسپند مست با هم مشتاق و یار هر دو ؛ در فن محاوره از شعرای وقت
ممتاز و بی نظیر بود در سال یکهزار و یکصد و چهل و سه رحلت فرمود
در تاریخ او بتعمیه گفتند تاریخ شاه مشتاق از سر دنیا گذشت
این چند بیت او برای استشهاد اینکه از اهل سنت و جماعت بود
بتحریر می آرد غزل هر که زین چار نباشد بدلش مهر یکی ؛ رانده هر دو جهان
باد چو ابلیس دژم ؛ احمد مرسل و اولاد وی و اصحابش ؛ دوستدار
همه هستم بخداوند قسم ؛ هر که باور نکند این قسم از حقد و حسد ؛ در سقر باد
با غلال سلاسل محکم ؛ خاطر هر که نخواهد دل عشاق تو شاد ؛ باد آشفته
تر از زلف پریشانی غم ملا ساطع پسر ملا غالب است عبد الحکیم نام داشت
و طالب علمی میکرد چون طبع موزون داشت میل شعرش بر طبع غالب
شد و با لاله ملک شهید که ذکرش گذشت صحبت داشته و اصلاح شعر خود
از و میگرفت بعد حصول قوت طبع و ظهور ترقی نمایان از لاله ملک شهید

استعداد و جودت طبعش را معلوم کرده خود را مرد تربیه او نیافته اشاره
بخدمت داراب جویا فرمود بامر او در صحبت مرزا آمد و شد مینمود
و در اندک زمانی ترقی نمایان کرد بر اقران فایق شد و به پیشاور
در اردوی شاه عالم بهادر که دران وقت ناظم آن ممالک بود رفت
و در اثنای راه با ملا محمد سعید اشرف که عمده شعرای روزگار بود صحبت
داشت و اصلاح اشعار خود از خدمتش یافت بعد جلوس پادشاه در
اردوی معلی ملکهٔ شعر خصوصا قصاید بسیار بهم رسانید و در دور پادشاه
شهید محمد فرخ سیر بیش از بیش رتبه حاصل کرده بتوسط صمصام الدوله
خان دوران بهادر بارباب ملازمت پادشاه شد در حضور پادشاه
اشعار خود بعرض میرسانید در حضور پادشاه اشعار خود بعرض میرسانید
و آنرا وسیله تقرب و امتیاز و انعامات میگردانید بعد شهادت پادشاه
مراجعت بکشمیر فرمود با این همه کمالات وسعت مشرب و حسن خلق و
انبساط عجیبی داشت از اشعار آبدارش که همه بیاضی است اینچند شعر
مرقوم میشود نظم شراب عشق ناز و اولین جوش ؛ مرا شد نشاتین از
دل فراموش ؛ مفتم نه ز جام عشق مستی دادند ؛ کین نیستیم به نقد هستی دادند

سرمایه هر آنچه بود دادم از دست ؛ ارزان نه متاع تنگدستی دادند ؛
بچندین رنگ گشتم از گنه چون خامه مانی ؛ شدم موئی جز این صورت نمی بندد پشیمانی
قفس زندانی خود را مکن دیگر نگهبانی ؛ که رفت این ناتوان چون گل بتاراج پر افشانی
رعونت بیشتر داری و آغوش دل تنگم ؛ برنگ غنچه میزیبد ترا این جامه چسبانی
ز من آموز آداب محبت شهری عشقم ؛ اگر فرهاد کهساری و گر مجنون بیابانی
فرد در بر شاهدان معنی من ؛ از رقم جامه قلمکار است ؛ در نثر هم بی نظیر بود
در وقت کمال جوش و خروش سخنوری بیست و یکم رمضان سال چهل و سه هجری
رحلت نمود و عالمی از خویش و بیگانه گرفتار تاسف و تلهف فرمود بتخصیص
راقم حروف که قریب بیست سال بفرط محبت و اتحاد مجلس آرائی صحبت
باده پیمائی الفت بذکر اشعار آبدار و طرح قافیه های بداهت شعار حضور
و غیبت بزم لطف طبع را راحت افزائی حاصل بود قرین درد فراق را
گذاشت و این تاریخ را راقم حروف عجالةً بر صفحه غیرت نگاشت تاریخ
نور ایمان بمرقدش ساطع تاریخ لمولفه مهر اوج سخنوری ساطع ؛ از صفا
ذهن انورش لامع ؛ رایت عالی فصاحت را ؛ بود رای متین او رافع ؛
صحبتش وقت نکته پیرائی ؛ بفقیر و غنی بسی نافع ؛ از علو فطانتش استاد

بود جویای او زهی طالع ؛ بزم آرای شعر شد یکجند ؛ آن باصناف معرفت جامع ؛
شده مقراض موت آخر کار ؛ صفحات نقاش را قاطع ؛ برده چشمش ارچه فانی گشت ؛
روح قدسیش شد بحق راجع ؛ گفت اعظم بسال تاریخش ؛ نور ایمان بمرقدش ساطع ؛
میرزا عبد الغنی بیگ قبول تخلص از قوم پهلوی است طبع موزون داشت
بطرز ابهام و نکته سنجی حرف پهلو دار میزد در عهد بادشاه بهادر شاه
بحضور رفته بارباب مجلس هدایت الله خان نایب وزارت اعلی شده
بعد واقعه خان مزبور در شاهجهان آباد متمکن گردید و مجلس طرازی
شعر و سخن دقیقه پردازی این فن را بکمال رسانید مرجع ارباب معنی در وقت
خود بود همگی در بود او وقت تحریر از خزانه حافظ بمنصبه ظهور آمد
نظم گره ز کار کسی وا نمیتواند کرد ؛ کسی که در گرو جامهای خلکاری است ؛
تا برقص انداز ناز ای سرو رعنا کرده ؛ بسته زنگوله و صد فتنه برپا کرده ؛ بعد
میرزا کرامی هم صاحب سخن بود این دو بیت از وست قطعه همیشه حکم کسی
در دیار ناچاری است ؛ که خامه اش چو رگ ابر در گهر باری است ؛ هزار داغ
فلک خود ز اختران دارد ؛ ترا توقع مرهم ز چرخ زنگاری است ؛ و بسر ثانیش
ارجمند در تازه گویان منتظم بود ترجمه او شاید این معنی است ملا دانا

صاحب فکر رسا بود در اوایل عهد فرخ سیری در زمره منشیان امیر الامرا
انخراط داشت این شعر از وست فرد اضطراب اندر سخن عیب است ؛
دانا چون هلال ؛ مصرع برجسته باید کو پس از ماهی رسد میر محمد معروف
فرزند برومند قاضی محمد محسن اندرواری است که ذکرش گذشت بفنون
هنروری آراسته داز حسن خط و انشا حظ وافر حاصل نمود با وصف
آن راهی بصلاح هم داشت و منظور نظر قبول میان محمد امین دارا هم شده
نسخه در احوال بعض مشایخ بتحریر آورده و در انجا ذکر ایشان هم بسط
کرده خوش گذران بود شعرش بطرز قدیم است این دو سه بیت
از زاده های طبعش ترقیم یافت نظم چرخ از حکم ربود داغی ؛ افروخت
بزم خود چراغی ؛ از دولت عشق داغ کافی است ؛ خاکستر من بطرح باغی ؛
معروف درین بهار توبه ؛ دیوانه بهرزه کرده داغی شاه رضا حشم تخلص
مردی وارسته آزاده وضع بود اوایل شعر صوفیانه میگفت رفته
رفته بتلاش مضمون بانی و معنی سخن هم کار رسانیده در بدیهه گوئی
دست عجیبی داشت دیگر هم ارباب سخن درین وقت بودند که ذکر همه موجب
تطویل رساله است دل دلیر خان که از مردمان بانی پت بود توسل بمنسوبان

جهانشاهی داشت بنظامت کشمیر از تغیر امیرخان رایت اعتبار افراشت
مشارالیه هرچند باراده کشمیر روانه شده بود اما در لاهور مکث طویل نمود
و ابوالبرکات خان را نایب کرد بعد چند ماه دل دلیرخان در لاهور قضا نمود
از جمله حوادث کلیه که در آن هنگام در کشمیر رو داد اول حادثه سیلاب است که اوایل
سال یکهزار و یکصد و چهل و هشت هجری بافراط طغیان نمود و مدتی آب بسیار
در صحرا و خانها بیرون شهر ماند و مردم تعجب کشیدند در آخر همان سال شب
بیست و دوم شهر ذی قعده زلزله عظیمی که نشان قیامت کبری بود بظهور آمد
خانهای بسیاری در شهر و دهات افتاد قریب سه ماه این زلزله ظاهر بود
اما مثل اوایل شدت نداشت و شبانروزی چند باز زلزله می شد بحدیکه مردم
مایوس شدند تاریخ این زلزله را بعض اصحاب طبع از آیه کریمه ابتلی
المومنون و زلزلوا زلزالا شدیدا اقتباس کردند الحق که از معجزات
کلام خالق البریات است بعد رفع این حادثه مفسده اهل کشمیر با نایب ناظم
بمیان آمد تفصیل آن سانحه این است که ابوالبرکات خان بعد وقوع حادثه
باره موله که سابق گذشت محمد جعفر کنت با جمعی از برادرانش و مردم
خود تعین دفع کسان محمد هیبت زمیندار مظفرآباد را که کرده بود آنها

بنیاد هستی عالمی را برباد داد

دست بدست کار دست بسته کردند و مردم مظفرآباد را که مشهور بقوم بنبو
هستند دفع نمودند چون محمد جعفر وغیره فراخور خدمت سلوک ندیدند
بیدلی بهم رسانیدند و از محافظت درباره موله یکسو ماندند بلکه بتغافل
گذرانیدند بمداهنه آنها مردم بنبو باز سر بشورش برداشتند ابوالبرکات خان
منصبداران پادشاهی را قاطبةً بدفع غنیم روانه باره موله کرد و پسر صغیر
خود را همراه آنها داد منصبداران بعد چندی بنابر بعض توهمات و تحریکات
بی اجازت بشهر برخاسته آمدند چون اهل شهر هم از بعض اطوار نایب
دلگیر بودند همه متفق شده اشراف و اجلاف یکدل و یکزبان بخصومت
نایب کمر بستند و راه عبور پلها را شکستند غره رجب محاربه جانبین
اتفاق افتاد و شکست بر مردم نایب رو داد و نایب هرجا قدرت یافت
آتش کشیده زیاده بر پانزده بیست هزار خانه در عرض یکدو پهر شب سوخت
و آتش عداوت طرفین و مخالفت جانبین بیشتر افروخت اوایل رجب
سنه هزار و یکصد و چهل و نه این هنگامه برپا شد تا سه ماه صف آرائی
قایم بود اما جنگی نشد دیگر در میان آتشهای فرمایشی بسیار بوقوع
آمد و مردم شهر را بسبب طول مدت سستی راه یافت و محمد جعفر مذکور

با برادران خود و جمعی از منصبداران هدف شده قدری از مردم بیوج
را باعانت خود آورده بتحریک محمد فاروق خان پسر امانت خان که با ابوالبرکات خان
با وصف عم زادگی مخالفت داشت چهاردهم محرم سنه هزار و یکصد و پنجاه
قتال فریقین راه یافت چون عوام شهر هم در کار بودند نایب صوبه هزیمت خورده
فرار خود را غنیمت دانست خانه اش را سوختند و اموالش را تاراج نمودند
ابوالبرکات خان بلاهور رفت و نیابت حضور بنام خلیل الدین خان برادر
یادگار خان تقرر یافت مومی الیه چند ماه نیابت کرده در عمل او هم بسبب
مذکورات غله شورش عوام اوایل سال فتنه و فساد رو داد مردم
خود سر و حیله گر بعناد یکدیگر تحریک اوباش کرده با هر که عداوتی داشتند
خانه او را ببهانه غله داری و امور دیگر سوختند و تاختند و
منصبداران بتخصیص منسوبان محمد جعفر کنت سر باطاعتش فرود
نیاوردند و تمشیت امور ملکی از دست او هم صورت نگرفت و
بابا عبدالسلام از اولاد شاه قاسم حقانی رحمة الله علیه که شیوه اسلاف
را گذاشته بعلاقه خویشی محمد مراد مجی پوره بعد فوت او تصرف جاگیر و
سرحد او کرده با منسوبان و تعلقات محمد جعفر غالب سلوکی میکرد

بعد پرخاش طرفین

بعد پرخاش طرفین از دست کسان او کشته شد و بی بند و بستیهای دیگر
هم در شهر و اطراف رو داد سررشته نظم و نسق بالکل از دست رفت
نایب مزبور شکایت بحضور نوشت و استعفای خدمت نمود و احوال
شهر و کیفیت اطوار او هم مکشوف متصدیان حضور شد الحق که باظهار صلاح
و دیانت و کم دماغی امور ملکداری را پیش نتوانست برد و تغیر صوبه
بعمل آمد فخر الدوله بهادر برادر روشن الدوله از انتقال دل دلیر خان
از حضور بنظامت مقرر شده قاضیخان را نایب خود نمود آخرهای سال
بذات خود بکشمیر رسید و چند ماه عمل بخشونت و درشت وضعی کرد
و اکثری را ببهانه غله داری و هنگامه آرائی و اجتماع رنجانید در ایام
حکومت او محمد فاروق خان مزبور بعلت اجتماع و تهمت غله داری
از دست کسان ناظم و عوام الناس وقت فرار گرفتار آمده بخواری و
زاری در عین کشاکش مردم اوباش و بازاری بهلاکت رسید
و جمعی دیگر مثل جلیل الدین خان و قاضیخان و غیرهم بحبس و زجر مالی
مبتلا گردیده اند فخر الدوله بعد فراغ ازین ترددات در سوپور رفته محمد جعفر
کنت را با برادران خود که از مدت در آنجا بجمعیت مستقیم بود منهزم ساخت

و بصحرای ناکامی سمت کوهها که سرحد زمینداری آنها بود انداخت
چون نالش او بهر جهت بپاشاده رسید از خدمت معزول شد عنایت الله خان
مشهور بعطیة الله خان پسر عنایت الله خان مرحوم که بعد فوت پدر اخطاب
عنایت الله خانی یافت خلعت صوبداری کشمیر حاصل نمود و نیابت
بعصام الدینخان پسر شرف خان ملا محمد اشرف صدر و دیوان که ذکرش
گذشت و ستاد و فخر الدوله که هنوز در کشمیر بود او را بعلت سعی اضاع
مردم قید کرده وزر بسیاری گرفت و قاضیخان که نایب خود ساخته
روانه هندوستان شد عصام الدینخان بر قاضی خان غلبه کرد و خیل نیابت شد
و چند ماه بهر کیف گذرانیده آخر سال بیست و یکم فخر الدوله که در لاهور بود
رقمی از شاه که بلاهور رسیده بود حاصل کرده قدری از مرکوم بهشان
را همراه آورده اواسط محرم سال هزار و بیست و دو داخل کشمیر شد
دخلی کرد و فرخیالات زیاده بسری نمود خواست که سکه و خطبه بنام شاه
جاری سازد عوام الناس بسیار بتعرت و شورش آمده ممانعت نمودند
چون چهل روز به تسلط و تغلب گذرانیدند و مردم را بجهت بسیار رنجانید
بعد مصالحه با پادشاه با نام شاه صوبه کشمیر در ذیل تعلقات پادشاه ماند

وعنایت الله خان را بدستور سابق نظامت بحال داشتند خاص و عام شهر
از اکابر و اصاغر انصاف نموده فخر الدوله را از شهر برآوردند مشار الیه
در هفت چنار با غوای بعض اشرار نشسته اطراف شهر را آتش کشید
و جمعی را که یافت بقتل رسانید قریب دو ماه از طرفین استادگی بود آخر الامر
بتنگ آمده راه فرار گرفت و ابوالبرکات خان که در لاهور بود بتقریب نیابت
عنایت الله خان بکشمیر رسید چون تقریب نادر شاه بمیان آمد فرود
که جوان حفظ سر رشته وقایع نگاری رشحی از احوال او که از غرایب
حالات و نوادر واقعات است بقلم آید و بدین سبب اگر شمه از حالات
گذشته ایران بجهت مراعات ربط و ضبط و قصه پردازی تاریخ طرازی
نوشته شود می نماید بر متتبعان حالات اهل روزگار مخفی نیست از اوایل
سنه نهصد و شش تا هزار و یکصد و سی و دو قریب دو صد و بیست و چهار سال
نه ده نفر از خاندان سلاطین صفویه در ایران دیار باستقلال و
اقتدار حکمرانی کردند اول آنها شاه اسمعیل صفوی بود و آخر همه شاه
سلطان حسین پسر شاه سلیمان ابن شاه عباس ثانی چون شاه حسین بندرست
امور ملکی مجوز مداخله نشد و از عهده ضبط و ربط ملکی نتوانست برآمد و خلاف

طور اسلاف پیش گرفت در اکثر اطراف ایران اختلال نمایان رو داد
از انجمله میر اویس نام یکی از سرداران افاغنه غلجیه در هنگامیکه پادشاه
کثیر الاحسان محمد معظم شاه عالم بهادر شاه بامر پادشاه عالمگیر در کابل
فرمان روا بودند بجهة ظهور ترددات خدمت مورد عنایات شاهی شده بخطاب
علیمردانخانی سرافراز گردید و نظامت صوبه قندهار که متنازع فیه طرفین میبود
شاه عالم باو دادند مشار الیه در ضبط و ربط تعلقات داد بهادری داده
و اکثر حدود خراسان را تا هرات متصرف گردیده چون بهادر شاه بسلطنت هند
رسیدند علیمردانخان زیاده بر سابقه مداخلت ممالک ایران نمود و اوایل
عهد جهاندار از دنیا رحلت نمود میر محمود پسرش بجای او سرگرم شد و زیاده
بر پدر اجلال و اقبال یافت و چندی سکه و خطبه بنام پادشاه هندوستان
جاری داشت و عرایض بحضور میفرستاد اواخر عهد فرخ سیری که هر جا ظهور فتنه
و فساد شد چون از اطوار و اوضاع کسان شاه حسین و بی پروائی و بی خبری
او متنفر بودند از انجمله اهل سنت و جماعت که در صفاهان سکونت داشتند از
دست کسان شاه بسیار متاذی شده بمیر محمود مسطور که در هرات بود حقیقت
احوال خود و بی پروائی شاه را گذارش کردند و او را بغیرت آوردند با فوج

کثیر از راه جنگل هرات بغتةً بر صفاهان آمد در حالتی که مردم شاه مست و بی خبر
که از آن بی پروائی در سر افتاده بودند سلطان حسین بهمان حالت جست و خیزی
کرده هم تهیه افواج نموده چند بار مقاتله افتاد بتقدیر ربانی لشکر شاه مغلوب
شده و خودش بپای خود در فوج میر محمود رفته بار ملاقات نیافته بحبس رسید
و مکحول شد و میر محمود بر تخت صفاهان بکمال اقبال و اجلال متمکن گردید این بیت
سجع مهرش شد بیت جهانداری بحکم خالق معبود میباشد :: غلام چار سر در
عاقبت محمود میباشد :: لیکن همگی دو سه سال فرمان روا بود و زود تر بعالم فنا
گذر نمود و اشرف سلطان برادر زنش قایم مقام او شد و هشت سال کما بیش
در صفاهان و خراسان حکمرانی کرد درین چند سال که دور افاغنه بود طرفه
هرج و مرجی و تاخت و تاراجی در ایران رو داد مال مردم بغارت رفت و زن و بچه
اسیر شد میتوان گفت بعد واقعات چنگیز و هلاکو خان چنین حالت در ایران دیار هرگز
نگذشته باشد درین بین اکثر مردم اطراف خروج کردند از انجمله ملک محمد خان
از اولاد رستم دستان در مشهد مقدس متصرف شد و نذر قلی بیک که از قوم افشار
از الوس ترکمان ساکن باورد بود بمشهد آمده داخل کارکنان ملک محمد خان
مزبور شد در همان حالت شاهزاده میرزا طهماسب پسر شاه حسین بعد مقتول شدن

بدرو شاهزادهای دیگر که زیاده بر بیست کس که در دور افاغنه بقتل رسیده
بودند فرجه یافته با معدودی چند خود را بمشهد مقدس رسانید اهل شهر
قدوم شهزاده را مغتنم دانسته همه با طاعت و انقیاد تمام سلوک نمودند
و نذر قلی بیک مذکور هم از ملک محمد خان جدا شده ملازمت شاهزاده نموده
متکفل دفع محمد خان گردید چند روز در کمین بوده قابو یافته او را بقتل
رسانید و بخطاب طهماس قلیخانی سرافراز شد و سکه و خطبه شاه طهماس را جاری
نمود و اشرف سلطان افغان را دفع نموده بندوبست جدید در ایران فرمود
چون سکه و خطبه الی شاه طهماس بسبب صغر سن و عدم تجربه و قصور عقل
از عهده ملکداری نتوانست برآمد و حل و عقد سلطنت بر طهماس قلیخان
ماند و در اکثر امور میان او و شاه اختلاف و مخالفت واقع می شد
و طهماس قلیخان عرصه را خالی دیده و داعیه سلطنت را بخاطر جا داده
بنا بر مصلحت ملکی ببعض تمهیدات شاه طهماس را بقید آورده طفل دو ساله
او را که عباس میرزا نام داشت بسلطنت برداشت و خود متوجه تسخیر بغداد شد
مدتی ممتد محاصره بغداد نمود و یکطرف بغداد را که طرف ایران بود
تاراج کرده و بتصرف آورده چون لشکر پادشاه روم بغلبه آمده

ملک

طرح مصالحه انداخته

طرح مصالحه انداخته بر صفاهان برگشت ضبط و ربط مقدمات نموده
بجهت صلاح امور خراسان و دفع اشرف سلطان که بعد تسلط شاه طهماس
راه فرار اختیار کرده بخراسان آمده بود متوجه هرات شد پیش از وصول
مشار الیه حسین خان افغان برادر میر محمود مزبور اشرف سلطان را دفع
نموده خود در قندهار علم اقتدار برافراخت طهماس قلیخان که بتدریج
بندوبست و نظم و نسق ممالک ایران از خود پیش برده شاهزادهها
بر سریر سلطنت نشست دفع بعضی که موجود بودند نموده ملقب بنادرشاه شده
از مهمات ایران و مداخلت دیگران فراغت حاصل کرده و دست متمردان
و سرکشان اطراف را کوتاه ساخته بر سر قندهار آمد چون حسین خان با فوجی
فراوان در قلاع محکم که بر سر کوه واقع است متحصن بود مدت محاصره بامتداد
گردید و هنگامه مقاتله بطول انجامید و قریب سه سال در محاربه و مجادله
گذشت آخر الامر نسیم فتح و ظفر بر پرچم رایات نادرشاهی نشست مکرر در
اوان محاصره قندهار استمداد و استغاثه از جناب پادشاه هندوستان
کرده بود و ایلچی ها را فرستاده بنا بر نفاق امرا متمنی و متمشی نشد بلکه جواب
بر خلاف مدعای شاه رفت نادرشاه بعد فراغ از مهم قندهار باشاره بعض

امرایان عالیمقدار از راه غزنین و کابل متوجه هندوستان شدند و بدوی
عهود دیگر همایون پادشاه وقت امداد شاه طهماسب ماضی بسر شاه اسمعیل
بر ذمه خود گرفته بود باز مردم را روانه حضور نمود و چون این تهیه تمام از
اصل نشد و صحبت امرای حضور و نفاق آنها معلوم کرده فرصت را غنیمت
دانسته کابل و بنیت و ورا با توابع و لواحق بلندک چندی تسخیر کرده
و هر جا تاخته و سوخته و غارت نموده و بعض جا با قتل عام فرموده
بر سر لاهور آمد ذکریا خان بهادر صوبدار لاهور خلف سیف الدوله
عبد الصمد خان مرحوم صلاح در مصالحه مالی دانسته مبلغی خطیر از خود و مردم
شهر و تجار جمع نموده بسرکار شاه رسانیده ملازمت شاه کرد و بقبول شد
مالی مورد عنایات شاه شد بالجمله نادر شاه از لاهور اراده حضور نموده
امرای پادشاه این وقت در فکر تدارک افتاده امیر الامرا صمصام الدوله
خان دوران بهادر میر بخشی با فوجی عظیم بقصد تقابل نادر شاه
روانه شده و رپانی پت بود ملاقی بین الفریقین محاربه عظیمی دست
داده و جمع کثیری از طرفین کشته شدند اکثر امرای حضور بالخصوص
برهان الملک با امیر الامرا منحرف بودند و نفاق بمیان می آمد و از هند بکمک

مدد افواج پادشاهی کمتر میرسید کار بر مردم نادر شاه بسیار تنگ شده بود
و نزدیک بود که مغلوب شوند بحسب تقدیر نفاق کثیر موجب ادبار
اهل هند شد و کسی از بقایای کشتگان موافقت ننمود و بکمک مخالفت
بمیان می آمد امیر الامرا با رفقای عمده خود بشهادت رسید از مردم
کشیر یادگار خان که مجرم در فیق امیر الامرا بود شهادت یافت از جواد
دلسوز انکه جامع الکمالات صوری و معنوی مولوی امان الله که ذکر شریف
او و فحول علما و صلحا بوده در رفاقت امیر الامرا وارد جرگاه بود
نیز سعادت شهادت حاصل کردند کان ذلک بخمسة عشر من ذی القعده
سنه ۱۱۵۱ شهید پاک یک بلا امان الله کشمیری و مولف چنین یافته
تاریخ بگفتم بی سر اندیشه تاریخ شهید پاک شد علامه عصر و ایضا شیخ
الاسلام عهد تاریخ است و لاشه مبارک او را که نزدیک جرگاه دفن
کرده بودند بعد چندی باشاره غیبی از انجا کشیده در مقبره اسلاف
کرام خود دفن نمودند رحمه الله رحمة واسعة پادشاه بعد غلبه بیت
لشکر و انحراف امرای خود بدیره نادر شاه رفتند نوزدهم ذی قعده سنه
هزار و یکصد و پنجاه و یک جنگ بمیان آمده بود و اواخر ماه فروری نادر شاه پادشاه را

همراه گرفته داخل قلعه شاهجهان آباد شد او اوسط شهر ذی حجه نهایت شوخی
بعض مردم حکم قتل عام در موختن سواد شهر فرمود یک شبانه روز آتش قتل و
نهب در اشتعال بود از مردم کشمیر خاص و عام جمعی بقتل رسیدند چون
مولانا الاعظم مولوی عبد الله که احوالش در صفحات گذشته مرقوم شد در تدقیق
علوم و حدت فهم و ذکا ممتاز بود از علمای عالم خصوص در معقولات منحصر بود
در مسجد روشن الدوله ظفرخان که مدرس آنجا بودند درین قتل عام مظلوم و مکروب
بکرامت شهادت فایز گردیدند مظلوم باینمعنی که احتمال ظلم نداشت مرکب مکروه بود
و مکروب باینجهت که همان لحظه بسر محبوبش ملا عسکری بقضای خود مرده بود که
چنین حالت روداد خدمت ایشان و مولوی امان الله بیشتر افاده از خدمت
ملا محمد محسن شیرین مشهور بان ایشان است مخالفت و موافق
انفصام دو فاضل اجتماعاً تاریخ است مصراع
یکجا رفته عالم از عالم تاریخ مولوی عسکری انفراداً چنین یافته شد
چو تاریخ وصالش باز جستم نمانده فاضل کامل بکفتم ویرا کمال الدین ابن
قادری که با وجود علو نسب درین قتل عام بشهادت
غم تاریخ این واقعه نایاب است بالجمله پادشاه قریب دو ماه در شاهجهان آباد

ماند اکثر تحفه جات و ذخایر و خزاین را که از عهد سلاطین گذشته موجود بود
گرفته و لنگها از مردم شهر و امرا جریمانه تحصیل نموده با پادشاه هند و سند
و کشمیر را بطور ایشان گذاشته بنا در و کابل را در اولکه خود آورده
اوایل صفر سنه پنجاه و دو از شاهجهان آباد بر آمده اغاغنه را بنهیه
نمود با طراف ملتان رفته با خدایار خان زمیندار محاربه کرده انفصال
انجا متوجه بممالک کشمیر این تقدار بتقریب مراجعت سر رشته
سخن از احوال نادر شاه ضرور بود بر اصل سخن رویم پادشاه صوبه
کشمیر را بعنایت الله خان بحال گذاشته مشار الیه ابو البرکات خان را
که در بنگاله بود نایب کرد عنایت الله خان در هنگامه نادر شاه بعزم
ناموس و مال تصدیعات کشیده بود و مردم کشمیر از دست فخر الدوله
که خود را وسیله نادر شاه قرار میدادند مانع شکوه و خطبه بنام نادر شاه
شدند و بجهت پادشاه دغدغه ها بکار برده فخر الدوله را بر آوردند بر آمدن
او در رسیدن ابو البرکات خان معاً شد ابو البرکات خان در سه ماه نیابت
عنایت الله خان باستقلال کرد عنایت الله خان بجهت وارداتی که بر او
گذشت فراغتی خواسته بکشمیر آمده و او اخر ذی قعده سنه ۱۱۵۲ در شهر رسید

چهار پنج ماه عمل نظامت بحسن سلوک کرد و بکامرانی گذرانید و بقدر قدرت
و رفاه خلایق و احسان کافه انام کوشیده و اکثر متمردان را بسزا رسانید
و بر نام فقرو درویشی غایت عقیده و اخلاص بجا آورد آخر الامر
بسبب معاملات مالی و مداخلت امور ملکی و نفاق مردم و نفاق در میان
او و ابو البرکاتخان که قصد مداخلت بلکه تسلط داشت راه یافت رفته
رفته منجر بمحاربه شد یکبار بعد نماز جمعه اطراف مسجد جامع مقاتله نمودند
آنروز وهن زیادی بفوج عنایت الله خان راه یافت و ابو البرکاتخان
تسلطی حاصل نمود بار دیگر در عیدگاه مواجهه مردم طرفین شده مردم
عنایت الله خان شکست عظیمی یافته خودش چند روز باختفا و تردد
و سرگردان بود آخر الامر روبوش در شهر شده بپرش خلت الله خان
که راه سنو بود گرفته بود از سبز محمد بیت مظفر آبادی که تجریک طرفین
از سنو بجوار آمده بودند استداد نمود نیم ماه مابین گذشت سنو شعبان
در موضع باره تت تلاقی فریقین اتفاق افتاده اسیر تیر ابو البرکاتخان
هزیمت خورده و راه فرار اختیار نمود عنایت الله خان عزه ماه
رمضان از مکان اختفا برآمده و باز استقلال یافته چون راقم این نامه

حسرت ثمامه بتقریب و سلطنت روبوش شد نشان آشنا بجمعیت شده بود از
اطوارش کمال بزرگ منشی و عدم مناسبت امور ملکی بطرز یکه الحال سم
روزگار است معلوم نمود استطلال مزاج که اکثر از راه ورود تلقرفات بود
اصلا ندید ابو البرکاتخان راه قصبه بهوج گرفته جهل روز استقلال
عنایت الله خان صورتی گرفته اما سر رشته اختیار ملک طاری
اصلا نیافت بعض تمامی شهر از منصبداران و غیرهم که بیشتر مصدر بی
ادبی نسبت باو شده بودند محرک ابو البرکاتخان شدند محمد زمان
و محمد ولی پسران عبد الرزاق چودری را که ذکرش گذشت و زیاده
بر بدر اقتدار رفتند اعانت و رفاقت ابو البرکاتخان را ضرور دانسته او را
همراه گرفته روانه کشمیر شدند چون اکثر کس و کوی عنایت الله خان از راه
ناتجربه کاری باعث برهم زنیها شدند جماعه مسطوره بی مانعی داخل
سواد شهر گردیدند خلت الله خان با مردم خود و قدری منصبداران
متوجه محاربه شد در اطراف هفت چنار تقابل نمودند بی آنکه حربی
واقع شود رغبت زیادی بر کسان خلت الله خان افتاده بلکه از جانب
بعض جماعه داران نفاقی هم روداد همه راه گریز گرفتند نوزدهم شهر شوال

زمینداران بهوج

سنه ۵۳ این واقعه بظهور آمد ابوالبرکاتخان و مردم بنوج بی تحاشی
داخل شهر شدند و عنایت الله خان با ذات خود تا نصف شب با کسان
آنها جنگ نموده چون سر و سامان چیزی نداشت از راه خانپور بجانب
سوپور بحالت عجیبی رفت و با پسر خود که از هنگامه هفت چهار سوپور
رفته بود ملحق شده و ملتجی به پسران محمد بیت که دیده و جاگیر بآنها
داده آنها وقت را غنیمت دانسته مشغول بجمع محصولات شدند
ابوالبرکاتخان فرصت عمل و حکومت در شهر یافته مشغول حکمرانی
شدند بالجمله درین سه ماه عنایت الله خان بسبب مخالفت مردم و
ناتجربه کاری کس و کوی خود و غالب سلوکی مردم بنبو و تقاضاهای
دیگر تعب و خواری بسیار کشیده طرفین خواهان صلح بودند بعد اللتیا
واللتی هفتم صفر عنایت الله خان که از سوپور بموجب قرارداد مردم
بنوج و وسایط ابوالبرکاتخان باراده صلح آمده بود و محمد زمان و
محمد ولی خود بظاهر باستقلال رفته آخر روز دوشنبه بدغای مردم
بنوج از دست دیار اسکاوه که نوکر عهده آنها بود بشهادت رسید سنه ۵۳
ابوالبرکاتخان بتصرف صوبداری کشمیر گردید ابوالبرکاتخان چند بار بحضور راقم

که اوایل واسطه مصالحه بود بغلط ایمان برات ذمه خود از اطلاع و
قصد قتل عنایت الله خان می نمود و العلم عند الله الملک المعبود
و بحسن سیرت و برقت قلب و تنقید نماز و دریافت بعض جود و انسان و عقیده فقرا
کم کسی را از حکام مثل عنایت الله خان دیده بشود قصور در امور دنیاداری
که سراسر نفاق است نیز بجهت همین امور در مزاج او راه یافته بود بهرحال
که بود دعا قبلش بخیر گذشت و مظلوم شهید برفت من نوادر الاحکام
روزی عنایت الله خان براقم حروف در خلوتی مذکور کرد که یکی از خدم
درون حامل است و همچنین میگویند که وجود این مولود و ظهور او موجب
هلاکت شما و برهم خوردن مال و جان شما است و در اسقاط ولد مزبور
از راقم حروف استفسار نمود راقم گفت که نظر بر ظاهر شرع چنین
احکام را قابل یقینی نمی توان دانست و اگر مدت حمل از سه اربعین
نگذشت علما اجازت کونه در رفع ولد برضای زوجه دادند از راه
تفرقات فرصت اسقاط بیافت بحسب اتفاق تولد ولد که پسر شد و برهم
خوردن کار عنایت الله خان معاً واقع شد اللهم اغفر له اسعد یار
خان میر آتش حضور بعد شهادت عنایت الله خان بنظامت کشمیر سرافراز شد

ابوالبرکاتخان به نیت او استقبال تمام یافته بهر تقدیر خان مذکور
مردم بنوج را که در هر امور غالب سلوکی میکردند تدبیر بعد شستماه بهر
تقدیر ازین شهر برآورده اندک مدتی نگذشت که آن بدنهادان بجنبان فاسد
باز رو بکشمیر کردند یک مرتبه مغلوب شده برگشته مرتبه دیگر باز عود نمودند
و تقابل نمایان کردند او ایل شوال بعد ازینکه اطراف شهر مدتی استقامت
کردند و مردم نایب و اهل شهر هم تقابل داشتند آخر شبی بر سر خانه
ابوالبرکاتخان بهجوم آمدند قضا را آن رالیه همان ساعت برای ملاحظه
مورچال بندی و زیارت خانقاه معلی برآمده بود خانه را خالی یافته و هرچه
بود تاخته کس و کوی درون و برون هزار محنت جانی بسلامت بردند ابوالبرکات
خان بحر داخبار بر گردیده و مردمش هم رسیده و سر راه خانه خود مانده
راه برآمد آنها گرفته بعد دو سه روز آنرا بحیله برآورده گرفتار ساخته
شانزدهم شوال هر دو برادر محمد زمان و محمد ولی را با دیارام کاوجری
قاتل نواب شهید بقتل رسانیدند و سه چهار روز فرزندان و اقارب
و عامه سپاهیان آنها در چبوترهٔ کوتوالی از هر جا حاضر کرده گردن زدند
زیاده بر چهار صد کس و با نصد کس بقتل رسیده باشند این واقعه در آخر

سال هزار و یکصد و پنجاه و پنجم روداد قصاص عنایت الله خان باین
تدارک بظهور آمد راقم اوراق عبرت و ناقل چنین تاریخ یافته تاریخ
خرد سال قتل همه کمتر بان ٭ بگفتم سزای بدخاغیان ٭ ابوالبرکاتخان را در برابر
این تردد نمایان خطاب بهادری با تحسین فراوان از پیشگاه
حضور آمد یکچند بی مراحمت غیری با قتدار و کامرانی گذرانید در همین حالت
مرض صعبی بهم رسید و ایام تفرقه اش بهر راه پیش آمد قطعه درین
حدیقه بهار و خزان هم آغوش است ٭ زمانه جام بدست و جنازه بر دوش است
قبل از ظهور اموری که مسطور میشود و اسطاب ستاره دم دالو خوار
فتنه ریز بلا انگیز از افق طلوع میکرد و مدتی ظاهر می بود و تجربه محاسبان
فلک ملکه ملاحظه بعض احادیث احاد سوی اثرش زحمت عامه
قیامت نامه است اسباب آن بمنصه بروز آمدن گرفت تفصیل این
اجمال و تبیین این مقال آنکه خان مسطور با وصف کمال دانائی و
ادعای فطرت و رسائی و هنگام غرض نفسانی اصلا مراعات
ملک را فی ملحوظ نمیداشت و عنان سبطوری و جرأت ملازمان خود را
درین امور بازخا میگذاشت از انجمله مدالله نام بنده شکر الله بیک سیفخانی

را که یکی از ملازمانش بود مصدر بعض تردد بعقیدهٔ او شده بتقریب
تهانه داری کامراج استقلال بسیار داد و زمام اختیار و اعتبار
سپاهیان را بدست بی باکی و بی راه روی او نهاد ابوالبرکاتخان در
ابتدای این امور آسان دانست و سهل انگاری نمود گویا از مضمون
این بیت غافل بود ٭ در سر خشیر شاید گرفتن بسیل ٭ چو بر شد نشاید گذاشتن
به سیل ٭ بیرالله مذکور بعلاقه تصرف سوهپور با مردم غنیم کوهستان
مظفرآباد و بنوچ ساخت و دست تعدی و تطاول در مال و ناموس مردم
شهر و برکنات انداخت و برده حیا و حجاب را از میان برداشت با وصف
این حالت بصحبت مخالفان ملت افتاد و سر رشتهٔ دینداری و حق گذاری را
بر خلاف اسلاف خود که از خاندان مروت و صلاح بودند از دست داد
و با ولینعمت خود در صدد محاربه و قتال شد و بسواد شهر آمد این مرتبه
مردم شهر با ابوالبرکاتخان متفق شده متوجه تنبیه او شدند و بعد کار زار
طرفین بیرالله را منهزم ساخته از شهر راندند خطائی عظیم که ابوالبرکاتخان
درین وقت آمد این است که با وصف اظهار خیر خواهان عاقبت بین تعاقب
غنیم را گذاشته متوجه ساخت و سوخت جدید بیل شد و اکثر بیگناهان آن محله و محلات

نواحی آن را ناحق رنجانید و چندین محله در عرض یک روز باین تقریب بباد
فنا رفت و غنیم را مفت گیر آمد همان روز گویا بظاهر و باطن امر
منعکس شد و تبلیغ خیر خواهان بعرض قابد نداد بیرالله ریاده بر گذاشته
دراز کرد ابوالبرکاتخان جمعی را از نوکران بادشاهی و ملازمان خود
بسرکردگی مراد یابخان بسرکار صوبه مدافعه او فرستاد اطراف اندکوت
و شادی بوز ملاقی هم شدند مردم ابوالبرکاتخان بسبب نفاق جمعی که
دران فوج بودند دغا خورده بی وقت متعرض شده خود را بطوفان
آفت و بلا دادند یعنی جرأت بی محل را بکار برده بنا بر غلبه غنیم راه
فرار نیافتند همه در دریای بهت کردران وقت طغیانی داشت مراد یابخان
و امثال او جمعی از اعیان شهر و منصبداران و ملازمان ابوالبرکاتخان
بغرق شدند معدودی چند از ان فوج جان بسلامت بردند بعد وقوع حادثه
بیرالله جرأت بیشتر بهم رسانیده قدم شوخی را بیشتر گذاشت صوبه از
اسد یار خان تغیر شد و ابوالمنصور خان بهادر صفدر جنگ بصوبداری
کشمیر تقرر یافت مردم بهار و زمیندار کشتوار که برای کومک ابوالبرکاتخان
آمده بودند از راه شامت نفس و حرص و طمع تاخت و تاراج و اغوا

نواحی البرکاتخان

وافساد کوتاه بینان نفاق امتزاج متعلق بابیر الله شدند وعلانیه
دست بناموس ومال وجان مردم کردند شهر وده پر از مردم غنیم شد
عام التشویش تاریخ است بتوقع محافظت ومصالحه اداوا خر رمضان سنه ۱۱۷۲
محاربه ومقاتله که در شهر میان آمد از طرفین اکثر جاها آتش کشیدند
آخر غنیم غلبه کرده ابوالبرکات خان که از اهل هند بود در خانه خواجه میر اراد
که از دست معاونان بیر الله فریب وی خاطر خورده او را با خود موافق
میدانست بیر الله وکسانش رفته از انجا برآورده بحولی قدیمش
رسانیده باختیار خود گذاشتند آنروز از مردم دست کشوار کوهستان
وبنبو عجب حالتی بر خلایق گذشت ویاد از رستخیز قیامت اکبر میداد
مردم از مال وجان وعرض ناموس بالکل مایوس گشتند آتش جلال
در اشتعال بود وهر فردی از زبان کوهستان که رفقای
سر الله بودند علانیه در خانهای مردم درآمده تصرف موجودات
نمودند وعواشی ودواب برکنه جات را بتاخت آورده تقسیم وارثانه
نمودند اعجب عجایب انگه اگر احیاناً احدی از صحرا بیان فرصتی یافته
چیزی کاو وسیش بکوه وجنگل توانست رسانید در انجا هم کارش

بیک آفتی وبلائی انجامید اوایل سال بنجاه وشش خان بهادر شیر خنک بنیات
ناظم واصلاح این مقدمات بکشمیر رسید ودر عید گاه نشست اول ابوالبرکات خان را
بسزا گرفته ازین شهر برآورد وروانه حضور نمود ثانیاً بیر الله را بتقریب مصالحه
واراده نوکری از کامراج طلبانیده باخود گذاشته عمداً اسلوک نمود چون
خود هم آثار خیره سری وسرکشی او معلوم کرده مجرد ظهور شبهه انداز و
غافلانه او را وقت سلام گرفتار ساخت بقتل آورد وسر او را بحضور فرستاد
شیر خنک بهادر بکلدوماهی در کشمیر بسر برده از امور دیگر بتحصیص اصلاح
مقدمات کوهستان تغافل کرده روانه حضور شد ابوالبرکات خان بحضور رسیده
یکدو ماه گذرانیده دوم ذی قعده در گذشت در حدت فهم وفطانت وسرعت
ادراک وحیای چشم ومروت وامتیاز خویش وبیگانه وسواد ان واملا
وحسن خط از اقران بلکه اکثر اعیان مستثنی بود وشعر خوب میگفت اما حرص
مال وجاه وخود خواهی وعاقبت اندیشی وخدمت فقرا وقت غرض همه
صفاتش را پوشید عاقبتش در مسافرت وغربت گذشت خلایش سایر زاد
از سیاب بیگ خان از ملازمان قدیم این خاندان بنیات صوبه
در کشمیر ماند در عمل خاندکور واقعات کلی روداد بکی وقوع نیافت قحط غلا که سخیر

بهلاکت و وبا چون از مدت نه سه سال بسبب سوء تربیت ارباب خواهیت ضلال
اقسام اختلال بحال مزارعان و رعایا راه یافته بود و اسباب زراعت و دواب
و حراث که اکثری بسبب قحط بالکل مفقود علاوه آن نزول باران موفور
بیوقت و فقدان آن وقت ضرور نیز موجب توقف آبادان کاری شد
و غلات روی کمی آورد و بسبب بدنیتی غله فروشان و بیرحمی انسان اگر چیزی
موجود هم بود هرگز در نظر محتاجان جلوه ظهور نمینمود تا یاب مطلق شد و عسرت
بغایت صعوبت و کربت انجامید و باد قهر الهی سلسله جنبان آتش غضب
بادشاهی گردید و عالمی را از اکابر و اصاغر بخاک بی آبروئی رسانید
روبه را دو آنان بیخ هم بدست کسی نیامد با وجود یکه ملبوسات و زیور آلات را
خاک بها میفروختند کله کله بنا بر فقدان غله با آتش جوع می سوختند
مثنوی فسرد آنچنان قحط پای ثبات : که تا یاب شد نان جو آب حیات
دو صد نرسل از دیگ شد آتش دور : فراموش شد نام نان بر تنور : ز قحط
آتش دیگدانها بمرد : چه قحطی که آتش در و بها نبرد : مردمای قحط زده را
اوابل گاه پوستی کرده بخاک می سپردند چون کار بعجز رسید مردی منشی
رحمی بحال میت فرموده بدریا می بردند آب دریا از وفور موتی متغیر بلکه

متعفن شد

متعفن شد دیگر فرصت بآب انداختن هم نیافتند هر جا بجا افتاد سگ و گربه
و طیر بخوردن آن میت عظمی بر زندگان می نهاد مسموع شد که بعض جا با
مردم دست بگوشت آدم هم کردند بلکه اطفال خورده خود را بذوق خوردند
مغز پنبه دانه و سبزه هر جنس نعمتی بود که بدست کلام افاضل مندان و یک ثلث
دیگر راه فرار گرفت و یک ثلث سالم و باقی ماند تعداد اطفالی که بفروخت
آمدند چه مقدور قیمت آدم بدو تنگه و سه تنگه رسید و ماش و عدس و جو هم
دوا گرفت از ابتدای ربیع الاول مقدمه قحط بعروج آمده تا آخر رمضان المبارک
شدت و حدت داشت دقهرمان قضا و قدر رات قهر و جلال را بغایت می افراشت
بعد آن که آمدنی فصل شد ابواب فضل فی الجمله بر روی خلایق مفتوح گردید
دیگر از واقعاتی که درین سال تمام اختلال سراسر ملال بظهور آمد این است که
خدمت خواجه علاء الدین نقشبندی معروف بخواجه میرزا که در آن وقت
مسند نشین حضرت خواجگان بود بتحریک عوام کالانعام و بعض غنمند
سفاهت انجام بتقریب نالش گیران فروشی خود را هدف کرده و
حاجی عتیق الله قادری از اولاد حضرت سید مبرک بلاری که از چند سال
بعض حرکات نشو و نمائی داشت بیش از پیش باعث اشتعال نایره شورش شده

کسان نایب صوبه متوجه تهدید این جماعه گردید اطراف زینه کدل تقابل رو داد
مردم نایب اطراف زینه کدل آتش زدند چند محله سوخت و تاخت و خراب شد روز دیگر
بتقریب مصالحه و وعده معاهده خواجه علاء الدین را با اعوانش طلبیدند و حاجی
عتیق الله را که گریخته بودند نیز بدست آوردند خواجه مزبور را با جمعی از اعوان
و اخوان تصمیمه میر بهاء الدین قادری و خواجه هاشم ده بیدی معروف
بخواجه جانی ابن خواجه پادشاه ابن خواجه محمد شریف که اصلا درین هنگامه
کاری نداشتند بحضور فرستادند و حاجی عتیق الله را که در معارضه و مجادله
زبانی داد جرأت و جسارت داده بودند بشهادت رسانیدند در همین ایام
میر عمر پسر میر صدیق خان داماد ابو البرکات خان که بشوخ طبعی و خودسری
و بیهوده گردی جای اقامت در شهر نداشت در موضع سیر در خانه
محتشم بیگ کاشغری جد مادری خود میگذرانید از راه عاقبت نافهمی و
بدتدبیری چند اوباش را جمع کرده شبانه تهاندار اسلام آباد را کشت
و خیال سرکشی بخاطر آورد افراسیاب بیگ خان افواج خود را و ملازمان
پادشاهی را بهجوم تعیین کرده طرفه هرج و مرجی در سمت اسلام آباد
واقع شده محتشم بیگ با پسران دایم بیگ و نعیم در تعاقب کشته شد

و میر عمر نافهم براه کشتوار فرار نمود باین تقریب هم عالمی بخرابی رسید و مدتی
ترددات افواج و زمینداران باقی ماند و بجهات مرقومه و دیگر حادثات معلومه
تفرقات کثیره بمردم شهر راه یافت قهر مردم کشمیر راه یافت قهر مردم کشمیر
تاریخ است در سال هزار و یکصد و پنجاه و شصت با وصف موجودات
غله قحط فراوانی بعمل آمد و خروار شالی بشش هفت روپیه رسید
در همین حالت یکروزی در اوایل جمادی الاولی باد قهر الهی وزیدن
گرفت از دوپهر تا قریب غروب بسبب شدت باد و گرد و غلبه سحاب
ظلمت بار عالم تاریکی آورد و غرایب احوالی بر روی جهانیان ظهور
کرد هنوز بیست روز ازین حالت نگذشته بود که باران غیر موسم بوفور
نامحصور هفت هشت روز علی الاتصال متراکم شد طوفان آفت و بلا
قسمی برانگیخت که از قرون ماضیه عشر عشیر آن کسی را یاد نیست مثنوی
دلم از عبرت آشوب طوفان ؛ شده گریان چو ابر نوبهاران ؛ برنگی کرد
چشمم خون فشانی ؛ که گر دیده نگاهم ارغوانی ؛ ندیدم فرش غیر از جا در آب
بجای حلقه در بود گرداب ؛ گرفته آب از مه تا بماهی ؛ جهاز آسمان گشته تباهی
در وقتی که این طوفان بوقوع آمد یکی از افاضل که نسبتی بشعر هم داشت در خانه

فقیر حقیر محمد ملک ولد مختار ملک شهید وارد بود بنابر دعوت فقیر مجلس
طغیان ملک تاریخ یافت زیاده بر سی هزار خانه خورد و کلان بسبب طغیان
رود بر آب آورد بلهای نفس شهر اکثری برهم خورد و محصولات و غلات را
تباهی رسید و از بقول و انمار چه توان پرسید نظر بر بی رحمی و خشت دلی
قابو جویان روزگار و چشت خواران مایه احتکار و شورش انداز
نرخ غلات بیهمانه قلت محصولات بسیار بود اما قدرت کامله و فضل شامله
پروردگار کارفرمای لطف و کرم خلاف طلبان و بندار خلاق برکت
نمایان جلوه گر دید و کبرانی بآن درجه که مقتضای آفت بود نرسید
فحمد الله ثم حمد الله فشکر الله ثم شکر الله جمعی از اهل کمال و اصحاب حال
که درین چند سال از دار ملال انتقال فرمودند بقلم می آید خواجه محمد صادق
منسوب خواجه محمد صالح بن خواجه محمد باقر نقشبندی سهروردی
از خلفای خاندان
حضرت ملا حسین خباز عزیزی معمر متشرع متورع صاف باطن خوش ظاهر
بود و در فتوحات و مهمات غایت جد و جهد مینمود خواجه محمد منفع
سهروردی از منسوبان حضرت آخوند ملا طیب مردی موحد و قف معارف

صاحب حالات برجسته بود متصل مزار خواجه اسمعیل جنبی آسود
مولانا ابو الفتح کابلی ولد شیخ موسی بن شیخ غازی زونی مری خلیفه عم خود
شیخ یعقوب محمد خلیفه شیخ محمد پارسا خلیفه شیخ داود حاکی که مرقوم شد
به تقوای تمام آراستگی داشت در حدود سال پنجاه در محله رو بر
عدفه است مولانا ابو الفتح کابلی عالم عامل عارف کامل با وجود بزرگواری
در بخارا ملک باری و اتباع سنت داجتناب از بدعت عمر مسعود را بسر برده
و میل بهوا و هوس نفرموده و ترک کل نموده ثمرات فنا از لقای نور
اقرای او ظاهر داشت اولاد در خدمت شیخ محمد چشتی و ثانیا بارادت و صحبت
شیخ محمد مراد متوی نقشبندی فایز شده همانجا استقامت یافته روز آخر
برنافته در غایت احتیاط و تقوی و متابعت سنت و حسن سلوک با وضع
و شریف و رفع بندار بود و نابود و نفی آثار وجود در پرده علم توحید
گذرانید ششم محرم سنه هزار و یکصد و چهل و نه آن مقبول آفاق بعد
فراغ از نماز اشراق بکمال ذوق و شعور رحلت کرد بدار السرور رحمة الله
علیه بابا مهدی سهروردی از خلفای بابا عبد الله بود عمری دراز یافته اکثر
در خدمت مرشد خود بریاضت گذرانده بعد فوت مرشد بر ظاهر شرع و تقوی استقامت

بدر
شیخ محمد فاضل

ورزیده آشنائی بکتاب هم حاصل نموده متبع آثار سنت و اطوار سلف
بکمال همت بود هرجا میرسید مسجدی بنا میکرد باین تقریب به تبت هم رفته
آزاده وضع و راغب امر معروف بود مدتی درباره موله سکونت داشت
و خدمت خلق الله بجای آورد و تجرید و تفرید از اقران ممتاز بود
آخرها بتحریک راقم حروف بشهر آمد در محله اندرواری زاویه نشین شد بی تکلف
میگذرانید عمرش قریب بصد بلکه زیاده رسیده غره شهر ذی قعده سنه ۱۱۵۱
رحلت فرمود در همان محله در مقبره حضرت سید عبدالله آسود خواجه
عبدالرشید ماتنجو از خاندان حضرت خواجه عبدالرحیم ماتنجو قادری است
بهره اندوز علم ظاهری بود و بفیض صحبت مرشد بزرگوار حظ وافر
از معانی و اسرار هم داشت در غایت بی تکلفی و بی تعینی گذرانید مهذب الاخلاق
و محمود الاوصاف هرگز در بند شیخی نه و بوضع اسلاف آشنا بود زیاده بر هشتاد
عمر یافت مولوی سعدالدین صادق فرزند علامی شیخ الاسلام مولوی امان الله
شهید است تولدش در سنه ۱۱۲۶ بوقوع پیوسته در خدمت والد ماجد تحصیل
علوم نموده بر مسند افادت متکی گشت در اکثر مباحثات بر اقران فایق آمده
موجب طلب والد ثانیاً بحضور رفته در آنجا بتاریخ بیست و سیوم ذی حجه

سنه ۱۱۵۱ بعد فوت والد

سنه ۱۱۵۱ بعد فوت والد بسی و هشت روز برحمت حق پیوست در جنب والد
آسود شیخ عبدالله المعروف به ابه بابو دیدمری مردی مرتاض بود از خدمت
حاجی محمد کامراجی نظری یافته بلکه چندی در خدمت بابرکتش گذرانیده
سعی طریق ریشیان داشت بآستانه حضرت سید که پیش روی خانقاه
شیخ داود بته مالوست آمد و رفت بسیار میکرد و میگویند که به تربیت
از روحانیت سید بزرگوار فایز بود کارهای صوری و معنوی را باحتیاط
میفرمود بتجرید و تفرید و نشاء توحید سلوک کرد در ترک و ریاضت
و عدم اختلاط گویا نشانه قدما بود آثار تصرف کون هم احیاناً از
اطوارش بر منصه ظهور می آمد در تشرع و تورع شان عجیبی داشت
بابا ابوالفتح کاتلی از بهره اندوزان ارادت و صحبت حضرت میان محمد
امین دار بود عمری در سفر و حضر بخدمت ایشان گذرانیده بعد واقعه
رحلت آنجناب بسیار زندگانی کرده و بتقوی و ورع و توکل و قناعت
گذرانیده در مراتب حضور و آگاهی حظی وافی داشت آزاده وضعی و بسط
خلق و بی تعینی ملکه ذات بابرکتش شده بود قریب نود سال بهمین حال
بسر برده خوب بود و خوب گذشت خواجه نورالدین محمد آفتاب نقشبندی ولد خواجه نظام الدین

ابن خواجه شرف الدین ابن حضرت خواجه معین الدین نقشبندی ولادت
با سعادت او با سال رحلت خواجه معین الدین اتفاق افتاده مصراع
یکی میرود دیگر آید بجای : این خواجه محمود الصفا از بدو شباب توفیق
اکتساب کمالات از هر باب یافته و از علوم دینی بهره یاب شده تعلیم شغل باطنی
دو طایفه معنویه از جناب خواجه احمد بسوی گرفته امیت بازگلی از خرمن
حاصل کرد و وقت سفر والد بزرگوار از زینت بخش خانقاه چضرت اسند
دیگر روز بروز در استقامت و استدامت لوازم طریقه علیه بضبط اوقات و
توفیق طاعات کوشش فرمود و کمالش در ترقیات روز افزون بود و با وصف
این حالات شغل کتاب را تا آخر عمر مداومت میفرمود و بقیه از آثار خواجگان
عالیشان و تتمه از انوار ایشان بود و بنجوه این طریقه بذات کثیر البرکاتش
بر ثمر و سرسته این سلسله بوجود مسعودش جمعیت آورد در هزار و یکصد و
پنجاه و شش در سن هفتاد و دو رحلت فرمود بعد چشم بستنش چشم
زخمها که بر این خاندان روی نمود دو سه بیت اخیر از اشعار یکه مشتمل بر
تاریخ آنصاحب کمال یافته شد مرقوم می شود تاریخ رفت آب ملک معرفت
در رکابش صد هزار افواج دل : کشتی چشم جهان گردابی است :

در عزا بیش بود این یک موج دل : اعظم از ذره کم تاریخ یافت :
بود خواجه آفتاب اوج دل : آفتاب را شد کسوفت نیز تاریخ است یافته
ملا عبد السلام خواجه نور الله معروف به دیوبند است از معارف مردم
کشمیر عزیزی بکمالات صوری و معنوی آراسته و از علوم غریبه و مشعر
و سن در افنون خود بامتیاز تمام بر حسب تحصیل اکثر علوم در خدمت ملا
ابو الحسن و ملا عبد الصبور را و دو ملا عزیز الله جنوکرده و فصوص را در خدمت
عرفان مرتبت شاه ابو البقا گذرانیده و از برکات صحبتش فواید نقوش را بسیار
اخذ کرده در غلبات حال بهره تامی از مشرب توحید وجودی حاصل نموده
و درین مشرب قدم بر قدم شاه محمد مدوح بوده و اکثر عمر را بوا و سکی و حسن محاشرت
و استغنای تام بسر برده با وجود نسبت قادریت از مسنوبان حضرت اخوند
ملا نازک نیز فیض طریقه نقشبندیه یافته و در سلوک راه باطن بکمال ذوق
و شوق شتافته و با نیجهته توجهی بمظاهر جمیله هم میفرمود و حظ وافر
ازان هم گرفته و رباعی در اعتذار آن املا کرده آن این است رباعی
فی وجه نیست سوی جهان روی التفات : هم جمال ذات در آئینه صفات
هر قطره است در نظرم بحر بیکران : ای مدعی ره جانبر و حرف آشنا

و این هم از دارات طبع و قادش بحر بر آمد و اله تخلص میکرد بیت
با جناب
مشربان نتوان کینه داشتن : از تیره کیست نفرت آئینه داشتن : زهری
بنوش تا بکجا کام حرص را : در آرزوی لذت لوزینه داشتن : پیشی
زهد تر در لباس فقر : بهبود چند تر ز پشمینه داشتن : عاشق ندید
بحر عکس روی خویش : آری همین بود ز آئینه داشتن : تیر مژه چو
بر کشود برم بیش جان ریش : در کیش عشق نیست سر سینه داشتن : بگرفت
صحبت تو بیاران تو دریغ : شرمی نوان ز واله دیرینه داشتن : حاجی
محمد صادق با تجوز جوانی بارادت حضرت شیخ محمد چشتی فایز شده و منظور
نظر عنایتش گردیده و بعد طی قدری از منازل سلوک با مرشد بزرگوار
بحرمین شریفین رفته و ادای مناسک نموده در اثنای این سفر
بعالی خدمت قدوة الاولیا حضرت شیخ محمد علی رضائی نهرهندی رسیده
و بهره اندوز کثیر الانوارش شده و بعد مراجعت بیر بزرگوار را در
حیات یافته و شب و روز براه رضا و متابعتش شتافته بعد واقعه
آنجناب بقیه عمر را باستقامت و توکل و ثبات بر طریقت و شریعت در سن
شصت و شش سالگی در گذشت در مزار اسلاف خود آسود دیگر در چهل سال

از جمله عزیزانی که بر روی کار بودند میر محمد سلطان قاضی است خلف
قاضی مقیم جامع علوم معقوله و منقوله بهره تامی حاصل نموده و بسیار آراسته
اوضاع و اطوار و آثار فنا و نیستی و اشعار خود ساخته و از اکثر بزرگان کشمیر و
هند و ولایت نظر یافته و ارادت در خدمت خواجه عبد الرحیم نقشبندی که
از مستوطنان حضرت شاه بابا مسافر بود درست کرده در سفر اخیر در شاهجهان آباد
در گذشت دیگر میر اسمعیل در جوانی ذوق خدا پرستی یافته بنظر حضرت
مولانا میر محمد شریف رسیده چون از بخارا متحرک شد در پای دیوار مانده
و بخدمت شاه عباس کوری که از اکابر اولیا بود سلوک نمود با مرایشان بکشمیر
توجه فرمود در اینجا هم از صحبت بزرگان آنوقت استفاده مینمود در سن
هشتاد و چند در هزار و یکصد و پنجاه و سه در گذشت و در صحن خانه خود
واقع عیدگاه آسود دیگر میر مطیب حافظ اخیار ولی قدس الله سره باکبر آباد
رفته و از خدمت میان عنایت الله در ویش بهره در شده بکشمیر آمده استقامت
بر طریقه ورزیده و صاحب کشایش شد و مردم بسیاری را فیض معنوی رسانیده
عمر در کار سلوک و تسلیک گذرانید تا بین هفتاد و هشتاد سال در گذشت
دیگر [illegible] عزیزی معمر زیاده بر صد سال عمر یافته از صحبت داران

حضرت صالح خان جیو دا قران ایشان بود عمری بوارستگی و توکل
بسر برد دیگر شیخ عبد الرحیم از منسوبان میر محمد مراد پوشه تنکو عزیزی صاحب
تجرید و تفرید و خادم خلق الله و بمعنی آشنا عالی همت قریب بهشتاد
درگذشت دیگر شیخ عبد الغنی بیک از منسوبان هاشم بابا بلومردی صاحب ذوق
در راه توحید و معرفت سلوک فرموده و جمعی را هدایت و رهبری نموده اکثر
بوجد و حال غرق شوق و مغلوب ذوق بوده عمری بتوکل گذرانیده در سن
هفتاد و چند رحلت فرمود در جوار خانه آسود در طریقه نقشبندیه مرید خواجه
عبد الرزاق بیج است که از اولیای مستور الحال بود و خلیفه حضرت حاجی
مصطفی رومی قدس سره بود دیگر شیخ عبد الباقی کبروی خلف بابا محمد صفی
عزیزی عالی همت صاحب احتیاط و ریاضت از اصحاب غیرت در صغر سن بر سجاده
نشسته و نظری از صحبت بابرکت حضرت شاه حسین بکلی یافته و بهره تمام
از علوم دینی برداشته بالکل راه تقوی و ورع گرفت در کمال جوانی مسافرت
اختیار نمود و متوکل بود یکبار شوق زیارت مرقد منور حضرت امیر کبیر کرده
چون طریق مسدود بود از کابل برگشت و باز راه حرمین شریفین گرفته
ادای حج و زیارت مدینه نموده بعد هفت سال مراجعت فرمود در سن پنجاه

رسیده بود که مدت عمرش بسر رسید در حظیره حضرت شیخ بابا والی قدس
سره العالی جا یافت دیگر شیخ محمد قایم یسوی از منسوبان قاضی شاه دولت
عزیزی عالم عامل بمعرفت و ریاضت شامل بعد فراغ از تحصیل علوم در سلوک
راه حقیقت کمر همت سخت بر بسته و از قیود رسمی بالکل وارسته تا بود
غرق ذوق و شوق بود و هرگز یک لحظه از شورش معنوی و سوزش قلبی
نمی آسود والدینش هم در صلاح و تقوی از برگزیدهای روزگار بودند
در سن پنجاه و هفت سالگی رحلت نمود شیخ محمد قایم تاریخ وصالش یافته شد
دیگر شیخ محمد یوسف کنت از ارادتمندان قدیم حضرت مرشد مراد در عنفوان
شباب آن مقتدای اولوا الالباب رسیده و ترک خانه داری نموده در رکاب
آنحضرت که در سفر دوم بسرهند میرفتند مسافرت اختیار فرمود دیگر بقیة العمر
سعادت اندوز خدمت و صحبت مرشد بود بامر آنحضرت نه بار بتجرید و تفرید بسرهند
رفت و بسیار بزرگواران را که در آنوقت مسند آرای ارشاد بودند زیارت کرد
و منظور نظر هر همه شد در رسوخ فدویت و عقیدت پیر بزرگوار خود و کمال فنا
و نیستی و خاکساری و رفع قلاده شیخی با وجود اجازت حضرات مثل این عالی همت
کم کسی دیده شد قریب نود سال بهمین حال گذرانیده در ماه ذی حجه سال پنجاه و پنج

هجری بعد هزار و یکصد رحلت فرمود روبروی مزار مولانا یوسف ترکی مدفن یافت
دیگر شیخ عبدالرشید فرزند برومند حضرت مرشدی مرادی قدس سره در آغاز
جوانی بطلب ربانی تقید بریاضات و کسب کمالات نمودند و بعد اخذ فواید طریقه
از خدمت والد ماجد خود بغلبه شوق مسافرت اختیار کرده بملازمت حضرت مرشد اعلی
شتافتند و آنحضرت در سرهند یافتند و داد خدمتکاری و جانفشانیها داده
و کمال رضای آن عالیحضرت حاصل فرموده بکشمیر مراجعت فرمودند همگی دو سالی
گذرانده بهوای دریافت مرشد آفاق باز متوجه بهندوستان شدند و این مرتبه
در شاهجهان آباد سعادت اندوز خدمت آن قطب ارشاد گردید زیاده بر دو سال
از حضور سراپا نور بهره ور شده در همان اثنا واقعه وصال آن قدوه اهل کمال
رو داده بامر حضرات اهل بیت نعش مبارک را بسرهند آورده و خدمت تدفین
بتقدیم رسانیده باز بدهلی در جناب حضرات رفته باجازت ایشان بوطن مالوف
معاودت نموده و بافاضه و ارشاد طالبان توجه فرموده با وجود امراض شدیده
و تفرقات قدیمه و جدیده که بایشان وارد شد بر جاده استقامت ثابت ماندند
چون عمر مسعود ایشان از حدود پنجاه و چهار متجاوز شد بهمان حالت شدت امراض
باراده حج اسلام و طواف روضه سید الانام علیه الصلوة والسلام کمر همت سخت

بربسته روانه شدند

بربسته روانه شدند چندی در سرهند و دهلی گذرانیده براه ملتان رفته
دو حج ادا کرده و جمعی را در آنحدود هم هدایت فرموده راجع بهندوستان شدند
در شاهجهان آباد امراض غلبه نموده شب معراج نبوی بیست و هفتم رجب
سال هزار و یکصد و پنجاه و پنج رحلت فرمودند کان استعداد و شعله ادراک
بودند بحسب تقدیر مرض کثیر کرد آنچه کرد مولوی ملا محمد برادرزاده
ملا طاهر غنی است عالم عامل و فاضل کامل بود و ارادت معنویه در جناب
حضرت مرشدی مرادی حاصل نمود و چندین مراتب ضروریه سلوک را
طی کرده بعد حفظ اوقات معنویه زیاده بر دو پهر روز بدرس معقولات
و منقولات اشتغال می ورزید در قوت و اکثر امور معاش احتیاط
کلی داشت هنوز عمر شریفش بشصت نارسیده لوای اقامت را در ملک باقی
افراشت از علمای روزگار در اکثر اطوار ممتاز و مستثنی بود وفات ایشان
شب شنبه در ماه ذی قعده سنه ۱۱۶۱ میر عبدالوهاب منور آبادی خلف الصدق
میر محمد هاشم که ذکرش گذشت عالم فقاهت دستگاه متورع و متشرع بود عمری
در شغل قال الله و قال الرسول بسر برد صبیه کلان حضرت مرشدی مرادی
در عقد او بود زیاده بر هشتاد عمر یافته در شهور سنه بصلاح و هوشیاری درگذشت

ملا زین الدین راینواری ولد عبد اللطیف ابن محمد صالح نواسه خواجه
زین علی که ذکرش گذشت کسب علوم نموده بهره ور از خط و انشا بود و
بتقوی ایام میگذرانید در سنه ۱۱۴۵ در سن چهل و نه رحلت نمود در مقبره خواجه
زین علی آسود ملا عبد الصمد که بحلیه فضل و صلاح آراسته و پیراسته
و بدیانت و امانت موصوف و معروف بود تحصیل کمالات صوری و معنوی
از ارباب فضل و تقوی نموده و مدتی طرف هندوستان مسافرت کرده و
در صحبت بهادر پادشاه باریاب بوده حسب الفرموده پادشاه مذکور ترجمه احادیث
نبوی مینمود در حضور خدمتهای عمده یافته آخر الامر ملا عبد القادر مفتی که
بسبب نالش مردم تغیر شده بود بدستور آبا و اجداد از حضور مفتی اعظم
کشمیر شده با میر احمد خان حاکم که سابقا ذکر شد بکشمیر بتقریب خدمت افتا
آمده و قریب دو سال در قید حیات بودند آخر الامر روز جمعه نوزدهم
جمادی الاولی سنه ۱۱۳۲ داعیه اجل را اجابت نمود بروضه رضوان نهضت
فرمود تاریخ وفاتش ملا عبد الغفور نامی بسوی صمد رفت عبد الصمد یافته اند
اللهم اغفر له وارحمه و محمد اشرف [illegible] درست اطوار و صاحب اشعار و محمد
اشرف یکتا کم گوی و برجسته گوی این شعر از وست شعر در میان این همه ارباب شعر

شعرا کم گفت

شعرا کم گفت یکتا کم نگفت و لطف الله بک صهبا و امثال اینها که همه تربیت
یافتگان ملا ساطع و محمد رضای مشتاق اند ذکر همه جدا جدا موجب تطویل است
و در حقیقت جمعی از اهل کمال که درین نسخه تمام اجمال مرقوم قلم سراسر اختلال
شدند نمی از یمی است که صورت تذکار گرفت و گرنه در هر قرن از قرون
شهر و بیرون بوجود ارباب فنون مشحون بود هر چه نوشته شد فراخور علم و
اطلاع خود است و منحصر در همین مقدار اشخاص نیست و باعث کلیه بر
تحریر این اعجوبه عبرت تخمیر این بود که جناب سیادت و فضایل و معارف
منزلت میر محمد یوسف معروف بخواجه پادشاه کبروی که در شهور سنه
هزار و یکصد و چهل و هشت کشمیر را بوجود مسعود مزین فرمودند از بعض
کلانان ولایت و هند نقل عقیده کمال از مردم کشمیر فرمودند و دیگر
دو سه عزیز صالح بدستور اظهار چنین عقیده اغره هند و ولایت
نمودند هر چند جناب خواجه معظم الیه بعد معاینه احوال معدودی چند که
در آنوقت از بقایای سلف بر روی کار مانده بودند و زیارت گذشتگان
و سماع حالات ایشان بکمال عقیده معترف باهل کمال کشمیر صوری و معنوی
هستند شدند و در لاهور رسیده داستان داستان نزد اغره آنجا ازین مقوله

بیان کردند اما رک غیرت راقم تمام حیرت بحرکت آمد و بر سبیل عجلت
در همان وقت ورقی چند بترتیب دلپسند مشتمل بر احوال اصحاب کمال مستوید
رسانید و بجهة مراعات ترتیب تاریخ نگاری و حفظ سررشته احوال
گذاری ضبط حالات سلاطین و حکام هر زمان ضرور دانست بخاطر بود که
ذکر عزیزان دیگر از اهل کمال که درین چند سال رحلت کرده اند ملحق
باحوال گذشتگان نموده ختم رساله بتعداد جمعی که امروز چراغ افروز
خانه علم و عمل اند مثل عالم عامل شیخ رحمت الله و مدقق کامل ملا محمد
مقیم تویسرکو و درویشان هر سلسله مثل شیخ الاسلام مولانا عبد السلام
معروف بوکیل ظل سبحانی وغیره که درین وقت مسند آرای ارشاد اند
نماید چون قلم در اینجا رسید راقم حروف بمرض صعبی مبتلا گردید و در
منجر باشتداد اسباب ضعف شد و فرجه تذکار این اخبار نیافت و اتمام
رساله را بهمین حالت مغتنم دانست و خصایص این شهر را که پیش از
ترتیب بقلم آمده بود در ذیل خاتمه الحاق نمود و وقت تسوید چند کتابی
که پیش رو بودند بدین تفصیل است تاریخ سید علی و تاریخ رشیدی
از میرزا حیدر و منتخب التواریخ از حسن بیگ و تاریخ حیدر ملک حاوده

و در نسخهٔ نامهٔ حضرت بابا نصیر و درجات السادات از خواجه اسحاق تا وجود
اسرار الابرار از بابا داود و مشکوتی و تحفة الفقرا و دیگر رسالهای حضرت
رشید هروی و مآثر عالمگیری از مستعد خان و یکدو تاریخ دیگر از بعض
متاخرین که تا اواسط عهد عالمگیری قدری از بعض مشایخ بقید تحریر آورده
بوده اند بعد آن درین پنجاه و شصت سال احوال اکثر حکام و اولیای عظام
و علمای فخام و شعرای بلاغت انتظام از روی سماع ثقات باردت
و معاینه بذاته خود است که در حیطهٔ سطر آمد اصل مسوده در تاریخ هزار
و چهل و هشت موافق نام که واقعات کشمیر است بتحریر آنکه قریب ده سال
بنا بر اختلال احوال موقوف مانده بود در او افزاشعار که در خاتمه است
کرده شد محض به برکت و امر و تحریک و تقید والد بزرگوار که واسطهٔ وجود
و سبب بود نمود احقر ذات فایض الوجود ادست صورت انصرام گرفت
و بنا بر عجلت بعض از زودمندان که اهتمام در انتاج رساله بمبالغه کردند نظر
ثانی موقوف ماند اصحاب بصارت و بصیرت سهو و سقم را بنظر قبول عذر
بعفو و اصلاح تلقی فرمایند خاتمه در تذکار بعض عجایب و غرایب کشمیر
داحوال برکنه جات این خطهٔ دلپذیر اگرچه در کتب قدیمه عجایب و غرایب این بلده

بسیار نوشته لیکن آنچه بصحت رسیده در تحریر رشحی از آن رسید این است
که لفظ مبارک شرع و کشمیر در حساب برابر است الحق که مراعات شرع و دین
شهر بعد ولایت ماوراء النهر نسبت ببلاد دیگر بسیار است دیگر که
امن و امان که خاصه این شهر بود محتاج اظهار نیست از حدود
کشتوار تا قریب بکلی یک کس تنها روپیه و اشرفی بلا وسواس گرفته
میرفت دیگر ارزانی غلات و با وصف آن قناعت قسمیکه درین شهر
بود از بلاد دیگر کمتر یاد میدهند دیگر از طراوت باغات و اماکن
و نضارت آب و هوا که مروج مسافر و ساکن است کسی تا کجا شرح دهد
دیگر از چشمه سارها که جا بجا افتاده است تا چه مقدار توان نوشت
از انجمله در موضع کرمیشور پرگنه اچهه چشمه ایست نزدیک تبار سرمار سر
که دو حوض بزرگ است قریب بتالاب و عمقش را کسی نمیداند
میگویند که در آغاز اردی بهشت که هنگام زراعت است در زمان سابق
مردم با اسباب ساز و سرود در انجا رفته بمداحی چشمه میپرداختند
و گوسپندی قربان نموده طعامی ترتیب میدادند بعد فراغ از طعام
آب از چشمه طلب مینمودند در عین استدعا آب جریان می یافتند

هرگاه از آب مستغنی

هرگاه از آب مستغنی می شدند باز بهمان دستور رفته میگفتند که آب
کافی است آب آن چشمه مختفی میگردید و این دو حوض که مذکور شد از عجایب
روزگار است بالای کوه واقع شده کم کسی در انجا میرسد دیگر در موضع
یونه نامه پرگنه دنیسو کوهی است و در انجا مکانی است کنکه براری نام
که اطراف آن تا دو سه میل اصلا آب نیست بتقدیر خالق قضا و قدر
و مالک خیر و شر پنجم شهریور از بغل آن کوه پنج شش آسیاب آب جاری میشود
دیگر در تمام سال آب در انجا ممکن نباشد دیگر در همین پرگنه نواحی شهر
تالابی است هاکره نام در میان آن تالاب جزیره چند واقع شده که چراگاه
مواشی مردم انجاست هرگاه بادی بشدت می وزد آن جزایر بدستور
کشتیها متحرک میگردد از طرفی که جنبش باد است جزایر را بطرف دیگر
میکشند صاحبان آن مواشی بانجانب رفته حیوانات خود را از راه خشکی
که دو میل مسافرت دارد باماکن باز می آرند ایضا در پرگنه بانکل و
باره مول براه بیوج [illegible] است کوری مرگ نام زیاده بر مقدار بیست
و پنج رنگ گل که هیچ یک برنگ دیگر نمی ماند در میان جدول آبی هم جاری است
قریب هفت میل شرعی همین احوال است و طرف توسه مرگ خوبتر

و بیشتر این صورت واقع است در یلاق سکس که اطراف کامراج است بهمین
دستور بلکه زیاده از آن و بهتر از آن کل اقسام و انواع واقع است
تحریر اوصاف هر یک را جدا جدا کتابی باید و در پرگنه سایر المواضع
نزدیک شهاب الدین پوره چنار زاری است بر لب آب اگر هزار کس تمام
روز در آنجا بماند نماز شام هر کدام بخانه خود رود و علی الصباح
پاکیزه و مصفا می بیند گویا جاروب زده اند ایضا در پرگنه لار
بر سر کوه رنگو سنگی است عظیم افتاده بصورت ماده گاو که چهار پستان
دارد از دور بنظر می آید و در زیر آن سنگی مجوف نمودار است مقرر است
که در هژدهم ماه فروردین از هر پستان آن سنگ آب جاری می شود
تا آن سنگ پر آب شود اگر ده هزار کس آب از آنجا بردارند هیچ کمی
نکند یک شبانه روز چنین می باشد بعد آن دوازده ماه خشک و خالی است
ایضا در آن پرگنه بر سر کوه جوی آب جانب شمال جاری است او ترکنک
نام اگر احیانا در موسم تموز گوشت گاو و یا مرغ میبرند برف آنقدر
می بارد که اگر سی چهل هزار کس باشند زیر برف غرق شوند ایضا
در آن پرگنه در موضع تیله موله دوازده ماه شکار ماهی میکنند باین صورت

که در زمین

که در زمین خشک چوبی دراز مقدار پنج گز خلانیده می جنبانند و بر می آرند
از آن پنج شش ماهی بر می آید ایضا در آن پرگنه کوهی است بلند هر یک
نام تا هر جا که قله آن کوه در نظر است مار و کژدم نمیباشد و زیر دامن آن
کوه مار و کژدم بسیار است بسبب آنکه قله در نظر نیست بالا رفتن آن
امکان ندارد زیرا که مجرد عبور زنبور سرخ آنقدر ظاهر میشود که رونده را
هلاک میسازد و در پرگنه کامراج کوهی است بلند درختها و گیاه آن کوه
تمام سبز میباشد بعد از هفت سال اگر کسی نیم گز زمین بکند شعله آتش ظاهر
میگردد که از آن آتش طعام می توان پخت ایضا در مراج در پرگنه
دیوه سر چشمه ایست سهالو نام که در وقت بهار مردم از برای امتحان طالع
میروند و ظرفهای سفال خورد پر از برنج میکنند و نام خود در آن ظرف
نوشته سر آنرا می پوشند و در آن چشمه می اندازند و بعد یکسال همان
روز که باز آن ظرفها بر روی آب ظاهر میشود صاحب طالع سعد را طعام
پخته و پاکیزه با ظرف بر می آید و هر که طالع نحس دارد طعامش همان قسم بر می آید
ایضا در پرگنه دچن پاره در موضع بابل نزدیک سرحد تبت بر سر کوه غاری است
عنبر نانت نام و در آن غار چشمه ایست که از یخ بسته می شود در نقصان

ماه پانزده روز دیگر که نور ماه در افزایش است بکمال می آید و بلندی
آنچشمه زیاده از یک گز است بزبان هندی لنگ مهادیو گویند و دوازده
ماه برهمین حال میباشد ایضا در پرگنه در موضع هاتل درخت عرعر سفید است
تناور که جمعی کثیر در زیر آن سایه توانند کرد با این همه بزرگی اگر یک چوب
را می جنبانند تمام شاخ و تنه آن درخت می جنبد و بلرزش می آید شاعری
گفته فرد با نیاز یک بدستش نبود نیم درم تنش از فاقه بلرزد چو درخت هاتل
ایضا در وتنی پوره حمامی بود که در گلخن آن چراغی روشن میشد و حمام
علی الدوام گرم می بود گویند حکیم بوعلی سینا این حکمت کرده بود پیش
ازین صد سال کسی برای معلوم کردن حکمت چراغ را گل کرد دیگر نتوانست
باز درست نمود حکمت قدیم هم برهم خورد و در پرگنه برنگ در موضع دولکام
حوضی است سنگین سنده برای نام یازده ماه خشک میباشد و یکماه اول
بهار هر روز سه بار آن حوض پر آب میشود و هر مرتبه دو گری بقدر دو سه
آسیای آب جاری میشود مشهور است که بانی آن بوعلی سینا است خدمت
باباداود خاکی رحمه الله تعالی در تصنیفات خود تعلیم فرمودند که دولهبا باگ
درویشی صالح بود آنجا رفته دید که از دحام کفره از هر طبقه بسیار میشود آن

سنگ را برهم زده بنای مسجد نمود آب آن چشمه از زیر مسجد در رخت خود جاری میشود
اگرچه از غرایب بود لیکن آن درویش بقصد رفع بدعت دور نمود ایضا
در پرگنه ناکام در موضع کوبه شور چشمه ایست که وقت زراعت شالی مردم
آنجا کوسفندی کشته بر سر آن چشمه میکشند و طعامی ترتیب میدهند
آنرا خورده فاتحه سلامی بخوانند آب از چشمه جاری می شود و هر ماه
آب بکار نداشته باشند باز بهمان دستور طعامی ساخته فاتحه میخوانند
آب غایب میگردد ایضا در پرگنه دیوه سر در دامنه کوه چشمه ایست که
واسک ناک نام که وقت بهار جاری میشود بعد از چندی که احتیاج
بآن نمیماند خشک میگردد باز تا بهار خشک میباشد آبش در غایت سردی
و خوشگوار است ایضا در پرگنه بارتند در موضع بومه زده دامن کوه غار
مشهور گویند که آرای نام شخصی در جوف آن کوه کنده منتهای آنرا
کسی ندیده است از بسکه بسیار تاریک است عرض آن غار بیک گز و ارتفاع
آن چهار گز و کسری قریب آن غار مقبره حضرت غفران پناه بابا نام الدین
درویشی که ذکرش گذشت واقع شده تمام غار الحال در تصرف شیر چشمه
افتاده است بحدی که بمکث ساعتی موجب تنفر طبیعت میگردد و اطراف

آن دامنه صورت باغچه و حجره‌ها که گویا معابد خلوتگاه ریشیان است
ظاهر و باقی است و حیدر ملک چادری در تاریخ خود نوشته که روزی
بقصد تحقیق در آن غار در آمدم و دوازده نفر چراغها بدست گرفته
و یک یک سیر روغن بدست هر کدامی سپرده و مابین هر مشعل حی یک تیر
پرتاب مفاصله بود چون مسافتی بعید قطع نموده شد در یک گنبدی که ارتفاعش
بیست گز بود و دورش پنجاه گز رسیدیم چهار راه بنظرم در آمد جانب
راست راهی پاریچ و جانب چپ راهی بالا رویه و راه پیش طرف پائین
می نمود یعنی مایل باسفل بود در این هر سه راه دلیری نتوانستیم نمود اما
سنگی در راه پائین رویه بجهت امتحان غلطان شده شد تا یک گهری آواز
فرو رفتن آن سنگ در گوش میرسید و از سقف گنبد قطره آب را می چکید
که اندک زمین تر شده بود در آن حین خبردار کردند که روغن کمتری مانده
باز از همان راه برگشته و بیرون آمدم بزرگی دیگر چون در آن غار چراغی
همراه گرفته در آمد بعد از اندک مسافتی طرف چپ دریچه دید چون وا نمود
حجره ظاهر شد که درون آن قبر است مذکورات دیگر هم ازین قبر ازین غار
معلوم مرقوم است بنابر تطویل و عدم اعتماد بر همین مقدار اکتفا نمود

دیگر در همان موضع

دیگر در همان موضع بالای دشت مسجدی است گویند بنا کرده حضرت میر محمد همدانی است
قدس سره و هنوز چوب و چگل قدیم آن مسجد بحال است و قریب آن احاطه است
و در میان احاطه حجره دیگر است بعقیده مردم در زیر آن چاه بابل است که هاروت
و ماروت دو ملک عاصی آنجا آویزانند چنانچه قصه ایشان مشهور است دیگر نزدیک
بهمان مکان عمارات عالیه بود است که در چهار طرفش دیوار ایوان دار و سنگین
و ستونهای منقش داشته گویند که بتخانه ساخته پاندوان است که همیشه در دولت
و قوت ضرب المثل بودند عجب نگارخانه بود تا زمان سلطان شهاب الدین بحال بود
و در عهد ایشان مدتی آن بتخانه را پر از هیزم کرده سوختند و برهمنها که ساکن
آنجا بودند نیز سوختند و ویران کردند تا الآن آثار آن در اطراف و میانه اش
بحال است و جای ویران و محل عبرتگاه و مکان حسرت بخش و عمارت کهنه
قدیم است ایضا در موضع عیش مقام غاری است که خدمت بابا زین الدین
که در قید حیات در آن غار در آمده فرمودند از بالای آن غار جائی که نیزه من
ظاهر شود مقبره من خواهند ساخت و همچنان کردند دیگر در تالاب اولر از
عجایب روزگار است هر حد آن هفت هفت کروه است که مقدار تمام دوره اش
به بیست و هشت کروه میرسد اکثر جاها عمقش نهایت ندارد گویا نمونه است از دریای محیط

اطراف آن در کوهستان واقع شده در چنین تالابی مردم شکار غاز و
مرغابی اکثر میکنند از انجمله در وقت امان ماه ملاحان هزارها جمع شده کشتیها را
پر از شاخ و سنگ کرده در نواحی لنک جانب جنوب در آب مرزی [illegible] در جهان
موسم یکسال گذشته اول ماه امان بر هر کشتیهای خورد افتاده میشوند که دیگری
بصد هزار مشقت نام و نشان آن کشتیها نمی یابد آن تالاب در الفور کشتیها را
از آب بر می آرند هزار ماهی دیگر در زمان آدل در عهد سلاطین چغتائیه از عمارات
و باغات دلکش و موزون بطراوت و لطافت مقرون عمارات آن طرح بسیار دارد
در هر باغ جوی سنگین و فواره آب بسیار تخصیص در باغات پادشاهی باغات
ایران که هر کدام رشک فردوس برین بود مردم ایام بهار و گلاب بر کشتیهای
سرنشین و میان نشین مع جمعی از یاران درین تالاب میروند و اقسام طعام
بر سبزه ها زیر درختان سیر شکوفه و بوته های گلاب در اعتدال هوا میخورند و حکایت
عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ
حسب حال ایشان است باین نوع سیر و شکار و تفرج و تنعم غیر از کشمیر جای دیگر
نشان نمیدهد سواری کشتی کشمیر بر جمیع سواریها تفوق دارد باینجهت که با جمعی
از دوستان و معاشران از هر جنس هر کرا نخوصحبتی مرغوب است بزم آرا یا صحبت کتاب

باغات

در این سیر و رفتار کشتی در کمال آسانی و همواری بی تکلف کتابت که دن هم میسر است
به جای سود دیگر زنش کشتی و بوستان حسری نوعی بهم رسد که قبل از این خلاصه سلاطین
چغتائیه بود و از اسلام آباد تا بارهمولا که خشکی چهار پنج منزل تا پادشاهی در عرض
یک شبانه روز براه کشتی از میان نفس شهر میروند و هر چه از جواهر ضرور باشد از هر جا
تواند برداشت و دیگر در برکنه و برناگ فاری است و در آن غار چشمه آب سال
دوازده ماه یخ می بندد اگر اجانا در آن کسی در آید و پاره از آن بخورد
خوشگوار است و چون بیرون آرد سنگ سخت مانند بلور شود و نیز کان یخ خاصه
کشمیر است و در برکنه بهاک جائی است که سال یخ از آنجا بر می آرند و هرگز کم
نمی شود خلقی کثیر بر آن عمل زندگانی بسر میبرند و روزی میخورند و از آن آب و
دریا که در زمستان یخ می بندد بآن لطافت و صفا و گوارائی نمیباشد و از بلاد دیگر
سیاحان نمیدهند ایضا در کشمیر شکار جره و باز بلطافتی معمول است
که تعلق بدیدن دارد هنگام شکار در میان کشتیها با یاران او دستان در یکجائی
می نشینند و بدست هر کدام که خواهند باز و جره میدهند در میان تالاب اوطر
چند تالاب دیگر مثل و تهه ناروها کوره و بمه سرو خوشحال سر که مخصوص این
کار است میروند سیر کنان و باز و جره بمرغابی میبرانند و باز و جره شکار گرفته در آب

دلال میر

صاف می نشیند تا کشتی میرسد اورا با مرغابی برمیدارد تا میرسد [illegible] آبی بادی دیگر
می پرانند بهمان روش اگر صد باز و چره باشد میشوند گاهی شکار کرده خود کشتی
صاحب شکار می آید در کشتی هم طعام پخته می شود و هم شکار و یک قسم ماهی از آن
دریا بر می آرند که می روغن بر آن میشود و از آن ماهی روغن هم جدا میکنند که برای
بخته می شود و وقت بهار کنارهای آن تا کنار پر از گل و گلزار میشود و بهر
آب انواع گل با الوان متعدده راحت افزا و غرض دست بر عکس آن در آب نمیماند
و طرفه لذتی دارد که دست میدهد و هنگام خزان هم یک قسم فرحی بدل میرسد و خوشنما
کشمیر و سیر زعفران و چیدن گلها خزان کرده بهار خلد اگر بیند خزانش را دل اهل
سیر و دیده بصیرت را در بهار سبب عشق و درد میکرد در خزان باعث فنا
و غربت میشود و بعضی اوقات بر اکثر چوبها در زیر آب و سبزه و گلزار بر نمی دارد
که اکثر مدقوقان قدیم المرض بنظاره آن صحت می یابند و بر بالای آن آب صاف
میرود و در شاه آباد که سیرگاه بادشاهان است چشمه نا در واقع شده چندین جوی
آب بهر طرفش میرود منبع اصلی دریای بهت و انهار کلان کشمیر گویا همان است
عمقش هیچگاه معلوم نیست دیگر در برکنه اوبر چشمه ایست مسمی بتول که در سال
خشک و قحط آب متوطنین آن برکنه بالای آن چشمه گریه و زاری مینمایند

[illegible] خضوع استدعای آب میکنند بمجرد وقوع این حال اثری بدید میشود باران دلخواه
بفضل ایزدی متواتر میگردد دیگر در همین برکنه از تنگه وتی که منتهی متصل وتی بوره
چشمه ایست که بعین العفونت شهرت دارد یعنی چشمه کنده مجرد غوطه زدن صاحب هر درد از زحمت
خلاصی می یابد همانا کان کوکرات و علامات آن نیز اکثر ظاهر شده نقص آب و قطع مو
بخار آن رد به کدازات دلالت صحیحه برین میکند و صاحب فولیخ را نیز نافع است
دیگر چشمه ایست واقع در لوکه بون مسمی بکانو بصورت کنده بمعنی واحد العین
و چه تسمیه این است که هر قدر ماهی در آن چشمه است یکچشم دارد دیگر در برکنه شاه آباد
چشمه ایست موسوم به بول که یک نفس آب بسیار از آن چشمه میجوشد و نفس دیگر
منقطع میگردد چنانچه در فرو رفتن یکقطره آب و رنگ آن چشمه یافته نمی شود
روز و شب و ماه و سال بجوشد بدین منوال است دیگر در یلاق برکنه دچهن باره از
معموره و زراعت دو سه روزه راه دور جانب سر قدیمت غاری است پیوسته از شفت
آن غار آبی مترشح می شود و جوهری از یخ منعقد میگردد و موسوم بامرناتهه است
موافق کمال و نقصان ماه در تزاید و کمتر میباشد در ایام تحت الشعاع از آن
اثری نمی ماند هر ماه و سال بهمین دستور چنین واقع می شود هنود کشمیر و جوکیان
و سنیاسیان از هند آخر سر طالبان بنا بر امکان عبور راه یخته فراغ از برف

وسهولت سرما بر سر آن چشمه میروند سوای این اثری از چرنده و پرنده
و شجر و ثمر در آن نواحی نیست در میان غار یک جفت کبوتر بال پرواز گشاده
مشاهده مینمایند ناقل این حکایت هنود اند والعهدة علیهم دیگر در قریه کهرم همین
پرگنه چشمه ایست اگر بالای چشمه فریاد و فغان بظهور آید حبابی از آن
ظهور میکند هر قدر فریاد بیشتر حباب نیز بیشتر دیگر در قریه کهاک پرگنه
بروه چشمه ایست مسمی براس اگر از خارج صدور آهنگی اتفاق افتد
آب چشمه چنان متلاطم می شود که امواج از کنار گذشته بکنار مردم میرسد
دیگر در پرگنه دیوه سر پائین در موضع رزول چشمه ایست گرد آن چند چوب
بزرگ واقع شده هرگاه سانحه غریب رو میدهد آن متلاطم می آید
آن چوبها بر هم میخورد متوطنین آن سرزمین از مشاهده این حالت
استنباط وقوع حوادث میکنند دیگر در پرگنه کوتهار چشمه ایست
مسمی بجوهر و این چشمه مملو از اقسام ظروف سفالین است هر چند مردم
میخواهند که ظرف را از چشمه برآرند صورت نمی بندد و هرگاه بسطح
رسد بی اختیار از دست رها شده لخت لخت میگردد تا رسیدن بقعر
آب باز بهم می پیوندد دیگر در قریه بچه کام متعلقه پرگنه دیوه سر چشمه ایست

مسمی بوابک

مسمی بوابک هر وقت که مزارعان بجهت زراعت محتاج آب میشوند بی خواست
و استدعا مقدار ده آسیا از آن چشمه میجوشد در صورت عدم ضروریه یک قطره
آب از آن چشمه یافته نمیشود این مقدار از بعض عیون معینه بعلم آمد و گرنه
اکثر اماکن از چشمه خالی نیست بتخصیص سمت اسلام آباد که در خانه و کوچه
و بازار از انهار خوشگوار از چشمهای فیض آثار جریان دارد و طرف
سنگ سفید عجایب و غرایب است که تعلق بدیدن دارد و نیز بالای دیوه سر
مکانی است بر کوه که آب از آن بدستور جا در آب زیاده از هزار ذراع میریزد
و بالای آن کوه چند مناره مقابل یکدیگر از یک لخت سنگ واقع است مسمی
بکوشهر قیصر که ابداع و اختراع آن از حیطه عقل بشری بیرون است گویا بلا واسطه
صنع صانع بیچون است و از آن کوه گذشته حوضی است مشهور بقیصرناک که
تالاب کلانی است لختهای برف مثل کوه پارچه ها بی مبالغه هر کدام زیاده
بر صد خروار در میان آن میگردد وقت بارش باران کرا مجال که آن ظرف تواند
دید و عبور بآن سمت هم سوای اینکه فوجی همراه باشد صورت ندارد و بهترین
غرایب کشمیر جنس شال است که مخصوص همین شهر است در عرب و عجم جنسی باین
تحفگی و خوش قماشی و نرمی و سبکی و در پایندگی موجود و مخلوق نیست با این

اوصاف اکثر اهل عالم از فیض و فایده چه باستعمال و چه شغل و تحویل تجارت
منتفع و متمتع اند و اعجب عجایب آنکه محترفان یعنی بافندهای اینچنین
جنسی در کشمیر قومی است ضعیف تر و عاجزترین مردم هرگز روی رفاه نمی بینند
و همیشه محتاج و مبتذل میباشند فاما محالات متعلقه این صوبه مخفی نماند که در وقت
راجها و سلاطین کشمیر تصرفات آنها تا کابل و لاهور بلکه بسا اوقات تا دهلی
و بیشتر از آن می بود چنانچه اشاره بآن در اوراق گذشته گذشت تصرف
آنها در دمتور و تبتین و کشتوار و تاجمو خود اکثر بود بمرور دهور که حاصل
اکثر از تعلقه والیان اینجا بدر رفت الحال در نسخه بادشاهی پنجاه و پنج
محال است که حاصل آن همه بیست و هشت کرور دام است بدین تفصیل از پرگنات
معموله کشمیر چهل و نه محال با قید مواضع است از جمله دوازده محال حاصل
هفت محال بواجبی ضبط نمی شود بکلی و واردو و دومیال دمتور
کاشیال کملاک کهل پنج محال دیگر اگرچه تعین مواضع ندارد لیکن
حاصلش بضبط در می آید بانهال پنوچ راجور و آدون و نوشهره اما
سی و هفت محال که تعین مواضع دارد مجموع آن سه هزار و دو صد و هفتاد
قریه است پرگنه بلده سری نگر سوای محال میر بحری پانزده قریه پرگنه پانچهامون

پرگنه اولر یکصد و بیست و یک قریه پرگنه اچهه یکصد و چهار قریه
پرگنه ناکام دویست و دو قریه پرگنه اندرکوت هشت قریه پرگنه بیروه یکصد و هشتاد و
دو قریه پرگنه برنگ هفتاد قریه پرگنه بانگل دویست و هشت قریه پرگنه وهو
سی قریه پرگنه آدون دویست و هشت قریه پرگنه بهاک شصت و چهار قریه
پرگنه باتو شصت و سه قریه پرگنه بتن یک قریه پرگنه پرسپور سی و سه قریه
پرگنه تیله کام چهل و شش قریه پرگنه دیوه سر یکصد و شصت و دو قریه پرگنه
دچهن پاره هشتاد قریه پرگنه دنیسو یکصد و هشت قریه پرگنه کهاور پاره
یکصد و دو قریه پرگنه زینه پور سی قریه پرگنه زینه گیر نود و هشت قریه پرگنه
سایر المواضع یکصد و نه قریه پرگنه سیر سمن بیست و یک قریه پرگنه شکروه نود
و هشت قریه پرگنه شاوره پنجاه و دو قریه پرگنه مارتند یازده قریه پرگنه
اسلام آباد یکصد و سی و شش قریه پرگنه شاه آباد بیست و یک قریه
پرگنه کوتهار چهل و یک قریه پرگنه دچهنه و کهاوره هر دو پنجاه و شش قریه پرگنه
کروهن شصت و هشت قریه پرگنه کوبهامون پنجاه و پنج قریه پرگنه کهوی چهارده
قریه پرگنه کامراج چهارصد و شصت و نه قریه پرگنه محمد آباد سی قریه اما شش
ملک بیرون از پرگنات کشمیر تبت بزرگ و تبت خورد و کشتوار و کلکت

و بر سال و سر سال که در زمان سلاطین کشمیر خراج هر ملک بضبط
می آمد بعد فترت سلاطین که ملک تعلق بچکان گرفت بمرور از
تصرف بدر رفت الا از تبنین و کشتوار که در دور پادشاهان
تیموریه نامی از تصرف بتقریب پیشکش و یورغمال و لوازم آن مانده است
رشحی از آن در اوراق سابقه گذشت مثنوی بنامیزد مزین شد
کماهی ؛ گرامی نامه از فضل الهی ؛ همیکردم بلوح سینه تصویر ؛
شوم زینت ده گلزار کشمیر ؛ مدد از لشکر توفیق جستم ؛
سراغ از گوهر تحقیق جستم ؛ ز دیوان حقیقت برده ام راه ؛
باحوال شه و درویش آگاه ؛ مداد عنبر افشان کرد امداد ؛
شجر کمان اهل ارشاد ؛ بذکر صاف طبعان خامه من ؛
چو شمع افزود نور نامه من ؛ بود هر صفحه او چون حدیقه ؛
مزین از مضامین دقیقه ؛ همه چون دفتر گل عشرت انگیز ؛
همه چون دسته سنبل دلاویز ؛ بسان سینه دانا صفا بخش ؛
چو چشم مردم بینا ضیا بخش ؛ قلم آسا درین سودا دویدم ؛
بسی رنج از سیه بختی کشیدم ؛ مرا زین قصه پردازی چه حاصل ؛

بجز ذکر جوانمردان واصل ؛ سعادت ور شود این قصر رنگین ؛ به یمن
قطعه سعدی بتضمین ؛ غرض نقشی است کز ما یاد ماند ؛ الهی باغ ما آباد ماند ؛
باهل نیستی دارم هوایی ؛ که هستی را نمی بینم بقایی ؛
مگر صاحبدلی روزی برحمت ؛ گشاید از مروت دست همت ؛
ز راه صدق بی روی و ریایی ؛ کند بر حال این مسکین دعایی ؛
چو از تجدید تحریر این صحیفه ؛ مرتب شد بآئین لطیفه ؛
قلم در فکر تاریخش روان شد ؛ و بسا معنی که فیضان از آسمان شد ؛
اگر پرسند تاریخش چسان یافت ؛ بگو ترتیب ابواب الجنان یافت ؛
بسال اختتامش باز فرمود ؛
که زیب و زینت کشمیر این بود ؛
تمام شد این کتاب تواریخ کشمیر من تصنیف خواجه اعظم دیده مرور رحمه الله
بتاریخ هفتم شهر رجب المرجب یوم دوشنبه سنه یکهزار و دو صد و شصت و سه
هجری سنه ۱۲۶۳

ALLAMA IQBAL LIBRARY
MSS NO. 88
UNIVERSITY OF KASHMIR

310